

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

Післядипломна
педагогічна освіта

СОЦІАЛЬНА ТА ФІНАНСОВА ОСВІТА ДОШКІЛЬНИКІВ: УСПІШНИЙ ДОСВІД

(матеріали інтернет-конференції)

Черкаси
2023

УДК 373.2.016:316.42
С690

Рекомендовано до друку вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Протокол № 2 від 02.06.2023

УКЛАДАЧ:

Ванько К.І., методист відділу дошкільної освіти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Андрющенко Т.К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Поліщук І.П., вихователь-методист дошкільного навчального закладу (ясла-садок) комбінованого типу №41 «Дударик» Черкаської міської ради

С690 Соціальна та фінансова освіта дошкільників: успішний досвід./ уклад. К.І. Ванько. Черкаси: КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2023.256 с.

У навчально-методичному посібнику вміщено матеріали інтернет-конференції, а саме: теоретичні роздуми, цікаві ігри та вправи для формування соціально-фінансової грамотності старших дошкільників, запропоновані дієві форми роботи з педагогами, окреслена роль батьків та підібрана художня література для дітей.

Адресовано педагогам закладів дошкільної освіти, батькам.

ЗМІСТ

I.	ВСТУП	6
II.	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	7
1.	Гуржій А.В. Фінансова грамотність в дошкільному віці та аспекти її вивчення	7
2.	Ільченко А.М. Виховуємо економістів	10
3.	Лесечко О.А., Плахота О.М. Економічна соціалізація дітей старшого дошкільного віку	14
4.	Кошелєва Л.М. Формуємо соціально-фінансову грамотність дошкільника з перших років життя	16
5.	Кравченко Д.В. Соціально-фінансова освіта дошкільників шляхом впровадження в заклад дошкільної освіти програми «Афлатун»	20
6.	Крамаренко Т.А. Формування основних економічних компетентностей дошкільників за допомогою гри	23
7.	Кучин Л.М. Економний та екодружній стиль життя починаю з садочка «Ялинка»	26
8.	Обертій О.Б. Актуальність проблеми розвитку соціально-фінансової компетентності дітей дошкільного віку	28
9.	Солод З.В. Інноваційні підходи навчання як ефективний інструмент для формування соціально-фінансової грамотності старших дошкільників	32
10.	Халимоник Л.С. Форми і методи формування соціальної та фінансової грамотності старших дошкільників	35
11.	Черніцька Н.М., Мунька Л.І. Афлатун для дошкільнят	38
12.	Сиплива Г.М. Фінансова освіта, культура дітей дошкільного віку	42
13.	Костюк Ю.Г. Психологічні закономірності формування економічної свідомості	46
14.	Вельган Л.М. Соціально-фінансова освіта дошкільників	48
15.	Кобіна І.А. Опанування та впровадження фінансової освіти дітей дошкільного віку	51
16.	Литовка Я.О. Формування соціально-фінансової грамотності дітей старшого дошкільного віку	54
17.	Павличенко Н.О. Педагогічні умови соціально-фінансової освіти дітей дошкільного віку	60
18.	Семенуха І.В. Організація педагогічного процесу з фінансової освіти дітей старшого дошкільного віку	62
19.	Галицька А.С. Соціально-фінансова освіта дітей дошкільного віку	65
20.	Галицька Т.В. Теоретичні основи формування фінансових уявлень дошкільників	68
III.	ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	72
1.	Бука Я.І. Ігрова діяльність як засіб економічного виховання дітей дошкільного віку	72
2.	Сасенко Т.П. Формування економічної досвідченості дошкільників засобами гри	76
3.	Макарікова С. Програма соціальної та фінансової освіти для дітей старшого дошкільного віку «Абетка Афлатунчика для малюків»	83
4.	Голубенко Н.В., Гурська А.Ю. Формування соціальної та фінансової грамотності дошкільників у ігровій діяльності	87
5.	Макарікова С. Перспективний план виховання соціальної та фінансової освіти дітей старшого дошкільного віку	90
6.	Вертипорох Т.М. Навчання фінансової грамотності старших дошкільників в сучасному світі	97
7.	Дубик В.В. Гра навчає – фінансово економічний світ відкриває	100
8.	Тимощенко В.О. Фінансова освіта дітей дошкільного віку	102

9.	Гриценко Т., Флорінська Н. Використання технології квест-гра при роботі по впровадженню програми соціально-фінансового розвитку дошкільників Афлатот	106
10.	Авраменко С.Д. Вчимося жити економно	110
11.	Ткаченко О.М. Соціальна та фінансова грамотність дітей старшого дошкільного віку: методична кухня	113
12.	Гурієнко В., Білаш А. Реклама, та її місце в соціально-фінансовій освіті дітей дошкільного віку	118
IV.	ЦІКАВІ ІГРИ ТА ВПРАВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ	121
1.	Єремєєва Л.М. Фінансова освіта дітей дошкільного віку: інтерактивна гра, як шлях реалізації	121
2.	Ковтун О.А. Продуктовий магазин (<i>інтерактивна гра для старших дошкільників</i>)	122
3.	Зільєва І. Сюжетно-рольова гра «Банк»	123
4.	Алтанська О. Сюжетно-рольова гра «В магазин за подарунками для Афлатуна»	124
5.	Стригун С.Г. Ігри для формування соціальної та фінансової грамотності дошкільників	126
6.	Буценко А.О. Гра як засіб формування соціально-фінансової грамотності дітей дошкільного віку	129
7.	Приймак С. Ласкаво просимо у світ Афлатуна (<i>дидактичні ігри</i>)	135
8.	Ракітіна Л.М. Формування соціальної та фінансової грамотності дітей дошкільного віку засобами гри	142
9.	Попова С.І. В ігри граємо – соціальної та фінансової грамотності дітей навчаємо	145
10.	Жежер Н.О., Лисенко Н.С., Плужник Н.В. Ігрова діяльність як одна з форм розвитку соціальної та фінансової грамотності дошкільників	148
11.	Моспан Т.Д. Ігри фінансово – економічної спрямованості для дошкільників	152
12.	Доброштан О.М., Заїка В.В., Лихоліт Л.П. Формування соціальної та фінансової грамотності дошкільників технологією гри	155
13.	Аніканова В.В. Фінансова грамотність	157
14.	Каракуля С., Шаповал Л. Сюжетна гра як засіб розвитку дошкільнят та інструмент при роботі по впровадженню програми соціальної та фінансової освіти дошкільників Афлатот	161
15.	Коваль В.І., Брежко З.О. Економічна соціалізація дошкільника	164
16.	Красножон О.В. Навчання дітей фінансової грамотності	168
V.	ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ДІТЬМИ	171
1.	Гурієнко В., Білаш А. Реклама, та її місце в економічній освіті дітей дошкільного віку	171
2.	Колодчук О.Л. Сімейний бюджет. Бажання та потреби (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	174
3.	Білик Т.А. Економічний брейн-ринг (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	177
4.	Левченко О. Програма «Афлатот», як інструмент навчання економічно і соціально освіченого дошкільника	180
5.	Шевчук Н.Д., Петруша Т.І. Використання музики для поширення фінансової освіти з дітьми дошкільного віку	183
6.	Рокочук Л.І. Формування економічної компетентності дітей дошкільного віку	186

7.	Березюк М., Семенюк О. Формуємо сімейний бюджет з дітьми	190
8.	Осадчук А., Линюк Л. Знайшли звірята рукавичку (<i>інтелектуальна гра-розвага для дітей старшого дошкільного віку за казкою «Рукавичка»</i>)	192
9.	Лисено Л. Бережи тепло і воду – бережи життя й природу (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	194
10.	Безуглова М. Бюджет сім'ї. Економимо електрику (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	196
11.	Кошолап О. Граюся і відпочиваю (<i>заняття-розвага для дітей старшого дошкільного віку</i>)	198
12.	Нешко Н. Чому ми навчилися	200
13.	Нешко Н. Гроші, купюра, монети (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	202
14.	Коломієць Л. Ми маленькі люди (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	204
15.	Діхтяренко О. Навіть малятам про гроші треба знати (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	205
16.	Пишна Т. Я та гроші: витачаємо, накопичуємо, ділимося «Півник і бобове зернятко» (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	207
17.	Коломієць Л. Подорож Афлатуна на планету Сміттєвію (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	210
18.	Шамрай Л. Потреби головні і другорядні (<i>заняття для дітей старшого дошкільного віку</i>)	211
19.	Щербакова Л.Й. Перші кроки у світ фінансів	213
VI	ФОРМИ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ	216
1.	Дідура Л.О., Шведе С.Е. Сходінки фінансової освіти запорука успішного майбутнього дитини	216
2.	Мельник Л. Формування економічних задатків, здібностей у дітей (<i>ділова гра для педагогів</i>)	219
3.	Мельник А.С. Соціально-фінансові цікавинки в роботі з педагогами	221
VII	РОЛЬ БАТЬКІВ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	230
1.	Ірванець Р.Г. Формуємо соціальну та фінансову грамотність дошкільників разом з батьками	230
2.	Бесараб А. Формування фінансової свідомості батьків дітей дошкільного віку	234
3.	Барановська Л.О. Фінансове виховання в родині	236
4.	Борисова М.С. Ігрові завдання з формування фінансової грамотності дошкільників (<i>батьківський всеобуч</i>)	239
5.	Кривенко О., Жвава Л. Економічне виховання дітей дошкільного віку (<i>семінар-практикум для батьків</i>)	242
6.	Приходько В.П., Кононець Н.Д. Чому саме економічне виховання з дошкільного віку (<i>консультація для батьків</i>)	246
VIII	ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ	249
1.	Уманчик Л.М., Вовнянко Н.В. Твори для читання з дітьми на економічну тематику	249
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	253

ВСТУП

Актуальність включення основ економічного виховання до освітньої діяльності на рівні дошкільної освіти набуває на сучасному етапі розвитку все більшого значення. Щодо економічного виховання в дошкільній освіті (5-7 років) не може йти мова про повноцінні знання, вміння або навички раціонального поводження з грошима. Однак саме цей вік є найпродуктивнішим у плані закладення таких індивідуально-психологічних особливостей особи, як відповідальність, ощадливість, сила волі, які надалі будуть необхідні для виховання фінансово грамотного громадянина України. Ці властивості особистості сприяють успішності рішень, що приймаються дорослою людиною.

З метою покращення роботи щодо підвищення рівня соціальних прав та фінансової освіти дітей дошкільного віку 16 листопада 2016 року підписано Меморандум про співпрацю у сфері дошкільної освіти між Міністерством освіти і науки України та міжнародною фундацією «Aflatoun International» (Нідерланди). Початком спільної роботи в даному напрямку став наказ Міністерства освіти і науки України від 22.01.2016 № 46 «Щодо упровадження основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку», відповідно до якого проєкт «Афлатот» офіційно започатковано у 16 регіонах України. У всіх регіонах була створена система надання комплексної інформаційної та методичної підтримки для всіх учасників проєкту. Також освітяни України є учасниками у Міжнародному проєкті соціальної та фінансової освіти дітей 3-18 років «Афлатун».

До цієї програми долучилися заклади дошкільної освіти Черкаської області, а саме: ДНЗ №69 «Росинка» м. Черкаси, ДНЗ «Веселка», ДНЗ «Берізка» м. Золотоноша, ДНЗ №57 м. Сміла, ДНЗ №25 м. Умань, ДНЗ №6 «Теремок» м. Канів. З філософією «Афлатот» ознайомилась значна кількість педагогічних працівників всіх рівнів області. Відповідно до плану заходів у комунальному навчальному закладі «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників» проводилися навчальні тренінги, інструктивно-методичні наради, проведені теоретично-практичні семінари з теми «Актуальність проблеми фінансово-економічного виховання в сучасному світі», а також розроблений 30-годинний тематичний курс для педагогів закладів дошкільної освіти «Програма AflaTot. Соціальна і фінансова освіта дітей дошкільного віку».

Оскільки знання, вміння та навички, сформовані у дошкільному віці, мають стати фундаментом для становлення громадянина – людини, щиро зацікавленої в розвитку та економічному розквіті своєї держави, дуже важливою є продумана та послідовна робота з питань економічної та соціально-фінансової освіти маленьких громадян нашого суспільства. Тому завдання педагога не тільки дати об'єм економічних знань, але й навчити правильно користуватися цими знаннями, тобто виховувати економіста, господаря, господаря свого життя.

У процесі формування позитивних установок до різних видів праці, закладання основ соціальної та фінансової грамотності у дітей дошкільного віку виробляються навички самообслуговування, елементарної побутової праці в приміщенні та на вулиці (дільниці дитячого садка), а також складаються первинні уявлення про працю дорослих, їх роль у суспільстві та житті кожної людини. Дошкільники знайомляться зі складними взаємозв'язками між фінансово-економічними поняттями: гроші, праця, товар, ціна – та етичними: чесність, щедрість, ощадливість. Опановують певні професійні навички, навчаються сприймати і цінувати світ рукотворних речей як наслідок праці людей. У них формуються уявлення про грошові відносини (торгівля, купівля-продаж, кредит тощо), про доходи (заробітна плата, пенсія) та витрати, про грошові знаки (монета, купюра) України та інших країн. А також у такому віці виховується повага до людей, які вміють трудитися і чесно заробляти гроші; формуються базисні якості фінансової діяльності: ощадливість, економність, раціональність, діяльність, працьовитість.

Ксенія ВАНЬКО,

методист відділу дошкільної освіти КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

*А. В. Гуржій,
вихователь закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) «Чайка» с. Леськи
Леськівської сільської ради
Черкаської області*

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ ТА АСПЕКТИ ЇЇ ВИВЧЕННЯ

Анотація. В цей скрутний для нашої країни час, коли ми, через війну, переживаємо не тільки моральний та фізичний занепад, а й важку фінансову кризу, нам потрібно зрозуміти що наші діти це наше майбутнє. Чим краще в них буде розвинена фінансова грамотність тим легше в майбутньому їм буде стикатися з проблемами дорослого життя. В цій статті я хочу ознайомити з теоретичними аспектами вивчення фінансової грамотності у дітей дошкільного віку.

Економіка, фінанси і дитина здаються далекими один від одного. Однак дитина дуже рано включається в економічне життя сім'ї, опановуючи економічну інформацію на життєвому рівні: стикається з рекламою, грошима, бере участь в процесах купівлі-продажу. Реальність сьогодення вимагає щоб діти старшого дошкільного віку знали, що таке потреби і обмеження можливостей їх задоволення, вміли робити усвідомлений вибір, розуміли значення грошей, уявляли як виглядає бюджет сім'ї, для чого потрібна ціна товару.

Один із найважливіших аспектів формування дошкільників з першооснов економічної грамотності, проблем, пов'язаних з набуттям елементарних економічних уявлень і знань задля її забезпечення залишається малодослідженим. Ігрова діяльність створює для цього найбільш природні умови. Основний принцип закладений в розробку соціально-фінансової грамотності – тематичний підхід. Заняття, ігри, екскурсії, діяльність, експериментування в «одній темі» допомагають поетапно вводити їх зміст в освітній процес.

У багатьох країнах, як і в Україні, навчають дітей різними методами основ економіки з садочка. Навчають азам економіки відповідно до ринкових вимог дітей дошкільного віку. Програма з економічного розвитку дітей дошкільного віку спрямована на ті здібності дошкільнят, які необхідні в умовах ринкової економіки.

Керівники та фахівці дошкільних навчальних закладів орієнтуються на формування у дітей не тільки елементарних економічних знань, але й основ ринку на практиці. З метою впровадження до життя поставлених задач вони керуються методичними рекомендаціями, запропонованими зарубіжними провідними фахівцями в галузі педагогіки, економіки і психології.

Після десятирічної перерви з початку століття на цій основі в умовах перехідної економіки актуалізувалися питання виховання особистості. У зв'язку з цим перед системою освіти постало завдання виховання всебічно розвиненої людини, яка має знання в галузі соціально-економічних та гуманітарних наук.

Ми розуміємо фінансову грамотність дошкільників як володіння дітьми доступними їхньому віку елементарними економічними поняттями та навичками соціально-економічної поведінки; сформованість у них моральних почуттів та морально-економічних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності; наявність інтересу до економічної сфери життя.

Моральність – це внутрішня установка індивіда діяти відповідно до своєї совісті і свободи волі – на відміну від моралі, яка поряд з законом, є зовнішньою вимогою до поведінки індивіда.

У новому періоді формування фінансових взаємовідносин з'являється проблема в процесі розвитку економічних уявлень дитини. Якщо дитина з успіхом пройшла економічну соціалізацію в дитинстві, то у неї в подальшому буде сформований підхід до таких економічних аспектів: товар, покупка, майно, гроші. Значущість економічного виховання дітей старшого дошкільного віку обумовлюється рядом факторів, серед яких можна відзначити:

- суспільний поділ населення з високим і низьким економічним заробітком;
- істотні зміни в інституті освіти, як позитивні так і негативні;
- поляризація дитячого суспільства (за матеріальними, освітніми та іншими показниками), криміналізація дитячої сфери, втрата цілісних орієнтацій та моральний вакуум;
- у відповідь – захисні реакції дітей на процес самостійного вирішення проблемних ситуацій, пов'язаних з реалізацією матеріальних та духовних потреб.

Формування основ фінансової грамотності сьогодні більше довірена сім'ї. Адже в сім'ї діти найчастіше стикаються з багатьма сторонами економічного життя. Дитина – не роздільна з життєвим функціонуванням сім'ї, її побутом та щоденними проблемами. Саме в родині вона отримує базові економічні уявлення, знайомиться з інтересами та її потребами, зіставляє поняття «робота» (мама на роботі, тато працює) і «гроші» (мама і тато працюють і за це отримують гроші). Дитина починає розуміти для чого потрібні гроші, завдяки сім'ї вона на практиці знайомиться з процесом купівлі та продажу, поняттям «магазин», «ринок».

Мета економічного виховання як формування у дітей дошкільного віку доступних економічних понять, виховання з дитячих років свідомого користувача всім, що надається дітям для їх щасливого дитинства, виховання поваги до тих, хто виявляє турботу про них. Це передбачає формування переконання про єдність економічних інтересів сім'ї та суспільства, ведення домашнього господарства й розподілу грошей, навчання вмінню раціонально організувати трудову діяльність, взаємодопомоги між членами родини, друзями, сусідами, виховання колективізму, прищеплення економічного та бережного ставлення до особистої та суспільної власності.

Дитина-дошкільник не може цю область освоїти самостійно. Разом із педагогами та батьками він зможе отримати доступні йому знання. Відповідно, головне завдання економічного виховання це психологічний захист дитини від негативних впливів суспільства шляхом створення психологічно комфортного для дитини обстановки. Насичення життя дошкільнят елементарними економічними відомостями сприяє розвитку в них реального економічного мислення, що робить цей процес більш усвідомленим і динамічним.

На основі досліджень науковців відповідних галузей і з урахуванням психофізичних особливостей дошкільнят розроблено спеціальні програми, за якими діти знайомляться з економічними поняттями, категоріями, законами: «Афлатот», «Дошкільник і економіка», «Економічне виховання дошкільників» і т.д. Відповідно до програм, за допомогою педагогів, подорожуючи захоплюючим світом економіки та набуваючи знання в цій галузі, діти дошкільного віку отримують загальну відомість про дійсність.

Зміст економічної грамотності найбільш повно висвітлюється в системі завдань національного виховання через формування почуття господаря й господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи.

Фінансова грамотність дошкільників – це багаж знань і навичок, які формують правильне ставлення до особистих грошей і дозволяють приймати людям вигідні для себе рішення.

Процес формування фінансового досвіду відбувається через одночасне засвоєння досвіду попередніх поколінь у вигляді сталих економічних законів та понять і власної економічної діяльності людини.

Тлумачення економіки як галузі «розумового ведення господарства» мистецтво його ведення має бути доведено дітям у формі примітивних відомостей: навчити їх справедливому

ставленню до грошей, технологіям їх вилучення та розсудливого використання: за допомогою ігор, економічних завдань, ситуацій, знаходження казок, встановити дітей у складений світ предметів, речей, людських взаємин, доступних роз'яснень зв'язку між народногосподарськими та моральними категоріями: праця, товар, гроші, ціна і моральним – ошадливість, гідність, добірливість, чесність, економічність, щедрість.

Адже саме в дітей дошкільного віку з'являються спроби ієрархії понять, відбувається істотні зміни в причинно-наслідкових зв'язках: зачатки дедуктивного мислення, відбувається формування нового типу психічного типу, що забезпечує більш ефективну адаптацію до соціальної реальності. В регулюванні поведінки і діяльності дітей, з'являється здатність вирішувати завдання в розумовому плані та мовлення починає виконувати основну функцію.

Гра – це стихія дітей та їх провідний вид діяльності. Саме в грі дитина не тільки пізнає форми суспільних відносин людей, а й вміє реалізувати їх власними бажаннями, підпорядковуючи спільній меті, дорослий опановує моральні норми і починає керуватися у своїх стосунках з людьми. В ігровій діяльності дошкільник засвоює соціальні функції та відповідні норми поведінки, у нього формується активна увага, передумови для виникнення активної діяльності.

Дидактичні ігри економічного спрямування проводяться з метою подальшого розширення, узагальнення та систематизації та доповнення вже сформованих знань з економічної сфери. Надалі ці знання виступають як необхідна термінологічна опора на заняттях та в процесі ігрової діяльності дітей.

Основні позиції в організації та управлінні економічними іграми:

1. Ігри економічного спрямування мають бути полігоном, де діти займаються основними видами економічної діяльності, розвивають власні морально-економічні якості, збагачують первинний господарський досвід.
2. Необхідно дотримуватися поступового впровадження дидактичних ігор, спрямованих на формування основних економічних уявлень, на другому – ситуативних, орієнтованих на засвоєння найбільш типових способів соціально-економічної поведінки, третій – сюжетно-рольові, зокрема стратегічні ігри, для збагачення досвіду дій у різних економічних ситуаціях.
3. Слід пам'ятати що для проведення гри економічного спрямування необхідне термінологічне забезпечення. Тому ключові економічні поняття гри діти повинні засвоїти.
4. У процесі ігор важливо працювати над формуванням і закріпленням знань в економічній сфері, але особливого значення набуває процес формування якостей, установок, цінностей.
5. Ігри повинні давати дітям можливість виконувати різні соціально- економічні ролі та оцінювати одну і ту саму ситуацію з різних позицій.
6. Сюжети гри мають бути максимально наближені до інтересів дітей. Вони мають групуватися на реальних ситуаціях, з якими діти стикаються щодня.
7. Вихователю не потрібно займати провідну роль у процесі стратегічних ігор. Необхідність давати дітям можливість робити помилки, знаходити їх, виправляти і як наслідок, збагачувати свій власний досвід.
8. Важливо не мінімізувати проблеми під час гри. Розглянути суперечливі та суперечливі соціально-моральні ситуації сприяють формуванню морально-економічних якостей дитини.
9. Необхідно пам'ятати що, морально-економічні якості формуються не лише у штучно створених ігрових ситуаціях. Вихователю також слід використовувати для цього природні соціально-економічні ситуації, які можуть виникати щодня.
10. Вихователю повинен пам'ятати, що процес економічного виховання повинен гармонійно вписуватися в загальний, навчально-виховний процес.

Через гру дитина пізнає навколишній світ, розглядає складні суспільні процеси, явища, засвоює основні економічні поняття, намагається осмислити та застосувати їх в

повсякденному житті. Ігрова діяльність дає дитині можливість не тільки отримати нові знання, а й використати вже сформовані знання в процесі власної діяльності.

Отже, вже з дошкільного віку діти включаються в економічне життя суспільства, економічні відносини, спрямовані на виробництво, обмін, розподіл та споживання матеріальних благ в сім'ї. Тому дуже важливо закласти основи таких якостей, як працьовитість, ощадливість, розважливість, ініціативність, організованість, практичність, самостійність, діловитість, сформувані розумні економічні потреби, уміння зіставляти потреби з реальними можливостями і переконання в тому, що особиста сумлінна праця є засобом задоволення потреб.

*А. М. Ільченко,
вихователь закладу дошкільної освіти (ясла-садок)
комбінованого типу №1 «Ромашка»
Тальнівської міської ради
Черкаської області*

ВИХОВУЄМО ЕКОНОМІСТІВ

***Анотація.** У статті висвітлюється необхідність економічного виховання, напрями, інструменти, форми та методи економічного виховання дошкільників. Формування сучасного споживача, яким є й дитина, неможливе без виховання таких важливих якостей особистості, як ощадливість, економність, доброта, турботливість. Ознайомити діток зі світом сучасної економіки можуть батьки та вихователі.*

У дітях – майбутнє кожної держави, перспективи її економічного, соціального і демографічного розвитку. Це не гарні слова, це – правда життя. Але якою вона, ця правда, є сьогодні? Війна, низький рівень матеріального добробуту суспільства насамперед негативно позначається на дитинстві.

Швидкі зміни, які відбуваються в сучасному житті, підвищують вимоги до особи, яка зможе успішно діяти в цих надскладних умовах, вимагають певної корекції традиційного процесу виховання нових поколінь. Кожна людина повинна бути розумною, порядною, високоморальною, мати здібності до взаємодії з іншими, виробити творчий, винахідницький, аналітичний підхід до вирішення професійних, соціальних чи побутових проблем, які поставатимуть перед нею. Саме тому ми надаємо великого значення економічному вихованню дошкільників.

Економічні знання стають нагальною потребою всіх громадян і вимагають нових підходів до виховання підростаючого покоління, здатних жити і працювати в умовах ринкової економіки. Сучасного дошкільника вже з перших років його життя оточує економічна сфера, наповнена складними економічними поняттями та процесами. Саме у дошкільному дитинстві формуються основні індивідуально-психологічні властивості дитини, закладається фундамент для подальшого формування соціально-моральних якостей особистості. Тому важливо формувати економічну компетентність дітей, починаючи з дошкільного віку. У процесі економічного виховання формується економічна і правова культура, завдяки якій дошкільники можуть адаптуватися в нових умовах суспільного життя.

Забезпечення ефективності економічного виховання дітей дошкільного віку передбачає пошук та добір доцільних форм і методів його здійснення.

Найбільш ефективними у процесі економічного виховання є: заняття, бесіди в повсякденному житті, екскурсії, проведення дидактичних ігор економічного змісту, мовні логічні завдання, економічні брейн-ринги, проведення свят і розваг, зустрічі з цікавими людьми, причетними до економічної сфери. Однією із форм організації економічного виховання дошкільників є екскурсії, специфічне значення яких полягає у забезпеченні первинного сприймання невідомих предметів і явищ. З метою формування економічних знань проводилися екскурсії з дітьми до магазину, до банкомату, в комерційну крамницю, піцерію,

на ярмарок, приватне кафе, в ході яких діти отримали і розширили свої уявлення про гроші, попит та пропозицію, професії людей, які там працюють, сучасну рекламу, особливості ведення господарської діяльності.

Важливою формою економічного виховання є заняття, які в більшості проводилися як фронтальні. Проведення таких занять як «Я і мої потреби», «Машини – наші помічники», «Реклама – прибуток фірми», «Лісова крамниця», «Попит та пропозиція», «Усі для всіх», «На гостинах у Ведмедика Мишка», «Дім Гнома-Економа», «Для чого потрібні гроші» дають можливість дітям опанувати такі поняття як товар, гроші, ціна, вартість, підприємство, реклама, кошти. У процесі занять діти навчалися орієнтуватися в навколишньому світі, розширювали свої знання про життєво необхідні предмети, які полегшують працю людей, заощаджуючи час (холодильник, праска, кухонний комбайн, пральна машина) та ознайомлювалися з технікою безпеки при роботі з ними. У процесі проведення занять часто використовували різноманітні проблемно-ігрові завдання, які вимагають встановлення функціональних зв'язків («Одягни ділову людину», «Що купити на День народження»); завдання, що передбачають розкриття причинно-наслідкових зв'язків («У нашого ведмедика найкращий в магазині мед», «Зайчики посварилися через кошик капусти»); завдання, які потребують знання способів дій із предметами («Кому що потрібно для життя», «Кому що потрібно для роботи»).

Економічне виховання дітей дошкільного віку традиційно засноване на грі. Гру визнають найліпшим способом підготовки до дорослого життя. І саме за допомогою гри найлегше розвинути у дитини економічне мислення, здібності, притаманні фінансово грамотній особистості.

Під час ігрової діяльності у дітей дошкільного віку доволіно формуються почуття, сприйняття світу, розвивається мислення та мовлення. Гра допомагає дитині адаптуватися до суспільних відносин. У зв'язку з цим економічне виховання здійснювалося через ігрову діяльність. Було розроблено комплекс ігрових занять, за допомогою яких формувалися основи економічного способу мислення у дитини дошкільного віку, можливість запровадити у світ економічних цінностей та навчити як поводитися в ньому. У процесі реалізації комплексу занять передбачалося вивчити такі теми:

- Людина та її потреби.
- Працівник. Хто виробляє товари?
- Споживач. На що витрачаємо гроші? Сімейний бюджет.
- Гроші, обмін, торгівля.

Складаючи перелік дидактичних, сюжетно-дидактичних, сюжетно-рольових ігор економічного змісту, враховували індивідуальні особливості дітей, який їм знадобиться інвентар, заздалегідь готували все необхідне. Так, перед тим, як організувати сюжетно-рольову гру «Рекламне агентство», у доступній для дітей формі було розказано про те, що таке реклама, хто працює в рекламному агентстві, чим займаються ці люди. При організації гри «Ательє» вихователем було роз'яснено значення даного слова, а також те, що майстерні бувають різні, наприклад, ательє з пошиття одягу або ательє з ремонту техніки. Під час сюжетно-дидактичної гри «Цирк» діти самі розповідали – навіщо вони ходять у цирк та про правила поведінки у цирку. Перед організацією гри «Супермаркет» було проведено бесіду «Небезпечні та безпечні продукти», яка допомогла дітям зрозуміти, які продукти шкодять здоров'ю, а які приносять користь. Дітям дуже сподобалися ігри, а особливо вони брали активну участь у групових іграх, таких як, наприклад, «Ми збираємося в подорож!», де їм пропонувалося розділитися на команди, кожна з яких готується в похід у різні місця (на південь, на північ, у пустелю). Команди можуть взяти тільки ті речі, які будуть необхідні їм у тих умовах, які вони потраплять. Речі, зображені на картинках, розміщувалися по всій груповій кімнаті, учасники команд обирали те, що, на їхню думку, їм найпотрібніше. Наприкінці гри команди перевіряли одна одну та пояснювали свій вибір. Гра «Товарний склад» також дуже сподобалася дітям. Їм було запропоновано виступити в ролі водіїв-експедиторів та розвести товар за допомогою спеціальних фургонів у відповідні магазини:

«Взуття», «Одяг», «Продукти харчування», «Побутова техніка» тощо. Під час ігор діти закріплювали отримані знання та було видно рівень засвоєння дитиною теми.

Однією з найбільш ефективних форм роботи з дітьми в царині економічного виховання є дидактичні ігри. Вони використовувалися як самостійна форма організації і як частина заняття. У ході їх проведення знайомили дітей з різноманітними економічними поняттями. Найчастіше різні види ігор використовували для закріплення знань, умінь, зокрема, з метою засвоєння таких економічних понять як виробник, покупець, продавець, гроші. Цьому сприяють такі ігри як: «Де можна купувати?», «Розклади товар», «Крамниця обслуговування», «Купуємо товар», «Покупки вченого кота», «Бажання і необхідність», «Що важливіше», «На ярмарок», гра-драматизація «У Мишка іменини» та інші. Різні за формою і змістом вони вводять дитину в коло реальних життєвих ситуацій, забезпечують засвоєння соціального досвіду дорослих, певну систему економічних знань, умінь, навичок, способів дій, моральних норм і правил поведінки. Дидактичні ігри активізують досвід дітей, допомагають засвоїти нові знання, економічні категорії, дозволяють повторити, уточнити, закріпити набуті знання та економічні уявлення.

Для ознайомлення дошкільників з економікою, формування їхньої економічної культури важливими є відповідні методи: словесні, наочні, практичні. Словесні методи є ефективними у процесі засвоєння економічних знань, уявлень, оскільки читання дітям уривків із художніх творів, казок, віршів сприяє усвідомленню таких економічних понять як «конкуренція», «праця», «обмін». Серед казок, в основу яких покладений економічний зміст, доречними є такі, як: «Коза-дереза» (в якій розкривається економічне поняття «оренда»), «Колосок», «Котик і Півник», «Калиточка», «Золота обручка» (дасть можливість дітям зрозуміти поняття «обмін», «бартер»), «Як чоловік і ведмідь газдували», «Царівна-жаба», «Заєць і їжак» (дають тлумачення поняття «конкуренція»), «Попелюшка» (розкривається поняття «спонсор»). Не менш цікавими та повчальними для дітей є авторські казки. Серед таких казки, складені вихователями нашого дитячого садка чи взяті з Інтернету: «Казка про Економчика», «Бережи світло!», «Пригоди маленької лампочки», «Як павучок побував на ярмарку», «Бережлива дружина», «Хранителі бюджету», «Казка про копійочку» та багато інших. Інколи художній твір, прочитаний, до речі, у відповідній ситуації, справляє сильніше враження і вплив на розум і почуття дитини, ніж повчальна бесіда. («Як утекла казочка» Н. Кулик, «Линива Оленка» Б. Вовк, «Куди робота ховається?» Ш. Сагдулла, «Ледача подушка» В. Сухомлинського).

При ознайомленні дітей з економікою використовували прислів'я, приказки, загадки, в яких відображаються відносини між людьми, ставлення до праці, хліба тощо («Бережене сто раз віддячить», «Достаток починається з ощадливості», «Хліб – батько, вода – мати», «Вмів узяти – умій і віддати», «Де працює машина, там не болить спина», «Хто дбає, той і має», «Хто про землю дбає, тому вона повертає», «Руки малі, та до роботи вдалі»). Використовували ці форми усної народної творчості ненав'язливо, природно, ніби між іншим, завжди до діла.

Робота з економічного виховання дітей старшого дошкільного віку проводилася з урахуванням особистісно-орієнтованого спілкування, тематичного планування матеріалу, наочності, послідовності, цікавості. Була організована робота, де велика роль відводилася спільній діяльності вихователя та дітей. У спільну діяльність включалися різні бесіди: про професії, підприємства міста, про доходи та витрати сім'ї, пропонувалися різні економічні ситуації та просили їх вирішити. Дітям старшого дошкільного віку ставилися такі питання:

- Які професії ти знаєш?
- Ким працює твій тато (мама)?
- Де працює твій (твоя) тато (мама)?
- Що він (вона) робить на роботі?
- Навіщо батьки працюють?
- Коли ти виростеш, ким хочеш стати?
- Чому тобі подобається ця професія?
- Чи знаєш що таке гроші?
- Що таке покупка?
- Що таке ціна, вартість?

- Що таке скарбничка?
- Навіщо вона?
- Як витрачають гроші у сім'ї?
- Що таке реклама?
- Як ти думаєш, хто такі багаті та бідні люди?

Не забуду, як раніше на запитання: – Що б ти купив, якби у тебе були гроші? Дитина відповіла: – Морозива. А на запитання: – А якби було багато грошей? Відповіла: – Багато морозива. Сучасні діти на запитання: – Що б ти зробив, якби у тебе був мільйон гривень? Відповідають: – Купили б багато іграшок, Купили б собі машину, Купили б великий будинок, Купили б мамі квіти, Обміняли б на долари, Щось собі купили б, Купили б собі іграшки, а решту передали б на ЗСУ, Віддали б мамі чи татові.

Доцільними у засвоєнні економічних знань є не тільки словесні, але і наочні методи. З метою пояснення певних економічних понять дітям демонстрували сюжетні картинки із зображенням торгів, ярмарок, продуктів харчування, одягу, людей різних професій, а також спеціально створені дидактичні картинки, ілюстрації, предметні картинки, згруповані за відповідними темами. Психологи встановили, що мультфільм, у якому слово, музика і оригінальний малюнок існують у тісній єдності, дарує малюку велику насолоду, мобілізує його розумові і фізичні сили, активізує трудову і творчу діяльність. Цікаві для дітей мультфільми: «Про дівчинку, яка наступила на хліб», дитячий бюджет «Абетка грошей. Уроки тітоньки Сови», «Максимко купує в інтернет – магазині», телепрограми, «Потреби, бажання, товари і послуги», «Я знаю. Історія грошей», «Малі бізнесмени».

Крім словесних та наочних методів, важлива роль належить і практичним методам, за допомогою яких вихователь організовує різноманітну практичну діяльність дітей, що сприяє засвоєнню ними економічних знань, формуванню умінь і навичок. Участь у економічних іграх «Граємо в крамничку», «Зообізнес», «Єврика», «Супермаркет», «Економний господар», «Виробник-товар», «Овочевий магазин», «Магазин кондитерських виробів» дає можливість дітям оволодівати елементарними економічними, практичними навичками (отримання товару, купівля-продаж, маніпулювання грошима).

Вміле використання доцільних форм і методів сприяє результативності економічного виховання дошкільників, яке спрямоване на вироблення у них бережливого ставлення до суспільної власності, умінь застосовувати набуті економічні знання у повсякденному житті й діяльності, раціонально використовувати матеріальні і духовні цінності, на виховання таких моральних якостей як відповідальність, діловитість, працьовитість, підприємливість.

Праця – це основний вид економічної науки. Виконання завдань з економічного виховання здійснювалося в тісному зв'язку з трудовим вихованням.

Уявлення про те, чому слід берегти книжки, іграшки, дитина краще засвоювала під час різних видів продуктивної діяльності (образотворчої і трудової), у яких вони працюють із необхідними матеріалами. У науковій та довідковій літературі недостатньо чітко розмежовано зміст економічних якостей: раціональність, економність, ощадливість. Найчастіше одна якість підміняється іншою (наприклад, ощадливість розглядається як економне використання коштів, матеріалів). Розглядаючи ресурси та технології в економічному вихованні, слід наголосити на особливу роботу з розвитку у дітей позитивних економічних звичок та навичок.

Багато з них пов'язані із загальною вихованістю та культурним вихованням поведінки в побуті: не малювати на столах, стінах, протирати взуття перед входом у приміщення, книжки брати лише чистими руками, ставити предмети лише на свої місця, вимикати світло, коли виходиш із дому, тощо.

Сім'я – особлива атмосфера, куди дитина несе свою радість і горе, роздуми і сумніви. Скільки існує родин, стільки відомо способів розв'язання господарських питань. Скільки б ми не говорили про економію води, тепла, електроенергії, без наочного прикладу на результат годі сподіватися.

Батькам надавались методичні рекомендації щодо роботи з дітьми через індивідуальні бесіди, проводили анкетування на цікаві теми з наступними роз'яснювальними бесідами, батьки разом з дітьми приймали участь у виставках робіт з природного та покидькового

матеріалу, виготовляли ялинкові іграшки своїми руками, готували новорічні костюми, консультували батьків щодо організації спільних економічних ігор дітей та батьків. Брالی участь у благодійному ярмарку для підтримки ЗСУ. Батьки разом з дітьми готували ароматну, домашню випічку (патріотично оздоблені печиво, тістечка, десерти), продумували рекламу свого товару та реалізували його на ярмарку. Отримані досвід, емоції, засвоєні моральні норми малюки згодом проєктують на взаємини з іншими дітьми та дорослими.

Щоб навчати дітей, ясна річ, треба самим добре володіти знаннями з даної теми. Тому великого значення надавали самоосвіті. До кожного заняття ретельно готувалися, опрацьовуючи різноманітний матеріал. Продовжуємо роботу над поглибленим вивченням методичної літератури та накопичуванням цікавих методів та прийомів у роботі з дітьми та батьками.

*О. А. Лесечко, вихователь,
О. М. Плахота, вихователь
Новоукраїнського навчально-виховного
комплексу «Дошкільний навчальний
заклад-загальноосвітня школа I-II ступенів»
Чорнобаївської селищної ради
Черкаської області*

ЕКОНОМІЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** Якісна дошкільна освіта надважлива вимога суспільства й держави. Одним із важливих показників якості освіти є здатність дітей орієнтуватися у реаліях життя та досягати успіху. Економічне виховання одна з граней виховного процесу дошкільнят. Потреба в ньому була завжди, проте значимість посилилася в період реформ 1990-х років, і прагнення нашої економіки до ринкових відносин.*

Оскільки знання, вміння та навички, сформовані саме у дошкільному віці є фундаментом для становлення громадянина – людини, щиро зацікавленої в розвитку та економічному розквіті своєї держави, не можна недооцінювати стадію первинної економічної соціалізації. Економічна соціалізація на етапі старшого дошкільного віку розглядається нами в межах єдиного процесу соціалізації особистості як його складова і визначається як процес засвоєння елементарних економічних понять та категорій, формування базових економіко-психологічних якостей особистості та набуття первинного економічного досвіду, що дозволить особистості в майбутньому виступати в якості суб'єкта економічної діяльності.

Провідним інститутом соціалізації, на даному віковому періоді виступає дошкільний навчальний заклад, призначення якого – забезпечити фізичну, психологічну і соціальну компетентність дитини від народження до шести-семи років, сформувати ціннісне ставлення до світу. Одне з основних завдань навчально-виховного процесу дошкільного закладу виявляється не в накопиченні навчальної інформації з окремих галузей знань, а насамперед у формуванні соціально психологічних якостей, що дозволять особистості в майбутньому виступати в якості суб'єкта будь-якої діяльності.

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти (від 4 травня 2012 року, протокол № 5/2-2) чітко визначено, що дошкільна освіта як перша самоцінна ланка має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини необхідною якісною інформацією, допомагати і реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватися на загальнолюдські й національні цінності.

Реалізація основних положень Базового компоненту обумовлює необхідність організовано залучати дітей уже з дошкільного віку до засвоєння елементарних економічних понять а саме:

- формувати елементарні економічні знання у дітей від 3-х до 6-ти років;

- учити розуміти та цінувати навколишній предметний світ (як результат людської праці), помічати рукотворну красу, ставитися до неї з повагою;
- формувати ціннісне ставлення до таких якостей людини-господаря, як : бережливість, раціональність, економність, працелюбність;
- розвивати емоційну сферу, здатність розрізняти почуття інших людей, формувати позитивну самооцінку.

Зміст економічної освіти найбільш повно висвітлюється в системі завдань національного виховання через формування у дітей почуття господаря й господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи економічних знань, навичок і відносин. Економічні зміни в суспільстві обумовлюють потребу формування передумов економічної освіти в єдності з моральною освітою, опанування дітьми економічних знань і практичних умінь у доступній формі.

Економіка і дошкільник лише на перший погляд здаються далекими один від одного. Аналіз дитячих ігор, питань, розмов свідчать про інтерес дітей до проблем, пов'язаних з економікою. Причинами цього вважається проникнення економіки, насамперед, у життя сім'ї, де дитина і стикається з економічними проблемами, які частіше за все обговорюють члени родини. Дітей із перших років життя оточує економічна сфера, наповнена складними економічними поняттями та процесами. Малюки рано включаються в економічне життя сім'ї, стикаються з грошима, рекламою, ходять з батьками в магазин, беруть участь у куплі-продажу, опановуючи таким чином економічною інформацією на життєвому, часто спотвореному рівні. Неправильно і небезпечно покладатися на стихійне засвоєння знань про навколишнє життя, наприклад, дуже вразливі з етичної сторони поняття: гроші, багатство, бідність, реклама, кредит, борги тощо.

Щоб прищепити дітям навички діяльності в реальному житті, педагогам дошкільного закладу потрібно навчати вихованців мислити та діяти за законами економіки, виховуючи у дітей такі риси, як: хазяйновитість, економність, бережливість. Формуючи ці якості, загострюють увагу, що бережливість – це не тільки вміння зберігати і берегти, а й моральна якість, ознаки загальної культури особистості, адже кожен повинен бути відповідальним за збереження природи, її ресурсів.

Розумінню багатьох економічних понять, розвитку пізнавального інтересу до економіки, створенню позитивної мотивації до її вивчення у значній мірі сприяє організація цікавих, ефективних, дієвих і значущих для дитини та саморозвитку особистості, прояву його «Я» сприяють різні види діяльності: дидактичні ігри, сюжетно-рольові ігри, інтелектуальні ігри-розваги, тематичні заняття, ігри-подорожі, дослідницька діяльність, читання казок, бесід на морально-етичні теми, зустрічі з цікавими людьми, вечори, що дає змогу вихователю проявити творчість, індивідуальність і в той же час, що особливо важливо, зробити процес пізнання економіки цікавим, доступним. Тому поєднання навчальної, ігрової та реальної діяльності найбільш ефективно для засвоєння дошкільнятами складних економічних понять.

Упровадження різноманітних форм роботи з вихованцями та використання диференційованого та індивідуального підходу, застосування інновацій освітніх методик та технологій, значно підвищить ефективність занять та результативність навчання і розвитку дошкільників.

Важко оцінити, який з цих шляхів більш ефективний, але одне важливо: батьки і педагоги повинні працювати разом. Тому соціально-фінансова освіта дошкільнят насамперед передбачає наявність тісного контакту між дітьми, вихователями та батьками, що сприятиме подоланню соціально-психологічних бар'єрів між дорослим і дитиною, полегшить сприйняття дитиною нового матеріалу. Отже, можна зробити висновок, що економічні знання та перший досвід економічної діяльності малюки, в основному, отримують в сім'ї. Моральний приклад батьків, старших сестер і братів грає свою виховну функцію. Проте важлива при цьому правильна орієнтація на матеріальні та духовні цінності найближчих дитині людей, їхнє ставлення до грошей, речей, праці.

Багато педагогів помилково вважають, що ціннісні орієнтації виховуються переважно в сім'ї і що в умовах дошкільного закладу мало що можна зробити в цій галузі. З цією позицією

не можна погодитися. Звичайно, сім'ю не тільки неможливо, але й не слід виключати з вирішення означеної проблеми, проте потрібно враховувати, що кожній родині властиві свої принципи домашньої економіки, а також ціннісної орієнтації, і в деяких випадках втручання педагогів в економічне виховання дітей просто необхідно.

Сім'я це реальне економічне середовище, в якому живе дитина. Повсякденну працю дорослих, турботи «про хліб насущний», достаток або, навпаки, бідність (нестача грошей, доходи та витрати). Діти включені в ці реальні життєві ситуації постійно.

Основи соціальної і фінансової освіти діти отримують задовго до того, як починають своє навчання в школі. Більшу частину знань про планування бюджету, заощадження та витрати вони дізнаються від батьків, спостерігаючи за тим, як усі ці процеси відбуваються у їхній сім'ї. Проте дорослі часто не замислюються над цим, вважаючи дитину ще малою, аби зрозуміти навіть елементарні економічні поняття. Досвід роботи педагогів з дітьми за програмою соціальної та економічної освіти «Афлатот» підтверджує, що закладати основи фінансової грамотності слід з дитячого садка.

Враховуючи вищесказане, увага педагогів дошкільних навчальних закладів має зосереджуватись на упровадженні основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку. Вихователь має:

- дати дітям знання про працю та про все, що з нею пов'язано, згідно з основними програмами розвитку, виховання і навчання в дошкільному закладі;
- ознайомити дітей з простими економічними термінами: економіка, бюджет, ціна, гроші, товар, вартість, банк, реклама, власник, конкуренція, продукція, ярмарок та ін.; познайомити дітей з новими професіями, такими як менеджер, підприємець, бізнесмен, фінансист, рекламодавець, фермер та ін. Закріпити знання з області категорій, пов'язаних з працею (предмети праці, результати праці, індивідуальна, колективна праця); познайомити з поняттями: дорожче – дешевше, вигідно – невигідно, виграв, програв, поміняв; формувати знання про людину бережливу, економну, гарного господаря; вчити правилам чесної, справедливої гри, вмінню програвати, не ображаючись на партнера;
- формувати у дітей економічне мислення шляхом залучення дошкільнят в процес сюжетно-рольових ігор, настільно-друкованих, дидактичних; читання художньої літератури;
- педагогічно взаємодіяти з батьками, проводити просвітницьку роботу з питань економічної освіти дошкільників та активно їх залучати до процесу формування економічних знань дітей в умовах дошкільного закладу та сім'ї.

*Л. М. Кошелева,
вихователь-методист Золотоніського закладу
дошкільної освіти (ясла-садок) «Берізка»
Золотоніської міської ради
Черкаської області*

ФОРМУЄМО СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВУ ГРАМОТНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКА З ПЕРШИХ РОКІВ ЖИТТЯ

***Анотація.** Формувати соціально-фінансову грамотність дошкільника необхідно вже з перших років життя дитини. Адже саме в дошкільні роки закладається фундамент майбутньої фінансової незалежності дитини. Тож сьогодні для вивчення економіки дітьми, засвоєння економічних знань та кращого розуміння ними економічних проблем суспільства, необхідно запроваджувати та використовувати у дошкільних закладах сучасні інформаційні та інноваційні технології.*

*«Складність полягає не у сприйнятті нових ідей,
а у відмові від старих стереотипів»*

Джон М. Кейнс, англійський економіст

Економіка і дошкільник тісно пов'язані один з одним. Адже дитина вже з перших років свого життя стикається з економічними проблемами і поняттями. Це її сім'я, в якій члени родини обговорюють сімейний бюджет. Це і її участь в економічних процесах. Адже вона разом з батьками ходить в магазин, іноді сама робить покупки. Це і телебачення, реклама – та багато іншого, з чим дитина стикається щодня, знайомлячись з такими поняттями, як «товар», «гроші», «магазин», «реклама», «банкомат». І незалежно від нас, діти опановують економічну інформацію на життєвому рівні та отримують економічний досвід. Тому сьогодні ми, педагоги, повинні не тільки надати дітям необхідні економічні знання, а навчити їх правильно ними розпоряджатися, тобто виховати економіста.

Як же виховати економіста з дитинства? Які форми і методи використати для формування соціально-фінансової грамотності дошкільника? Ми повинні навчитися економічно мислити та економічно діяти у сучасному світі. Тому економічне виховання сьогодні – актуальна проблема як для дітей, так і для дорослих. Адже всі зміни економічного характеру, які виникли в Україні за останні роки, потребують нашої країні іншого економічно гармонійного молодого покоління, яке матиме сучасне економічне мислення та такі якості, як чесність, порядність, громадянськість. Адже для відбудови економіки нашої країни, для грамотного вирішення великих і малих економічних завдань треба бути бережливим хазяїном, працелюбним, старанним, мати ділові та організаторські якості – людиною, щиро зацікавленою в розвитку та економічному розквіті своєї країни. Ще В. Сухомлинський казав «Маленька людина... повинна побачити і зрозуміти, у чому коріння нашого життя, від чого залежить те, що у нас на столі...».

Сучасні дошкільнята – це люди нового типу, з нестандартним мисленням, які готові жити в інформаційному суспільстві, розв'язувати нестандартні ситуації, реагувати на стрімкий технічний процес. Тож наше завдання сьогодні – розширити свої знання про методи і прийоми своєї роботи, спрямовані на формування економічної грамотності дошкільників. Адже у зв'язку із входженням інформаційно-комунікаційних технологій у різні сфери діяльності людини, ми повинні також переосмислити своє мислення по новому і бути готовими до використання інформаційно-комунікаційних технологій як допоміжного освітнього ресурсу у формуванні соціально-фінансової грамотності дошкільника.

Тож перед нами, педагогами закладів дошкільної освіти, стоїть завдання – сформувати у дітей певні економічні уявлення та вміння, підготувати їх до життя в умовах сучасного суспільства. А це можливо лише з використанням інноваційної діяльності, що сьогодні є необхідністю в розвитку сучасної дошкільної освіти. Тому необхідно зробити так, щоб пропонований матеріал економічного спрямування викликав у дошкільників інтерес до знань, допоміг створити позитивну і емоційну атмосферу навчання. Все це можливо здійснити з використанням комп'ютерних засобів навчання, які сьогодні викликають у дошкільників живий інтерес, являються прекрасним наочним посібником і демонстраційним матеріалом та сприяють високій результативності освітнього процесу.

Всі ми бачимо, що життя не стоїть на місці. У сучасному світі, так і в нашій країні відбуваються постійні зміни та нововведення. Тому, щоб забезпечити високу результативність освітнього процесу з дітьми, необхідна реалізація інноваційної діяльності в закладах дошкільної освіти. Необхідно застосовувати нестандартні прийоми і види освітньої діяльності з дошкільниками, нові методи і форми організації виховання та навчання дітей. А це можливо лише із застосуванням сучасних освітніх технологій.

Сьогодні ще значна кількість дошкільних закладів використовує наявні друковані засоби наочності, які не можуть в повному обсязі продемонструвати економічні терміни та зв'язки, через їх специфічність дидактичного матеріалу. Тож ми повинні не тільки вміти відповісти на різні запитання дітей, такі як: «Навіщо потрібні гроші?», «Звідки одяг прийшов?», «Як функціонує економіка нашого міста, області, країни?» та ін., а зробити освітній процес цікавим і насиченим інформацією, яка спонукала б сьогоднішніх дошкільнят до активної пізнавальної

діяльності економічної спрямованості. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), освітня лінія «Дитина в соціумі», наголошує на тому, що «дитина має усвідомлювати, що довколишній предметний світ – рукотворний, створений для задоволення потреб людини та завдяки людській праці...».

Сьогодні педагоги дошкільця застосовують різноманітні форми, методи і прийоми для ознайомлення дітей зі світом сучасної економіки. Це ті початки соціально-фінансової грамотності, які доступні дітям вже з раннього віку: ощадливість, працьовитість, економність тощо. Ці знання сьогодні особливо актуальні, так як зараз в Україні почався перехід до нової економіки, де головним є закон: якщо хочеш добре жити – краще працюй.

У зв'язку з цим набуває актуальності проблема впровадження нових інноваційних та інформаційних засобів і методів навчання в освітньо-виховний процес закладів дошкільної освіти. Це сприятиме підготовці дитини до реального життя та її активне залучення в соціальну діяльність. До того ж, необхідність застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі регламентовано її нормативно-правовою базою і на сьогоднішній день є одним з важливих наочних методів навчання.

З цією метою необхідно запроваджувати та використовувати у дошкільних закладах сучасні інформаційні та інноваційні технології для вивчення економіки, засвоєння економічних знань та кращого розуміння економічних проблем суспільства. Тому сьогодні педагогам дошкільця необхідно створювати мультимедійні демонстраційні матеріали, наочні посібники економічного спрямування власноруч. Особливо цікавими та пізнавальними для малечі є мультимедійні презентації з використанням комп'ютерної графіки (Microsoft Power Point). Недарма українське прислів'я говорить, що краще один раз побачити, ніж сто разів почути. Адже наочність матеріалу підвищує його засвоєння, і це в першу чергу відноситься до дітей, тому що тут задіяні всі канали сприйняття: зоровий, слуховий, механічний та емоційний.

Також ми вже всі знаємо, що одним із найефективніших практичних методів в економічному вихованні дошкільнят є залучення їх до ігрової діяльності. Так як ігрова діяльність є провідною в дошкільному віці. Тому необхідно створювати та використовувати комп'ютерні ігри економічного спрямування. Які на відміну від інших видів діяльності, найбільш цікаві, доступні і необхідні дітям дошкільного віку. Адже в них ігрові завдання містять мотив і мету, а також способи і засоби їх вирішення. Мета цих ігор:

- закріпити і удосконалити набуті раніше знання дітей економічного змісту (про людські потреби та можливості, про сімейний бюджет, про товари та гроші, про ощадливість, збереження тощо);
- сформувати у дітей такі важливі якості, як пізнавальну мотивацію, довільну пам'ять та увагу, що забезпечує готовність до шкільного навчання.
- розвивати вміння орієнтуватися в найближчому соціальному оточенні, спосіб поведінки в життєвих соціально-економічних ситуаціях;
- навчити бачити на екрані дисплея результат своєї роботи, а в разі потреби вносити зміни, робити поправки, самостійно керувати пропонованою грою, що додає віри у себе, в свої можливості.

Ось чому найважливішою умовою формування соціально-фінансової грамотності дошкільника є застосування ігор економічної спрямованості. Це такі ігри, як «Розклади товар», «Оціни вчинок», «Весела ферма» та ін.

Сьогодні педагоги дошкільних закладів стали широко застосовувати відео-презентації для вивчення певних тем з економіки. Це матеріал (набір слайдів), який містить об'єкти, малюнки тощо, що супроводжуються звуком, відео, анімацією та іншими візуальними ефектами. Їх ще називають – мультимедійні презентації, тому що у них міститься три основні компоненти мультимедіа (звук, відео, анімація).

Багато педагогів дошкільних закладів самі створюють такі презентації, а також широко використовують мультимедійні презентації, розроблені педагогами інших закладів, такі як: «Цікава економіка», «Школа економіки для малят», «Товари і послуги», «Речі, які для нас найбільш важливі» та ін. Під час таких презентацій заняття стають емоційно забарвленими,

привабливими, викликають у дітей живий інтерес і являються прекрасним наочним посібником і демонстраційним матеріалом, що сприяє хорошій результативності навчання.

Крім мультимедійних презентацій, вихователі на заняттях також використовують:

- відео перегляд роликів, слайдів;
- розв'язування задач, ребусів чи кросвордів на відповідну тематику;
- проведення економічних вікторин та конкурсів, які сприяють засвоєнню дітьми елементарних економічних понять;
- віртуальні подорожі на підприємства для ознайомлення їх з виробничим процесом та ін.

Але найпопулярнішими серед дошкільників, із-поміж всіх медіа технологій, безумовно залишаються мультиплікаційні фільми. Тому вихователі, використовуючи їх, мають змогу не тільки відволікти чимось дитину на певний час, а й виконувати неабияку виховну, пізнавальну й розвивальну діяльність. А цінність мультиплікаційних фільмів економічного спрямування велика, вони:

- формують первинний економічний досвід дитини;
- сприяють засвоєнню дітьми елементарних економічних понять, набуттю економічно доцільної поведінки в соціумі;
- дають можливість дітям засвоїти родинні цінності, пошану до людей, які працюють і заробляють гроші, шляхом зіставлення себе з персонажами мультфільмів;
- спонукають дітей наслідування героїв мультфільмів, копіювати позитивні навички бережливого, відповідального і свідомого ставлення до довкілля.

Залучаючи дошкільнят до роботи з мультфільмами для формування їх соціально-фінансової грамотності, педагогам необхідно використовувати найрізноманітніші форми та методи:

- демонстрація мультфільму;
- правильне трактування його сюжету;
- обговорення ситуацій;
- відтворення дитиною діалогу з персонажем мультфільму;
- бесіда за змістом мультфільму;
- відповіді на запитання;
- озвучення коротких сюжетів;
- коментування;
- вибіркового опису дії і ситуацій;
- пригадування віршів, загадок та ін.

Тож можна зробити висновок, що використання педагогами мультимедійних технологій є одним з найперспективніших і найпопулярніших напрямів роботи у формуванні соціально-фінансової грамотності дітей дошкільного віку.

Адже використовуючи інформаційно-комунікаційні технології в роботі з дітьми дошкільного віку, педагоги відкривають для себе дуже багато нового і цікавого. Вони разом з дітьми входять в захоплюючий світ, навчаються разом з ними бути цікавими, креативними, позитивними, таким чином, стають більш професійними, економічно грамотними, а саме головне ця робота приносить всім, і дітям, і дорослим велике задоволення.

СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВА ОСВІТА ДОШКІЛЬНИКІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ В ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРОГРАМИ «АФЛАТУН»

***Анотація.** Розкрито питання соціально – фінансової освіти дошкільників шляхом впровадження програми «Афлатот» в заклад дошкільної освіти. Детально розглянуто ключові елементи програми, розділи та рекомендації для педагогів. Наведено короткі приклади дидактичного матеріалу у роботі з дітьми.*

Соціально – фінансова освіта дошкільників є досить важливим аспектом у навчанні та вихованні дітей. Це пояснюється тим, що діти дошкільного віку є достатньо відкритими та готовими до пізнання нового, вони немов «губки» сприймають та вчать нову інформацію, яка знадобиться їм в майбутньому.

Зараз в світі сучасних інформаційних технологій, коли процес діджиталізації не стоїть на місці навчання фінансової грамотності дітей вимагає новітніх методів та прийомів.

Базові знання соціальної і фінансової освіти діти отримують ще в дитячому садочку. На прикладі повсякденного життя діти пізнають знання та формують вміння планувати бюджет, розподіляти фінанси та створювати комфортні умови для життя.

Для того, щоб навчання фінансової грамотності було не лише корисним, а ще й захопливим та цікавим, було розроблено програму «Афлатун», яка включає в себе всі аспекти соціально-фінансової освіти дітей.

«Афлатун» в перекладі з арабської мови означає дослідник (людина, що роздумує, пізнає, вивчає та практично втілює), має на меті поступовий процес вивчення дітьми фінансової грамотності та усвідомлення соціальної значимості у суспільстві.

Програма включає в себе 3 частини:

- 1 частина – Афлатот допомагає маленьким дослідникам 3-5 років дізнаватись про базові елементи фінансів та їх характеристик.
- 2 частина – Афлатун має на меті допомогти дітям 6-14 років більш поглиблено дізнаватись про бюджет та фінансові операції, які необхідні в житті.
- 3 частина – Афлатун ставить перед собою завдання допомогти підліткам 15-18 років розібратись в фінансах, бюджеті, правильності їх використання та заробітку.

Детальніше зупинюсь саме на першій частині програми – Афлатот, яка спрямована безпосередньо на дошкільнят. Програма «Афлатот» – навчальна програма, що спрямована на формування знань стосовно соціальної та фінансової грамотності у дошкільників. При цьому вона не розглядається як комплекс програм загального розвитку дітей, а є додатковим ключем навчання та виховання з безпосереднім нахилом на соціально-фінансову сферу.

Слід також відмітити шляхи реалізації програми «Афлатот» в закладі дошкільної освіти:

- Знайомство педагогічного колективу ЗДО з програмою «Афлатот»;
- Проведення навчального семінару для вихователів з метою впровадження практичної частини програми в заклад освіти;
- Створення ігрового середовища для знайомства дітей з елементами програми;
- Розробка дидактичних ігор для дітей різного віку;
- Робота над створенням картотеки дидактичних та рухливих ігор соціально-фінансової освіти;
- Планування та розробка конспектів занять з фінансової грамотності для дошкільників.

Дана програма включає в себе п'ять ключових елементів, що спрямовані на тлумачення соціальних та фінансових понять, а також розширення прав та можливостей людини, зокрема:

- *Особистісне розуміння і дослідження* – допомога дітям усвідомити та зрозуміти власне Я, дослідити свою особистість, усвідомити та прийняти свої сильні та слабкі сторони, та вміти ними керувати.
- *Права і обов'язки* – Програма базується на принципах Конвенції ООН про права дитини. Дітей знайомлять з їх правами, дають можливості щодо участі в організації та проведенні заходів, що спрямовані на захист прав дітей.
- *Заощадження і витрати* – даний елемент дає змогу правильно накопичувати, витрачати та розпоряджатись фінансами, що як результат вчить дітей економічно відноситись до матеріальних ресурсів.
- *Планування і бюджет* – діти вчаться розуміти власне майбутнє. Встановлюючи цілі на майбутнє діти розуміють цінність планування бюджету. Цей елемент допомагає дітям продумувати конкретні практичні кроки для досягнення цілей.
- *Дитяча соціальна і фінансова ініціатива* – створення сприятливих умов для сприйняття дитиною себе як активного та повноцінного члена соціуму. Завдяки фінансовим проектам діти мають можливості самостійно обирати та розробляти стратегії планування та розпорядження бюджетом.

Немало важливим є розуміння педагогом елементів програми та вміння втілювати її практично. Тому авторами програми було розроблено рекомендації щодо роботи з програмою для педагогів, а саме:

- Перед початком кожного заняття ретельно ознайомтесь з метою заняття та методом його проведення.
- Пам'ятайте про основні елементи дитячої психології та прийоми, які ефективно працюють у дитячому середовищі.
- Пам'ятайте про важливість оточуючого середовища. Завчасно підготуйте всі необхідні матеріали для навчання та виховання.
- Не забувайте про прийом спостереження. Діти копіюють вашу поведінку та ваші емоції.
- Створюйте комфортну атмосферу, використовуючи метод «Коло», особливо під час прочитання казки та її обговорення.
- Використовуючи метод «Питання-відповідь» залучайте кожну дитину до обговорення.
- Коли дитина висловлює думку, з якою ви не погоджуєтесь, не засуджуйте її.
- Створіть комфортний для дітей темп занять.
- Говоріть просто та зрозуміло. Використовуйте відомі дітям приклади та зображення.
- Пам'ятайте про те, що основа діяльності – безпека дітей, тому потурбуйтеся про це.
- Залучайте до заняття помічника вихователя, якщо в групі велика кількість дітей.
- Нагадуйте дітям про створені коробки та важливість зберігання там цінних речей.
- Підходьте творчо та економно до роздаткового матеріалу. Перебирайте, вдосконалюйте та змінюйте і використовуйте знову.
- Працюйте в комунікації.
- Спілкуйтесь, цікавтесь, досліджуйте та грайтеся разом з дітьми.
- Важливо бути одночасно другом та наставником для дітей.
- Найголовніше – отримуйте задоволення від своєї роботи!
- Пам'ятайте, що діти засвоюють інформацію краще, коли:
 - Коли вони беруть участь в процесі та можуть керувати ним.
 - Коли отримують задоволення від процесу та результатів навчання.
 - Коли вони створюють та роблять, а не коли отримують готове.
 - Коли з ними розмовляють і поведяться як з дорослими.

Всім відомо, що діти дошкільного віку дуже люблять гратись, тому Афлатун – казковий персонаж вогник (зірочка) відразу стане для них новим другом та допоможе поринути у світ фінансової грамотності.

Програма Афлатот передбачає в собі п'ять розділів:

- *Ти, я і Афлатун*: Розвиток позитивного ставлення до себе. В даному розділі дітей знайомимо зі своїм Я, формуємо ставлення до себе та свого характеру.

- *Я і моя сім'я*: Розвиток вміння турбуватись про тих, хто поруч. Цей розділ покликаний допомогти дітям зрозуміти своє значення в родині та навчитись піклуватись про близьких.
- *Я і мої друзі*: Розвиток вмінь комунікувати та знаходити спільну мову. За допомогою цього розділу діти навчаються комунікувати з однолітками, знаходити компроміси та спільні інтереси.
- *Я і суспільство*: Розвиток навичок соціалізації в суспільстві. Даний розділ має на меті спрямувати навчання дітей в сферу суспільних відносин, розуміння дітей свого місця в суспільстві.
- *Я і гроші*: Витрачаємо, накопичуємо та ділимося. Останній розділ втілює практичну частину курсу та допомагає дітям зрозуміти поняття та значення грошей, формує знання дітей про методи їх отримання, правильність розпорядження та вміння планувати.

Пропоную детально ознайомитись з деякими дидактичними прийомами, що можуть бути використані під час навчальної діяльності:

- *Коробки Афлатуна*. На початку курсу діти самостійно виготовляють коробки для Подорожей, та коробки-скарбнички, куди протягом всього курсу будуть складати цінні речі, предмети чи іграшки, які знадобляться в майбутньому. Мета цього завдання полягає у формуванні вмінь дітей виокремлювати та зберігати цінні речі для майбутніх справ.
- *Прогулянка по місцевості*. Найкращий метод навчання – метод спостереження, тому під час прогулянки рекомендується ознайомити дітей з закладами банку, магазинів та необхідних споруд. Проте найважливішим в цьому все-таки є безпека дітей, тому педагогам слід ретельно продумати та спланувати дану прогулянку з врахуванням всіх можливих небезпек.
- *Ярмарок Афлатуна*. Колективний захід за участі батьків чи інших педагогічних працівників під час якого діти пропонують придбати творчі роботи чи вироби власними руками використовуючи при цьому монетки Афлатуна, які потім будуть спрямовані до коробок на зберігання.
- *Заняття з батьками*. Протягом всього навчального курсу батькам пропонується брати активну участь у домашніх завданнях, влаштовуючи так звані, домашні заняття. Це запроваджується з метою ознайомлення батьків із програмою та знаннями, які здобувають діти під час навчання, а також з метою закріплення знань дітей під час гри з батьками.

Таким чином, ознайомившись із програмою «Афлатот» можна зробити наступні висновки:

- Соціально-фінансова освіта дошкільників є важливим та корисним елементом у навчанні та вихованні дітей.
- Програма «Афлатот» має на меті не лише навчити дітей фінансової грамотності, а й допомогти їм знайти своє Я та позиціонувати себе у суспільстві.
- Заняття за програмою мають містити в собі цікаві дидактичні розробки, зображення, різноманітні методи та прийоми.
- Для педагогів досить важливо притримуватись рекомендацій, адже це значний крок до ефективності роботи програми в дитячому колективі.
- Основним компонентом у роботі за програмою «Афлатот» є бажання педагога створювати цікаві заняття, залучення батьків до процесу, а також коли всі учасники навчального процесу отримують задоволення від роботи.

Отже, впровадження програми «Афлатот» в заклад дошкільної освіти є цікавим, корисним та захопливим процесом, який обов'язково допоможе дошкільникам знайти власне Я, закріпитись у суспільстві та отримати навички планування бюджету та вміння розпоряджатись ним.

Т. А. Крамаренко,
вихователь Маньківського закладу
дошкільної освіти (ясла-садок) «Росинка»
Маньківської селищної ради
Черкаської області

ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ГРИ

Анотація. У даній статті описується, наскільки важливим є економічне виховання саме з дошкільного віку. Висвітлено роль гри у формуванні основних економічних понять. Систематизовано основні показники компетентностей дошкільників.

В організації економічного виховання дошкільників визначаються такі важливі засоби, як: ігри, художня література, спілкування з дорослими та інша різноманітна діяльність дітей. Їх відбір визначає ефективність педагогічної роботи з формування у дошкільників елементарних економічних знань та уявлень.

Тільки на перший погляд слова «економіка» і «дошкільник» здаються несумісними. Але вже з п'яти-шести років украй важливо встановити між ними зв'язок, тобто допомогти малюкові з безтурботного споживача поступово перетворитися на споживача творчого, а пізніше-стати творцем предметів споживання».

Надзвичайно важливого значення для цілісного розвитку дітей має саме гра. Сучасні дослідники Г. Беленька, О. Богініч, М. Машовець, розглядаючи соціальне походження та зміст гри, справедливо зазначають, що «у грі дитина не лише повторює життєві ситуації, а й розвивається через їх гру».

В ігровій діяльності розвиваються мовлення й мислення кожної дитини, формуються її почуття й сприймання світу, збагачується емоційна сфера. Саме у грі діти наслідують форми суспільних відносин людей, поступово опановують моральні норми й починають керуватися ними у своїх стосунках з дорослими й іншими дітьми. Через гру дошкільники освоюють та пізнають світ. Вона є тим механізмом, що перетворює зовнішні вимоги соціального середовища на власні потреби дитини. Завдяки грі діти вправляються та розвивають низку здібностей.

Головною педагогічною умовою формування первинної економічної компетентності є забезпечення комплексного підходу до процесу економічного виховання, яке передбачає формування елементарних економічних знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності.

Погоджуюся з думкою дослідниць Г. Шатової, та А. Сазонової, які сформулювали мету економічного виховання як формування у дітей дошкільного віку доступних економічних понять, виховання з дитячих років свідомого користувача всім, що надається дітям для їх щасливого дитинства, виховання поваги до тих, хто проявляє турботу про них.

Дуже часто знань і уявлень дітей про такі поняття, як робота, людина, про ту чи іншу дію, стосунки, недостатньо, виникає потреба їх поповнювати. А економічне виховання дошкільників – це, перш за все, знання про працю, та все, що з нею пов'язане. Саме старший дошкільний вік є найсприятливішим періодом економічної соціалізації. У дітей цього віку з'являється інтерес до проблем, пов'язаних з економікою. Причинами цього вважається проникнення економіки, насамперед, у життя сім'ї, де дитина і стикається з економічними проблемами, які частіше за все обговорюють члени родини. Цілком зрозуміло: чим раніше ми розпочнемо економічну освіту дітей, тим усвідомленішими, раціональними та розумнішими будуть їх дії та вчинки. Діти старшого дошкільного віку знайомі з назвами різних професій, але не зовсім точно усвідомлюють значення кожної з них; наприклад, недостатньо розуміють роботу менеджера, хоч це слово уже є у словниковому запасі. Діти розуміють призначення торгових закладів, намагаються бути економними та ощадливими, але усвідомити правила економічної діяльності їм ще важко. Більшість дошкільників не знає, як поводитися з грошми, як їх витратити економно.

Чим старші діти, тим вони активніші та більше спостерігають, а то і приймають участь у вирішенні багатьох економічних питань: розподіл сімейного бюджету, складання заходів економії, обладнання квартири відповідно правил енергозбереження та інші. Головним завданням дорослих є прищепити дитині навички діяльності в реальному житті, навчити її мислити і діяти за законами економіки. Тільки цілеспрямована робота по вихованню у дошкільнят культури ресурсно- та енергозбереження принесе свої плоди в дорослому житті сьгоднішніх малюків, вони не будуть марнотратними, стануть активними помічниками громадських ініціатив, спрямованих на збереження і примноження ресурсів нашої країни. Із п'яти років спілкування дітей стає позаситуативно-особистісним, виникають співпереживання і взаєморозуміння. Високого рівня розвитку досягає гра. Завдяки грі дошкільники активно відтворюють світ дорослих, та відносини між ними; до п'яти років у дитини складається справжня самооцінка, яка дозволяє усвідомлювати свої можливості (успіх – неуспіх), тобто критичне ставлення до себе і результатів своєї діяльності; починають проявлятися мотиви розважливого характеру. Всі ці психологічні особливості дітей старшого дошкільного віку, є безперечно, важливими для початку роботи з економічного виховання. Саме тому ми і маємо розпочинати цей процес в дошкільному віці.

Гра стимулює розвиток дошкільника, формує його пізнавальну активність, оскільки містить «інформацію», в даному випадку економічний зміст, який не відразу розкривається повністю, а спонукає дитину до пошуку.

В своїй роботі з дошкільниками економічну освіту намагаюся здійснювати систематизовано, тільки тоді вона дасть позитивні результати. Економічні ігри проводжу як з усією групою дітей, так і з підгрупою або індивідуально. Матеріали для ігор підбираю відповідно до віку та індивідуальних особливостей, характерів, емоцій та пізнавальних здібностей своїх вихованців. Інколи до запропонованого ігрового матеріалу щось ускладнюю або ж навпаки полегшую.

Для виконання ролі в грі дошкільнику необхідно перетворити свою уяву на ігрову дію. Потреба в нових знаннях виражається в запитаннях дитини. Я завжди відповідаю на запитання під час гри, слухаю розмову під час гри, допомагаю граючим дітям налагодити взаєморозуміння та згоди.

Найчастіше у своїй професійній діяльності я використовую дидактичні та сюжетно-рольові ігри.

Дидактичні ігри є важливими, адже за необхідності вони активізують досвід дітей, допомагають їм засвоїти нові знання, економічні категорії, дозволяють повторити, уточнити, розширити, узагальнити, систематизувати, закріпити набуті знання та економічні уявлення. Проводжу такі ігри як під час основного навчально-виховного процесу, так і після спостережень, екскурсій, бесід. Це такі ігри, як «Що можна купити за гроші?», «Продовж речення», «Знайди зайве», «Обери правильне твердження», «Мої перші цифри», «Знайди пару», «Впізнай професію», «Розклади товар», «Види витрат», «Оціни вчинок». Надалі ці знання виступають як необхідна термінологічна опора в процесі ігрової діяльності дітей. Основна мета таких ігор – виховання бережливості, економності, самостійності, раціональності.

Опанувати соціально-фінансову грамотність також допомагають і сюжетно-рольові ігри, які є нескінченно різноманітні за сюжетом, характером рольових взаємостосунків та ступенем узагальненості подій. Але сюжетно-рольові ігри не можуть виникнути спонтанно, не маючи підґрунтя. Для проведення гри економічного спрямування необхідне термінологічне забезпечення, яке діти засвоюють за допомогою дидактичних ігор. У процесі гри важливо працювати над формуванням і закріпленням знань в економічній сфері, але особливого значення набуває процес формування якостей, установок, цінностей. Ігри дають дітям можливість виконувати різні соціально-економічні ролі та оцінювати одну й ту саму ситуацію з різних позицій (покупець – продавець, касир – клієнт). Сюжети намагаюся максимально наблизити до інтересів дітей. Вони мають ґрунтуватися на реальних ситуаціях, з якими діти стикаються щодня. Необхідно давати дітям можливість робити помилки, знаходити їх, виправляти і, як наслідок, збагачувати свій власний досвід. Важливо не мінімізувати проблеми

під час гри. Розглянуті суперечливі соціально-моральні ситуації сприяють формуванню морально-економічних якостей дитини.

В ході сюжетно-рольової гри встановлюється адекватна для віку ситуація спілкування. Мовне спілкування проходить у формі діалогу, вихователь має сформулювати конкретні, точні, грамотні економічні питання, а діти навчаються зрозуміло викладати свої здогадки. Формується пояснювальне і доказове мовлення».

Найулюбленішими сюжетно-рольовими іграми дітей є: «Подорож», «Салон краси», «Будуємо дім», «Перукарня», «Лікарня», «Круїз», «Зоопарк», «Магазин», «Банк», «Дитяче кафе», «Ательє». Діти грають у професії, осягаючи сенс праці, відображають робочу діяльність батьків і подібним чином вивчають фінансову грамотність. У сюжетно-рольовій грі відбувається моделювання справжньої життєвої ситуації: виготовлення і реалізація готової продукції, здійснюється купівля та продаж товарів тощо. З досвіду можемо сказати, що поєднання реальної і навчально-ігрової діяльності є дуже результативним для освоєння дітьми дошкільного віку складних економічних знань. Процес економічного виховання повинен гармонійно вписуватися в загальний навчально-виховний процес.

Базова економічна освіта дошкільників передбачає засвоєння таких основних показників компетентності. Діти мають уявлення про:

- першочергові потреби людини;
- те, для чого потрібні гроші;
- необхідність дорослим працювати та заробляти гроші;
- сімейний бюджет, як спільний дохід всіх членів сім'ї;
- те, що за будь-який товар потрібно платити гроші;
- те, що людина працює на благо собі та іншим;
- різні професії та функціональні обов'язки їх представників;
- банк та його функції.

Діти розуміють, що:

- те, що предметний світ навколо є результатом праці багатьох людей;
- людина має працювати, аби заробляти гроші й забезпечувати себе та родину всім необхідним;
- економність та бережливість допомагають зберегти зароблені гроші;
- людина не може мати все, чого бажає;
- коли робиш вибір на користь однієї речі, від іншої потрібно відмовитися;
- економним та бережливим до речей, іграшок, посібників потрібно бути не лише вдома, а й у дошкільному закладі.

Діти можуть:

- вміють раціонально використовувати залишки продуктів харчування;
- намагаються економно використовувати електроенергію, воду;
- вміють здійснювати покупку, класифікують товари;
- визначають засоби праці;
- описують результат праці людей різних професій.

Знання, вміння та навички, сформовані у дошкільному віці мають стати фундаментом для становлення громадянина – людини, щиро зацікавленої в розвитку та економічному розквіті своєї держави. Дуже важливою є продумана та послідовна робота з питань економічної та соціально-фінансової освіти маленьких громадян нашого суспільства. Тому моє завдання, як педагога, не тільки дати об'єм економічних знань, але й навчити правильно користуватися цими знаннями, тобто виховувати економіста, господаря, хазяїна свого життя. Погоджуюсь з думкою багатьох відомих педагогів, що саме гра є надважливим інструментом для засвоєння економічних знань дошкільників.

*Л. М. Кучин,
вихователь Золотоніського закладу дошкільної
освіти (ясла-садок) «Ялинка»
Золотоніської міської ради
Черкаської області*

ЕКОНОМНИЙ ТА ЕКОДРУЖНИЙ СТИЛЬ ЖИТТЯ ПОЧИНАЮ З САДОЧКА «ЯЛИНКА»

Анотація. В статті говоримо про запровадження фінансової освіти у дошкільні заклади. Цим самим виховуємо соціально відповідальних, а також освічених у фінансовій сфері достойних громадян своєї держави

Всім нам відомий вислів: «Економія повинна бути економною». Чомусь вважається, що «економити» означає обмежувати себе в чомусь приємному.

В перекладі з грецької мови слово «економіка» перекладається, як правила ведення господарства, а «економний» – це особа, яка бережливо використовує ті чи інші ресурси.

Отже, виходячи з вище сказаного впливає, що економна людина це не та, яка лишає себе чогось життєво необхідного, а та яка витрачає бережно і з розумом.

Економія це розумне споживання всього, що використовує людина для забезпечення повноцінного життя.

Сучасність диктує свої умови. Зараз стає модно дотримуватися ощадливого способу життя. І мова не лише про економію грошей, а і про бережливе ставлення до екологічних ресурсів

Планета Земля має великі запаси водних, рослинних, мінеральних та інших запасів. Але вони безмежні. Тому починаючи із дошкільного віку потрібно пояснювати дитині як бережно і відповідально відноситися до використання природних ресурсів, не розтрачаючи їх бездумно, адже раціональне використання – це реальність до якої має дійти кожен.

Для збереження можливостей природи необхідно змінювати свою поведінку та свої установки і з маленького прищеплювати їх, правильні, підростаючому поколінню. З іншого боку, діти мають здатність впливати на своїх батьків, вони формують у них відповідні навички. Тож ідея впровадження фінансової освіти в ЗДО є дуже вдалою.

Є необхідністю впроваджувати економічну освіту у дошкільних закладах і по іншій, не менш вагомій причині.

Нині, до нашої уваги представлена велика кількість різноманітних товарів, а дитя в силу свого віку і необізнаності не може визначити потрібна йому та чи інша річ чи, можливо, придбати її це хвилиenne бажання і від нього варто відмовитися.

Дитина, на прохання щось придбати, часто-густо отримує відмову. Така ситуація викликана економічними проблемами в сім'ї? Не завжди. Просто мама чи тато розуміють, що купувати все чого забажає, все на що покаже пальчиком їхнє чадо – це аж ніяк не прояв безмежної любові. Добре, коли дитя дослухається до маминого «ні». Але поряд з послухом повинно бути розуміння ситуації

В наш час шаленої пропозиції та спокуси маленька дитина не навчена економити, а вміє лише споживати. Для того щоб навчити дитину споживати економно та з розумом, для того, щоб уникнути стресових ситуацій, не травмувати дитину заборонаю, а батьків – істерикою, яку неодмінно у дитини викликає відмова, саме для цього, починаючи з дошкільного віку потрібно впроваджувати фінансову освіту. Щоб мати можливість в доступній формі і за допомогою доступних для розуміння маленького громадянина методів пояснити ситуацію.

Знання з фінансової грамоти мають планувати ще у закладах дошкільної освіти. Старший дошкільний вік є сензитивним періодом розвитку пам'яті, уваги, мови, формування творчих уявлень, а також економічної соціалізації.

Аналіз дитячих ігор, питань, розмов свідчать про інтерес дітей до проблем, пов'язаних з економікою. Причинами цього вважається проникнення економіки, насамперед, у життя сім'ї, де дитина і стикається з економічними проблемами, які частіше за все обговорюють члени

родини. Цілком зрозуміло: чим раніше ми розпочнемо закладати основи соціально-фінансової освіти дітей, тим усвідомленішими, раціональними та розумнішими будуть їхні дії та вчинки, бо саме в цьому віці діти опановують первісний досвід елементарних економічних відносин. Чим старші діти, тим активніші вони у вирішенні багатьох економічних питань: розподілі сімейного бюджету, складанні меню, обладнанні квартири тощо.

Економічне виховання дошкільників – це, перш за все, знання про працю та все, що з нею пов'язане. Однак реалізація завдань економічного виховання можлива за умови повноцінного вирішення завдань трудового виховання в усіх вікових групах дитячого садка, адже праця – провідна категорія економічної науки.

Мета економічного виховання – розкрити дитині навколишній предметний світ духовних і матеріальних цінностей як частини загальнолюдської культури і в процесі пізнання сформувані відповідну поведінку (на доступному рівні усвідомити, що в кожному річ, предмет вкладено працю багатьох людей).

Основні форми роботи в ДНЗ для реалізації завдань соціально-фінансової освіти дошкільників:

- тематичні та інтегровані заняття (ознайомлення з професіями; праця батьків; раціональне використання природних ресурсів; комунальні послуги і тарифи; корисні копалини; продукти харчування; предмети побуту і вжитку; наші помічники; особисті речі та догляд за ними; ліс і його багатства; поведінка в природі; небезпечні ігри та іграшки; особиста безпека вдома; вартості здоров'я; хліб – всьому голова; вода – сік життя тощо);
- тематичні мультимедійні презентації;
- екскурсії в природу;
- спостереження за працею дорослих;
- екскурсії до різних установ та торговельних об'єктів, на підприємства;
- бесіди;
- розглядання тематичних картин, плакатів, ілюстрацій;
- дидактичні ігри економічного спрямування;
- сюжетно-рольові ігри;
- художня праця;
- конструктивно-будівельні ігри;
- читання творів художньої літератури;
- вирішення проблемних ігрових ситуацій;
- економічні вікторини, розваги;
- художньо-продуктивна діяльність тощо.

Основні шляхи реалізації завдань соціально-фінансової освіти дошкільників

Створення відповідного розвивального предметно-ігрового середовища:

- дидактичні та настільно-друковані ігри про професії дорослих, інструменти та знаряддя праці;
- сюжетно-рольові ігри («Будівельники», «Лікарня», «Аптека», «Водії», «Міні-маркет», «Перукарня», «Пожежники» та ін.);
- посібники для занять та індивідуальної роботи на теми: «Моя сім'я», «Світ професій», «Світ меблів», «Предмети побуту», «Світ транспорту», «Рослинний і тваринний світ», «Світ грошей», «Світ товарів», «Моє селище», «Моя країна» та ін.;
- збірки книжкових видань соціально-економічного спрямування: малого фольклору, віршів, казок, оповідань;
- скринька власних заощаджень вихованців (від власних концертів та театралізацій, виручки за творчі поробки та ін.);
- карта України з умовними позначеннями економічних і природних ресурсів;
- знаряддя праці для куточка природи та праці в природі;
- матеріали та обладнання для художньої праці і самостійної художньої діяльності дошкільників;

- групові та садові міні-музеї: (селища та його пам'ятних місць; народної іграшки (з глини, дерева, сиру, тканини, ниток, соломи; іграшкова техніка; порцелянові та пластмасові ляльки; старовинні ялинкові прикраси); хліба та солі; корисних копалин; електрики; писанки; виробів місцевих умільців; ляльок-мотанок; витинанки; вишиванки; національного одягу; української оселі; народних музичних інструментів; видатних громадян селища; виробів умільців (з глини, соломи, лози, тканини, паперу, дерева); природи рідного краю; фото-зустрічей з учасниками бойових дій; народних символів; з народознавства та історії України та ін.).

Основні завдання соціально-фінансової освіти дошкільників:

- уточнювати та розширювати уявлення дітей про світ речей та предметів, якими користується людина і які є результатом її праці;
- формувати знання про працю як джерело добробуту;
- виховувати осядливе ставлення до людської праці, вміння раціонально розподіляти ресурси;
- розширювати розуміння понять «бережливість», «ощадливість»;
- формувати елементарні економічні знання та уявлення про поняття «економіка», «бізнес»;
- ознайомлювати з грошовою одиницею України та валютами інших держав;
- поглиблювати знання дітей про торговельні осередки, банк та його функції, про товарно-грошові відносини.

Необхідні економічні знання якими має володіти дитина у дошкільному віці:

- Знайомити дітей із різноманітністю професій, пояснювати важливість кожної з них;
- Значення заробітної плати для забезпечення необхідних потреб людини;
- Пояснювати етапи правильного планування сімейного бюджету;
- Вправляти в розумінні важливих понять: «заощадження» та «витрати»;
- Дати розуміння поняття «товарно-грошовий обіг»;
- Пояснити що являють собою комунальні послуги та тарифи на них.

Отже, фінансова освіта повинна впроваджуватися починаючи із дошкільного віку, так як все чіткіше стає зрозумілим, що людству необхідно встановити баланс між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу у безпечному і здоровому довкіллі.

О. Б. Обертій,
вихователь закладу дошкільної
освіти (ясла-садок) «Калинка»
Золотоніської міської ради
Черкаської області

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розглянуто та узагальнено питання актуальності розвитку соціально-фінансової компетентності, визначено роль вихователя та батьків у процесі формування фінансових навичок і умінь, виокремлено групи методів, що сприяють розвитку особистості дошкільника у цій сфері.

Гроші. Цікава тема як для дорослих, так і для дітей. Тільки сприйняття цього поняття дещо відрізняється відповідно до віку. Спробуємо з'ясувати основні положення щодо формування фінансової та підприємницької компетентності дітей дошкільного віку.

Питання розвитку навичок фінансової грамотності малюків набуває актуальності з кожним новим днем. Якщо батьки та вихователі докладуть певних зусиль до формування коректного ставлення до грошей у дітей, то в майбутньому ми отримаємо особистість, яка зможе вільно, раціонально та осядливо використовувати грошові ресурси.

Щоб досягти саме такого бажаного результату, навчати дітей користуватися грошима слід починати у віці 3-7 років. Звісно, що це не буде форма лекцій чи уроків, а от дидактичні, рольові та фінансові ігри стануть чудовим інструментом для розвитку навичок використання грошей. Було б добре, якби банкноти мали вигляд шоколадних монеток чи листів, які можна з'їсти. Такі яскраві емоції допомогли б малюкам зрозуміти, що таке гроші та опанувати навички користування ними. Таким шляхом, граючись, ми розпочинаємо виховання фінансово компетентної особистості.

Фінансова грамотність необхідна дітям для того, щоб ще у ранньому віці відбувалося правильне формування ставлення до грошей. Така навичка дозволить стати соціально адаптованим та успішним громадянином. Людина, яка гарно комунікує із соціумом, має хорошу перспективу кар'єрного зростання. Під час формування навичок використання грошей дитина будує логічні зв'язки про те, звідки беруться гроші, що потрібно зробити для їх отримання та яка безпосередня участь дитини у цьому процесі. Малюк вчиться чесного заробітку. Хоча не варто відкидати і той варіант, що схема шахрайства теж може мати місце. При такому розвитку ігрових дій вихователь чи батьки повинні спрямувати думки і дії дитини все ж таки на чесний шлях заробітку.

Важливим аспектом формування фінансової компетентності є розвиток уміння накопичувати кошти. Дитина повинна відрізнити і зрозуміти поняття накопичення готівки та електронних грошей. Тут можна говорити і про банківську систему, і про роботу через мережу Інтернет, і про оплату праці банкнотами. Звісно, тематика цих ігор є досить широкою, тож можна використовувати будь-які.

Варто зазначити, що знання з фінансової грамотності дає потужний інструмент для людини – розуміння того, що неправильне поводження з грошима може призвести до бідності. Та й критичне мислення теж розвивається через проживання фінансової гри, а такий тип мислення є основним у розвитку дошкільника. Якщо дитина змалечку зрозуміє, що таке гроші і що з ними робити, то вона зможе задовольнити будь-яку потребу у дорослому житті.

Вихователі та батьки, перш за все, повинні допомогти малюкові сформулювати визначення терміну «гроші» та виявити їх властивості, бо потрібно усвідомлювати, з чим чадо має справу. Маємо пояснити, що це універсальний засіб, який можна обміняти на будь-які речі та послуги.

Гроші визначають вартість товару, його ціну. Відповідно, можна показати дитині різницю у цінах та пояснити, чому одні речі коштують дорожче, ніж інші. Це може бути зумовлено матеріалами, з яких виготовлено, наприклад, іграшку, чи способом доставки до магазину (потягом, літаком, автівкою тощо). Буде корисно розповісти дитині про галузь, яка займається вивченням даних аспектів – про економіку.

Наступним важливим моментом розуміння значення грошей є оплата товарів та послуг. Пояснюємо малюкові, що за гроші можна купити (обміняти гроші на...) їжу та одяг, отримати винагороду за виконану роботу (ось чому дорослі цілими днями працюють, а інколи і ночами, за що, відповідно отримують більше грошей), оплатити використання світла, газу, води тощо. Формуємо уявлення про те, що знати про гроші корисно, що гроші упорядковують певні стосунки між людьми, що бути компетентним у галузі фінансів – це необхідна річ.

Далі можна розповісти дитині, що грошима користуються не тільки українці, а й інші народи, і що є такі гроші, які підходять для купівлі-продажу товарів з інших країн. Кошти допомагають країнам «спілкуватися» одна з одною, обмінюватися необхідними речами. Так формуються взаємини між державами. Ці процеси також вивчає економіка.

Гроші перебувають у постійному русі. Цей процес називається обіг фінансів. Кожен, хто має гроші, може вільно ними користуватися і витратити на власний розсуд, або ж накопичувати протягом певного часу, а потім щось придбати. Процеси обігу та накопичення досліджують і відслідковують банківські системи. Тут знайомимо дитину із терміном «банк» та його функціями.

Вважаю за доцільне розповісти дитині про кредит та його призначення. Наголошуємо на тому, що довіра держави до громадянина є важливою ознакою здорового суспільства.

Відповідно, громадянин теж повинен довіряти державі. У цьому також допомагає банківська система.

Щоб дитина відчула на власному досвіді ці звичні для дорослих процеси, пропоную батькам придбати скарбничку для малюка і спробувати побудувати економічні стосунки: за виконану роботу отримати «зарплату», купити у магазині якусь річ, або ж накопичувати для купівлі якоїсь іграшки чи предмета. Вважаю, що такий спосіб долучення дітей до дорослого життя формує певну життєву позицію, розвиває соціальну сторону комунікації, розвиває критичне мислення.

На перший погляд може здаватися, що батьки та вихователі прагнуть втиснути у дитину якомога більше розумних слів та вже змалечку примушувати дитину дорослішати. Насправді ж, малюк, як губка, поглинає приклад поведінки дорослих. Відповідно, якщо тато чи мама, або вихователь вголос і раціонально роздумує про призначення та роль грошей, то в дитини формується розуміння важливості цього питання, і ставитися до грошей безвідповідально – не правильно. Чим більше дитина в молодшому віці розумітиме процеси, які відбуваються навколо неї, тим більш адаптованою до дорослого життя вона буде.

Важливим аспектом фінансового виховання є привчання дітей до правил користування грошми. Наприклад, маємо пояснити, що гроші – це річ загального вжитку, тому обов'язковим є дотримання правил особистої гігієни (мити руки після контакту з монетами та купюрами, не жувати банкноти тощо).

Не варто забороняти дитині розплатитися за товар в магазині, порахувати самостійно решту. Це теж формування соціальних зв'язків.

Основним джерелом пізнання тонкощів фінансової грамотності є гра. Гра «Магазинчик» – одна з улюблених дитячих розваг. Якщо внести в неї багато корисних, цікавих моментів, вийде чудове заняття з фінансової грамотності в ігровій формі.

У старшому дошкільному віці гра може бути ускладнена. Коли дитина навчиться рахувати до сотні, корисно задавати нескладні задачки, граючи в магазин. Краще всього використати яскраві картинки, іграшки, монети. Згодом дитина вже зможе під наглядом дорослих розрахуватися за невелику покупку і підрахувати, чи правильно малюкові дали решту.

Вдало впроваджують у освіту аспекти фінансової грамотності жителі Сполучених Штатів Америки. Із раннього віку дітей привчають правильно користуватися грошима, заощаджувати та розподіляти кошти відповідно до витрат. Малята практично із п'ятирічного віку знайомляться із накопичувальною системою. Майже у кожного малого американця є скриньки, які умовно поділені на комірки: «save» (для накопичень), «spend» (для витрат), «share» (для благочинності), «tax» (для податків).

Звернімо увагу на назву останньої комірки. Це нововведення запропоноване психологами для того, щоб діти змалку привчалися до необхідності сплачувати податки. Вихованцям пояснюють, що податки – важлива частина економічного розвитку та функціонування країни, а отже – запорука стабільності.

Ця комірка також виховує у дітях відчуття обов'язку та відповідальності. Кожен маленький член сім'ї може долучитися до спільної оплати продуктів, одягу, комунальних послуг чи розваг тощо. Формується соціально важливе поняття значущості особистості (в першу чергу для родичів).

Навчаючи дітей фінансової грамотності, вихователі та батьки закладають фундамент економічної та матеріальної стабільності для молодого покоління.

До того, як почати говорити про організацію роботи щодо формування фінансової компетентності, варто виділити основні функції, що сприяють формуванню даного виду компетентності:

- турбота про збереження будівель, майданчиків, надання їм охайного вигляду, участь у їх збереженні;
- турбота про економне використання води, електроенергії;
- організація господарсько-побутової, ручної, навчальної праці дітей та самообслуговування;

- турбота про охорону довкілля в місцях, які розташовані біля дошкільного закладу, їх житла;
- формування бережливого ставлення до іграшок, книжок, посібників через виконання конкретних завдань, що спонукають до самостійного дотримання встановлених правил;
- організація діяльності в атмосфері доброзичливих взаємин, що виявляються в шанобливому ставленні до людей, тварин та рослин.

Важливо також виховувати бережливе ставлення до особистих речей своїх та чужих шляхом упорядкування їх у шафках, лагодженням та ремонтом поламаних іграшок тощо. Цим ми формуємо розуміння того, що кожна річ створена руками інших людей і її потрібно берегти, бо вона має цінність.

Для роботи у напрямку розвитку фінансової компетентності можна використовувати різні групи методів, як от: словесні (читання, розповідь, бесіда, слухання, інструктування тощо), практичні (ігри, вправи, досліди, настільні ігри) та наочні (показ, демонстрація, спостереження тощо).

Та найбільш ефективними вважаю сюжетно-рольові ігри, дидактичні та тематичні, інтелектуальні ігри, обов'язкові до використання проблемні ситуації, читання художньої літератури, інсценізації тощо.

Вирішення проблемної ситуації будь-якого змісту (математичного, економічного, соціального чи екологічного) навчає міркувати, орієнтуватися в навколишньому середовищі, бути ініціативним, не боятися висловити власні думки та погляди, бути емпатійним, ввічливо дискутувати та приймати точку зору співрозмовника, реалізовувати творчий потенціал.

Читання казок – це потужний виховний ресурс, який може познайомити дітей із поняттями фінансової та економічної сфер, пояснити, чому герої діють так, а не інакше, а найголовніше – дає пояснення багатьом складним та незрозумілим економічним явищам.

Завдання, пов'язані з логікою, розвивають пізнавальний інтерес, змушують мислити нестандартно, викликають шквал позитивних емоцій, розвивають творчу уяву, логічне та критичне мислення, а також дають можливість встановлювати логічні зв'язки між життям та економічними явищами.

Економічні заняття розширюють економічний кругозір, уточнюють раніше сформовані уявлення, знайомлять з новими престижними професіями, дозволяють зрозуміти роль праці в житті людини, специфіку товарно-грошових стосунків і реклами, вчать розумно витратити гроші, дбайливо відноситися до речей (іграшок, одягу, взуття) і природних ресурсів.

Заняття з математики допомагають вихованцям раціонально пізнавати світ. Математичні дії будуть використовуватися протягом усього життя, в тому числі і у сфері фінансів та економіки. Використання цих способів в пізнавальній і практичній діяльності стимулює пошукову діяльність, відкриває дитині шлях до творчості. Математичні знання можна розглядати як основу розвитку у дошкільників елементарних економічних уявлень. Природне з'єднання математичних і економічних знань слід здійснювати вже на початковому рівні їх вивчення.

Творча праця чи конструювання також безпосередньо впливають на розвиток знань з галузі фінансів та економіки. Створюючи власні вироби, дитина вчиться цінувати роботу інших, оцінювати її.

Розглядаючи методи й засоби економічного виховання, не можна забувати й про спеціальну роботу з формування в дітей корисних навичок і звичок. Чимало з них пов'язані з вихованням культури поведінки в побуті й загальною вихованістю: вимкнути світло, коли виходиш з приміщення; закрити кран після того, як помив руки тощо. Водночас із застосуванням різноманітних форм роботи залучаємо дітей до ігрової діяльності.

Безумовно, ігрова діяльність є провідною в дошкільному віці. Через гру дитина пізнає навколишній світ, розглядає складні суспільні процеси та явища, гра надає дитині можливість не лише отримати нові знання, а й використати вже сформовані у процесі власної діяльності.

У методичному посібнику «Упровадження міжнародної програми «Афлатот» – один із шляхів формування у дітей старшого дошкільного віку соціальної та фінансової грамотності» (створений авторським колективом ЗДО №57 м. Сміла та розміщений н), зібрано низку ігор,

методів та методик, спрямованих на розвиток соціально-фінансової компетентності. Цей ресурс дає можливість на практиці перевірити теоретичні напрацювання і вкотре впевнитися, що усі закладені в дитинстві навички допоможуть малюкові міцно триматися на ногах у швидкому та мобільному світі.

Організація роботи щодо формування соціальної та фінансової освіти дошкільників буде успішною, якщо створити відповідне предметно-розвивальне середовище.

Предметно-розвивальне середовище включає в себе різноманітність предметів, об'єктів соціальної дійсності. Створення такого середовища необхідне дітям перш за все тому, що воно виконує інформативну функцію, кожен предмет несе певні відомості про економіку, фінанси, довкілля, стає засобом передачі соціального досвіду, що, впливаючи на емоції дітей, спонукає їх до діяльності.

Важливим елементом створення розвивального освітнього середовища є оформлення осередків.

Абсолютно кожний ігровий осередок сприяє розвитку економічної та фінансової компетентності:

- *інформаційний осередок* (твори художньої літератури економічного змісту для дітей дошкільного віку, економічні казки, герої художніх творів, економічні «всезнайки», економічні приказки, прислів'я, моделі товарів, послуг, бюджету, витрат тощо);
- *цікавий економічний осередок* (кросворди, лабіринти, головоломки, піктограми, мнемотаблиці, цікаві економічні завдання, ребуси тощо);
- *практично-економічний осередок* (дидактичні ігри з економічним змістом, іграшки-предмети для організації таких сюжетно-рольових ігор, як «Банк», «Аукціон», «Біржа», «Іграшкова фабрика», «Торговий центр», «Рекламне агентство» тощо; набори різних матеріалів інструментів, ігрові модулі (для приготування їжі, ремонт одягу, виготовлення іграшок тощо), використання моделей грошових знаків, різних видів валюти тощо).

Предметно-розвивальне середовище є необхідною умовою для успішного формування соціально-фінансової грамотності дошкільників.

Немає кращої інвестиції, ніж інвестиція у розвиток дітей. Розвиваючи фінансово-економічну компетентність, ми будемо прекрасне майбутнє для дітей, водночас забезпечуємо собі спокій на схилі літ. Вклад освітян у розвиток особистості дошкільника, школяра, студента неоціненний і надзвичайно важливий. Тому варто працювати далі задля світлого майбутнього наших дітей!

З. В. Солод,
*вихователь Смілянського дошкільного
навчального закладу № 26 «Сонечко»
(ясла-садок загального типу)
Смілянської міської ради
Черкаської області*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

***Анотація:** Робота містить методичні рекомендації щодо шляхів формування соціально-фінансової грамотності старших дошкільників, яка забезпечує навчання протягом усього життя та доступні вправи для навчання. Матеріали будуть корисні для вихователів дошкільних закладів, вчителів початкових класів.*

Не навчивши дітей мислити і діяти за законами економіки, ми не зуміємо прищепити їм справжню фінансову грамотність у реальному житті.

Дедалі більшого динамізму набуває державний процес економічної, політичної та соціокультурної трансформації. Це зумовлює потребу у вихованні молодого покоління на засадах підприємливості та конкурентоспроможності, адекватної системи цінностей. Важливим стає виховання особистих якостей дітей, таких як: старанність, відповідальність, організованість, охайність, ощадливість тощо. Для вирішення цієї проблеми на даному етапі необхідний подальший розвиток економічної освіти, пошук інноваційних підходів до вирішення нових завдань, що виникають у сфері економічного навчання та виховання на різних ланках освіти. Первинною ланкою економічного виховання дослідники визначають дошкільний вік, коли закладаються основи економічних знань, формується первинний економічний досвід. Розвиток навичок управління власними фінансами є важливою складовою економічного виховання. Діти повинні вчитись раціонально використовувати свої гроші, зберігати їх, планувати витрати та здійснювати обґрунтовані вибори щодо придбання товарів та послуг.

Тема інноваційних підходів навчання для формування соціально-фінансової грамотності дошкільників є дуже актуальною, оскільки формування соціально-фінансової грамотності є важливим елементом розвитку дитини. Знання про фінанси допоможуть дітям розуміти важливість грошей, витратити їх розумно та ефективно, та планувати свої фінанси в майбутньому.

Інноваційні підходи до навчання допоможуть дошкільникам зрозуміти складні поняття про фінанси. Наприклад, за допомогою гри, діти можуть вчитись розуміти вартість грошей та значення економії. Використання проектної діяльності та практичних завдань допоможе дітям розуміти як заробляти гроші та як керувати ними. Крім того, інноваційні методи можуть використовувати інтерактивні технології, щоб зробити навчання цікавішим та активнішим для дітей.

Отже, актуальність теми формування соціальної та фінансової грамотності старших дошкільників за допомогою інноваційних методів навчання полягає в тому, що вона допоможе дітям розвивати важливі навички, які необхідні для успішного функціонування у сучасному світі. Діти, які вміють ефективно спілкуватися з іншими та розуміють значення поваги та толерантності, можуть стати в майбутньому успішними лідерами та робити внесок у розвиток свого суспільства.

Інноваційні підходи навчання для формування соціально-фінансової грамотності старших дошкільників можуть включати в себе використання сучасних технологій, інтерактивних методик та ігор, а також діалогу та взаємодії зі старшими дітьми та педагогами.

Одним із інноваційних підходів може бути використання віртуальних ігор та симуляцій, які допомагають старшим дошкільникам навчитись ефективно працювати з грошима та розуміти фінансові концепції. Такі ігри можуть бути доступні як на персональних комп'ютерах, так і на мобільних пристроях, що дозволяє дітям вчитись в будь-який час та в будь-якому місці.

Іншим інноваційним підходом може бути використання технологій розширеної та віртуальної реальності для створення інтерактивних ігор та вправ, що допомагають старшим дошкільникам краще зрозуміти фінансові концепції. Наприклад, в грі «Які товари купуємо?» формується у дітей поняття про товар, в грі «Що можна купити за гроші?» діти дізнаються, що є товар, який продається, а є речі, які не можна купити за гроші, в грі «Пропозиція і попит» у дітей формується уявлення про попит на товар у різні пори року; вміння підбирати товар, який краще продається в ту чи іншу пору року та ін. Діти можуть розглядати віртуальні каси, банкомати та інші пристрої, щоб навчитись працювати з грошима.

Окрім того, педагоги можуть використовувати інтерактивні методики, такі як «гра ролей», щоб навчити дітей взаємодії та співпраці в групі. Діти можуть брати участь у ситуаціях, де вони мають вирішувати фінансові проблеми та знаходити способи їх вирішення.

Також, важливо залучати старших дошкільників до діалогу та взаємодії з дорослими. Вони можуть навчити дітей розуміти фінансові та соціальні концепції, відповідати на їх питання та надавати рекомендації. Крім того, дорослі можуть показати дітям, як вони керують своїми фінансами, як планують свої витрати та зберігають гроші.

Ще один інноваційний підхід – це використання мультимедійного контенту, такого як відео- та аудіоматеріали. Це дозволяє дітям краще зрозуміти складні концепції та забезпечує зручний формат для навчання.

Також важливо враховувати індивідуальні потреби та особливості кожного старшого дошкільника. Наприклад, діти з різним рівнем розвитку можуть потребувати різного рівня підходу до навчання. Також важливо забезпечити можливість здійснювати практичні вправи та ігри, що дозволить старшим дошкільникам краще зрозуміти та застосувати фінансові та соціальні концепції.

Інноваційні підходи та методи навчання допомагають зробити процес формування соціальної та фінансової грамотності більш ефективним та цікавим для старших дошкільників. Ось декілька прикладів інноваційних методів, які можуть бути використані для формування у дітей соціальної та фінансової грамотності:

- *Графічні інструменти та візуалізація.* Для того, щоб у дітей сформувалися правильні уявлення про гроші та їхнє використання, можна використовувати різноманітні графічні інструменти, такі як малюнки, схеми, діаграми тощо. Такі засоби можуть допомогти дітям зрозуміти, які є види витрат, які витрати є необхідними, а які – ні, які є різні способи збереження грошей тощо.
- *Рольові ігри.* Рольові ігри можуть допомогти дітям зрозуміти, як працює грошова система, як люди заробляють гроші та як вони їх витрачають. Наприклад, діти можуть грати роль продавця та покупця в магазині, використовуючи виготовлені самостійно іграшки та гроші.
- *Ігри на розвиток соціальних навичок.* Діти можуть навчитися співпрацювати та ефективно спілкуватися з іншими людьми за допомогою спеціально розроблених ігор, таких як гра на розвиток соціальних навичок «Знайомство», де діти можуть познайомитися одне з одним та розповісти про себе.
- *Використання технологій.* Сучасні технології можуть бути використані для формування у дітей фінансової грамотності, наприклад, за допомогою інтерактивних ігор, додатків, веб-сайтів тощо. Діти можуть використовувати додатки, які допомагають відслідковувати витрати, розуміти, як функціонують банківські рахунки, розподіляти гроші на потрібні витрати, а також вивчати основи інвестування.
- *Партнерське навчання.* Партнерське навчання передбачає залучення дітей до співпраці та взаємодії між собою для досягнення спільної мети. Наприклад, діти можуть створити свій власний бізнес-план, розробити його та розіграти ситуації, які можуть виникнути при веденні бізнесу. Такий підхід не тільки допоможе зрозуміти, як функціонують бізнес та фінансові процеси, але й навчить дітей комунікації, співпраці та вирішення проблем.
- *Ігри на розвиток критичного мислення.* Діти можуть навчитися критично мислити та розуміти, які наслідки можуть бути від певних рішень. Наприклад, гра «Мікроскоп» допоможе дітям розібратися у складних ситуаціях та зробити правильний висновок.

У загальному, інноваційні підходи та методи навчання можуть допомогти старшим дошкільникам зрозуміти, як правильно використовувати гроші, як ефективно спілкуватися з іншими людьми, розуміти соціальні та фінансові процеси, а також розвивати критичне мислення та інші важливі навички.

Також існує багато різних ігрових методик та технік, які можуть бути використані в педагогічній практиці. Ось декілька прикладів ігор, які можуть допомогти у формуванні соціально-фінансової грамотності у старших дошкільників:

- *«Крамниця».* У цій грі діти можуть відчути себе продавцями та покупцями, та навчитися розуміти ціни на товари, рахувати гроші та робити вибір при покупках.
- *«Кошти в дії».* Ця гра допомагає дітям зрозуміти роль грошей у їхньому житті. Вона полягає в тому, щоб діти отримували «заробітну плату» за допомогу в різних побутових справах, таких як прибирання в групі, допомога одноліткам тощо.

- *«Мої права та обов'язки»*. У цій грі діти вчать про свої права та обов'язки, які пов'язані з використанням грошей. Наприклад, право на зберігання грошей у скарбничці та обов'язок платити за певні речі або послуги.
- *«Фінансовий план»*. Ця гра допомагає дітям навчитися планувати свої фінанси. Діти створюють план розподілу своїх грошей на різні потреби, наприклад, на книги, іграшки, крамницю тощо.
- *«Творчість і гроші»*. У цій грі діти можуть створювати свої власні продукти, які можуть продавати, наприклад, під час ярмарку. Це допоможе їм зрозуміти, як праця та творчість можуть приносити дохід.

Ці ігри та інші схожі методики можуть бути використані педагогами та батьками, щоб підтримати формування соціально-фінансової грамотності у старших дошкільників. Такі методики можуть бути більш ефективними, оскільки вони дають можливість дітям взаємодіяти, грати та вчитися разом.

Зокрема, до таких ігор можуть належати настільні ігри, такі як «Монополія», «Мільйонер», «Діловий графік», «Детектив». Вони дозволяють дітям вчитися працювати з грошима, розуміти концепції інвестицій та банківських операцій.

Окрім того, існує багато онлайн-ігор та мобільних додатків, призначених для формування соціально-фінансової грамотності. До таких додатків можуть належати «Скарбничка», «Світ фінансів», «Моя крамниця» та багато інших. Вони дозволяють дітям навчитися планувати бюджет, вести облік витрат, знайти способи збереження грошей, а також виробити здорові фінансові звички.

Отже, ігри та інші методики навчання можуть бути ефективними інструментами для формування соціально-фінансової грамотності у старших дошкільників. Вони допомагають дітям зрозуміти роль грошей у житті та навчитися вести розумний та відповідальний спосіб життя. Узагалі, інноваційні підходи до формування соціальної та фінансової грамотності старших дошкільників можуть значно покращити якість навчання та сприяти розвитку ключових компетенцій, які допоможуть дітям у подальшому житті.

З огляду на все вищесказане, можна зробити висновок, що формування соціальної та фінансової грамотності у старших дошкільників має велике значення для їхнього успіху в майбутньому та для створення гармонійного суспільства в цілому. Для досягнення цієї мети варто використовувати інноваційні підходи та методи навчання, які б допомагали дітям зрозуміти складні фінансові та соціальні концепції та розвивали їхні навички співпраці та ефективної комунікації з іншими людьми.

*Л. С. Халимоник,
вихователь закладу дошкільної
освіти «Колосок» с. Крачківка
Іванівської сільської ради
Черкаської області*

ФОРМИ І МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

***Анотація.** У статті висвітлюються форми та методи роботи з дітьми старшого дошкільного віку, що до фінансової грамотності та соціального становлення як особистості.*

Економічні зміни в суспільстві обумовлюють потребу формування передумов економічної освіти в єдності з моральною освітою, опанування дітьми дошкільного віку економічних знань і практичних умінь у доступній формі.

Тож сучасний навчальний заклад має виконувати своє головне завдання-забезпечувати розвиток особистості, здатної орієнтуватися, діяти, творити в новому швидкозмінному суспільстві, адекватно викликам часу.

В економічному вихованні дітей дошкільного віку не можна обходити питання використання ними грошей, що виділяються батьками або зароблені самостійно. Кишенькові гроші сприяють економічному вихованню лише за умови, що їх навчили розумно користуватися коштами. Тому батьки повинні володіти певною сумою економічних знань, знання методики економічного виховання дитини в сім'ї, залучення її до економічних аспектів сімейного життя і діяльності.

Важливим питанням економічного виховання дітей в сім'ї є формування в них ощадливого ставлення до бюджету часу, вміння його планувати, економити, аналізувати його витрати. Дітей слід привчати вишукувати шляхи економії часу. Цьому має сприяти організація навчальної і побутової діяльності вихованців в сім'ї. Як зауважує А.С. Нісімчук, головна умова ефективності економічного виховання дітей у навчальній діяльності – це її наукова організація. У домашніх умовах це передбачає раціональне і суворе дотримання режиму дня, доцільного порядку на робочому місці, систему виконання домашніх завдань, використання раціональних прийомів навчальної діяльності в роботі з книгою, підручником, словником, під час ведення записів, конспектів, уміннями та навичками планування, самоконтролю, аналізу ефективності своєї діяльності.

Діти старшого дошкільного віку знайомі з назвами різних професій, але не зовсім точно усвідомлюють значення кожної з них; наприклад, недостатньо розуміють роботу менеджера, хоч це слово уже є у словниковому запасі. Діти розуміють призначення торгових закладів, стараються бути економними та ощадливими, але усвідомити правила економічної діяльності їм ще важко. Більшість дошкільників не знає, як поводитися з грошми, як їх витратити економно. Діти осмислюють пов'язані з економікою риси: бережливість, ощадливість, працьовитість; починають формуватися навички раціональних дій. У дітей розвинені навички економного витрачання і використання матеріалів, бережливе ставлення до речей, іграшок, посібників.

Фінансова грамотність – це набір компетенцій (знань та навичок), які дозволяють приймати розумні фінансові рішення на тому чи іншому життєвому етапі й в конкретних ситуаціях. Це вміння підтримувати і з роками покращувати своє матеріальне становище, не обмежуючи себе в задоволенні нагальних потреб. Нарешті це здатність вигідно інвестувати накопичені заощадження, щоб вони працювали на вас. Виховання соціально відповідальних та освічених у фінансовій сфері дітей у майбутньому робить їх спроможними змінити власне життя та світ довкола на краще. Це також збільшує шанс кожної дитини на успішне й щасливе майбутнє.

Мета фінансової і соціальної освіти – навчити дітей критичному мисленню, правам і обов'язкам, фінансовій письменності і навикам, які допоможуть їм найбільш оптимально використовувати наявні ресурси. Соціальна освіта навчає дітей громадянським обов'язкам, необхідності розуміння соціальних проблем.

Фінансова освіта включає розвиток важливих навиків заощадження, розробки бюджету і участі у фінансових проектах.

Ознайомлюючи дітей з основами фінансової грамотності, ми допомагаємо їм збагнути багато життєвих істин: чому дорослі мають працювати, чому діти повинні допомагати батькам (прибирати, готувати їжу і т.д.), чому треба бути ощадливими і що означає це слово.

Програма «Афлатот» – освітня програма, яка спрямована на формування азів соціальної та фінансової грамотності у дошкільників. Вона не розглядається як комплексна програма з раннього розвитку та навчання дітей, а скоріше – як додатковий навчальний курс спрямований на формування вмінь та навичок в сфері соціальної та фінансової освіти.

Програма розширює світогляд дітей, допомагаючи залучати їх в навколишній світ, щоб безпечно діяти і бути захищеними в ньому.

За допомогою відповідних вікових заходів і вправ, діти розвивають соціальні та фінансові навички, щоб краще впоратися з проблемами, з якими вони умовно стикаються. Розроблена програма так, щоб зацікавити дітей. У ній використовуються методи, які роблять дитину активним учасником навчального процесу.

Дана програма складається з п'яти ключових елементів, що несуть в собі соціальні та економічні поняття розширення прав і можливостей людини, а саме:

- *Особистісне розуміння і дослідження.* Дітей спонукають до самопізнання і більшої впевненості в собі, вони досліджують, усвідомлюють і оцінюють різні характеристики, які роблять їх унікальними, неповторними.
- *Права і обов'язки.* Програма «Афлатот» втілює принципи Конвенції ООН про права дитини. Малята здобувають знання про свої права, спільно з дорослими ініціюють та організовують заходи, які спрямовані на реалізацію прав дитини.
- *Заощадження і витрати.* Діти вчаться відповідально використовувати й накопичувати фінансові, природні та інші види ресурсів, робити заощадження і розумно витратити.
- *Планування і бюджет.* Планування та складання бюджету допомагає дітям зрозуміти, що вони самі можуть впливати на своє майбутнє, дозволяє дітям встановлювати особисті та фінансові цілі. Вони дізнаються, як робити конкретні кроки в напрямку досягнення мети, яку вони ставлять перед собою.
- *Дитяча соціальна і фінансова ініціатива.* Дитину націлюють на сприймання себе як активного учасника та члена суспільства. Соціальні та фінансові проекти є логічним продовженням різних напрямків навчання і заходів програми «Афлатот». В рамках фінансових програм діти заробляють гроші за допомогою власних ініціатив, завдяки чому вони дізнаються більше про ринок.

Програма Афлатот визнає роль сім'ї у формуванні соціальної та фінансової грамотності. Залучення батьків розглядається як важлива складова програми. Сім'я – це часто перший учитель, який має величезний вплив на формування фінансових і соціальних знань дитини, її поведінку. Враховуючи, що діти цієї вікової групи схильні наслідувати, батьки розглядаються як важливі дійові особи та помічники учителя в формуванні у дітей фінансових понять. З цією метою навчальна програма пропонує ряд додаткових занять, щоб розповісти батькам про ті поняття, які вивчають діти і, таким чином, залучити їх в структуру плідної взаємодії. Навчання супроводжується іграми і діти активно проводять час як в приміщенні, так і на вулиці. Багато дослідників стверджують, що активне навчання позитивно впливає на знання дітей в дошкільному віці. Структуровані заняття в дошкільному закладі дозволяють дітям активно проявляти себе і, як результат, вони відмінно проводять час, отримують нові знання і засвоюють їх більш ефективно. Заняття повинні бути чітко продумані і доречні для дітей, відповідати їх віковим потребам і інтересам. Вихователі повинні уважно ставитися до взаємодії з дітьми та взаємодії дітей один з одним. Вихователі повинні давати дітям можливість інтелектуально розмірковувати, ділитися своїми судженнями, вести діалоги на обговорювані теми.

Основні форми роботи в ЗДО для реалізації завдань соціально-фінансової освіти дошкільників:

- тематичні та інтегровані заняття;
- тематичні мультимедійні презентації;
- екскурсії в природу;
- спостереження за працею дорослих;
- екскурсії до різних установ та торговельних об'єктів, на підприємства;
- бесіди;
- розглядання тематичних картин, плакатів, ілюстрацій;
- дидактичні ігри економічного спрямування;
- сюжетно-рольові ігри;
- художня праця;
- конструктивно-будівельні ігри;
- читання творів художньої літератури;
- вирішення проблемних ігрових ситуацій;
- економічні вікторини, розваги;
- художньо-продуктивна діяльність тощо.

Основні шляхи реалізації завдань соціально-фінансової освіти дошкільників: створення відповідного розвивального предметно-ігрового середовища:

- дидактичні та настільно-друковані ігри про професії дорослих, інструменти та знаряддя праці;
- сюжетно-рольові ігри («Будівельники», «Лікарня», «Аптека», «Водії», «Міні-маркет», «Перукарня», «Пожежники» та ін.);
- посібники для занять та індивідуальної роботи на теми: «Моя сім'я», «Світ професій», «Світ меблів», «Предмети побуту», «Світ транспорту», «Рослинний і тваринний світ», «Світ грошей», «Світ товарів», «Моє селище», «Моя країна» та ін.;
- збірки книжкових видань соціально-економічного спрямування: малого фольклору, віршів, казок, оповідань;
- скринька власних заощаджень вихованців (від власних концертів та театралізацій, виручки за творчі поробки та ін.);
- карта України з умовними позначеннями економічних і природних ресурсів;
- знаряддя праці для куточка природи та праці в природі;
- матеріали та обладнання для художньої праці і самостійної художньої діяльності дошкільників;
- групові та садові міні-музеї: (селища та його пам'ятних місць; народної іграшки (з глини, дерева, сиру, тканини, ниток, соломи; іграшкова техніка; порцелянові та пластмасові ляльки; старовинні ялинкові прикраси); хліба та солі; корисних копалин; електрики; писанки; виробів місцевих умільців; ляльок-мотанок; витинанки; вишиванки; національного одягу; української оселі; народних музичних інструментів; видатних громадян селища; виробів умільців (з глини, соломи, лози, тканини, паперу, дерева); природи рідного краю; фото-зустрічей з учасниками бойових дій; народних символів; з народознавства та історії України та ін.)

Очевидним є те, що виховання соціально-відповідальних та освічених у фінансовій сфері дітей робить їх спроможними змінити власне життя та світ довкола на краще, тим самим збільшуючи шанси на успішне й щасливе майбутнє.

Н. М. Черніцька, вихователь,

Л. І. Мунька, вихователь

Чорнобаївського закладу дошкільної освіти «Вишенька»

Чорнобаївської селищної ради Черкаської області

АФЛАТУН ДЛЯ ДОШКІЛЬНЯТ

***Анотація.** У статті здійснено дослідження мети та завдань програми Афлатун, як інструментарію для забезпечення соціальної та фінансової освіти дошкільників. Програма Афлатун для дітей у віці 5-7 років – це освітня програма, яка формує у дошкільнят ази соціальної та фінансової грамотності. Програма пройшла апробацію в сфері дошкільної освіти, яка доводить, що таке раннє навчання дає дітям знання і переваги, з якими можна працювати і вдосконалювати їх з кожним роком. Визначено переваги програми у навчанні дошкільників.*

Нажити багато грошей – хоробрість;

зберегти їх – мудрість,

а вміло витратити – мистецтво.

Бертольд Ауербах

Чи потрібно виховувати у дітей дошкільного віку такі якості, як ощадливість, економність, працьовитість? Звісно, треба! Від цього залежить, якою буде дитина в дорослому житті – марнотратною або ощадливою. Але як привчити дітей до економії?

У дошкільному віці можна дати елементарні відомості в галузі економіки: формувати у дітей правильне ставлення до грошей, способів їх заробляння та розумного використання. При цьому у дітей формуються знання про взаємозв'язок між економічними та етичними

категоріями: ощадливість, гідність, щедрість. Дошкільникам необхідно розповісти, як розумно витратити гроші, не купувати непотрібних речей, не заздрити придбанням однолітків.

Спочатку необхідно розвіяти міф про те, що «гроші ростуть на деревах». Діти вважають, що батьки просто підходять до банкомату та беруть там гроші, скільки захочуть. Чим швидше дитина почне розуміти, звідки беруться гроші, тим краще. Привчати дітей до грошей можна вже з 5-6 років. Дітям слід розповідати, що дорослі ходять на роботу, там вони виконують обов'язки, за це видають їм зарплату. При цьому необхідно з дитячих років виховувати працьовитість, почуття відповідальності, вселяти дитині важливість набуття хорошої професії, яка дозволить у майбутньому створити сім'ю та забезпечити її достаток.

У кожній сім'ї є необхідні витрати та витрати на бажане. Потрібно розподілити сімейний капітал так, щоб вистачило на проживання. Дитині можна пояснити, що із загального сімейного доходу потрібно відкласти гроші на обов'язкові витрати, а вже потім дозволяти собі бажане. При цьому потрібно враховувати бажання батьків. На сімейній раді нехай дитина вирішить, чого вона хоче найбільше, а від чого може відмовитись.

Ввести дитину дошкільного віку у світ економіки необхідно. Дітей цікавить дуже багато питань економічного характеру. І чим частіше діти стикаються із соціальною дійсністю, побутом, тим більше виникає у них питань. Найпоширенішими у тому числі є: потреба – можливість, товар – ціна, робота – зароблена плата, банк – валюта. Найбільш «незрозумілими» – чи все можна купити за татову зарплату, чому мама не може купити іграшку, що сподобалася, чому вдома немає грошей.

За кордоном приділяють пильну увагу підготовці підростаючого покоління до життя, праці, до вміння заробляти свої гроші і мати свою справу. Спеціальні економічні програми ставлять своєю метою формувати з дитячих років економічне мислення, поважати людей, що вміють працювати в бізнесі, дітей вчать орієнтуватися в рекламі, правильно, ощадливо, за призначенням витратити кишенькові гроші, не купувати непотрібних речей, не заздрити придбанням однолітків, розраховувати на свої можливості. Сама ідея і деякі завдання, які ставляться в закордонних програмах, безперечно, заслуговують на увагу. За даними психологів, на кордоні дошкільного та шкільного віку відбувається якби змикання зв'язків між двома найважливішими сферами життя – світом людських відносин і предметним оточенням. Один світ опосередковується іншим. Старші дошкільнята починають виділяти себе в системі взаємин через предметно-операційну діяльність, зокрема трудову, яка згодом починає визначати особистісну природу в системі відносин. Саме в цей період відбувається стрибок у становленні особистості, її базових психічних підстав.

І, природно, випустити з уваги цей період дорослим ніяк не можна. Раннє залучення дітей до економіки, зміст економічного виховання ми розглядаємо як доповнення до змісту програм для дошкільнят, як особливу технологію.

Економіка і розвиток майбутнього нашої країни прямо залежить від знань та інформації, а значить, усвідомленість підростаючого покоління, яким шляхом заробити гроші і куди їх направити дуже важливо. Сучасне дошкільня повинне допомагати дітям адаптуватися до активного життя в умовах ринку, до нових економічних вимог. Ринкові відносини увійшли в наше життя: громадське, шкільне, сімейне. Діти досить рано стикаються з грошима, дізнаються про їх значення, вчать їх заробляти. Саме тому сьогодні одним з найважливіших напрямків діяльності школи є формування економічних компетенцій та економічний захист дітей. Дітей слід вчити не тільки заробляти, а й витратити гроші, складати бюджет, розраховувати видаткову частину і свій внесок в дохід. Важливою складовою соціальної та фінансової освіти дітей є формування у дітей поняття толерантності, милосердя та прийняття іншої людини.

У процесі формування позитивних установок до різних видів праці, закладання основ економічної та фінансової грамотності у дітей дошкільного віку виробляються навички самообслуговування, елементарної побутової праці в приміщенні і на вулиці (ділянці дитячого садка), а також складаються первинні уявлення про працю дорослих, його роль в суспільстві і житті кожної людини.

В ході освітньої діяльності у дитини виховується ціннісне ставлення до власної праці, праці інших людей і його результатів.

Дошкільник знайомиться зі складними взаємозв'язками між фінансово-економічними поняттями: гроші, праця, товар, ціна – і етичними: чесність, щедрість, економність.

Діти дошкільного віку знайомляться з професіями, вчать сприймати і цінувати світ рукотворних речей як результат праці людей; у них формуються уявлення про грошові відносини (торгівля, купівля-продаж, кредит і т.п.), про доходи (заробітна плата, пенсія) і витрати, про грошові знаки (монета, купюра) України та інших країн. Діти освоюють взаємозв'язок понять «праця-продукт-гроші» і те, що вартість продукту залежить від його якості. У дітей виховується повага до людей, які вміють працювати і чесно заробляти гроші; формуються базисні якості економічної діяльності: ощадливість, економність, раціональність, діловитість, працьовитість.

Програма Афлатун для дітей у віці 5-7 років – це освітня програма, яка формує у дошкільнят ази соціальної та фінансової грамотності. Програма пройшла апробацію в сфері дошкільної освіти, яка доводить, що таке раннє навчання дає дітям знання і переваги, з якими можна працювати і вдосконалювати їх з кожним роком.

До п'яти-шести років у дітей формується довільність поведінки: на основі набутої раніше здатності до усвідомлення власних дій у дитини зростає здатність до самоконтролю і вольової регуляції поведінки.

Здатність до усвідомленості і вольової саморегуляції – це одна з визначальних психологічних передумов для залучення дошкільника до такої складної області людської діяльності, як економіка.

Інша передумова для залучення дитини до економічної сфери людської діяльності полягає в активному освоєнні дітьми п'яти-шести років світу соціальних явищ, виробленні дитиною власного розуміння і ставлення до них, формуванні орієнтації на оціночне ставлення дорослих через призму конкретної діяльності. Дитина п'яти-шести років починає усвідомлювати суть понять «вигідно-не вигідно», «виграш-програш», емоційно сприймає ситуації «успіху і неуспіху».

Третьою передумовою є становлення і розвиток здатності до децентрації: готовності ставити себе на місце іншої людини і бачити речі з її позиції, враховуючи не тільки свою, а й чужу точку зору.

Таким чином, в старшому дошкільному віці цілком можливо знайти дитину зі світом економіки як однією з невід'ємних сторін соціального життя. При цьому економічне виховання здатне збагатити соціально-комунікативний і пізнавальний розвиток старших дошкільнят. Крім того, правильно організоване економічне виховання сприяє моральному розвитку дитини.

Програма орієнтована на принцип тісного взаємозв'язку морально-трудового та економічного виховання. Чим молодша дитина, тим тісніше і глибше повинен бути цей взаємозв'язок.

Діти отримують перші задатки соціальної та фінансової освіти задовго до того, як йдуть до школи. Основна частина знань про планування бюджету, заощадження, витрати та використання грошових коштів базується на повсякденному житті. Ще до того, як формуються грошові поняття, просте розуміння того, як використовувати доступні ресурси, або, наприклад, категорії «закінчилася їжа», «купувати тільки необхідне» – це ті щоденні реалії зі сфери фінансової освіти, з якими стикаються діти.

Також важливо підкреслити, що програма Афлатун робить особливий наголос на першому з ключових елементів – на особистісному розумінні і вивченні, особливо якщо використовується як самодостатня програма. Особистісне розуміння відіграє провідну роль у формуванні самосприйняття до того, як дитина пройде далі у вивченні соціальних і фінансових складових.

Мета програми – допомогти дітям п'яти-семи років увійти в соціально-економічне життя, сприяти формуванню основ фінансової грамотності у дітей даного віку.

Основні завдання програми. Допомогти дошкільнику виробити наступні вміння, навички та особистісні якості:

- розуміти і цінувати навколишній предметний світ (світ речей як результат праці людей);
- поважати людей, які вміють працювати і чесно заробляти гроші;
- усвідомлювати взаємозв'язок понять «праця-продукт-гроші» і «вартість продукту в залежності від його якості», бачити красу людського творіння;
- визнавати авторитетними якості людини-господаря: ощадливість, раціональність, економність, працьовитість і разом з тим – щедрість, благородство, чесність, чуйність, співчуття (приклади меценатства, матеріальної взаємодопомоги, підтримки тощо);
- раціонально оцінювати способи і засоби виконання бажань, коригувати власні потреби, вибудовувати їх ієрархію і тимчасову перспективу реалізації;
- застосовувати отримані вміння і навички в реальних життєвих ситуаціях.

Пропонована програма в роботі з дітьми вимагає обережності, розумної міри. Невипадково її провідні принципи – облік вікових та індивідуальних психічних особливостей старших дошкільнят, їх інтерес до економічних явищ як до явищ навколишньої дійсності, тісний взаємозв'язок морально-трудового та економічного виховання, комплексний підхід до розвитку особистості дошкільника (зв'язок етичного, трудового та економічного виховання), що відповідає державному освітньому стандарту дошкільньої освіти.

Зміст програми сприяє соціально-комунікативному та пізнавальному розвитку дітей.

Програма включає в себе п'ять модулів (розділів), пов'язаних між собою завданнями і змістом:

1. Ти, я і Афлатун: розвиток позитивного і сприятливого сприйняття своєї особистості.
2. Я і моя сім'я: турбота про людей, яких ми любимо.
3. Я і мої друзі: допомагаючи один одному.
4. Я і суспільство: живемо і працюємо разом.
5. Я і гроші: витрачаємо, накопичуємо і ділимося.

На заняттях Афлатун діти вчать через дію, обмінюються ідеями, роблять свої відкриття, працюючи самостійно, в парах або малих групах.

Грамотно підібраний матеріал допомагає досягти наступні соціально-значущі результати:

- розвиток соціальних мотивів: прагнення виконувати соціально-значущу і соціально-оцінювану діяльність, бути корисним суспільству;
- володіння необхідними для життя в сучасному суспільстві вміннями соціальної активності та елементами функціональної грамотності при плануванні і здійсненні доступних фінансових відносин;
- оволодіння знаннями, вміннями, здатністю і готовністю до пізнання світу, співпраці, самоосвіти і саморозвитку;
- набуття здатності і готовності працювати самостійно, брати на себе відповідальність, помічати проблеми і шукати шляхи їх вирішення, аналізувати нові ситуації і застосовувати наявні знання для такого аналізу.

Отже, основна місія Афлатун допомогти дітям усвідомити їх потенціал для того, щоб зробити світ кращим за допомогою освіти. Особлива важливість фінансового навчання стає все більш очевидною в останні роки. Незважаючи на те, що ми живемо в світі з швидко мінливими економічними умовами, молодь і дорослі в усьому світі мають дуже низький рівень фінансової грамотності, школи і вчителі часто не мають можливостей для вирішення цієї проблеми. На додаток до цієї нестачі знань у сфері фінансів, діти та молодь часто стають жертвами соціально, екологічно та економічно нестабільних моделей споживання. Афлатун вирішує ці проблеми шляхом створення Програми комплексного соціального і фінансового навчання для дітей, щоб допомогти їм протистояти подібного роду труднощам.

*Г. М. Сиплива,
вихователь дошкільного навчального
закладу ясла-садок комбінованого
типу №30 м. Умані
Уманської міської ради
Черкаської області*

ФІНАНСОВА ОСВІТА, КУЛЬТУРА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Фінансова освіта, культура дітей дошкільного віку це фінансова грамотність в першу чергу – батьків, сім'ї, вихователів. Це турбота і любов до самих рідних тобі людей, до своєї сім'ї, до своєї родини. Розуміння фінансової культури – є найбільша відповідальність батьків, де велику роль можуть зіграти фінансово грамотні вихователі, як для дітей так і для батьків.

«Фінансова грамотність – це здатність громадян України ефективно управляти особистими фінансами; здійснювати коротко- та довгострокове планування та облік витрат і доходів, порівнювати, оптимізувати співвідношення між споживанням і заощадженням, розбиратися в особливостях різних фінансових продуктів і послуг, а також усвідомлено нести відповідальність за такі рішення, компетентно планувати і здійснювати пенсійні накопичення».

Фінансово грамотною є та людина, яка має і розуміє свій фінансовий план, що є основним інструментом управління особистими фінансами.

«Почуття власності і ставлення до грошей починають формуватись ще в ранньому дитинстві. На початку дошкільного віку починають закладатися також навички споживацької і трудової поведінки, які разом з особистим досвідом користування грішми і входженням в економічні стосунки впливають на подальший розвиток економічної поведінки дитини.»

Зараз багато сімей стурбовані своїм фінансовим становищем. Коли в сімейному бюджеті кожна копійка на рахунок, вкрай важливо, щоб усі члени сім'ї розуміли важливість грошей. Дітям дошкільного віку ще складно зрозуміти, що таке сімейний бюджет, економіка тощо. Але можна почати з малого і познайомити свою дитину з основами фінансової грамотності.

Що ж таке фінансова грамотність? Що ж воно означає? По суті, це набір навичок, які дозволяють людям приймати розумні рішення стосовно грошей. Фінансова грамотність означає, що ми розуміємо, як заробляти, економити, витратити та інвестувати гроші. Для дітей фінансова грамотність починається з уміння заробляти невеликі суми грошей і керувати ними.

Вже у віці трьох років діти здатні розуміти такі фінансові принципи, як заощадження й витрати. А до семи років, за даними багатьох досліджень у них формуються певні фінансові звички.

Дослідження показують, що навіть шестимісячні немовлята можуть розробляти стратегії, які дозволяють їм контролювати себе і заспокоюватися. Ідеальний приклад – смоктання пальця. Коли дітям виповнюється три роки, вони вже спроможні пригнічувати свої бажання, які перешкоджають чомусь. Застосовуючи нижченаведені принципи, ви допоможете своєму малюкові виробити звичку заощаджувати, попри те, що він керується ще переважно інстинктами.

Чим раніше батьки починають користуватись щоденними можливостями ознайомлення із грошовими відносинами (наприклад видавши шестирічній дитині 50 гривень і дозволивши їй самостійно вибрати фрукти), тим краще це для дітей. Батьки надзвичайно впливають на фінансову поведінку своїх дітей, тому саме від них залежить, чи зможемо ми виховати покоління розсудливих споживачів, інвесторів, вкладників, дарувальників. Деякі правила чи уроки складно зрозуміти людині, якого б віку вона не була.

Мова піде про «уміння чекати», перш ніж купити те, чого дуже хочеться. Коли дитина зможе відкладати задоволення власних бажань, що дуже важливо, ми можемо передбачити наскільки дитина стане успішною. Діти в віці від 3 до 5 років мають знати: якщо вони дійсно хочуть чого-небудь, то мають почекати й заощаджувати, накопичувати, відкладати певну

суму, щоб мати можливість купити бажане. Навчати малюків фінансової дисципліни ніколи не рано. Коли ми даємо малюкам відповідні знання, ми орієнтуємо їх на майбутнє. Наприклад, коли ми йдемо до магазину і кажемо: «У нас немає на це грошей», вони добре знають, що у нас є кредитні карти. Тому краще сказати так: «Ми прийшли сюди, щоб купити подарунок Єві, і не будемо нічого купувати тобі, бо ми тут не для цього» У такому випадку діти швидко розуміють, що похід у магазин не завжди означає, що ми будемо купувати щось саме їм.

Важливо уміти чекати. Усі знають, що чекання є дуже обтяжливе, хоч би в чому воно не виражалося – у перебуванні в заторі, в очікуванні в приймальні педіатра, у стоянні в черзі в магазині. Дітей чекання дратує особливо. Але від цього нікуди не подітися. Тому нехай дитина знає, що не все так погано і є світло в кінці тунелю. Бо за звичай ми і чекаємо, то чекаємо того, що насправді хочеться: дістатися бажаного місця або купити те, що давно хотіли. Отже, у чеканні теж є свої плюси.

Якщо ми почнемо розповідати дитині про основи фінансової грамотності з раннього віку, ми зможемо прищепити їй хороші звички, які принесуть користь у майбутньому. Спочатку може здатися незручним розмовляти з дитиною про гроші.

Влучно сказано, що гроші – це одиниця вартості, засіб накопичення та одиниця обміну. Однак, якщо ви навчитеся довірливо розмовляти з дитиною на цю тему, у майбутньому вона зможе вільно обговорювати фінансові питання і приймати мудрі рішення щодо своїх грошей. Тому розповідайте дитині про гроші і дозволяйте їй ставити питання. Так поступово у неї почнуться формуватися навички правильного поведіння з грошима. Розпочинайте розмову набагато раніше, ніж вважаєте за потрібне, але не забувайте, що вік дитини теж має значення. Важливо говорити правду, коли справа стосується грошей, але також важливо підбирати слова під рівень розвитку дитини. Розповідайте дітям у казковій формі, ілюструйте свої думки історіями, вони люблять слухати.

До того ж гроші – не найважливіші у житті. Однак гроші мають надзвичайно велику вагу, якщо їх бракує на кожному кроці. Починати вчитися цього найліпше у дуже юному віці. З часом такий спосіб мислення стане цілком природною звичкою. Від самого початку слід спрямувати свої думки у правильне русло.

Звісно, гроші, можливо і не найважливіша річ у житті, але коли їх бракує на кожному кроці, вони стають неймовірно важливими, що усі інші справи не клеяться. Люди буквально хворіють, псують стосунки з іншими людьми, сваряться, почуваються нікчемними та жалюгідними. І немає нікого, хто зумів би пояснити, як легко перетворити гроші на рушійну силу.

Важливо привчати дитину до економії і здатності до накопичення. Гроші зберігайте в безпечному місці тому, що зовсім малі діти сприймають монети як цікаві брязкальця. Хоча приблизно діти до трьох років спроможні осягнути, що гроші мають цінність. Обов'язково потрібно контролювати, щоб дитина не залишала монети чи купюри по всьому будинку. Скарбничка – відмінне сховище для грошей. Можете скористатися надійною технікою – знайти три скарбнички або шкатулки і позначити їх наклейками. В одну з них дитина має зібрати кошти на речі, які вона хоче купити в майбутньому, у другу – на речі, які має купити зараз, а в третю – для того, щоб ділитися з тими, хто цього потребує. У такому віці розподіл взагалі досить символічний. Головне переконатися, що заощадження стали для дитини регулярними і вона взяла за правило відкладати певну суму. Звичайно ми маємо навчити дітей рахувати і розрізняти монети. Діти люблять рахувати граючись. Дайте дитині самій спробувати в усьому розібратися. З любов'ю повторюйте якнайчастіше вправи для рахування, грайтеся рахуючи.

Якщо батьки і педагоги зможуть привчити дітей з раннього віку до накопичень, правильного розпорядження коштами, то і зможемо забезпечити їм фінансову безпеку в майбутньому.

Привчаючи дітей грамотно розпоряджатися фінансами, слід показати їм наочно, на що в першу чергу потрібно витратити гроші. Витрати бувають вимушені і по бажанню. До першого варіанту відносяться комунальні платежі, плата за оренду, податки і т.д. Вони вкрай потрібні для комфортного життя. Дитині слід зрозумілою мовою пояснити, чому не можна не платити

за воду, електрику і опалювання. Тоді квартира чи будинок залишиться в повній пітьмі, холоді та без води. А якщо в магазині усі гроші віддати за іграшки чи солодоші, не залишиться коштів на щось важливе. Навіть маленькі діти з розумінням сприймають таку інформацію і самі уважно, і з задоволенням, слідкують за вимикачем світла чи водою з крана. Тоді можна з дітьми домовитись, якщо кошти, які ми сплачуємо кожного місяця за комунальні послуги будуть меншими, то різницю ми потратимо на солодоші.

Грамотний підхід до розпорядження грошовими коштами важливий для усіх. Звичайно бувають такі ситуації, коли батькам потрібно сказати «ні». Деякі батьки не беруть дітей із собою до магазину, бо хвилюються, що ті здіймуть крик і плакатимуть, якщо їм відмовити у придбанні бажаного. Я їх розумію. Але краще, на мою думку, дозволити дітям покричати і ні в якому разі не можна сварити і тим більше карати дитину за капризи в магазині. Можна відволікти дитину цікавим запитанням, картинкою, жартом.

Зрозуміло, що в таких ситуаціях батьки страждають більше, ніж діти, бо дитячі істерики привертають увагу оточуючих людей. Ще гіршим є почуття провини чи жалю, яке проявляється у батьків, коли вони відмовляють дітям.

Чому зі мною, коли ми йдемо до магазину, мої онучата ніколи не влаштовують сцени – «я хочу»? Ми розмовляємо, як ідемо до магазину, плануємо, обговорюємо покупки, граємось в «хочу» і «треба». В магазині ми також розмовляємо, радимося, що краще і потрібніше купити. Навіть на прогулянках, де чимало дитячих «витребеньок», кульок чи іграшок, ми без істерик спокійно проходимо поряд, розмовляємо і головне – граємось в «хочу» і «треба». Допмагаючи дітям критично мислити, а вони «неабиякі» психологи і маніпулятори, ми зможемо виховати їх незалежними дорослими, які вміють обдумано витратити гроші.

Фінансова культура – надзвичайно важлива навичка дорослої людини, тому необхідно розвивати її у дітей. Маленькі діти можуть думати, що гроші беруться з банкоматів вільно і у будь-якій кількості. Ми маємо з раннього віку прищепити дитині правильне розуміння грошей і їх ролі в житті людини. Гроші мають важливу роль у житті людей, і їх потрібно заробляти. Гроші не даються людині просто так, тому їх важливість і цінність дитина має усвідомити. Батьки заробляють кошти, виконуючи певну роботу. Обов'язково, на мою думку, ви маєте познайомити малюка із своєю трудовою діяльністю. По можливості візьміть його на роботу, покажіть і простими словами поясніть чим займаєтесь протягом дня. Якщо це неможливо, розкажіть про свої обов'язки, успіхи і т.д. Звичайно важливо уточнити, що ви працюєте не лише заради грошей, а робите свою роботу із задоволенням. Як ви ставитесь до своєї роботи, і те, як ви говорите про неї в присутності дитини, впливає на те, що вона думає про роботу взагалі. Якщо ви любите свою роботу, скажіть про це. Важливо для дитини ідея, що робота – це те, чим можна пишатися. Більшість малят можуть зрозуміти суть складної роботи, якщо ви поясните дітям це на належному рівні.

Якщо батьків запитати, чого вони найбільше бажать своїм дітям, то скрізь почуєте однакову відповідь: «Діти мають бути щасливими.» Так, це мабуть, найзаповітніше бажання всіх батьків. Досить часто, ми допомагаємо досягти щастя, даючи дітям усе, що вони хочуть, – це помилка. Запорукою щасливого життя є наполеглива праця, досягнення власних цілей та насолода від результату, доводять дослідження.

Зрештою, про яку роботу може йти мова, якщо перед нами трирічна дитина? Хоча, саме в цьому віці найкраще розпочинати навчати дитину фінансової грамотності. І наше завдання в тому, щоб посильна хатня робота стала частина дитячого повсякдення.

У нас в сім'ї, наприклад, тато часто говорив: «Зробив діло – гуляй сміло». Для нас, дітей, це означало, що робимо те, що потрібно, а потім ми гуляємо. Так, інколи нам з братом не вдавалось виконати що потрібно, але ми завжди пишалися, коли добре справлялись з роботою – чи то за виконання домашнього завдання, чи за чисто вимитий посуд, чи нарвану траву для кроликів. І ми, в своїй сім'ї маючи чотирьох дітей, ввели татове правило, завдяки якому вирости наполегливі, самодостатні, щасливі діти. Тато не був педагогом, але розумів, що справжнє відчуття досягнення мети, яке з'являється після виконаної роботи, веде до успішного, щасливого життя.

Хоча відомі педагоги такі, як Я.А. Каменський, К. Ушинський вважали, що досягнення успіху є основою національної педагогіки та потрібним для добробуту нації, а А. Макаренко та В. Сухомлинський підтримували ранній початок трудового життя дитини, вважаючи, що праця є найвищим моральним принципом, обов'язком перед суспільством.

Що цікаво – найразючіше відкриття психологів полягає в тому, що для того аби досягти успіху, важливіше бути наполегливим, ніж розумним. А висновок такий, що дитину можна навчити наполегливості. І це звичайно під силу батькам. Навчивши дитину ми виховаємо фінансово незалежного, самостійного, і як результат, щасливого дорослого.

Було б чудово, якби Кіт та Лисиця з казки про Пінокіо мали рацію: золото можна було б посіяти, а відтак зібрати золотий урожай. Але це не так, ти можеш інвестувати гроші, а потім, якщо будеш достатньо розважливим насолодишся «врожаєм» – прибутком.

Подумай хвилинку. Вони вже, певне, багато разів говорили, що ти сам відповідаєш за те, як влаштувався в житті. Це правда. Так, багато залежить від нас, від наших знань, міркувань, поглядів, від нашого позитивного бачення, розуміння нашого світосприйняття. Як навчити дітей принципів інвестування?

Народна мудрість живе у казках. Ви прочитайте дітям казку «Колосок». Півник вклав багато часу та зусиль, щоб перетворити колосок на пиріжки: підмітав і знайшов колосок, змолв муку, нарубав дров, розтопив піч, змісив тісто та напек пиріжки. Мишенята, Круть і Верть, – ліниві друзі – гралися та бавилися, а допомагати Півникові не захотіли. Коли ж спеклися та запахи пиріжки вони були тут як тут! Проте Півник мав характер; він відмовився пригостити ледарів пиріжками, а тому кожен засвоїв урок. Півник довго працював, вкладав багато часу та важкої роботи і отримав плоди своїх інвестицій. Коли ваша дитина впорається з будь-яким завданням, поясніть їй значення слова «інвестор»: «Молодець, ти справді вклав багато свого часу та зусиль, і хороший результат не забарився!»

Щоб дітям краще зрозуміти ідею майбутнього, самого поняття слова «інвестувати», ми маємо наочно показати та пов'язати принцип, що дитина може побачити як усе влаштовано. Коли ми разом з дитиною садимо зернинку і незабаром виростає квітка, то малеча споглядає сам процес перетворення. Так, потрібно трохи часу, щоб вироста і розцвіла квітка. Звичайно ми маємо «інвестувати» в рослину добривом, водою, щоб потім квітка розцвіла чи отримати в нагороду плід червоного перчика або жовтого соняха. Так, як і з молоденьким деревцем яблуньки. Для того, щоб яблуня частувала нас смачними, соковитими плодами ми «інвестуємо» в деревце воду, добрива, можливо хімікати або народні методи позбутися шкідників, свою любов, догляд та тривалий, особистий час.

Досить в ігровій формі дохідливо і зрозуміло пояснити дитині, як влаштований наш світ, чому важливо уміти заробляти і практично розпоряджатися грошима. При цьому згодом дитина сама почне виявляти цікавість до навчання.

Коли батьки люблять свою дитину і розуміють відповідальність за маленьке життя, бажають дитині впевнене, щасливе майбутнє вони мають програми захисту здоров'я, забезпечення навчання, бізнесу чи житла. Простими словами програми убезпечення життя, програми страхування, програми фінансової стабільності. Дуже важливо мати такі програми і батькам, і дітям. Звичайно, коли у родині мають такі програми ще і бабуся з дідусем, то ми говоримо, що у них фінансова культура на високому рівні. Саме коли ми обробляємо своє та дитяче взуття вологостійкими засобами, щоб захистити від дощу, скористайтеся нагодою пояснити, що існують способи захистити свої речі. А коли вчимо чистимо зуби та надягати влітку сонячні окуляри, саме час поговорити про те, що ми можемо захистити своє тіло. Ідея «збереження» себе від майбутньої шкоди, коли вживаємо запобіжні заходи сьогодні, буде цілком зрозуміла навіть маленькій дитині. При нагоді, коли відвідуємо терапевта та інших лікарів, ми пояснюємо дитині, що маючи програму захисту здоров'я батьки потурбувалися про неї наперед, можливо передбачивши неприємну ситуацію. Коли батьки мають дитячу програму накопичення та захисту здоров'я – дитина захищена з медичної точки зору та має і отримує кошти, коли дитині виповниться стільки років, скільки вказано в договорі. Досить часто ці програми батьки роблять для дітей до двадцяти семи років, коли дитина уже розуміє, як розпорядитися своїми коштами. Такі батьки усвідомлюють свою відповідальність і своїм

прикладом показують і навчають своїх дітей фінансової культури і фінансової грамотності. Звичайно у них є фінансовий план, як досягти і забезпечити впевнене щасливе життя своєї дитини, що б не трапилось з їхніми батьками.

Хочу побажати фінансового благополуччя вам і вашим дітям, і як сказав один мудрець: «Той, кому до рук потрапить ця монета, нехай знає: ти маєш два боки. Справжнього щастя зазнаєш лише тоді, коли зважатимеш на обидва. Поглянь на зовнішній бік – він нагадує тобі, що в цьому світі ти потребуєш грошей, щоб мати змогу жити й задовольнити свої матеріальні потреби.

Внутрішній бік нагадує про божественну владу; ти мусиш бути вдячним і допомагати іншим. З кожним проявом допомоги збільшується божественний бік у тобі. Обидва боки належать твоєму характерові; обидва важливі; обидва вкупі задовольняють твої потреби. Не занедбуй жодного з них, інакше не бачити тобі щастя.»

Будьте щасливі і фінансово грамотні та забезпечте собі та своїм дітям стабільне фінансове майбутнє.

Ю. Г. Костюк,
*практичний психолог Маньківського закладу
дошкільної освіти (ясла-садок) «Росинка»
Маньківської селищної ради Черкаської області*

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СВІДОМОСТІ

***Анотація.** У статті описано процес становлення та форми економічної свідомості. Висвітлено окремі психологічні механізми її формування.*

Усім нам протягом дня доводиться розв'язувати багато питань, пов'язаних з економікою. І те, як ми це робимо, залежить від багатьох чинників: досвіду, оточення, рівня культури, грамотності тощо.

Змінився світ (діджиталізація, глобалізація), змінилися діти (на зміну поколінню «Зет» прийшло покоління «Альфа»), змінилися ключові цілі освіти (створення умов для самоствердження, самореалізації, самовизначення) тощо.

В умовах мінливого світу економічна свідомість наших дітей має бути такою, щоб значно успішніше жити і діяти в умовах післявоєнного періоду.

Для кращого розуміння, як цьому сприяти, проаналізуємо, як це відбувається наразі.

Вже з раннього дитинства «сучасного дошкільника оточує економічна сфера, наповнена складними економічними поняттями та процесами». Реклама, купівля, продаж, цінність товару чи послуги, гроші – ось далеко не повний перелік речей, завдяки яким дитина мимоволі стає свідком економічних процесів або бере безпосередню участь у них.

Батьки водять дитину до магазину, спільно з нею обирають та купують товар, платять гроші, отримують чеки... Обговорюють питання з дітьми на теми: «Що таке гроші», «Для чого гроші», «Як придбати товар», «Хочу і можу», «Істерики в магазині» тощо.

У садочку – завдяки різноманітним формам роботи на відповідну тематику: дидактичним та сюжетно-рольовим іграм, казкам, розмальовкам, екскурсіям, створенню проблемних ситуацій, вихователь допомагає краще пізнати економічну сферу.

Незважаючи на складність, згодом дитина починає оперувати такими абстрактними поняттями: «збереження», «подільчивість», «витрати», «подарунки», «бідність», «багатство», «лінь», «працелюбство», «недбальство», «старанність», «бережливість», «успішність», «неуспішність» тощо.

Від того, яким чином, все вище вказане відбувається, які знання, заборони, звички, цінності, батьківські директиви та життєві сценарії закарбовуються у підсвідомості людини, – залежить її майбутня економічна свідомість. Адже, вона «миттєво пов'язує, співвідносить те, що людина бачила, чула, і те, що вона відчула, подумала, пережила».

Психологічні закономірності формування економічної свідомості різнобічно висвітлюються в працях західноєвропейських (Х. Дитмарх, Д. Лассаре, К. Девіс, Р. Тейлор), американських (А. Метью, Т. Саймон) та українських вчених (Г. Авер'янова, В. Москаленко, Г. Ложкін). У працях з цієї тематики вчені описують механізми функціонування економічної свідомості, характеризують її структурні компоненти, висвітлюють особливості функціональних форм актуальної економічної свідомості, котру розуміють як вищий рівень психічного відображення особистістю економічних відносин.

Погоджуюсь із думками вчених про те, що економічна свідомість існує у формі:

➤ уявлень, думок, оцінок, переконань суб'єктів економічних відносин, тобто системи поглядів окремих людей на закономірності економічного розвитку, суть економічних явищ і причини їх виникнення, а також сформованих наукових знань, які об'єктивно відображають суть, закономірності та причинно-наслідкові зв'язки економічних процесів;

➤ цінностей і норм, що регулюють поведінку і діяльність людей, у тому числі в сфері економіки;

➤ цілей і установок, що фіксують бажані результати господарської діяльності в майбутньому;

➤ вподобань, смаків, емоцій, що створюють певний фоновий ефект для прийняття рішень.

На жаль, значно менше уваги надається дослідженню ціннісних, поведінкових та інших впливів сім'ї на формування економічної свідомості особистості. А це дуже важлива проблема. Тому спробуємо проаналізувати основні елементи.

Вступаючи в сучасні економічні відносини, дитина використовує весь спектр форм економічної свідомості, який засвоїла більшою мірою в минулому від найбільш авторитетних осіб у процесі взаємодії з ними. Звертаю вашу увагу на те, що комунікація є і вербальна і невербальна, тобто дитина отримує інформацію, яку їй озвучують оточуючі люди та яку вона спостерігає у емоціях, діях та вчинках дорослих. Причому, невербальна інформація часто не співпадає, а часом суперечить словесній та може формувати хибні переконання та директиви у дитини

Економічне виховання, як і будь-яке інше, у деяких сім'ях здійснюється шляхом величезної кількості вказівок, котрі носять здебільшого характер заборон, обмежуючи пізнавальну активність та підвищуючи рівень тривожності дитини. Цим самим, не спрямовуючи його на формування уміння творчо перетворювати економічний світ у майбутньому.

Окремої уваги потребують матеріальні винагороди чи покарання дітей. Коли батьки або люди, які їх замінюють, використовують цей спосіб, вони виражають свої почуття щодо дітей, заохочують їх добрі чи погані звички, висловлюючи в такий спосіб їх успіхи і невдачі, а відтак і формуючи окремі елементи економічної свідомості.

Не можна не відзначити, заборони та обмежуючі установки та страхи, які дитина підсвідомо отримує від батьків. Відсутність критичного мислення у дитини спонукає сприймати будь-яку інформацію від дорослих, як істинну. До прикладу, фрази батьків, типу: «порядні люди багато не заробляють», «закоти губу», «не висовуйся» дитяча психіка сприймає досить по-особливому. Батьківські приписи, отримані в дитинстві, не зникають. Вони можуть тимчасово забуватися під натиском прагнення до самоствердження, але діють приховано, впливаючи на економічну свідомість, зокрема, на вибір професії, ставлення до грошей, рівня життя тощо. Одним із прикладів може бути людина, яка багато говорить про те, що хоче заробляти більше грошей, ставати багатшою. Але ніяким чином не реалізовує це у житті. Адже, її підсвідомість підказує інше, – те, що раніше передали батьки у вигляді обмежуючих установок типу «гроші – це зло». У цьому є багато несвободи, тривоги та страхів. Чим більше їх, тим більша ймовірність, що така людина почуватиметься залежною, винною та неуспішною. Вона боїтиметься брати відповідальність на себе та самостійно приймати будь-які рішення. І навпаки, чим більше дитина чути конструктивних установок, пов'язаних з економічною сферою, тим дієвою та успішнішою вона виросте.

У нашому суспільстві батькам варто більше уваги зосередити на формуванні в дитини позитивної економічної свідомості переможця, вміння творчо перетворювати економічну

дійсність в залежності від конкретної ситуації. Але, так склалось історично, що важливі для економічної свідомості установки на успіх (визнання) часто не формулюється або не вимовляється вголос. Більше того, у окремих сім'ях власні невдачі батьки намагаються приховати, а за помилки інших не втрачають можливості дорікнути. У цей час дитина ще не здатна рефлексувати, але швидко починає сприймати пригнічуючі ярлики типу «тупа», «безтолкова», «нездара», як власні характеристики. І тоді ми зможемо спостерігати у дитини страх зробити помилку чи страх перед будь-якими новими завданнями у її житті. Звісно, бувають ситуації, коли дитина докладає максимум зусиль, але якість виконаної роботи, на погляд дорослого, незадовільно. Неприпустимо в такому разі оцінювати результат як негативний, оскільки, як зазначав Костянтин Ушинський, «у дитини має скластися «враження серйозної праці, без якої життя людини не може бути ні гідним, ні щасливим». Необхідно підтримувати дитину, висловити віру в її можливості, дати відчуття, що її праця потрібна. Такі дії сприятимуть формуванню позитивного ставлення до праці. При цьому слід відмовитися від жорсткої регламентації, авторитарності, створюючи атмосферу доброзичливості, взаємодопомоги та творчого пошуку.

Я, ні в якому разі, не хочу сказати, що батьки бажають дитині зло, вони просто виховують її як уміють, як їх виховували їхні батьки.

Варто усвідомлювати, що частина батьків є психологічно більш грамотними і розуміють можливості впливу на дитину шляхом власних фраз, дій та вчинків, стають надійною підтримкою та опорою для своєї дитини, вселяючи при цьому віру в себе та підвищуючи пізнавальну дитячу активність до всього нового та допомагаючи формуванню складових економічної свідомості.

На основі різних форм дитячо-батьківської взаємодії дитина підсвідомо виробляє правила життя, цілі і цінності економічного характеру, які формують економічну свідомість і визначають пріоритети економічної поведінки. І так вона може прожити все життя. Разом з тим, слід відзначити, що вона завжди має можливість трансформувати їх, змінюючи їх зміст і спрямованість. На це можуть впливати і зовнішні обставини і вона сама. Важливо, щоб, переосмислюючи приписи, вона вклала в них свої поняття та інший, ніж планували батьки, зміст. Саме через це може виникнути новий сценарій. Психологічне звільнення, з одного боку, дає людині свободу вибору, а з іншого – робить її персонально відповідальною, диктує необхідність постійно приймати самостійні рішення, тоді як наявність батьківського сценарію дає можливість не перейматися власною відповідальністю.

Саме тому одні люди менш фінансово нещасливі, ніж інші: у них більше можливостей вибору, не обмежено свободу творення власного економічного шляху. Е. Берн, зокрема, зазначав: «Доля кожної людини визначається, в першу чергу, нею самою, її вмінням мислити і розумно ставитися до всього, що відбувається в оточуючому світі. Людина сама планує власне життя. Лише свобода дає їй сили реалізовувати свої плани, а сила дає їй свободу осмислювати чи боротися з планами інших».

*Л. М. Вельган,
вихователь Франківської початкової
школи Чорнобаївської селищної
ради Черкаської області*

СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВА ОСВІТА ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. Сучасній людині не обійтися без розумного використання фінансів та ресурсів. Саме тому економічна і фінансова освіта дітей запроваджується починаючи від наймолодших. Нове покоління володітиме навичками економічної поведінки, позитивно сприйматиме економічну інформацію і суспільні зміни, робить їх здатними змінити світ довкола та власне життя на краще.

Часто люди стикаються з різними матеріальними проблемами. Зазвичай це неправильне використання власних ресурсів, можливостей, знань. Відтак виникає проблема якнайшвидше

дати дітям знання і розкрити вміння для того, щоб людина змогла краще самореалізуватися в соціумі.

Дошкільний вік – найкращий період для отримання початкових навиків фінансових і соціальних відношень. З самого раннього віку дитина починає усвідомлювати норми і правила поведінки, визначає своє значення у суспільстві. В цей час закладаються базові відношення до речей матеріальної сфери, вміння бережливо використовувати речі, дотримуватись чистоти і порядку, а це і є фундаментом для майбутнього, опанування різних економічних понять і категорій.

Вихователі, які працюють над цією проблемою, організують свою роботу поступово, вивчаючи з дітьми природний світ, світ речей, людей. Діти через трудову, предметно-практичну діяльність, через гру і художнє слово, спілкування опановують поняття праця, матеріальні і духовні блага, сімейний бюджет, гроші, видатки і прибутки в родині, заощадження і ринкові відносини, економія ресурсів. Велику роль у цьому процесі відіграють педагогічні працівники та родина.

Корисним у втіленні завдань економічної освіти є застосування світових практик. Україна прилучилася до Міжнародного проекту з запровадження фінансової і соціальної освіти для малят віком від 3 до 18 років «Афлатун».

Мета проекту – адаптація і соціалізація дитини та формування навичок і умінь з планування сімейного бюджету, власних коштів а також економія ресурсів (води, електроенергії, грошей, продуктів, паперу.) Програма для дітей від 3 до 6 років має назву «Афлатот». Його девіз: «Досліджуй, вивчай, думай і дій». Через модулі програми діти набувають певних навичок, а саме

- *Дослідження і власне розуміння.* Діти набувають впевненості у власних силах та пізнають себе.
- *Обов'язки і права.* Діти одержують знання про свої обов'язки і права, правила, норми проживання в спільноті.
- *Заощадження і витрати.* Малюки навчаються економно витратити природні і фінансові ресурси та заощаджувати їх.
- *Бюджет і планування.* Цей розділ допомагає дітям розуміти, що вони можуть досягати поставлених цілей і впливати на своє майбутнє.
- *Фінансова і соціальна ініціатива дітей.* Для поліпшення якості життя свого та близьких, дітей залучають до участі в фінансових та соціальних проектах.

Вихователі опрацьовували програму, отримали консультації, взяли участь у семінарах-практикумах, розглянули це питання на методичних годинах, педагогічних читаннях. В результаті найуспішнішими, на думку педагогів, були заходи:

- опрацювання програми творчими групами;
- тематична педагогічна рада «Соціально-фінансова грамотність дошкільників»;
- ділові ігри, використання медіаресурсів.

Для самостійної ігрової діяльності дітей було створене розвивальне середовище а саме:

- Пізнавальна зона (мапа природних ресурсів України, підбірка казок, які допоможуть у формуванні соціально-фінансової грамотності, виготовлені схеми «Потреби людини»).
- Економічна ігротека: сюжетно-рольові ігри («Перукарня», «Аптека», «Лікарня», «Міні-маркет», «Банк»), настільно-друковані ігри («Що кому потрібно для роботи», «Світ професій», та ін.), дидактичні ігри економічного змісту («Товар чи послуга», «Що купити», та ін.), ігри стратегії («Покупки», «Гаманець», та ін.), бібліотека («Казки про Афлатуна», заняття від Афлатуна).

Крім того для співпраці з батьками вихованців було розроблено анкети, пам'ятки, проводяться консультації, родинні свята, ярмарки.

Для збагачення словникового запасу, дітей знайомлять з економічними термінами, які позначають:

- *дії:* обміняти, придбати;
- *характеристики товару:* сучасний, дорогий, та ін.

Важливо, щоб діти не тільки знали але й розуміли значення цих слів і самостійно їх використовували в повсякденні. Для формування економічних функцій впроваджуються не тільки ігрові умови, а й проблемні ситуації які з'являються кожного дня: недбале поводження з книгами, відмова прибирати речі за собою, конфлікти між однолітками тощо. Створення сприятливих умов дають змогу дітям знайти свій шлях до економіки через пізнавальну, ігрову, предметно-практичну, рухову діяльність і сприяють власному розвитку.

Важливим напрямком є виховання у малюків бережного відношення до довкілля: будівель, майданчиків, додержання їх у належному стані; турбота про бережливе витрачання води, електроенергії, тепла; охорону довкілля; виховання розуміння цінності праці і дбайливе ставлення до всього створеного людиною. Заохочуючи дітей до ощадливості намагаємось донести до них берегти речі, які є наслідком праці багатьох людей. Педагоги закладу розробили орієнтовний перспективний план роботи з формування соціально-фінансової грамотності

Місяць	Орієнтовна тематика занять
Вересень	Економіка в казках . Економіка довкола нас
Жовтень	Моя родина. Сімейний бюджет: витрати і прибутки. Природні ресурси.
Листопад	Торгівля і обмін. Послуги і товари. Звідки прийшов хліб. Праця хлібороба, пекаря.
Грудень	Історія грошей. Для чого вони потрібні? Ринок і магазин. Звідки прийшов одяг? Виробництво товарів.
Січень	Збережемо природу. Ощадливе використання води, електроенергії.
Лютий	Де зберігати гроші? Наші ресурси-інструменти: машини, обладнання, прилади.
Березень	Кожна професія хороша. Ким бути? Спільна праця. Спланую час – встигну усе.
Квітень	Рекламую товари та послуги. Вживаним речам – друге життя
Травень	Кошти, витрати потреби на розваги. Скоро до школи

Шляхи реалізації:

- Створення розвивального середовища
- Організація сюжетно-рольових, дидактичних, рухливих, настільно-друкованих ігор, ігор-стратегій, ігор-презентацій.
- Використання основ соціально-фінансової освіти у повсякденному житті.
- Проведення екскурсій, прогулянок, занять.
- Читання та театралізація художніх творів економічного характеру.
- Розв'язання творчих завдань, моделювання проблемних життєвих ситуацій з метою формування фінансової грамотності.
- Бесіди.
- Участь батьків у ярмарках, конкурсах, святах, розвагах, відкритих заняттях, виставках.

Формуючи основи соціально-фінансової освіти, потрібна пам'ятати про активну участь батьків. Коли ми провели анкетування виявилось, що батьки теоретично згодні з важливістю фінансової освіти, а на практиці ніякої діяльності не проводять. Дитина змалечку повинна розуміти, що гроші які заробляють батьки, це не тільки корисна річ, яку можна потратити, а велика важка праця. Батьки повинні знайти час і розповісти дитині про свій заробіток і про сімейний бюджет, залучати до обговорення фінансових планів. Дитина повинна думати не тільки про задоволення своїх бажань, а й знати про першочергові потреби сім'ї. Тому ми розробили поради батькам формування соціально-фінансової грамотності дошкільників в сім'ї, а саме:

Розповідь батьків про свою роботу. Діти мусять знати ким працюють батьки, як вони заробляють гроші. Вони повинні розуміти, що робота не тільки подобається, але й годує.

Діти повинні знати матеріальне становище сім'ї. Потрібно пояснити дитині куди витрачаються гроші. Навчіть дітей погоджуватися з обмеженнями, зіставляти можливості з своїми бажаннями.

Надмірності. Не потрібно дарувати подарунки щодня. Дитина повинна навчитися обмежувати бажання.

Розумні потреби. Частіше запитуйте дитину «Для чого тобі це?» Не задовольняйте бажання зразу. Якщо дитина на першу вимогу отримує все, вона переступає межу розумного.

Навчайте бережливості. Не ігноруйте розірвані книжки, поламані іграшки, зіпсовані предмети. Навчайте лагодити і продовжити термін дії.

Усвідомлення дитиною вартості речей. У кожній речі дитина повинна бачити цінність. Адже хтось затратив на неї свою працю. Не замінюйте відразу зіпсовані речі на нові.

Малюк може виконувати посильну роботу нетривалий час. Даючи завдання враховуйте сили дитини. Через деякий час сформується самодисципліна і навіть нецікаву роботу вона буде виконувати. Обов'язково заохочуйте дитину.

Формуючи основи соціально-фінансової освіти вихованці старшої групи набувають навички і знання для розв'язання різних життєвих ситуацій. Вони зможуть:

- використовувати свої знання на практиці;
- проводити дії з грошми;
- турбуватися про благополуччя своєї сім'ї;
- приймати економічні рішення;
- мають початкові знання про ринкові відносини, ринок;
- отримують знання про підприємницьку діяльність, професію банкіра, фермера.

*І. А. Кобіна,
вихователь Золотоніського закладу
дошкільної освіти (ясла-садок)
«Веселка» Золотоніської міської
ради Черкаської області*

ОПАНУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Все більше людей наражаються на труднощі в управлінні особистими фінансами. Рівень фінансової грамотності дітей у нашому регіоні незадовільний, так як і в усьому світі. Наша мета – вказати на важливість фінансової освіти дітей дошкільного віку, а також охарактеризувати шляхи реалізації впровадження фінансової грамотності в заклад дошкільної освіти.

Сучасні покоління стикаються з численними новими фінансовими викликами та виборами, недоступними донедавна. Згадаємо деякі з них, яких не існувало всього кілька десятиліть тому: кабельний доступ до Інтернету, купівля автомобілів у кредит, інвестиції в акції чи облігації, дебетові чи кредитні картки, вибір, чи інвестувати в банківські заощадження, пенсійний фонд чи цінні папери тощо. Тому фінансова освіта дітей сьогодні вкрай важлива, ніж це було у недалекому минулому.

Сьогодні існує багато визначень фінансової освіти. ЮНІСЕФ (2012) дав таке просте визначення: «Фінансова освіта прищеплює здатність бути як фінансово грамотним, так і фінансово спроможним». На думку американської фінансової експертки та освітньої активістки Лінди Девіс Тейлор фінансова грамотність є певним досягнутим рівнем знань, а фінансова освіта – постійним та безперервним пізнавальним процесом. Дослідження показують, що багато фінансових звичок формуються до 7 років. Діти, навчаючись, здобувають не тільки теоретичні знання, але й накопичують практичний досвід: вчать розв'язувати задачі, що поставлені у фінансових іграх, працювати з комп'ютером.

Аналіз навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку, запитань, розмов свідчать про інтерес дітей до фінансової освіти. Причини такого інтересу знаходяться в проникненні фінансової освіти у життя сім'ї, де дитина стикається з фінансовими проблемами, які обговорюють і вирішують члени родини. Тому, чим раніше ми розпочнемо фінансову освіту дітей, тим їхні дії та вчинки будуть раціональнішими та розумнішими. Саме у дошкільному

віці малята можуть опанувати початковий досвід елементарних фінансових відносин. Чим старші діти, тим активніші вони у вирішенні багатьох фінансових питань: про гроші, про витрати, плани витрат, заробляння грошей.

На наш погляд, фінансова освіта дошкільників має бути поєднана з трудовим, моральним, економічним, екологічним вихованням і спрямована передусім на формування розумних потреб дитини.

З огляду на власний досвід, бажання батьків, інтерес до фінансової теми ми розробили програму з фінансової освіти, у якій систематизували різні форми освітньої роботи для всіх вікових груп. До цього користувалися програмою соціально-фінансової освіти дітей дошкільного віку «Афлатот».

Програма складена на основі принципів доступності та послідовності: містить теми занять, конкретні завдання, зв'язок з іншими видами дитячої діяльності; передбачає всебічний розвиток дитини. Вона дає змогу організувати діяльність дошкільників так, щоб вони не лише оволоділи знаннями про певні фінансові поняття, а й закріпили їх під час активної практичної роботи.

Метою реалізації програми є: формувати в дітей знання про елементарні фінансові поняття; психологічну готовність до участі в економічній взаємодії; соціальну компетентність; заохочувати вихователів у процесі самоосвіти оволодівати основними фінансовими знаннями; створювати умови для розвитку педагогічної майстерності вихователів; залучати батьків до спільної роботи з опанування дошкільниками елементарних фінансових знань.

Серед основних завдань такі:

- ознайомлювати з сучасними професіями, різновидами торговельних об'єктів;
- розвивати розуміння елементарних наукових фінансових понять (гроші, товар, бартер, кредит, позика, бізнес, підприємець), уміння знаходити різні варіанти розв'язання елементарних економічних ситуацій, уявлення про економічні аспекти взаємодії з оточенням, логіко-математичні уявлення, монологічне й діалогічне мовлення, комунікацію, партнерські взаємини між вихователями, батьками, дітьми;
- формувати елементарні знання про виробничі процеси, важливість того чи іншого предмета, призначення грошей;
- виховувати культуру взаємин між суб'єктами фінансової діяльності (продавець-покупець), доброзичливе ставлення до людей різних професій та повага до їхньої праці, бажання самостійно піклуватися про свій добробут та добробут рідних, бережливе ставлення до матеріальних цінностей та природних ресурсів.

Основним видом діяльності дітей дошкільного віку залишається гра, заснована на казкових мотивах. Під час ігрової діяльності вихованці значно швидше засвоюють елементарні фінансові поняття, усвідомлюють їх зміст. Весь процес, повинен бути цікавою грою, в якій потрібно починати знайомство з фінансовими категоріями та законами від простого до складного, від знайомого до невідомого.

Аби діти легше і швидше оволоділи новими знаннями, познайомили спочатку їх з персонажами пізнавальних казок – Гривником і Копієчкою. Іграшки виготовили власноруч – намалювали і вирізали з цупкого паперу. Діти потоваришували з героями і щиро переймаються їхніми проблемами. Отож, кожне заняття починаємо з постановки проблеми фінансового змісту, яку допомагають розв'язати Гривник і Копієчка. На закріплення проблеми радимо проводити з дітьми сюжетно-рольові ігри. Робити це варто, об'єднавши вихованців у підгрупи. А у другій половині дня закріплювати набуті раніше знання під час індивідуальної роботи з дітьми з використанням розвивальних вправ. У процесі пізнавальної діяльності малят особливу увагу приділяємо інтеграції різних форм роботи з урахуванням дитячих можливостей, наприклад: віртуальні екскурсії, перегляд та обговорення фоторепортажів батьків вихованців та дітей старшого дошкільного віку. Заохочуємо їх до самостійних ігор та розв'язання творчих завдань.

Перш ніж впроваджувати програму в освітній процес, ми визначили рівень соціальної компетентності вихованців щодо основних соціально-фінансових понять. Таке саме дослідження провели і після реалізації програми. Результати другого дослідження засвідчили,

що навчально-виховна робота за програмою посприяла підвищенню рівня фінансових знань, розвитку логіко-математичних уявлень, зв'язного мовлення, комунікативних якостей, загальній соціалізації.

Програма розраховується на всіх учасників освітнього процесу. Розроблена система заходів, спрямована на самоосвіту, підвищення професійного досвіду й творчий розвиток педагогів до якої увійшли: семінар «Ознайомлення дітей дошкільного віку з елементарними фінансовими поняттями», засідання круглого столу «Як навчити дитину бути економною», майстер-клас «Пізнавальна казка як засіб зацікавлення дітей фінансовою темою» на основі авторських казок, творчі гостини «Використання дидактичних та сюжетно-рольових ігор під час освітнього процесу», ділова гра «Що, як і навіщо?», ігрова майстерня «Дидактична гра: навчання та розвага», засідання круглого столу «Дітям – про серйозні речі» тощо.

Педагоги нашого закладу дошкільної освіти відвідують сайт із фінансової грамотності «Талан», який покликаний формувати та розвивати спільноту педагогів-тренерів із фінансової грамотності. Інформація із сайту допомагає вихователям у підготовці навчальних матеріалів до занять. Окрім того, на платформі з'являються анонси заходів НБУ та можливості для підвищення кваліфікації.

Інформаційні матеріали розроблені за підтримки національного банку України. Наприклад у розділі «Дошкільна освіта» можна знайти цікаві настільні ігри для дітей дошкільного віку: пазли «Монета 5 грн», «Власна банкнота», «Пригоди дітлахів у часі. Історія грошей»; розмальовку «Будівля НБУ». А також відео: онлайн садочок НУМО «Ощадливе споживання та заощадження», «Усе про гроші, готівкову та безготівкову гривню та різні способи оплати».

Також здійснюємо зв'язок з батьками дітей та ознайомлюємо їх з різними прийомами закріплення набутих навичок малят у дитячому садку. Природно, що саме сім'я повинна виховувати у дитини культуру споживання, спілкування, пізнання, які є основою для розвитку фінансової культури. Анкетування батьків дошкільників з фінансової освіти показує, що не кожна сім'я приділяє увагу даному питанню. Тата й мами вважають своїх дітей лише споживачами того, що для них роблять дорослі.

Найважливіше, що батьки можуть зробити, щоб підвищити фінансову грамотність своєї дитини, – це бути відкритими і чесними щодо фінансів у сім'ї. Тато й мама часто хвилюються, що надмірна відвертість призведе до занепокоєння, особливо якщо вони переживають втрату роботи або інші стреси. Реальність така, що пізніше діти зіштовхнуться з власними труднощами. Вони будуть набагато краще підготовлені, щоб впоратися з ними, якщо знатимуть, як реагувати. Це не означає, що батькам потрібно ділитися своїми банківськими виписками, але буде корисно поговорити про необхідність дотримуватися сімейного бюджету та скоротити витрати під час нестачі грошей. Діти набагато проникливіші, ніж думають батьки. Якщо вони побачать, що тато або мама приймають зважені рішення, то, швидше за все, наслідуватимуть таку поведінку в житті.

Співпраця дошкільного закладу з батьками вихованців сприяє фінансовій освіті дошкільників. Батьки потребують спілкування, допомоги незалежно від того, які форми роботи обирає педагог: традиційні, нетрадиційні, інтерактивні, інноваційні, колективні, індивідуальні тощо. Наші педагоги мають значний арсенал засобів, аби належним чином організувати повноцінне спілкування і спільну діяльність в аспекті «педагог-батьки-діти». План роботи з батьками розмістили у програмі. Використовуємо такі види роботи:

- тематичні екскурсії;
- батьківська світлиця;
- консультативна діяльність для батьків;
- майстер-класи;
- бесіди;
- спілкування з дитиною на фінансові теми в родинному колі.

Звертаємо увагу і на розвивальне середовище для дітей. Незаповнене й безбарвне предметно-ігрове середовище справляє на дітей негативний вплив, гальмує розвиток особистості. Перенасичене предметне середовище так само погано впливає на психіку дітей. І

лише періодично поновлюване, варіативне, оптимально організоване та мобільне предметно-ігрове середовище має розвивальний вплив, спонукає дитину до активної пізнавальної діяльності, позитивно впливає на її емоційну сферу, мобілізує процеси мислення. І навіть при обмежених фінансових можливостях простір може бути розвивальним та спонукальним до діяльності.

Тому важливою умовою формування елементарних фінансових уявлень дітей дошкільного віку було створення предметно-ігрового середовища, відповідно до можливостей нашого закладу, яке охопило такі складові частини:

- Інформаційну: твори художньої літератури, авторські казки та оповідання, ілюстрації, малюнки, картки із зображеннями проблемних ситуацій.
- Діяльнісно-ігрову: дидактичні ігри з фінансовим змістом («Де це можна купити?», «Товар або послуга», «Кому що потрібно для роботи?», «Знайдіть потрібний магазин», «Щоб приготувати смачний обід», «Хочу або необхідно») тощо, матеріал для ігор-драматизацій («Колосок», «По малину в ліс підем», «Бабка та мурашки») та ін, обладнання для сюжетно-рольових ігор (облаштували в групових приміщеннях іграшкові нову пошту, банк, крамницю, ринок тощо), іграшки, які відображають ресурси і результати праці (лялька-пекар-хліб, кравець-плаття, шофер-машина), знаряддя праці для куточка природи та праці в природі, матеріали та обладнання для художньої праці і самостійної художньої діяльності.
- Логіко-фінансову: фінансові задачі, розвивальні економічні вправи.

Хороші фінансові звички не формуються на порожньому місці – їх потрібно навчитися. Якщо почати навчати дітей змалку, вони будуть краще підготовлені для управління своїми фінансами в дорослому житті.

Я. О. Литовка,
вихователь Золотоніського закладу
дошкільної освіти (ясла-садок) «Калинка»
Золотоніської міської ради
Черкаської області

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** У статті акцентується увага на актуальність організації роботи з дітьми спрямовану на формування соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності в освітньому процесі. Розкрито доцільність розвитку фінансової грамотності, пізнавальної активності, економічного мислення та ефективність реалізації економічного досвіду старших дошкільників. Систематизація і поступовість подачі знань дітям з соціально-фінансової грамотності.*

Актуальність статті зумовлена тим, що сьогодні абсолютно зрозумілим є те, що питання соціально-фінансової грамотності підрастаючого покоління є пріоритетним для всього світу і для України зокрема.

У час, коли Україна, в умовах війни, проходить складний та тернистий шлях задля входження в європейську спільноту, підвищуються вимоги до грамотності як дорослих так і дітей.

Вхід України в світове та європейське співтовариство вимагає орієнтування на людину, її духовну культуру. Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни в стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. Соціально-фінансова програма розвитку країни спрямована на поліпшення життя людей і пов'язана з формуванням нової економічної моделі розвитку суспільства і життя народу в цілому. Завдання, яке стоїть перед педагогами на сучасному етапі – сформувати в дитини навички дій у реальному житті, навчити дітей мислити і діяти за стрімкими змінами в соціальній та фінансовій освіті.

Сьогоднішня внесла корективи в освітнє життя та незмінним лишилося те, що усі ми маємо працювати заради наших дітей. Робота кожного наразі надзвичайно важлива.

У стані війни діти дошкільного віку належать до найуразливішої категорії населення. Перебуваючи в небезпеці, в тривалому стресовому стані, дитина позбавлена нормальних умов для розвитку та освіти. Через відчуття тривоги, напруги, страху, невизначеності ускладнюється процес повноцінної соціалізації дитини. Діти, які вимушені бути переміщеними із зони активних бойових дій, стикаються з проблемою соціальної адаптації, перебуваючи в нових соціальних умовах.

Сучасне життя вимагає нових змін, нових підходів і нових поглядів на організацію взаємин в суспільстві, а також на виховання та навчання дітей. Дитина – соціальна істота, всі зміни, які відбуваються навколо дитини не проходять без наслідків для неї. Вона набуває соціального досвіду, вчиться жити, діяти в суспільстві, дотримуючись встановлених правил і норм поведінки, які діють в ньому, все це відбувається через сім'ю, навколишнє оточення, заклади освіти. Тут головне місце відводиться сформованості в дітей пізнавального, комунікативного та соціального досвіду. Як складова соціального досвіду є соціалізація дитини. Основне призначення якої – навчити дитину основам науки життя, а не знанням з окремих предметів, у даному випадку слід говорити про фінансову соціалізацію дитини-дошкільника.

Що ж є метою соціальної та фінансової освіти дитини? Це формування здатності дитини усвідомлювати, хто вона є і як потрібно взаємодіяти з іншими людьми. Насамперед соціальна компетентність і навички фінансової грамотності дітей збагачуються під час предметно-практичної, предметно-ігрової, господарсько-побутової, комунікативної, пізнавальної діяльності. Якщо розглядати мету фінансової соціалізації дошкільників більш повно, то можна зробити висновок, що накопичення певного досвіду дає можливість дітям досягти успіхів у різних видах економічної діяльності, надихає дитину раціонально використовувати ресурси, заощаджувати, планувати бюджет, оцінювати наявні можливості.

Актуальність проблеми фінансової освіти дошкільників на часі і вимагає вивчення цього питання, адже дитина старшого дошкільного віку здатна раціонально використовувати кошти, може вибирати між їх заощадженням та витратами, витратити на свої забаганки, тим хто цього потребує, волонтерство. В поєднанні з морально-трудоим вихованням, у його моральних нормах поведінки, які підводять до того, чого саме так, а не інакше слід відноситися до природи, до навколишнього, до матеріальних і духовних цінностей, до людини, до результатів її праці.

Останнім часом питанню фінансової освіти приділяється досить велика увага. Питання соціально-економічного виховання розкрито в документах (Національна доктрина розвитку освіти України XXI століття, Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти, концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні). Ці документи допомагають уявити цілі і завдання фінансової освіти дітей, життя в умовах економічних взаємовідносин.

Питання фінансової грамотності не нове в педагогіці. Це питання досліджували педагоги, економісти, соціологи, психологи, зокрема, досліджувалися загальнопсихологічні закономірності входження особистості в соціальне життя (І. Бех, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн); ступінь виховного впливу праці (З. Зайченко, Г. Могилевська); зміст і методи економічного виховання дітей (А. Аменд, І. Барило, Л. Горкіна, Н. Грама, Г. Григоренко, М. Єрмоленко, Р. Жадан, І. Іткін, А. Кітов, В. Кондратьєв, Н. Кулакова, Т. Любимова, І. Мельничук, Л. Пономарьов, В. Попов, І. Прокопенко, І. Сасова, В. Чічканов, О. Шпак).

У навчальному посібнику М. Фіцули зазначено, що «економічне виховання» – це організована педагогічна діяльність, що спрямована на формування економічної свідомості дітей. Автор підкреслює завдання економічного виховання:

- ознайомлення дітей із законами ринкової економіки, перебудовою структури виробництва, підвищенням його ефективності, вдосконаленням виробничих відносин, системою і методами управління виробництвом;
- формування здатності до економічного мислення, творчого пошуку підвищення продуктивної праці, вміння швидко оволодівати новими формами і методами праці;

- виховання почуття і рис господаря, що працює з віддачею, бережливо ставиться до результатів праці;
- виховання здорових матеріальних потреб, умінь розпоряджатися грошима.

Сучасні науковці А. Богуш та Н. Гавриш визначили економічне виховання саме дітей дошкільного віку, як організовану педагогічну діяльність, спеціально створену систему роботи, спрямовану на формування у дітей економічної свідомості.

Ми будемо розуміти соціально-фінансову грамотність дошкільників як володіння дітьми доступними їхньому віку елементарними економічними поняттями та навичками соціально-економічної поведінки. Сформованість у них моральних почуттів та морально-економічних якостей, необхідних для успішної соціально-фінансової діяльності, наявність інтересу до економічної сфери життя.

З погляду зарубіжних вчених та педагогів соціально-фінансове виховання допомагає дітям підготуватися до життя, праці, до вміння заробляти гроші і мати свою справу. Існує безліч програм, мета яких – формувати в дітей фінансове мислення, давати знання про людей, які працюють в бізнесі, вчити орієнтуватися в рекламі, ощадливо використовувати власні кошти, виважено відноситись до придбання речей, враховуючи їх потребу.

Елементарна фінансова грамотність не формується на порожньому місці, визначальними тут є конкретні умови, які необхідні для життя і виховання дошкільників: сім'я, духовний світ, взаємовідносини, досвід попередніх поколінь. Дитина соціальна істота, вона живе в соціумі, її життя проходить весь час у діяльності, у їх взаємозв'язку (ігрова, образотворча, пізнавальна, художня, музична, мовленнєва, побутова, трудова). Суспільство постійно впливає на формування світогляду дитини і тому сучасна соціально-фінансова програма розвитку нашої країни не залишається осторонь, адже багато в чому вона пов'язана з формуванням нової моделі суспільства побудованої на знаннях соціально-фінансової грамотності. Дитина повинна навчитися жити в реальному світі, навчитися діяти за складних умов сьогодення. На мою думку, формування соціального, фінансового світогляду в дітей дошкільного віку а необхідність. Лише первинний фінансовий досвід допоможе дітям більш повно пізнавати навколишній світ і завдання педагогів-дошкільників – допомогти пізнавати цей світ.

Питання фінансової освіти визначено у варіативній частині Державного стандарту дошкільної освіти (нова редакція), а також проходять наскрізною ниткою через усі освітні напрями. Тут розглядаються питання дотримання людиною правил доцільного природокористування, чистоти природного довкілля, заощадливого використання природних багатств, використання води, електричної та теплової енергії в побуті. Дошкільники отримують уявлення про заощадливе ведення домашнього господарства, ощадливе ставлення до речей, грошей, про соціальні ролі «покупець», «продавець», поняття «товар», «гроші».

Комплексні освітні програми конкретизують завдання соціально-фінансової освіти дошкільників, акцентуючи на важливості вміння використовувати рекламу, як «засіб привернення уваги до товару, який хочуть продати, уявлення про банківські послуги, призначення та діяльність, та інш.»

Цікавість дітей, оточення, у якому вони живуть, допомогли зробити висновок, що час починати досить серйозно підходити до вивчення і впровадження даного питання в роботу з дітьми. Перш за слід проаналізувати стан освітнього середовища, та рівень сформованості знань дітей.

Свою роботу розпочала з ознайомлення з проектом Афлатун, а саме з програмою навчання і виховання дітей від 3 до 6 років Афлатот. Діти проявили цікавість до соціально-фінансових завдань, їм сподобалися повчальні казки: «Казка про Журавля»; «Казка про монетку»; «Казка про Лева та Мишку».

Розробила орієнтовне перспективне планування щодо формування соціально-фінансової грамотності дітей старшого дошкільного віку, з метою систематизації і поступовості подачі знань дітям.

Орієнтовне перспективне планування з соціальної компетентності й фінансової грамотності з дітьми старшого дошкільного віку.

№ заняття	Тема заняття	Мета заняття
1.	Так повелося в кожній стороні: без грошей ні продати, ні купити	Розповісти дітям про історію виникнення грошей; ознайомити з видами грошей, грошовою одиницею України; пояснити поняття «валюта», знати, що гроші слугують людям для придбання продуктів харчування, медикаментів, одягу, меблів; для оплати послуг: комунальних, проїзд в транспорті, квитки в театр; закріпити знання, що гроші виплачують людям за їх працю, що інші засоби отримання грошей караються законом. Розвивати вміння економічно мислити. Виховувати бережливість
2.	Вартість товару або ціна	Дати дітям знання про те, що кожен товар має свою ціну; розуміти поняття «дешево», «дорого». Виховувати компетентність по відношенню до цін на товар
3.	Чарівний світ	Продовжувати ознайомлювати дітей з поняттями: магазин, гроші, дешево, дорожче, ціна, продавець, касир, клієнт; дати зрозуміти, що всі речі можна купувати або продавати; продовжувати ознайомлювати з гривнею; закріпити знання про геометричні фігури
4.	Потреби та їх задоволення	Ознайомити дітей з поняттям «потреба». Вчити визначати першочергові потреби (вода, їжа, житло та ін.). Розвивати логічне мислення; виховувати турботливість про свою сім'ю
5.	Моя сім'я. Бажання та потреби	Закріпити у мовленні дітей поняття «сім'я»; формувати уявлення про потреби сім'ї; учити дітей виявляти гнучкість між своїми потребами та першочерговими потребами своєї сім'ї. Заохочувати до бажання підтримувати теплі стосунки в сімейному середовищі
6.	Бережне відношення – краще прибутку	Вчити дітей раціонально відноситись до речей які були у вжитку; підвести до усвідомлення того, що до громадського майна потрібно дбайливо ставитись
7.	Від старого до сучасного	Вчити дітей, що житло – це першочергова потреба в житті людини; формувати елементарне уявлення про давнє українське житло. Учити орієнтуватися в предметному оточенні. Сприяти розвитку логічного мислення. Виховувати бережливість, прагнення підтримувати лад у житловому середовищі
8.	Продам - куплю	Ознайомити дітей з таким торгівельним осередком як «ринок». Залучити дітей до купівлі та продажу товару. Дати знання, що за певну суму грошей можна придбати певну кількість товару. Розвивати мислення. Виховувати повагу до працівників торгівлі, етику фінансових відносин
9.	Власна справа	Дати зрозуміти дітям, що при бажанні кожен може стати підприємцем; ознайомити з поняттям «підприємець». Розвивати ощадливість, вміння рекламувати товар. Виховувати бережливе відношення до речей
10.	Підприємства	Дати дітям ланцюжок знань про підприємство, особистість підприємця; доповнити знання дітей по рекламу; формувати економічне мислення. Розвивати

		зв'язне мовлення. Виховувати любов та повагу до праці інших
11.	Як Буратіно в банк ходив	Дати дітям елементарне уявлення про банк, його призначення та діяльність; формувати уявлення, що без банку не може обійтись жодне підприємство та бізнесмен. Розвивати зв'язне мовлення. Виховувати, бажання допомагати іншим
12.	Не марнуй багатств природи, бо наробиш людям шкоди	Дати уявлення про взаємозв'язок людини і природи; пояснити поняття природні ресурси та блага. Розвивати інтерес до природи, вміння правильно та економно користуватися її дарами. Виховувати шанобливе ставлення до природи
13.	Навчимо Андрійка економити	Вчити дітей економно відноситись до природних ресурсів (вода, тепло); ознайомити з принципами роботи системи водо і тепло-комунікацій
14.	Корисні копалини та їх раціональне використання	Ознайомити з поняттям «корисні копалини» та їх видами; дати знання про їх раціональне використання у побуті. Виховувати бережне відношення до природних ресурсів
15.	Бережи продукти харчування	Закріпити вміння дітей рахувати в межах десяти; ознайомити із складом числа шість; донести до дітей що кожна людина має потребу в продуктах харчування та має економно їх використовувати. Розвивати математичне мислення
16.	Будинок для Ніф-Ніфа	Дати розгорнуті знання про професію будівельників; ознайомити з інструментами, які вони використовують під час своєї роботи; розвивати мислення, мовлення, самостійність, увагу; виховувати повагу до праці будівельників, бережливе відношення до використання природних ресурсів
17.	Шануй працю хлібороба	Закріпити та систематизувати знання дітей про хліб та хліборобську працю; доповнити знання про послідовність вирощування хліба, ознайомити з працею хлібороба. Збагатити словник дітей словами про хліб та працю хлібороба. Розвивати мовлення та пам'ять дітей. Виховувати повагу до праці хлібороба, бережне відношення до хліба
18.	Професія – шахтар	Розширити знання про професію шахтар; ознайомити з інструментами, що використовують шахтарі у своїй роботі та відповідними трудовими діями; розвивати мовлення, логічне мислення; виховувати бережливість, повагу до професії шахтар

Основний акцент роботи слід зробити на формування пізнавальної зони. При допомозі батьків можна виготовити дидактичні ігри та посібники «Світ товарів», «Світ грошей». Можна створити ігровий осередок, модуль супермаркет з касою і вітринами, також оновити матеріали для сюжетно-рольових ігор «Перукарня», «Ательє», «Пошта», «Дитячий садок», які допоможуть практично познайомити з світом професій.

Ознайомлення дітей з певними фінансовими поняттями, категоріями відбувається під час організованої роботи з дітьми та в повсякденному житті.

Збагачення досвіду дітей під час розповідей, розгляду картин, бесід – невід'ємна складова роботи.

Не оминемо увагою і питання бюджету сім'ї; прибутки та витрати; гроші, їх використання, користь чи шкода, яка може бути від них. Питання бережливості, раціонального

використання речей, іграшок, обладнання повинно розглядатися не час від часу, а постійно. Я переконана, що у процесі навчання діти повинні зрозуміти: дбайливе ставлення до речей, предметів побуту допоможуть довше їх зберегти і не потрібно буде витратити гроші на їх придбання. Лише після цього доцільно переходити до формування дбайливого ставлення до природних ресурсів – води, електроенергії, корисних копалин. З дітьми обговорюємо, що запаси корисних копалин на планеті зменшуються, можуть зовсім закінчитися, якщо їх нераціонально використовувати, так вдалося сформулювати правила правильного використання води дітьми в дошкільному закладі. Для нагадування про правила користування водою, біля кожного крану з водою в групі, розмістили веселу краплинку, що нагадуватиме про ощадне використання води. Діти досить добре знайомі з способами збереження електроенергії. З їх розповідей зрозуміло, що слід дотримуватися правил ощадного її використання: вимикати світло, виходячи з кімнати та побутові прилади, якими в даний час ніхто не користується. Особливо актуально питання економії енергоресурсів звучить зараз, коли по всій країні вимикають світло.

Досить цікавими для дітей є теми раціонального використання залишків товару, особливо продуктів харчування. Діти з задоволенням розповідають, що можна приготувати з черствого хліба, залишків фруктів і овочів. Перед святами, днями народжень з дітьми виготовляємо подарунки з залишків шкіри, тканин, пасток, бісеру, природного матеріалу. Ці вироби досить добре ціняться серед дітей, мам, бабусь, працівників дошкільного закладу.

Саме просте, до чого варто залучати дітей, з погляду формування економії коштів – так це ремонт іграшок власними руками. Час від часу організовувати в групі іграшкову лікарню, де разом з дітьми «лікуємо» книги, зламані іграшки.

Формувати знання про людину ощадливу, економну, навчити дітей правил чесної, справедливої гри, вміння програвати, співпереживати з партнером, не доводячи його до сліз, сприяють дидактичні ігри, проблемні ігрові ситуації.

Перш за все варто уяснити правила гри, використовую підказку, показ способу дій в іграх, у яких відображено професії людей підприємницької діяльності, людей світу бізнесу – це стосується ігор «Банк», «Прибутки і витрати», «Професії людей».

Усі ці питання досить добре закріплюються у сюжетно-рольових іграх «Супермаркет», «Сім'я», «Банк», «Салон краси», «Рекламне агентство», та інші.

Ігрові дії, які використовуються в іграх вимагають відтворення світу бізнесу з його рекламами, показами, взаєминами. Діти досить добре повинні володіти знаннями про банк, магазин, кіоск, ферму, ринок; вміння орієнтуватися в поняттях «культура бізнесу» та етиці стосунків.

Досить часто використовувати сюжети казок, у яких зустрічаються соціально-фінансові взаємини. Для дітей персонажі казок – часто об'єкти для наслідування, подачі нових знань. Це можна сказати про казки «Муха-Цокотуха», «Теремок», «Пригоди Буратіно», «Троє поросят», «Зимівля звірів», «Ріпка», «Рукавичка». Ігрові персонажі, цікаво побудований сюжет казок, допомагає дітям яскравіше побачити взаємини між персонажами, закріпити значення термінів фінансової освіти. Доречними буде введення в процесі гри звертань до дітей: оціни вчинок, звернися ввічливо.

У роботі з дітьми не випускати нагоди звернути увагу на збереження матеріальних цінностей (історичних будинків, пам'ятників, об'єктів культурно-побутового призначення). Часто діти, на початкових етапах роботи з соціальної та фінансової грамотності, говорять, що це нічیه – це нікому не належить, але вони знають, що його слід ремонтувати, доглядати за ним – все це потребує вкладення коштів. З часом їхні погляди змінюються. Діти роблять висновок, що це все належить усім і всі ми, повинні доглядати, охороняти, піклуватися.

Для ефективної організації соціально-фінансового виховання потрібна тісна співпраця з батьками. Для залучення батьків досить часто можна використовувати такий вид роботи як спільні справи дітей і батьків – це перш за все виставки робіт дітей і батьків «Дамо відходам друге життя», «З бабусиною скрині». У батьківському куточку передбачити місце для фінансового словника. Знайомство батьків з цими термінами допомагає підтримувати використання дітьми фінансових понять у повсякденному житті. Час від часу проводити

анкетування батьків, бесіди на теми з фінансової грамотності дітей дошкільного віку. Переконана, що соціально-фінансова грамотність батьків допомагає швидше залучити дітей у світ фінансових взаємин.

Цілеспрямована, систематична робота над питаннями соціально-фінансової грамотності дає свої наслідки. Багаторічний досвід роботи на посаді вихователя допомагає зробити висновок, що соціальна й фінансова освіта перш за все повинна здійснюватися в процесі трудового, морально-етичного виховання. Слід сформулювати у дошкільників шанобливе ставлення до праці, до людей праці (представників різних професій).

Дітей доречно залучити до командної роботи, до співпраці для досягнення поставленої мети. Показати, що накопичення та використання досвіду дає можливість досягти успіхів у різних видах фінансової діяльності. Для реалізації завдань соціально-фінансової освіти в закладі дошкільної освіти доцільно організувати роботу з дітьми за такими напрямками:

- вирішення завдань соціально-фінансового виховання в процесі трудової діяльності;
- ознайомлення дітей з простими термінами: економіка, бюджет, ціна, гроші, товар, вартість, банк, реклама, власник, конкуренція, продукція, ярмарок та ін.; назвами професій, такими як менеджер, підприємець, бізнесмен, фінансист, рекламодавець, фермер та ін;
- використання сюжетно-рольових, дидактичних, настільно-друкованих ігор, художньої літератури в формуванні соціально-фінансових знань;
- соціально-фінансова освіта батьків, залучення їх до формування знань з фінансової грамотності.

Таким чином, цілеспрямована систематична робота з дітьми допомагає в реалізації завдань соціальної й фінансової освіти, відзначається поступове збільшення у дітей інтересу до фінансової сфери життя та ціннісного ставлення до нього; елементарних уявлень та понять щодо соціально-фінансової грамотності, економічної лексики в активному мовленні та сприяє гуманізації освітньої діяльності дошкільників.

***Н. О. Павличенко,**
вихователь закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) «Ластівка» с. Хутори
Червонослобідської сільської ради
Черкаської області*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** У статті розкрито педагогічні умови фінансового виховання дітей дошкільного віку. Розкривають основні аспекти фінансового виховання дітей дошкільного віку. У висновку автор виділяє конкретні педагогічні умови для успішного фінансового виховання дітей дошкільного віку.*

З кожним роком економічний розвиток нашої держави набирає нових обертів, створюються нові концепції, забезпечення економічного благополуччя населення. З огляду на інтенсивний суспільно-економічний розвиток зростає значення фінансового виховання дітей дошкільного віку. Будь-яка людина, для того щоб почуватися впевнено в процесі життєдіяльності, повинна мати як мінімум базову фінансову грамотність, від якої значною мірою залежатиме її успіх у житті. До того ж, останнім часом у суспільстві явно простежується тенденція до зміни економічних пріоритетів: для особистості надто значущими стають фінансові блага, спостерігається втрата моральних цінностей, відбувається «фінансовий поділ» населення. Орієнтація освіти на соціальне замовлення зумовила виникнення нового напрямку.

Фінансова освіта дітей дошкільного віку – широке поняття, частиною якого є формування основ соціально-фінансової грамотності. Фінансове виховання дітей необхідно

розпочинати з дошкільного віку, оскільки допитливість і висока сприйнятливність дітей стануть основою розвитку економічного мислення, освоєння елементарних фінансово-економічних понять тощо. Це дозволить закласти фундамент для подальшого формування мотивів фінансової поведінки.

Для початку необхідно чітко пояснити функцію грошей зрозумілою мовою. Потрібно детально розповісти дітям про способи заробітку батьками. Тобто їм потрібно розуміти, що щодня мама та тато мають ходити на роботу, щоб наприкінці місяця отримати зарплату, на яку їхня родина житиме і витратитиме протягом місяця. Не варто звертати увагу на поняття «бідний» і «багатий». Свого часу діти самі зрозуміють, що означають ці слова. Важливіше прищепити правильне розуміння «необхідного» та «бажаного». Йдучи за покупками до магазину, пояснити дітям, що хліб – це потреба, а морозиво – це бажання. І треба дати розуміння того, що без «бажаного» можна обійтися, а без «необхідного» неможливо зберегти, наприклад, здоров'я.

Не рекомендується розвивати споживче ставлення батьків у дітей. Діти повинні розуміти, що до дошкільного закладу необхідно ходити за знаннями, а не за заохоченням. А допомога по дому – це умови життя в сім'ї, де у кожного має бути коло своїх обов'язків.

Проектування та успішна реалізація фінансового виховання дітей дошкільного віку передбачає облік комплексу педагогічних умов, однією з яких є організація відповідного предметно-просторового середовища. Істотною умовою ефективності фінансового виховання дітей є застосування ігрових технологій як найбільш відповідних інтересам дошкільнят. Настільно-друкарські ігри допомагають дітям засвоювати фінансові поняття. Наприклад, гра «Монополія» допомагає сформувати уявлення про товарно-грошові відносини, знайомить дітей із номіналом грошей.

Важливою умовою є взаємодія педагогів з батьками вихованців, оскільки фінансова безграмотність батьків впливає на виховання дітей. Обстановка, побут і традиції сім'ї, ставлення до грошей показують наочний приклад дитині, закладають основи особистісних якостей. Важливо, що батьківський приклад ставлення до грошей, матеріальних цінностей, планування бюджету є взірцем фінансової поведінки для дітей, адже саме в сім'ї дошкільник вперше стикається з товарно-грошовими відносинами, вчиться розпоряджатися своїми заощадженнями, знайомиться зі світом професій батьків, що набуває особистого фінансового досвіду, ціннісного ставлення до праці дорослих, замислюється про професійне самовизначення. Єдність підходів сім'ї та дошкільного закладу освіти забезпечує успішність цієї роботи; набутий у ній фінансовий досвід доповнюється, збагачується і узагальнюється педагогом, у результаті формуються стійкі соціальні навички. Педагоги мають надавати допомогу батькам у всіх напрямках виховно-освітньої діяльності, зокрема й фінансовому.

Робота з формування фінансової грамотності дітей спирається на взаємодію з батьками вихованців. Для роботи з сім'єю ефективно використання папок-пересувовок, лепбуків. Теми лепбуків, папок можуть бути найрізноманітніші: «Наша сім'я працює», «Ми йдемо в магазин», «Ми плануємо», «Ми копимо» тощо. Не можна допускати, щоб у дітей стихійно склалися уявлення про те, що батьки зобов'язані задовольняти всі їхні капризи та бажання. Це призводить до споживчого ставлення до батьків, з'являються бажання, які батьки не в змозі задовольняти. Дошкільник повинен відчувати себе повноцінним членом сімейного «господарського колективу», знати, звідки в сім'ї кошти, що купується, чому це можна купити, а це не можна, чому необхідно мати запас (грошей, продуктів тощо), як накопичувати та економити.

Одне з завдань фінансової освіти – знайомство з працею дорослих, ефективним методом її вирішення є спостереження, тому можна використовувати екскурсії під час яких діти набувають наочних та достовірних уявлень про працю дорослих. За допомогою наочних посібників, а саме, коректурних таблиць, лепбуків, інтелектуальних карт, та ін., діти можуть закріплювали уявлення про етапи праці дорослих, застосовувані знаряддя та технології.

Значний вплив на формування фінансової грамотності особистості, основ фінансового мислення надають бесіди, розповіді дітей, педагогів і батьків, наприклад, на такі теми: «Які бувають потреби?», «Звідки беруться гроші?», «Що таке бюджет сім'ї?», «Професії батьків»

із використанням прислів'їв та приказок про працьовитість та лінощі, жадібність та щедрість, чесність та брехливість.

Читання художньої літератури, особливо казок, дуже впливає на розвиток особистості дитини. Сприймаючи та аналізуючи події, діти вирізняють головне, усвідомлюють позитивні/негативні якості персонажів. Використання казок з фінансовим змістом дозволяє знайомити дітей із потребами та засобами їх реалізації, традиціями та способами ведення домашнього господарства, поняттями «прибуток», «витрати» тощо. За допомогою казки можна ставити перед дітьми проблемні ситуації, підводячи їх до пошуку оптимального способу вирішення проблеми.

Загалом читання художньої літератури дозволяє познайомити дітей з фінансовими поняттями. Дошкільнята з цікавістю слухають літературні твори, спостерігаючи за долями героїв, співпереживаючи їм, дошкільник отримує значну інформацію про життя, природу тощо. Читання художньої літератури сприяє виділенню мотивації та вчинків героїв та характеристиці їх дій, формує словник дітей, а головне – дає пояснення багатьом незрозумілим фінансовим явищам.

Формування фінансового мислення успішно здійснюється за допомогою ігрових методів, особливо дидактичних та сюжетно-дидактичних ігор та ситуацій «Мій дім», «Світ професій», «Доходи та витрати», «Банк» тощо. Під час дидактичної гри дошкільнята закріплюють знання про сфери фінансового життя. У сюжетно-рольовій грі дошкільнята проживають ті події, які для них ще недоступні в реальному житті, але дуже привабливі, пізнають сенс фінансових операцій, таких як «купівля-продаж», «виготовлення та збут готової продукції», «надання послуг» тощо.

Особливе місце займають інтелектуальні ігри-розваги – вікторини, конкурси, олімпіади. Інтелектуальна гра покликана підбити підсумок з вивченого матеріалу, узагальнити і систематизувати знання, провести аналіз наскільки добре діти засвоїли матеріал.

Заняття з фінансового виховання розширюють економічний кругозір дітей, уточнюють наявні у них знання, знайомлять з новими професійними знаннями, дозволяють зрозуміти роль праці життя людини, специфіку товарно-грошових відносин та реклами, вчать розумно витрачати гроші, дбайливо ставитися до речей (іграшок, одягу, взуття) та природних ресурсів тощо.

Отже, результативність соціально-фінансової освіти у дошкільному віці зумовлена низкою педагогічних умов: створення фінансового доцільного предметно-просторового середовища; залучення батьків; застосування різних видів ігор із фінансовим змістом; інтеграція основ фінансової освіти з іншими напрямками (математичним розвитком дошкільнят, ознайомленням з професіями та працею дорослих); підвищення професійної компетентності педагогів у галузі фінансового виховання та фінансової грамотності.

*І. В. Семенуха,
вихователь закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) «Ластівка» с. Хутори
Червонослобідської сільської ради
Черкаської області*

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ З ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** У статті розкрито особливості організації процесу з фінансового виховання дітей старшого дошкільного віку. Визначено мету та завдання фінансового виховання дітей старшого дошкільного віку. Організацію фінансового виховання дітей старшого дошкільного віку розглянуто з урахування необхідності інтегрованості дітей старшого дошкільного віку до соціуму.*

В умовах сьогодення одним із головних завдань освітнього процесу є не накопичення інформації з певних галузей знань, а формування способів підготовки до самостійного пошуку пізнавальної інформації, налагодження міжособистісних стосунків, взаємодії, спілкування.

Специфіка сучасного суспільного життя вимагає зниження вікового цензу для початку фінансової освіти та соціалізації дітей як базової основи подальшої економічної освіти, що є загальною умовою успішної соціалізації. Державні документи орієнтуються на громадську думку та педагогів. Професійна діяльність починається з економічного виховання та соціалізації дітей до повноцінного життя в умовах ринкової економіки.

Процес фінансового виховання дітей дошкільного віку досліджували науковці різних галузей. Наприклад, загальнопсихологічні закономірності входження особистості в соціальне життя (Л. Виготський, О. Леонтьєв), ступінь виховного впливу праці (З. Зайченко, Г. Могилевська); зміст і методи фінансового виховання дітей (Л. Горкіна, Г. Григоренко, М. Єрмоленко).

Метою соціально-фінансової освіти є виховання економічних здібностей дітей дошкільного віку, зокрема збагачення фінансових знань, формування позитивного ставлення до праці. Завдання соціально-фінансової освіти є:

- розвивати інтерес до пізнання світової економіки, бажання пізнавати нове;
- розвивати фінансову компетентність, основні уявлення та вміння, передумови економічного мислення;
- накопичення первинного досвіду фінансових відносин;
- розвиток морально-комерційних якостей (ощадливості, раціональності, бережливості, працьовитості, розсудливості, чесності, великодушності тощо);
- розвиток у дітей старшого дошкільного віку самостійності, допитливості, відповідальності, творчого та економічного мислення;
- розвиток вміння цінувати і розуміти фізичний світ навколо тощо.

Для успішної організації процесу соціально-фінансової освіти дітей старшого дошкільного віку педагог повинен:

- ознайомитися зі змістом освітніх програм з фінансової освіти;
- опрацювати елементарні фінансові терміни (тлумачення словника та особливості пояснення для дітей, скласти лексичне поле понять);
- скласти перспективний план роботи, в якому зазначити головну мету, завдання, форми і методи роботи з дітьми старшого дошкільного віку;
- підібрати методичну літературу з фінансового виховання дітей старшого дошкільного віку;
- створити банк ігор фінансового змісту;
- створювати візуальні матеріали (демонстраційний та роздатковий);
- створити осередок фінансової грамотності (карта подорожі, ілюстрації та довідники за темами, роботи дітей тощо).

Формування фінансової грамотності дітей старшого дошкільного віку повинно здійснюватися відповідно до змісту навчальної програми. Знайомлячись з поняттям «гроші», діти знають, що існують різні види грошей: паперові (банкноти) та металеві (монети), мають певну вартість; дізнаються про національну валюту (грошова одиниця, що діє на території нашої країни). Діти старшого дошкільного віку повинні усвідомити, що гроші – це передусім засіб купівлі та платежу, що вони необхідні для задоволення бажань і потреб людини в умовах ринкових відносин. Окрім того, діти повинні засвоїти, що дорослі заробляють і отримують гроші за свою працю, тому важливо розумно відкладати гроші. Діти старшого дошкільного віку повинні засвоїти, що зарплата їхніх батьків, пенсії дідусів і бабусь, стипендії їхніх братів і сестер, дотації від держави сім'ї – це все сімейний дохід, бюджет.

У дітей старшого дошкільного віку ставлення до товарно-грошових відносин формується в результаті ознайомлення з працею дорослих. Варто зміцнювати розуміння того, де купуються різні товари; кожен товар має свою ціну, а вартість товару залежить від якості товару, вкладеної праці, попиту та пропозиції; про те, що не тільки платять за товари (предмети та речі), а й за послуги. Педагогу потрібно наголосити, що не все можна купити за

гроші: здоров'я, дружба та кохання не продаються, однак вони дуже важливі для будь-якої людини.

Вивчаючи індивідуальні потреби, діти дізнаються, що люди, як живі істоти, як і тварини і рослини, потребують води, повітря, тепла, світла та їжі. Без них неможливе або утруднене тривале існування. Ці базові життєві потреби людини задовольняє за допомогою природних ресурсів і економіки, господарства. Фінансові потреби задовольняються шляхом придбання товарів або платних послуг виробників.

У роботі з дітьми старшого дошкільного віку необхідно розширити їх уявлення про різноманітність природних і капітальних ресурсів, використання їх людиною, способи задоволення потреб. Важливо вчити дітей цінувати і розуміти навколишній світ предметів як результат праці людей, виховувати звичку берегти природні ресурси – воду, тепло, електроенергію. З дітьми доречно обговорити питання про те, звідки береться їжа (з природи – лісу, моря, поля), хто виробляє блага, які капітальні та фінансові ресурси необхідні для їх виробництва. Особливу увагу приділено необхідності дбайливого ставлення до всіх ресурсів. Варто ознайомити дітей з рекламою (це певна інформація, яка подається в оригінальній формі і, крім фактів, несе певний емоційний настрій).

Засвоєння дитиною фінансових уявлень найкраще досягається за дотримання принципу систематичності, комплексності (взаємності), поступовості, індивідуалізації темпу роботи, повторності (циклічного повторення). Значне місце в ознайомленні дітей старшого дошкільного віку з господарством відводиться казкам, які використовуються, насамперед, для виховання таких «господарських» якостей особистості, як господарність, працьовитість, ощадливість, розсудливість тощо, а також для ознайомлення з деякими фінансовими категоріями («гроші», «праця», «виробництво», «розподіл», «обмін» тощо). Народна казка виховує у дітей старшого дошкільного віку такі «господарські» якості особистості, як працьовитість, ощадливість, розсудливість, практичність. За мотивами відомих казок створені проблемні ситуації, розв'язання яких сприяє розвитку логіки, творчості, самостійності мислення дитини. Казка має соціальний, морально-педагогічний, виховний потенціал, створює значні можливості для розвитку творчої уяви та пізнавальної активності дитини.

Використання ігрової діяльності є ефективним засобом засвоєння і закріплення дошкільнятами складних економічних понять, формування фінансової культури, виховання позитивних взаємин у дитячому колективі. Діти закріплюють отримані фінансові поняття в сюжетно-рольових і дидактичних іграх під час нерегламентованої діяльності. У сюжетно-рольових іграх моделюються життєві ситуації: операції купівлі-продажу, виробництва та реалізації готової продукції, фінансові угоди, банківські операції. Правильно організована економічна гра сприяє розвитку пізнавальної активності, формуванню ділових якостей дітей. Така колективна пізнавальна діяльність сприятиме розкриттю творчого потенціалу дітей та їх самореалізації як особистості.

Отже, у сучасних умовах суспільного розвитку особливої актуальності набуває питання фінансової освіти дітей дошкільного віку, формування бази фінансової культури. Розуміння фінансових основ із дошкільного віку є основою правильного світогляду, що допомагає набутти елементарних навичок позиціонування економічних явищ, сформуванню позитивної соціальної особистості і правильну соціальну поведінку. Такі господарські якості, як працьовитість, ощадливість, бережливість, властиві людям з розвиненим економічним мисленням. Важливою умовою реалізації якісної фінансової освіти є правильна організація навчально-виховного процесу, невід'ємною частиною якого є фінансове виховання, щоб навколишній матеріальний світ розкривався перед дитиною змалечку як духовно-світовий. матеріальні цінності, як частина загальнолюдської культури. До того ж, економічна ситуація в нашій державі свідчить про об'єктивну необхідність формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку.

А. С. Галицька,
вихователь закладу дошкільної освіти (ясла-садок)
«Дніпряночка» с. Червона Слобода
Червонослобідської сільської ради
Черкаської області

СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВА ОСВІТА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** Стаття вміщує матеріали про основи соціально-фінансових знань, фінансову грамотність, які найуспішніше закладаються в дошкільному віці, формування уявлень про першочергові потреби сім'ї, свої власні бажання, проблеми вибору між «треба» та «хочу»; усвідомлення тимчасових рамок (зачекати, щоб купити бажане); власного ставлення до матеріальних цінностей (подарунків) та готовність поділитися особистими речами (гратися спільно, по черзі), а також виховання таких рис, як бережливість та ощадливість.*

У сучасному суспільстві особливої актуальності набуває питання виховання всебічно розвиненої особистості. Тому починаючи вже з дошкільного віку необхідно розвивати дитину, даючи їй всі можливі шляхи її вдосконалення.

Багато великих педагогів минулого століття і сучасності звертались до питань економічного виховання. У своїй роботі «Сімейне господарство» А.С. Макаренко описав саме їх: «З кожної дитини повинна вирости не лише хороша, чесна людина, але і хороший, чесний хазяїн».

Актуальним завданням дошкільної педагогіки є пошук ефективних шляхів розвитку особистості дошкільника, у тому числі і його морально-економічного виховання. Загальновизнаним у дошкільній педагогіці і психології є той факт, що розвиток дитини здійснюється в процесі її активної діяльності. Метою програми Шагової А.Д. «Дошкільник і економіка» є формування елементарних економічних представлень, необхідних для практичної діяльності, та початків економічної культури засобами гри.

Уже з перших років життя дитина занурюється в економічну сферу на побутовому рівні. Розмови про покупки та продаж товарів, бюджет родини, реклама по телебаченню – ось далеко не повний перелік того, з чим постійно стикається дошкільник. Ці складні, невідомі, але дуже цікаві економічні процеси, від яких, до речі, часто залежить здійснення бажань та мрій малюка, приваблюють його. Тож перші елементарні знання він здобуває самотужки: з бесід з однолітками, перегляду телепередач та спостережень за тим, що відбувається довкола.

Оскільки знання, вміння та навички, сформовані у дошкільному віці, мають стати фундаментом для становлення громадянина – людини, щиро зацікавленої в розвитку та економічному розквіті своєї держави, дуже важливою є продумана та послідовна робота з економічного виховання найменших.

Діти повинні мати уявлення про елементарні економічні поняття та процеси (ціна, гроші, купувати тощо). Але важливішим, доцільнішим, є не стільки засвоєння відірваних від реального життя сучасної дитини знань, скільки набуття первинного економічного досвіду.

У процесі гри важливою є робота, спрямована на формування й закріплення знань з економічної сфери, але особливого значення набуває процес формування якостей, ставлень, цінностей особистості.

Це обумовлено тим, що сформований ціннісно – мотиваційний компонент є призмою, через яку дитина стане розглядати, оцінювати соціально-економічну сферу життя й уже на цій основі набувати економічного досвіду.

Сюжети гри мають бути максимально наближені до інтересів дітей, ґрунтуватися на реальних ситуаціях, з якими діти стикаються повсякдень.

Діти мають отримати можливість у процесі гри виконувати різні соціально-економічні ролі та оцінювати одну й ту саму ситуацію з різних позицій (продавець – покупець, касир – клієнт банку).

Вихователів не треба брати на себе провідну роль у грі. Необхідно дати дітям можливість робити помилки, знаходити їх, виправляти, збагачувати власний досвід.

У процесі гри важливо не мінімізувати проблеми. Розглянуті суперечливі та конфліктні соціально-моральні ситуації сприятимуть формуванню не лише в штучно створених ігрових діях. З цією метою доцільно використовувати й реальні соціально-економічні ситуації, що виникають щодня.

Процес економічного виховання має гармонійно інтегруватися з усіма напрямками навчально-виховного процесу.

У зв'язку з цим, морально економічні якості необхідно розглядати як сукупність позитивних якостей особистості, які, по-перше, відповідають потребам суспільства та гармонують з моральною економікою й економічною культурою інших людей, по-друге, регулюють ділові та неформальні особистісні відносини як у господарсько-економічній так і в інших сферах життєдіяльності особистості.

Аналіз дитячих ігор, розмов, запитань, свідчить про інтерес малят до проблем з економікою. Така зацікавленість зумовлена насамперед тим, що у нинішній сім'ї дитина все частіше стає свідком того, як батьки обговорюють і розв'язують економічні проблеми. Цілком зрозуміло: чим раніше розпочати економічну освіту дітей, тим швидше й успішніше формуватиметься їхня економічна і загалом життєва компетентність. У дошкільному дитинстві малюки набувають первісний досвід елементарних економічних відносин. Чим старші діти, тим активніші вони у розв'язанні багатьох життєвих питань, пов'язаних з економікою: розподіл сімейного бюджету, складання меню, облаштування квартири тощо.

Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних і культуро-творчих процесів у суспільстві породжують у сучасної людини нові потреби, ставлять нові завдання. Зокрема, це пристосування до життя у ринкових відносинах. При цьому розуміння елементарних економічних понять і володіння «ринковими» навичками поведінки – вимога, яку ставить час не тільки перед дорослими громадянами, а й перед дітьми. Тому сьогодні вкрай актуально і важливо педагогам та батькам формувати економічну компетентність дітей, починаючи з дошкільного віку.

Природно, що сім'я має виховувати в дитини культуру як спілкування, пізнання, так і споживання, що є далеко не у всіх родинах приділяють достатню увагу економічній освіті дитини, не до кінця усвідомлюючи її необхідність.

Економічне виховання дошкільнят має здійснюватися в інтеграції з трудовим та моральним і спрямовуватися, передусім, на формування у дитини усвідомлення своїх потреб.

Чуючи про різні поняття у ранньому віці, дитина не акцентує на них свою увагу, тому початкові уявлення малюків досить поверхневі. Завдання дорослих – організувати дитячу діяльність так, щоб у повсякденному житті дівчатка і хлопчики не лише оволодівали новими знаннями, вміннями і навичками, а й закріплювали їх в активній діяльності. Тому, насамперед, варто зробити все можливе, аби дитина без примусу прийняла правила та умови, що діють у суспільстві щодо заощадження часу, енергії, сил тощо. Для швидкого й усвідомленого засвоєння певних економічних категорій педагоги і батьки мають ознайомлювати з ними малят під час спостережень, екскурсій, ігор, розв'язування проблемних життєвих або штучно змодельованих ситуацій. При цьому обов'язково слід проводити бесіди на закріплення набутих уявлень.

Уже старшим дошкільнятам доступне розуміння таких економічних категорій: потреби, ресурси, праця, гроші, бюджет, бізнес тощо. Звісно, за умови, що їхній зміст розкривається в цікавій ігровій чи казковій формі.

Важливою умовою формування елементарних економічних уявлень дошкільників є створення предметно-ігрового економічного середовища. Зокрема, до нього входять матеріали до ігор-драматизацій, обладнання до сюжетно-рольових ігор, літературно-інформаційний матеріал, ілюстрації, іграшки, предмети-замінники.

Провідною діяльністю дошкільнят, яка задовольняє їхні вікові потреби та допомагає оволодіти знаннями і вміннями, є сюжетно-рольова творча гра. У таких іграх відбувається

моральний та розумовий розвиток дитини, формування життєвої компетентності, а головне – становлення особистості.

Існують два джерела, які живлять дитячі задуми та спонукають реалізовувати їх у грі. Перше – явища і події навколишньої дійсності, за якими діти спостерігають і якими цікавляться. Друге – продуманий, послідовний вплив дорослого.

Ставлячи собі за мету збагатити зміст дитячих ігор економічними уявленнями, педагоги можуть ознайомлювати дітей з роботою працівників дитячих садків, сфери обслуговування, водіїв, будівельників, показувати їхню роль у житті суспільства та відповідальне ставлення до праці, а також вдячність інших людей за добре зроблену ними справу, формувати уявлення про первинні економічні категорії: гроші, товар, банк, кредит, бізнес, комерсант, валюта і т.д.

Таким чином, у зміст гри вносяться поняття про первинні економічні потреби (в житлі, їжі, безпеці і здоров'ї тощо), види ресурсів, необхідність праці в житті людини, професії, товари і послуги, гроші, проблема вибору, бізнес, сім'я, бюджет, раціональне харчування.

Основи споживчих знань закладаються в родині. Споживачем людина стає від дня свого народження. Тому елементи основ споживчих знань мають стати однією з умов набуття важливих життєвих компетентностей, формування яких починається в родині з раннього віку. Саме в родині діти опановують ази споживчої поведінки: вибір та споживання продуктів харчування, різноманітних товарів та послуг. Крім того, дошкільник починає засвоювати правила поведінки в різних закладах: лікувальних, навчальних, розважальних, торгівельних тощо.

Так виникає об'єктивна необхідність у формуванні основ споживчих знань, відповідної культури, вироблення навичок розумної споживацької поведінки вже з дошкільного віку. Але не кожна родина приділяє належну увагу цим проблемам, не усвідомлюючи їх важливості та необхідності у практичному житті.

Досвід свідчить про низьку споживчої культури дорослих, у тому числі й тих, хто має дітей. Так батьки, купуючи продукти, не приділяють належної уваги їхній якості, часто купують дітям те, що шкодить їхньому здоров'ю: солодощі, газовані напої, чіпси, небезпечні іграшки. Відсутність споживчих знань заважає об'єктивно оцінити той чи інший товар. Дуже часто дорослі, а отже й діти, орієнтуються при виборі здебільшого не рекламу, яка не завжди буває об'єктивною.

Тому робота з формування основ споживчих знань дітей у дошкільному закладі має проводитися у тісній взаємодії з їхніми родинами. Сьогодні економічна освіта дошкільнят ще є швидше епізодичною, цілеспрямованою та системною. У цілому вона зводиться лише до розгляду окремих понять (гроші, магазин, банк). Водночас, дошкільники вже повинні мати уявлення про свої потреби та потреби родини, розуміти, що вони можуть бути, а можливості для їх задоволення – обмежені, вміти співвідносити свої бажання з можливостями родини.

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти передбачено формування у дітей елементарних споживчих уявлень, зокрема товари, послуги, гроші. В освітній лінії «Дитина у світі культури» у частині «Предметний світ», зазначено, що дитина 6 (7) років має уявлення про ощадливе ведення домашнього господарства, вміє ощадливо ставитися до речей, грошей. Розрізняє соціальні ролі «покупець», «продавець», поняття: «товар», «гроші», «ощадливий», «недбайливий». Таким чином, формування основ споживчих знань з дошкільного віку вважаємо актуальним, невідкладним завданням. Цей процес позитивно позначається на формуванні основ-характеристик особистості, сприяє набуванню життєвого соціального досвіду.

Завдання вихователя – не тільки дати дітям певний обсяг економічних знань, а й навчити їх правильно користуватися ними в різних життєвих ситуаціях.

У результаті аналізу психолого-педагогічних досліджень тривалої дослідницької роботи ми дійшли певних висновків щодо завдань, змісту та послідовності етапів здійснення споживацької освіти.

Ази економічних знань діти отримують на спеціалізованих заняттях у дитячому садку.

Мета занять з економіки: повідомити дітям знання із галузі фінансових категорій; формувати уявлення про товар як про результат і продукт людської праці, морально-трудова

якості особистості, вміння оцінювати річ як товар і предмет людських відносин; ознайомити з різними видами реклами, історією походження грошей тощо.

На заняттях діти «купають», «продають», «обмінюють», «працюють», але все це лише гра, яка закріплює досвід, отриманий у сім'ї.

Сім'я – це реальне економічне середовище, у якому живе дитина, де вона постійно залучається до реальних життєвих ситуацій: стикається із справжніми грошима, рекламою, ходить із батьками до магазину, бере участь у процесах купівлі-продажу тощо.

Дитина має адекватно поводитись в різних ситуаціях, пов'язаних з економічними відносинами, змінювати свою діяльність залежно від зміни умов та вимог, контролювати себе та узгоджувати свої дії з колективом.

Спрямування зусиль дитини на досягнення конкретної мети її діяльності, результатів, проектування дій, зміну їх відповідно до власних прагнень і конкретних обставин.

Отже, п'ятирічна дитина має навчитися:

- Впевнено тримати в руках монетки й паперові гроші.
- Вміти скласти гроші в гаманець, знати призначення різних відділень в гаманці.
- Розуміти цінність грошей: їх не можна розкидати, м'яти, рвати.
- Усвідомлювати, що гроші можна обмінювати на бажані предмети.
- Розуміти, що на паперові гроші можна отримати більше предметів або більший предмет.
- Знати, що гроші побували в руках у багатьох людей, їх не можна класти до рота, а після того, як потримали в руках, руки потрібно мити.

Після шести років діти вже знають, що гроші потрібні для того, щоб придбати якийсь товар, розуміють різницю між грошовими одиницями і вже можуть самостійно робити покупки в магазині.

Чим раніше розпочнеться процес формування первинного економічного досвіду, що складається не лише зі знань, але й умінь, навичок та розвинених морально-економічних якостей, тим швидше дитина адаптується до сучасного життя.

Т. В. Галицька,
вихователь закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) «Дніпряночка» с. Червона Слобода
Червонослобідської сільської ради
Черкаської області

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ УЯВЛЕНЬ ДОШКІЛЬНИКІВ

***Анотація.** Стаття вміщує матеріали про формування фінансової освіти у дошкільному віці як основи економічної грамотності, пояснює провідну роль гри у розумінні азів економічного виховання. Підкреслює значення сім'ї для здобуття дитиною різних економічних понять та категорій, якими можна оперувати уже з дошкільного віку. Спирається на досвід з економічного виховання європейських країн та дає розуміння важливості морально-етичних понять.*

З перших років свого життя дитина занурюється в економічну сферу на побутовому рівні: це і розмови про покупки товарів, бюджет родини, реклама по телебаченню. Ці цікаві економічні процеси приваблюють малюків, перші елементарні знання здобуваються самостійно: бесіди з однолітками, перегляд телепередач та спостереження за тим, що відбувається довкола.

Безсумнівно, що діти повинні мати уявлення про елементарні економічні поняття та процеси (ціна, гроші, купувати тощо). Але важливішим, доцільнішим є не стільки засвоєння відірваних від реального життя сучасної дитини знань, скільки набуття первинного економічного досвіду.

Все це стає можливим уже в старшому дошкільному віці. Формування первинного економічного досвіду найбільш вдало відбувається у процесі ігрової діяльності дошкільнят, оскільки саме в грі у дитини з'являється можливість «на практиці» перевірити свої знання, застосувати їх, розширити власний досвід методом спроб та помилок за умови обов'язкового виправлення цих помилок. Але на заняттях більш повно можна розкрити сутність поняття «економіка», адже вони мають свою структуру та логічну завершеність. У процесі гри діти виконуватимуть різні соціально-економічні ролі та повинні оцінювати одну й ту саму ситуацію з різних позицій (продавець – покупець, касир – клієнт банку).

Вихователю необхідно дати дітям можливість робити помилки, знаходити їх, виправляти та обирати правильні рішення у тій чи іншій ситуації.

Аналізуючи дитячі ігри, розмови, запитання переконаємось у інтересі малят до економіки. Така зацікавленість зумовлена насамперед тим, що у нинішній сім'ї дитина все частіше стає свідком того, як батьки обговорюють і розв'язують економічні проблеми. Цілком зрозуміло: чим раніше розпочати економічну освіту дітей, тим швидше й успішніше формуватиметься їхня економічна і загалом життєва компетентність. У дошкільному дитинстві малюки набувають первісний досвід елементарних економічних відносин. Чим старші діти, тим активніші вони у розв'язанні багатьох життєвих питань, пов'язаних з економікою: розподіл сімейного бюджету, складання меню, облаштування квартири тощо.

Економічне виховання дошкільнят тісно зв'язане з трудовим та моральним і на формує у дитини усвідомлення своїх потреб.

У ранньому віці дитина не акцентує свою увагу на первинних потребах, тому початкові уявлення малюків досить поверхневі. Завдання дорослих – організувати дитячу діяльність так, щоб у повсякденному житті дівчатка і хлопчики не лише оволодівали новими знаннями, вміннями і навичками, а й закріплювали їх в активній діяльності. Тому, насамперед, варто зробити все можливе, аби дитина без примусу прийняла правила та умови, що діють у суспільстві щодо заощадження часу, енергії, сил тощо. Для швидкого й усвідомленого засвоєння певних економічних категорій педагоги і батьки мають ознайомлювати з ними малят під час спостережень, екскурсій, ігор, розв'язування проблемних життєвих або штучно змодельованих ситуацій. При цьому обов'язково слід проводити бесіди на закріплення набутих уявлень. У формуванні елементарних економічних уявлень дошкільників головною умовою є створення предметно-ігрового економічного середовища, до якого входять матеріали до ігор-драматизацій, обладнання до сюжетно-рольових ігор, літературно-інформаційний матеріал, ілюстрації, іграшки, предмети-замінники.

Сюжетно- рольова, творча гра є провідною діяльністю дошкільнят. У таких іграх відбувається моральний та розумовий розвиток дитини, формування життєвої компетентності, а головне – становлення особистості.

Існують два джерела, які живлять дитячі задуми та спонукають реалізовувати їх у грі. Перше – явища і події навколишньої дійсності, за якими діти спостерігають і якими цікавляться. Друге – продуманий, послідовний вплив дорослого.

Потрібно збагачувати зміст дитячих ігор економічними уявленнями, педагоги можуть ознайомлювати дітей з роботою працівників дитячих садків, сфери обслуговування, водіїв, будівельників, показувати їхню роль у житті суспільства та відповідальне ставлення до праці, а також вдячність інших людей за добре зроблену ними справу, формувати уявлення про первинні економічні категорії: гроші, товар, банк, кредит, бізнес, комерсант, валюта і т.д.

У зміст гри вносяться поняття про первинні економічні потреби (в житлі, їжі, безпеці і здоров'ї тощо), види ресурсів, необхідність праці в житті людини, професії, товари і послуги, гроші, проблема вибору, бізнес, сім'я, бюджет, раціональне харчування.

У старшому дошкільному віці доречно сформувані в дітей такі економічні знання та уявлення:-

- про товари та послуги;
- про людей, які виробляють товари та надають послуги;
- про те, яким має бути товар (якісним, корисним, безпечним, відповідної ціни);

- про необхідність вдумливого підходу до вибору потрібних товарів (промислових і продовольчих);
- про правила безпечного та бережливого користування речами;
- про необхідність послуг у житті кожної людини та види послуг, якими користується сім'я та дитячий садок;
- про гроші;
- про рекламу.

Існує досвід зарубіжних країн з економічного виховання дітей, якому у США, Німеччині, Японії, Англії приділяється велика увага. У цих країнах розроблені спеціальні економічні програми, які знайомлять дітей з основами домашнього господарства і елементарними навичками орієнтації в економічному житті суспільства.

Дітей вже з чотирирічного віку цілеспрямовано знайомлять з призначенням грошей та їх розумною витратою. Батьки дають дітям (залежно від віку і можливостей сім'ї) певну суму – кишенькові гроші на визначений період часу, таким чином привчають використовувати гроші розумно, не витрачати даремно, пояснюють, що треба обережно ставитися до реклами, не довіряти їй необачливо. Також діти знають, що здатність розпоряджатися грошима – необхідна життєва навичка, така ж, як уміння переходити вулицю, і її потрібно сформулювати до вступу до школи.

У Японії та США батьки прагнуть залучити дітей до роботи на власних підприємствах. Наукова і популярна література заповнена матеріалами типу: «Якщо ви хочете мати свою справу», «Як робити гроші», «Як стати багатим». Але у таких публікаціях не завжди дотримується почуття міри, насторожує той факт, що в них міститься надмірно наполегливий заклик «робити гроші». Моральна сторона проблеми при цьому майже не зачіпається: як заробляти, чому слід чесно «робити бізнес» тощо. У цьому плані великий інтерес представляє досвід виховання дітей в Англії. З дитячих років у культ зводиться така якість, як працьовитість, дитині вселяють важливість придбання хорошої професії, яка дозволить в майбутньому створити сім'ю та забезпечити її достаток.

Розглянувши результати досліджень відомих педагогів, бачимо, що соціально-фінансова освіта актуальна і гармонійно впливає на розвиток особистості.

Основи соціально-фінансових знань найуспішніше закладаються саме в дошкільному віці – найбільш чутливому етапі життя, коли у дитини формуються уявлення про першочергові потреби сім'ї, свої власні бажання, виникає проблема вибору між «треба» та «хочу»; усвідомлюються тимчасові рамки (зачекати, щоб купити бажане); формується ставлення до матеріальних цінностей (подарунків) та готовність поділитися особистими речами (гратися спільно, по черзі), а також виховуються такі риси як бережливість та ощадливість. Саме тому у багатьох розвинених країнах існують спеціальні програми з фінансової грамотності, що сприяють формуванню у дітей економічного мислення, навчають ощадливо та доцільно витрачати кишенькові гроші, а також виховують повагу до людей, які вміло організують власний бізнес.

Коли йдеться про фінансову грамотність дітей дошкільного віку, ми часто наштовхуємося на відверте нерозуміння суспільством (у тому числі педагогами та батьками) важливості даної проблеми, а тому мало, або й взагалі не приділяємо цьому уваги. За останніми даними сьогодні один мільярд дітей живе у бідності, а доступ до фінансової освіти має менше 1% дітей у світі. З одного боку, у більшості дошкільників практично відсутня необхідність вирішувати реальні фінансові питання, а тому діти й самі виявляють слабкий інтерес до цієї проблеми. З іншої сторони, дорослі мають пам'ятати про унікальність періоду дошкільного дитинства, коли немає потреби перенавчати, перевиховувати, коли свідомість дітей практично позбавлена стереотипів і важливо лише розумно виховувати, пропонувати дітям раціональну діяльність, формуючи у них основи соціальної та фінансової грамотності. Чим раніше ми почнемо роботу з даного напрямку, тим дії та вчинки дітей будуть більш усвідомленими, раціональними та економічно доцільнішими. Актуальність ранньої соціально-фінансової освіти дітей зумовлена рядом причин:

- в умовах глобальних суспільних процесів та зростаючої ринкової економіки оволодіння базовими соціально-фінансовими знаннями є надзвичайно важливими;
- засвоєння ключових понять становитиме надалі основу для набуття дітьми первинного соціально-економічного фінансового досвіду та моделей поведінки;
- рівень економічної фінансової культури дитини формується під впливом найближчого соціального оточення (сім'ї), де не завжди є приклад «розумного та доцільного ведення господарства»;
- соціально-фінансова освіта дітей у дошкільних навчальних закладах носить епізодичний характер (незважаючи на окреслені завдання у змісті Базового компонента та чинних освітніх програмах), що не сприяє формуванню у них свідомого та відповідального ставлення до ресурсів, взаємодії з іншими людьми та світом.

Економічні знання потрібні усім, і діти дошкільного віку не виключення. З проблемами економіки їх зіштовхує сучасне життя. Вже в дошкільному дитинстві із звичної ролі безтурботного споживача дитина спочатку стає свідомим споживачем, а пізніше – творцем предметів споживання. Але як познайомити малюка з основами такої складної науки на доступному для нього рівні?

У дошкільному віці можна дати елементарні відомості з області економіки: навчити дітей правильному ставленню до грошей, способів їх заробляння і розумного використання; за допомогою ігор, економічних завдань, кросвордів – ввести дошкільників у складний світ речей, предметів, людських взаємин.

Необхідно дати знання про взаємозв'язок між економічними і етичними категоріями: ощадливість, чесність, економічність, щедрість, гідність. Розумно витратити гроші, не купувати непотрібних речей, не заздрити придбанням однолітків.

Формування економічної свідомості дає знання про нові сучасні професії (менеджер, бізнесмен, фермер, рекламодавець, банкір, рекламний агент, торговельний представник і т.д.) і уміння розповісти про них.

Збагачується дитячий словниковий запас, формуються такі якості, як почуття власної гідності, уміння чесно змагатися і не боятися програшу, прагнення доводити почату справу до кінця, виникає здоровий інтерес до грошей, усвідомлюються правила їх чесного заробляння. Нині у зв'язку з існуванням ринку значно підвищуються вимоги до рівня економічної освіченості як дорослих, так і дітей.

Отже, знання про гроші дуже важливі, оскільки люди користуються ними майже кожний день. За допомогою грошей ми прагнемо реалізувати свої мрії, розраховуємося за покупки та послуги. Однак не кожен може впевнено сказати, що добре вміє розпоряджатися грошима, в яке русло їх направити і як змусити їх «працювати» на себе. Тому особливу увагу потрібно приділити фінансовій грамотності дітей. Водночас, чи багато батьків говорить зі своїми дітками про гроші, про те, як витратити їх розумно? Можна впевнено сказати, що небагато!

Правильне фінансове виховання дітей є основою їх майбутньої незалежності. На жаль, фінансову грамоту не викладають у школах, тому саме батьки є головними вчителями своєї дитини, але учні більше вчать спостерігаючи, ніж слухаючи. Діти чітко усвідомлюють різницю між словами та діями. Батьки повинні не тільки виростити малюка, а й навчити його вміти правильно поводитися з грошима. Починати навчання фінансовій грамотності можна з раннього віку, адже саме в цей час закладаються основи первинних знань.

Чим раніше розпочнеться процес формування первинного економічного досвіду, що складається не лише зі знань, але й умінь, навичок та розвинених морально-економічних якостей, тим швидше дитина адаптується до сучасного життя. Формування економічної компетентності дітей починається з елементарних уявлень про економічну сферу життя (розуміння необхідності праці, функції грошей тощо). Для взаємодії та спілкування діти також мають володіти лексичним запасом економічної спрямованості (поняття про економічні дії: щедрий, добрий; характеристику товару: дорогий, сучасний). Але дошкільник повинен не лише знати ці поняття, але й розуміти їх лексичне значення, щоб самостійно використовувати ці питання в повсякденному житті.

Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних і культуро-творчих процесів у суспільстві породжують у сучасної людини нові потреби, ставлять нові завдання. Зокрема, це пристосування до життя у ринкових відносинах. При цьому розуміння елементарних економічних понять і володіння «ринковими» навичками поведінки – вимога, яку ставить час не тільки перед дорослими громадянами, а й перед дітьми. Тому сьогодні вкрай актуально і важливо педагогам та батькам формувати економічну компетентність дітей, починаючи з дошкільного віку.

ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Я. І. Бука,
вихователь Оксанинський закладу
дошкільної освіти «Малятко»
Бабанської сільської ради
Черкаської області

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** В статті обґрунтовано актуальність та ефективність використання ігрової діяльності, як дієвого засобу засвоєння та закріплення дітьми дошкільного віку складних економічних понять, формування початкових уявлень соціально-фінансової грамотності, виховання позитивних взаємин у дитячому колективі. Розкрито зміст понять «гра», «економічне виховання».*

На сучасному етапі розвитку суспільства процес економічної соціалізації дошкільників визначається як один із вагомих й найменш науково та методично розроблених в галузі дошкільної освіти.

Проблема економічного виховання дітей визначалася актуальною в різні історичні часи. Починаючи з педагогів-класиків до сучасних науковців ведеться багато дискусій, щодо розробки системи навчання дітей елементарних економічних знань.

Окремими аспектами проблеми економічного виховання дітей займалися такі відомі дослідники: С. Батишев, А. Автономов, І. Сасова, Н. Побірченко, В. Гербова, Т. Комарова, М. Васильєва, Л. Галкіна, Г. Григоренко, Р. Жадан, Ю. Лелюк, А. Сазонова. На основі сучасних досліджень існують спеціальні розроблені програми, завдяки яким діти знайомляться з економічними поняттями, категоріями, законами, в яких враховуються психолого-фізіологічні особливості дошкільнят.

Дослідження вчених Н. Грами, Г. Григоренко, Р. Жадан, Є. Курак, Ю. Лелюк, А. Сазонової, І. Сасової, А. Смоленцевої, Г. Шатової та ін. довели, що дітям дошкільного віку доступне розуміння окремих економічних понять, якщо економічну освіту поєднувати з трудовим, моральним і розумовим вихованням, спрямовуючи її насамперед на формування розумних потреб дитини.

Сучасні науковці А. Богуш та Н. Гавриш визначають економічне виховання як організовану педагогічну діяльність, спеціально створену систему роботи, спрямовану на формування у дітей екологічної свідомості.

Діти дошкільного віку, за допомогою педагогів і батьків подорожуючи по захоплюючому світу, набуваючи знання в галузі економіки, отримують загальні відомості про дійсність.

Головна мета економічного виховання дітей – закласти основи всебічного розвитку особистості, виховати сумлінне відношення до господарсько-побутової та посильної праці, бережливе ставлення до сімейного та суспільного надбання, формувати сучасне економічне мислення.

До основних завдань економічного виховання дітей, належить:

- розвивати інтерес до пізнання економічної картини світу, прагнення до пізнання нового;
- формувати економічний світогляд (компетентність), первинні уявлення та вміння, передумови економічного мислення;
- допомогти дітям освоїти базові уявлення (економічні, математичні, екологічні) про навколишній предметний світ, накопичити первинний досвід у економічних відносинах;
- виховувати етичні та ділові якості (ощадливість, раціональність, економність, працелюбність, розважливність, чесність, щедрість та ін.);
- розвивати в дітей дошкільного віку самостійність, допитливість, відповідальність, здатність до творчого мислення;
- формувати вміння цінувати і розуміти навколишній предметний світ (як результат праці людей), бачити красу людського творіння та ставитись до нього з повагою.

Формування соціально-фінансової грамотності дітей дошкільного віку можна здійснювати за допомогою наступних засобів: предметно-розвивального середовища, ігрової діяльності; художньої літератури; спілкування з дорослими; різних видів діяльності дітей (розумова, мовленнєва, зображувальна). Найбільш ефективним засобом є ігрова діяльність.

Організуючи ігри в закладі дошкільної освіти, педагог враховує специфіку формування понять і загальні закономірності розвитку дітей певного віку, адже кожному віковому періоду відповідає найбільш доступний і важливий для виховання та психічного розвитку вид діяльності.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови для слова «гра» наводиться кілька значень, але найближчим до нашого дослідження є таке: «підпорядковане сукупності правил, прийомів або основане на певних умовах заняття, що є розвагою або розвагою та спортом одночасно». Гра – стихія дітей; в іграх вони черпають сили, розвиваються фізично й духовно.

Саме в грі дитина набуває здатності поступатися власними бажаннями, щоб підпорядковувати їх загальній меті, наслідує форми суспільних відносин людей, поступово опановує моральні норми й починає керуватися ними у своїх стосунках з дорослими й іншими дітьми.

В ігровій діяльності дошкільник засвоює суспільні функції і відповідні норми поведінки, у нього формується активна уява, складаються передумови для виникнення навчальної діяльності.

З моменту свого народження діти тісно взаємопов'язані з ігровою діяльністю. В процесі ігрової діяльності дошкільник дізнається про навколишню його дійсність, для нього відкривається світ дорослих, ігри доставляють дитині радість і сміх. Саме в ігровій діяльності розкриваються творчі здібності дитини, також розвиваються важливі компоненти психіки: мислення, пам'ять, уяву, увагу і мову.

В ігровій діяльності діти повинні дотримуватися наступних основних правил:

- Під час гри, проявляти доброту, ввічливість і справедливість.
- Пропонуючи грати, привести доказ того, що гра цікава. Уважно слухати пропозицію інших дітей і не перебивати їх. Будь-яка ігрова роль цікава, якщо знати, що робити і як грати. Не просити головної ролі, пам'ятати, що твої однолітки теж хочуть бути головними. Не заважати дітям, якщо вони зайняті іграми. Якщо хочеш грати з ними, попросити дозвіл.

Гра має неперевершене значення для цілісного розвитку дитини. В ігрових діях розвиваються мова й мислення дитини, її почуття й сприймання світу, збагачується емоційна сфера.

Сучасні дослідники розглядаючи соціальне походження та зміст гри, справедливо зауважують, що «у грі дитина не лише повторює ситуації життя, але й розвивається через їх програвання». Н. Волкова визначає гру як один із видів діяльності дитини, що полягає у відтворенні дій дорослих і стосунків між ними. Види ігор автор визначає на підставі

різнопланової діяльності дітей: ігри-дозвілля та ігри педагогічні (організовані з метою вирішення навчально-виховних завдань).

Дидактичні ігри для формування фінансової грамотності проводяться з метою подальшого розширення, узагальнення, систематизації та доповнення вже сформованих знань з економічної сфери. У подальшому ці знання виступають як необхідна термінологічна підтримка на заняттях і в процесі ігрової діяльності дітей.

Ігровий задум, ігрові дії та правила тісно пов'язані між собою: задум визначає характер ігрових дій, а дотримання правил допомагає в їх здійсненні та розв'язанні ігрового завдання. Відсутність, ігнорування хоча б одного з цих елементів унеможливує гру.

Ігрова діяльність дошкільника як вид діяльності в умовах гри, засобами гри, являє собою свого роду соціальну і культурну практику для дитини.

Використання ігрової діяльності є дієвим засобом засвоєння та закріплення дітьми дошкільного віку складних економічних понять, формування економічної культури, виховання позитивних взаємин у дитячому колективі.

Отримані економічні уявлення діти закріплюють у сюжетно-рольових та дидактичних іграх у процесі нерегламентованої діяльності.

У сюжетно-рольових іграх моделюються реальні життєві ситуації: операції купівлі-продажу, виробництва та збуту готової продукції, фінансові угоди, банківські операції.

Доцільно організована економічна гра сприяє розвитку пізнавальної активності, формуванню ділових якостей дітей. Справді, цікава гра навіть лінивого зробить працелюбним, невмілого – умільцем. Така колективна пізнавальна діяльність допоможе розкриттю творчого потенціалу дітей та самореалізації їх як особистості. Немає такої дитини, яка б не любила гратися. Феномен гри полягає у тому, що будучи, власне, спочатку розвагою, вона здатна перерости у навчання.

Перевага гри для дитини дошкільного віку полягає в тому, що це практично єдиний вид діяльності, де дитина може проявити свою ініціативу, творчу активність і при цьому її дії будуть спрямовані на особистісний розвиток: на почуття, волю, поведінку. Діти, які мають велику ігрову практику в закладі дошкільної освіти, успішніше адаптуються у школі, легше справляються з життєвими проблемами.

Граючи, дитина задовольняє свою потребу бути схожою на дорослого, у процесі ігрової діяльності у неї є можливість реалізувати свої фантазії, які у звичайному житті реалізувати важко чи навіть неможливо.

Гра – важливий засіб розумового розвитку. Уявлення, які дитина набуває у процесі ігрової діяльності, є для неї більш доступними та зрозумілими.

Економічні ігри сприяють формуванню соціально-фінансової грамотності, економічного мислення, розвитку ініціативи та творчості, вихованню комунікативних навичок.

Ефективність гри буде досягнуто за таких умов:

- створення предметно-ігрового середовища, відповідної моделі економічних відносин, що імітується у грі;
- акцентування уваги до економічної сутності відносин шляхом ігрових звернень до виконавців, дотримання правил гри;
- створення ігрових груп з урахуванням інтересів та особистісних якостей учасників, що дозволить внести до гри елемент змагання та партнерства.
- Щоб гра була ефективною, необхідно дотримуватися таких вимог:
- економічний зміст гри має спиратися на реальні уявлення та вміння дітей;
- зберігати наступність та поступовість від простих економічних категорій до складніших;
- наблизити гру до реальних економічних умов, надати дитині можливість реалізувати свої потреби.

У дидактичних іграх «Добре-погано», «Можна-не можна», «Дізнайся професію з трудових дій», «Хто що виробляє» та ін. уточнюються та закріплюються уявлення дітей про світ економічних явищ, формуються основи соціально-фінансової грамотності. Діти дошкільного віку, виконуючи різні дії, вчаться реалізовувати їх у різних умовах, з різними

об'єктами, що підвищує міцність та усвідомленість формування та закріплення економічних уявлень та понять.

Ми маленькі бізнесмени Мета: вчити дітей економності та бережливості, формувати вміння співвідносити свої бажання з можливостями. Уточнити та розширити знання дітей про банк, його функції та професії людей, що там працюють. Узагальнити уявлення про грошові одиниці України та інших держав (валюту). Закріпити знання дітьми економічних термінів (кредит, аукціон, бартер, товар, конкуренція) та вміння рахувати в межах 10, закріпити кількісну лічбу та вміння використовувати її на практиці. Розвивати мову, логічне мислення, уяву, пам'ять. Виховувати діловитість, організованість, формувати вміння працювати в команді та доводити справу до кінця.

Матеріал: плакат «Банк», гривні, долари, каси, іграшки, вітрини, розрізані картки, молоточок для аукціону.

Хід. Добрий день, діти, як ваші справи? Сьогодні в нашому садочку відбудеться засідання юних бізнесменів.

➤ Хто скаже, хто такий бізнесмен?

➤ А що таке бізнес?

Бізнесмен повинен бути розумним, бережливим, економним.

➤ Яку людину, на вашу думку, можна назвати економною?

Вихователь. Сьогодні, діти ми будемо вчитися відкривати власну справу. Що для цього потрібно, перш за все?

Вихователь. А що таке гроші? Діти ви знаєте, що гроші це – банкноти, так кажуть про паперові гроші. А ще паперові гроші називають купюрами. Крім паперових, є ще металеві монети. Зараз навіть є електронні гроші. Багато дорослих користується пластиковими картками, використовуючи електронні гроші, поповнюючи рахунок мобільного телефону або інші потреби.

Вихователь. Для чого потрібні гроші?

Вихователь. А де можна їх взяти?

Вихователь. А як звучить «взяти в борг» на діловій мові?

Вихователь. Де можна взяти кредит?

Вихователь. А що таке банк?

Вихователь. Так, в банку здійснюються грошові розрахунки між підприємствами, видається заробітна платня, проводиться обмін валют. Без банку не може обійтись жодне підприємство, жодний бізнесмен.

Вихователь. А звідки в банк надходять гроші?

Вихователь. Хто працює в банку?

Вихователь. Тоді і нам сьогодні для роботи в банку потрібні: директор, бухгалтери, касир. Що роблять представники цих професій? (Міркування дітей).

Вихователь. Для того, щоб працювати, нам потрібно створити власні підприємства. Перш ніж розпочнемо далі виконувати завдання трішки відпочинемо і виконаємо руханку.

Раз – ялинка,

Два – дубок,

Три – березовий гайок,

А чотири – це травичка,

П'ять – мурашка-трудівничка,

Шість – колючий їжачок.

Сім – грибок боровичок,

Вісім – білка,

Дев'ять – пташка,

Десять – квіточка ромашка.

Гра «Що бізнесмену потрібно для роботи?». Вихователь дає дітям розрізані картки, діти складають одне ціле. (телефон, калькулятор, папка тощо.)

Вихователь. Для роботи потрібно вибрати директора і касира. Щоб отримати в банку кредит, потрібно написати заяву. (діти друкують слово «заява», визначають кількість літер і звуків у слові).

Вихователь. А тепер касири підуть в банк і отримають там кредит 10 гривень.

Вихователь. На кожному підприємстві є такі правила: якщо працівник працює дуже добре, він отримує премію. А якщо порушує якісь правила, сплачує... що? Штраф. Ми теж запровадимо в себе такі правила.

Ви, юні бізнесмени, всі відкрили комерційні підприємства, отримали кредит. Сьогодні на нашу базу надійшов товар. Що таке товар?

Вихователь. Ви купили дешевий товар, якщо продасте його дорожче, отримуете прибуток. Привезений товар треба посортувати, розмістити і забезпечити його продаж. Ви витратили час, енергію, тому можете продати цей товар дорожче. Де?

Вихователь. Щоб швидше продати, треба прорекламувати речі, які не продалися, старовинні продати на аукціоні.

Вихователь. Діти ми зараз з вами розв'яжемо економічну задачу.

Троє поросят – Ніф-Ніф, Нуф-Нуф, Наф-Наф працювали будівельниками. Отримавши зарплату, вони вирішили зробити необхідні покупки. Ніф-ніф подумав, що подумав, що продукти харчування – найнеобхідніше, тому їх потрібно купити найбільше. І всю зарплату витратив на продукти. Нуф-Нуф дуже любив розважатися та ласувати солодощами. Йому подобалося ходити в кафе «Ласунчик», а отже, зарплати вистачило лише на вихідний день. Наф-Наф хотів купити ділянку землі для вирощування овочів та фруктів. Він довго накопичував гроші й тепер, доклавши частину зарплати, зміг здійснити своє бажання.

- Хто з поросят правильно використав зарплату?
- Чому ви так вважаєте?

Рефлексія

- Яким повинен бути бізнесмен?
- Звідки в банк надходять гроші?
- Що таке товар?
- Де можна придбати товар?
- Для чого потрібно рекламувати товар?

*Т. П. Сасенко,
вихователь Лукашівського навчально – виховного
комплексу «Дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів»
Чорнобаївської селищної ради
Черкаської області*

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОСВІДЧЕНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ГРИ

Анотація. У статті предметом розгляду є гра як засіб економічної досвідченості дітей дошкільного віку. Розкриті особливості забезпечення економічної соціалізації та фінансової грамотності дошкільників засобами гри в умовах дошкільного навчального закладу.

Сьогодні, у час ринкових відносин й інформаційного суспільства, з самого дитинства людині необхідно мати хоча б елементарні економічні уявлення й навички відповідної поведінки. Економіка пронизує все наше життя, тому так важливо змалку вводити дітей в її світ, формувати економічну компетентність, що є невід'ємною складовою життєвої компетентності.

Сучасного дошкільника вже з перших років життя оточує економічна сфера, наповнена складними економічними поняттями та процесами. Реклама по телебаченню, розмови політиків, купівля, продаж, розподіл сімейного бюджету – ось далеко не повний перелік того, з чим доводиться стикатися дитині щодня. Тому основними завданнями економічного

виховання є ознайомлення сучасного дошкільника з основами економіки, способами соціально-економічної поведінки, розвиток особистісних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності.

Елементарні економічні знання не формуються на порожньому місці, визначальним тут є конкретні умови, в яких росте і виховується дитина: сімейне середовище, ставлення до оточення, її духовний світ мають великий вплив на формування особистості майбутнього громадянина.

У нашому дошкільному закладі велика увага приділяється економічному вихованню дітей, оскільки ми вважаємо, що вже молодші дошкільнята здатні освоїти елементарні економічні поняття та категорії.

Виховати маленького громадянина відповідального, бережливого, економного, ось одне з завдань, які ставить перед собою педагогічний колектив нашого дошкільного закладу.

Цілком зрозуміло, що чим раніше ми розпочнемо економічну освіту дітей, тим усвідомленішими, раціональнішими та розумнішими будуть їхні дії та вчинки. Ознайомлюючи дошкільників з основами економіки, ми допомагаємо їм збагнути багато життєвих істин: чому дорослі мають працювати, чому діти повинні допомагати батькам, чому треба бути ощадливими і що означає це слово.

Економічна освіта має здійснюватися систематизовано, тільки тоді вона дасть позитивні результати. Тому починаємо цей процес саме з дошкільного закладу, поступово розширюючи та поглиблюючи його в початковій та середній школі.

З метою надання якісної дошкільної освіти, формування у дітей соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти, освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» педагоги нашого закладу поставили перед собою ряд завдань:

- Забезпечити відповідність змісту освітньої роботи з дітьми дошкільного віку щодо формування у дітей соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності у різних видах діяльності.
- Сприяти формуванню у дітей дошкільного віку соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності використовуючи предметно – просторове розвивальне середовище та раціонально облаштований економічно – освітній осередок.
- Розробити дидактичні ігри, спрямовані на формування соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності дітей дошкільного віку.
- Під час організації ігрової діяльності сприяти формуванню базових економічних навичок, вихованню важливих моральних якостей дітей дошкільного віку (відповідальності, працьовитості, розважливості, заощадливості).

Стикаючись з різними поняттями економічних категорій у ранньому віці, дитина не акцентує на них свою увагу, а початкові економічні знання малюків поверхові. Тож завдання вихователя – організувати дитячу діяльність так, щоб у повсякденному житті маля не лише оволодівало новими знаннями, вміннями та навичками, а й закріплювало їх в активній діяльності. Для швидкого й усвідомленого засвоєння певних економічних категорій вихователі ознайомлюють дітей під час спостережень, екскурсій, розв'язування проблем в природній або штучно створених ситуаціях. А найбільш доцільно вирішуються ці питання в процесі самостійної роботи, в грі, в пошукових операціях, що їх сплановано і підготовлено заздалегідь.

Однією з найбільш ефективних форм роботи з дітьми в сфері економічного виховання є економічні ігри. Вони сприяють закріпленню й розширенню знань про економічну сферу діяльності дорослих, виробленню елементарних практичних навичок у сфері економічних відносин. Окрім завдань загальної цільової спрямованості ці ігри розвивають психічні процеси, інтелект дитини, удосконалюють особистісні якості, створюють передумови для психологічної підготовленості та залучення до економічної сфери діяльності.

Прагнучи розширити уявлення дітей про життя в сучасному суспільстві та допомогти вихованцям розібратися в сутності економічних відносин пропонуємо дітям дидактичні, сюжетно-рольові, ситуативні ігри, ігрові вправи економічної спрямованості.

Завдяки використанню таких ігор, економіка для малят стає зрозумілою, забезпечує органічне входження дітей в економічні відносини.

Малята дізнаються про те, що таке професія, праця, товар, гроші. Здійснюючи багато дій в іграх і вправах, дитина закріплює важливі соціально-економічні знання в цікавій для себе формі.

У своїх іграх діти користуються економічними поняттями: купують, працюють, одержують гроші. Ці ситуації умовні, «штучно створені», але в них діти закріплюють і уточнюють багато життєвих мудростей, програють ролі членів сім'ї.

Саме тому, як вихователь, звертаю увагу на основні позиції в організації ігор та керівництво ними. Ігри економічної спрямованості мають бути тим полігоном, на якому діти відпрацьовують елементарну економічну діяльність, розвивають власні морально-економічні якості, збагачують первинний економічний досвід. У процесі гри важливо не мінімізувати проблеми. Розглянуті суперечливі та конфліктні соціально-моральні ситуації сприятимуть формуванню морально-економічних якостей дитини. Вихователю не треба брати на себе провідну роль у грі. Необхідно дати дітям можливість робити помилки, знаходити їх, виправляти, збагачуючи таким чином власний досвід.

Для будь-якої гри економічної спрямованості необхідна термінологічна підтримка. Тобто, діти мають засвоїти ключові економічні поняття гри.

Усі ігри економічної спрямованості використовую як частину занять з різних розділів програми, так і в повсякденному житті. Під час заняття з логіко-математичного розвитку в ході гри «Гроші-ціни» та «Із чим ідемо до крамниці» старші дошкільники вчать оперувати грошима, знають, що вони потрібні для купівлі та продажу, продовжують ознайомлюватися із грошовою одиницею України – гривнею, мають уявлення про те, що за певну суму грошей можна придбати певну кількість товару. На занятті «Дитина у світі природи» (розділ «Екопростір розвитку дитини» Природний світ) в ході гри «Природні ресурси» діти отримують знання про розмаїття та вичерпність природних ресурсів, економне та бережливе ставлення до них. Цю гру можна використати на занятті з розділу «Комунікативний розвиток особистості» де діти ознайомляться з новими словами, термінами, закріплять знання про літери.

Дидактична гра «Природні ресурси». Мета: Формувати в дітей уявлення про природні ресурси: що означає слово «ресурси», що належить до природних ресурсів. Уточнити відомості про важливість природних ресурсів для економічної діяльності й життя взагалі. Виховувати дбайливе ставлення до природних ресурсів. *Матеріал.* Чотири демонстраційні картини із зображеннями води, землі, рослини, тварини. Чотири картки з великими літерами В, З, Р, Т. Предметні малюнки всіх видів природних ресурсів: джерела, риби, водорості, корисні копалини, рослини, тварини. Табличка зі словом «Ресурси».

Хід. Хлопчик-Економчик повідомляє, що завітав у гості до дітей із дуже цікавим словом «ресурси». У нашу мову це слово прийшло з Франції. Воно позначає цінності, запаси, щось дороге. Існують трудові ресурси – трактор, книга, комп'ютер. Їх виготовили люди. А є природні ресурси - їх нам дарує природа. Вони теж різні: водні (дарує вода), земельні (дарує земля), рослинні (дарують ліси, поля), тваринні (дарує нам живий навколишній світ). Хлопчик показує дітям чотири демонстраційні картини та їхні початкові літери, а потім пропонує всім розглянути предметні картинки в себе на столиках. Як тільки, наприклад, він назве літеру «В», підходять і відповідно прикріплюють на стенд малюнки лише ті діти, у яких опинилися зображення водних ресурсів. Потім діти разом із Хлопчиком згадують казки, у яких ідеться про природні ресурси: «Казка про рибалку й рибку» («В»), «Царівна-жаба» («В»), «Троє ведмедів» («Р» – ліс), «Снігуронька» («В»), «Дюймовочка» («З»), «Лисиця, Засць і Півень» («Т») і т. д.

Як продовження цієї теми, на наступному занятті можна провести *гру «SOS».* Мета. Продовжити закріплювати знання про різні природні ресурси. Звернути особливу увагу на скінченність багатьох видів природних ресурсів. Навчати розуміти й установлювати взаємозв'язок і взаємозалежність: стане менше природних ресурсів – гірше буде всім – і людям, і в цілому планеті Земля. Виховувати почуття господаря, раціональне, вдумливе

ставлення до дарів природи. *Матеріал*: Предметні малюнки всіх видів природних ресурсів; для кожної дитини по два кружки – червоний і зелений; табличка «SOS».

Хід. Під тривожну музику вбігає Хлопчик-Економчик із табличкою «SOS» у руках. Він каже:

– Сьогодні я рятувальник природних ресурсів. Чи ви знаєте їх? (Діти називають). Запрошую всіх вас так само стати маленькими рятувальниками. Адже багато ресурсів зменшуються або зникають зовсім. Особливо їх стає менше, коли люди погано, легковажно до них ставляться: засмічують озера й річки (вони висихають), розводять багаття (стає менше рослинності), відстрілюють тварин (деякі види зникають), вирубують ліси (стає менше грибів, ягід, тварин і птахів) і т.д. Адже є такі ресурси, які відновити неможливо: дерева можна посадити, а вугілля в землю не додаси. Зараз я, покажу вам малюнок. Якщо на ньому зображено той ресурс, який можна відновити, покажіть зелений кружок, а якщо не можна – червоний. Причому після показу кружків одразу потрібно казати «SOS» (врятуйте) і свій варіант порятунку. Ведучий показує картинку:

- ліс – діти (поодиночі, доповнюючи одне одного) показують зелений кружок і кажуть: «Потрібно берегти рослини, висаджувати молоді дерева»;
- риба в річці – зелений кружок, слід зберігати водойми чистими, не ловити рибу сітями;
- вугілля, залізо, золото, срібло, нафта – червоний кружок, ці ресурси потрібно берегти для своєї країни, розумно використовувати.

Кожному рятувальникові Хлопчик-Економчик дарує своє величезне «спасибі!».

Грати в такі ігри можна як усією групою чи підгрупою, так і індивідуально. У процесі такої ігрової діяльності кожна дитина отримує змогу практично застосовувати набуті знання, при цьому розширюючи власний досвід. Економічні ігри здебільшого універсальні. Діти залюбки гратимуть в них вдома з батьками і в дитсадку.

Як будь-які ігри, економічні можуть бути:

- дидактичними, ситуативними, сюжетно – рольовими.
- груповими, індивідуальними.

Серед різних ігор особливу значимість я приділяю сюжетно-дидактичним іграм економічної спрямованості. В іграх «Супермаркет», «Ринок», «Рекламне агентство», «Салон краси» діти самостійно навчаються приймати рішення та прогнозувати наслідки своєї діяльності. В іграх – презентаціях дошкільники опановують вміння представляти власні ідеї. В іграх – стратегіях: «Наш бізнес», «Кругосвітня подорож на острів», «Магазин іграшок» разом з вихователем планують, проєктують, розподіляють ролі, покроково втілюють задум.

Дидактичні ігри економічної спрямованості проводяться з метою подальшого розширення, узагальнення, систематизації та доповнення вже сформованих знань з економічної сфери. У подальшому ці знання виступають як необхідна термінологічна підтримка на заняттях і в процесі ігрової діяльності дітей. Ігровий задум, ігрові дії та правила тісно пов'язані між собою: задум визначає характер ігрових дій, а дотримання правил допомагає в їх здійсненні та розв'язанні ігрового завдання. Важливо, що ігнорування хоча б одного з цих елементів унеможлиблює гру. Головною метою всіх видів дидактичних ігор є навчання дітей через здійснення ігрового задуму. Як і майже всі ігри, дидактичні ігри економічної спрямованості розподіляються на короткочасні та тривалі. На заняттях здебільшого проводжу короткочасні ігри, оскільки час заняття обмежений. Тривалі ігри організовую з дітьми на прогулянках та у вільний від занять час.

Залежно від кількості учасників з дітьми на першому етапі проводяться індивідуальні (від 2 до 4 учасників), групові (від 4 до 8 учасників) ігри.

Усі ігри мають різний характер навчальної мети: орієнтування в новому матеріалі, закріплення отриманих знань, узагальнення матеріалу. Відповідно до цього з дітьми проводжу ігри на орієнтування, закріплення чи узагальнення матеріалу.

Залежно від наявності дидактичні ігри розподіляються на ігри з обладнанням та без обладнання. Безперечно, більшість інформації діти отримають через зорове сприйняття, тому, у процесі формування економічної досвідченості вихованців, збільшую кількість наочного матеріалу.

Дидактична гра «Що потрібно бізнесмену». *Мета.* Систематизувати знання дітей про нові професії ділових людей, яких потребує підприємницька діяльність та їх взаємовідносини в суспільстві. Розвивати логічне мислення, мову. Виховувати діловитість, доброзичливість, дружбу, взаємоповагу, шану та повагу до людей різних професій. *Матеріал.* Шість картинок із зображенням ділових людей різних професій у лівій частині картинки, права частина розкреслена на 6 квадратів, 36 предметних картинок із зображенням знарядь для праці кожного бізнесмена, по 6 гривень.

Хід. У грі беруть участь 2-6 гравців, один ведучий. Кожна дитина отримує картку із зображенням однієї з професій ділової людини (бізнесмена). Гравці повинні купити для свого бізнесмена знаряддя для праці. Кожен гравець має по 6 гривень. Хто швидше закупить знаряддя для праці бізнесмена, той і виграє.

Примітка. Коли хто-небудь з бізнесменів купив не ту картинку, її можна відкупити у свого товариша, дотримуючись різних форм етикету.

Разом з продовженням роботи над збагаченням знань за допомогою дидактичних ігор відбувається формування певних способів соціально-економічної поведінки за допомогою ситуативних ігор економічної спрямованості.

Ситуативна гра дуже схожа із сюжетно-рольовою за своєю структурою: сюжет, ролі, зміст, ігрові дії, правила. Відмінність цієї гри полягає в її багатоваріантності. У процесі ситуативної гри діти виконують різні ролі, аналізують власну діяльність і діяльність усіх її учасників. Діти грають за складеним ними й ретельно проаналізованим сюжетом. Їм доводиться бути ініціативними, самостійними, активними учасниками. Отже, ситуативна гра готує дитину до участі в сюжетно-рольовій грі.

Ситуативні ігри розподіляються на три види залежно від їх основної функції: гра-альтернатива, гра активного включення та гра-експеримент.

У гри-альтернативі основне завдання, що стоїть перед дітьми, – це знаходження економічного компромісу або найоптимальнішого виходу в конкретній соціально-економічній ситуації. Так, дітям пропонується проаналізувати ситуацію, знайти варіанти розв'язання проблеми, проаналізувати їх, а потім спробувати цю ситуацію обіграти.

Наступним видом ситуативної гри є гра активного включення. Основне завдання, що ставиться перед дітьми, – це знаходження оптимального виходу в певній економічній ситуації або правильне розв'язання економічної задачі. Під час гри кожен із дітей стає учасником ситуації не лише в процесі її обговорення, але й у результаті обіграння.

На другому етапі також проводяться такі ситуативні ігри, як гра-експеримент. Їх головна мета полягає у формуванні в дітей спроможності приймати оптимальне рішення методом спроб та помилок.

Третій етап формування економічної досвідченості – діяльнісно-творчий. Мета педагогічної діяльності полягає у формуванні активної поведінки дітей у різних соціально-економічних ситуаціях.

З цією метою проводяться ситуативні ігри і застосовуються різноманітні сюжетно-рольові ігри.

Сюжетно-рольова гра – образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування ролей. Головна її мета – надати можливість дитині спробувати власні сили та знання в різних соціально-економічних ситуаціях. У такому

випадку діти самі вирішують, які знання використовувати, яке рішення приймати та які будуть наслідки всього цього.

На третьому етапі можна проводити наступні сюжетно-рольові ігри: «Супермаркет», «Ринок», «Банк», «Страхове агентство», «Рекламне агентство», «Модельне агентство», «Салон краси», «Кафе», «Ветеринарна клініка» тощо. Діти відображають у грі предметно-трудову діяльність дорослих, стосунки між людьми, сутність їхньої діяльності.

Разом з традиційними іграми проводяться сюжетно-рольові ігри економічної спрямованості, як-от: гра-презентація, театралізація з економічної тематики та гра-стратегія.

Гра-презентація проводиться з метою формування в дітей уміння робити презентації, тобто описувати власну діяльність з найкращого боку. Діти мають презентувати власний (груповий, колективний) проект з виконанням різних соціально-економічних ролей і з розкриттям економічних відносин і процесів. Так, із самого ранку діти отримують завдання: розробити власний бізнес (магазин, фабрику тощо), придумати йому назву, розробити рекламу, розподілити обов'язки, набрати команду працівників тощо.

Театралізація з економічної тематики проводиться з метою повторення різних способів соціально-економічної поведінки. Ця гра організовується за різноманітними сюжетами: «Відвідування крамниці», «Мандрівка на потязі», «Купівля квитка для проїзду трамваєм», «Відвідування кафе» тощо. Перед початком гри діти розподіляються на акторів і глядачів. Усі глядачі, спостерігаючи за процесом гри, можуть втручатися в її хід. Діти ускладнюють завдання, знаходять помилки, допомагають акторам гри. Після гри підводяться підсумки та робляться висновки, а глядачі з акторами міняються своїми ролями.

Старшими дошкільниками досить добре сприймається гра-змагання. За своєю сутністю вона дуже схожа на економічну театралізацію. Але в цій грі визначається найкращий виконавець соціально-економічних ролей. Так, діти по черзі розігрують різні сюжети. Найкращий виконавець ролей визначається шляхом голосування чи за оплесками. Діти також обґрунтовують свій вибір усно. Вони навчаються аналізувати власні та чужі вчинки за кількома критеріями: правильність і чіткість виконання, культура поведінки, результат діяльності, взаємодія з іншими.

Використовуючи сюжетно-рольові ігри з економічним змістом, слід враховувати наступні ознаки: тип гри, вік дітей, кількість дітей, місце гри в навчально-виховному процесі, мета, костюми, реквізити, обладнання, набір ролей, попередня робота, ігрові дії, опис ходу та керівництва грою, аналіз взаємовідносин дітей під час гри.

Для дітей дошкільного віку, розширенню їх економічних знань, найліпше сприяють різні види ігор-стратегій, які містять чітко визначену ціль, передбачають розподіл обов'язків між дітьми та спільну реалізацію мети.

Гра-стратегія – складна, багатопланова діяльність, яка передбачає не тільки усвідомлення ігрового задуму, сюжетної лінії, а й певну послідовність спрямованих сукупних дій усіх учасників гри, з якими треба домовитися, об'єднати зусилля, неодноразово робити особистий і колективний моральний та інтелектуальний вибір. Стратегічна гра стає можливою лише за умови, що її учасники здатні передбачати можливі результати своїх дій, знаходити нестандартні способи розв'язання проблеми, планувати послідовність дій, уміють визнавати помилки та вчасно коригувати їх.

Гра-стратегія має всі структурні компоненти звичайної гри: задум, ігрові ролі, сюжет, ігрові дії та результат гри. Але вся гра будується на реальній проблемі, унаслідок чого виникає інтрига, що охоплює всіх гравців.

В іграх-стратегіях розвиваються інтелектуальні здібності, логічне мислення, уява, відбувається збагачення мовленнєвого досвіду. Визначені характеристики дозволяють розглядати гру-стратегію як основний засіб формування первинного економічного досвіду.

Однією з особливостей гри – стратегії є її необмеженість у часі. Вона може тривати кілька днів. Це залежить від ємності сюжету, від поставленої вихователем мети та бажання самих дітей.

Отже, гра-стратегія характеризується такими позитивними моментами: створює позитивну економічну площину для формування первинного економічного досвіду,

спирається на засвоєні знання з економічної сфери, формує особистісні якості, необхідні для успішної економічної діяльності, орієнтується на розвиток корпоративних взаємовідносин дітей.

Таким чином, ми бачимо, що гра відіграє велику роль у пізнанні дитиною навколишнього світу, суспільних процесів, економічних відносин та явищ. Саме через гру, перебираючи на себе роль дорослого, дитина вивчає та засвоює елементарні економічні уявлення та знання.

Ситуативні ігри та розвивально-дидактичні ігри надають вихователю унікальну можливість сприяти процесу збагачення соціального досвіду дітей, формування у дошкільників ціннісних пріоритетів, адекватному прояву особистісних якостей у непростих, наближених до реального життя ситуаціях. Вихователь може оцінити здатність кожної дитини до самостійного вибору, конструктивного рішення, тощо. Активна ігрова діяльність створює позитивний емоційний фон, на якому всі психічні процеси протікають найбільш активно. Гра приваблює дитину своїм незбагненим різноманіттям ситуацій, що вимагають від нього активного прояву індивідуальності, кмітливості, винахідливості, творчості та самостійності.

С. Макарікова,
*вихователь-методист закладу дошкільної
освіти №57 «Берізка» (комбінованого типу)
Смілянської міської ради
Черкаської області*

ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ «АБЕТКА АФЛАТУНЧИКА ДЛЯ МАЛЮКІВ»

*«Складність полягає не у сприйнятті нових ідей,
а у відмові від старих стереотипів»
Джон М. Кейнс, англійський економіст*

Анотація. *Майбутнє кожної людини у її власних руках. Очевидним є те, що виховання соціально – відповідальних та освічених у фінансовій сфері дітей робить їх спроможними змінити власне життя та світ довкола на краще, тим самим збільшуючи шанси на успішне й щасливе майбутнє.*

Ситуація, що склалася в економіці нашої країни, характеризується радикальним перетворенням всіх сфер суспільного життя. Сьогодні кожен з нас розуміє, що доля держави залежить від економічної, правової, політичної та моральної грамотності молодого покоління. Незважаючи на те, що ми живемо в світі з швидко перемінними економічними умовами, діти і дорослі у всьому світі мають дуже низький рівень фінансової грамотності.

Внаслідок недостатчі знань у сфері фінансів, діти та молодь часто стають жертвами соціально, екологічно та економічно нестійких моделей споживання. Тому економічне виховання – порівняно новий напрямок у дошкільній педагогіці, який на даний час, актуальний.

В умовах відродження української державності, національної культури, орієнтація на творчий розвиток малого українця останнім часом набуває нового значення.

Це не данина часу і не виконання держзамовлень. Базовий компонент дошкільної освіти трактує виховання як залучення малого українця до системи вироблених людством цінностей, формування ціннісного ставлення до дійсності.

Економічні зміни в суспільстві обумовлюють потребу формування передумов економічної освіти в єдності з моральною освітою, опанування дітьми економічних знань і практичних умінь у доступній формі. Старші дошкільники вже здатні засвоїти елементарні економічні поняття та категорії.

Економіка і дошкільник лише на перший погляд здаються далекими один від одного. Проте насправді, дітей із перших років життя оточує економічна сфера, наповнена складними економічними поняттями та процесами. Малюки рано включаються в економічне життя сім'ї, стикаються з грошима, рекламою, ходять з батьками в магазин, беруть участь у купівлі – продажу, опановуючи таким чином економічною інформацією на життєвому, часто спотвореному рівні. Неправильно і небезпечно покладатися на стихійне засвоєння знань про навколишнє життя, наприклад, дуже вразливі з етичної сторони поняття: гроші, багатство, бідність, реклама, кредит, борги тощо.

Реклама на телебаченні, розмови політиків, купівля, продаж, розподіл сімейного бюджету – ось далеко не повний перелік того, з чим доводиться зустрічатися малюку щодня. Сучасне життя дуже непередбачуване, але й цікаве своєю швидко змінністю. Можливо, саме тому складні економічні процеси приваблюють дошкільника, та свої перші економічні знання він здобуває самотужки: з бесід з однолітками, спостережень, що відбувається довкола. Треба сказати, що частіше вони мають негативний характер.

Оскільки знання, вміння та навички, сформовані у дошкільному віці мають стати фундаментом для становлення громадянина – людини, щиро зацікавленої в розвитку та економічному розквіті своєї держави, дуже важливою є продумана та послідовна робота з економічної освіти самих маленьких громадян нашого суспільства. Крім того, дошкільний віковий період найсприятливіший для формування різних якостей особистості, насамперед бережливості та економності, як структурних компонентів процесу соціалізації. Дитина бере участь в економічних процесах. Вона разом з батьками ходить в магазин, іноді сама робить покупки, хочемо ми чи не хочемо, вона все рівно отримує економічний досвід. Тому завдання педагога не тільки дати який-небудь об'єм економічних знань, але й що дуже важливо, навчити правильно користуватися цими знаннями, тобто виховувати економіста, господаря, хазяїна свого життя.

Економіка і дошкільник лише на перший погляд здаються нам далекими один від одного. Трагування економіки, як області «розумного ведення домашнього господарства», мистецтво його ведення може бути подано дітям у формі елементарних відомостей: навчання їх правильному відношенню до грошей, методам їх отримання та розумного використання; за допомогою ігор, економічних завдань, ситуацій, змісту казок, ввести дітей в складний світ предметів, речей, людських взаємовідносин, доступних пояснень взаємозв'язку між економічними та етичними категоріями: труд, товар, гроші, вартість, ціна з однієї сторони, і моральними – бережливість, чесність, економічність, гідність, щедрість, ощадливість – з другої. Навчати дітей правильно відноситись до реклами, розбиратися в ній, вести себе адекватно в реальних ситуаціях, розвивати розумні потреби; формувати у дитини економічну культуру.

Основним складовим елементом економічної освіти та економічного виховання є формування в дошкільному віці поважного відношення до праці оточуючих людей та її результатів. Дитина з перших своїх кроків повинна усвідомлювати, що всі оточуючі її – матеріальні та духовні цінності, створені працею багатьох людей, які витрачали великі зусилля на благо всього суспільства.

Варто також підкреслити, що в роботі з дітьми щодо економічної освіти може йти мова про можливість формування лише передумов економічної освіти. Складність економічних законів та категорій, на яких будується зміст економічної освіти, віддаленість дітей від сфери продуктивної праці, вікові можливості дошкільників потребують обережності при доборі, як змісту, так методів економічної освіти змалку.

У закладі дошкільної освіти діти не приймають ніякої участі у розподіленні благ. Їм дано все для щасливого дитинства. Засвоєння економічних знань відбувається відбуватися у створюваних реальних ігрових ситуаціях; дидактичних іграх економічної спрямованості; іграх-заняттях, під час яких дошкільники навчаються зрозуміти, звідки і як з'являється продукт, що таке послуги, економічні ресурси, що гроші потрібні для купівлі, обміну товарами, навчитися оперувати грошми тощо. Дитячий садок – це ситуація, в якій дитина реалізує придбаний у сім'ї в соціумі «економічний досвід».

Важко оцінити, який з цих шляхів більш ефективний, але одне важливо: батьки і педагоги повинні працювати разом. Відповідно до наказу МОН України від 22.01.2016 № 46 «Щодо упровадження основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку» наш дитячий садок працює над втіленням в практику роботи з дітьми програми «Афлатот», педагоги закладу дошкільної освіти розробили Програму, яка складена на основі принципової доступності та послідовності: містить теми занять, конкретні завдання, способи їх розв'язання, зв'язок з іншими видами дитячої діяльності; передбачає всебічний (економічний, трудовий, моральний, естетичний, екологічний) розвиток дитини.

Основна мета та завдання програми. З'ясувати з дітьми, що, на їхню думку, означає бути економним і бережливим. Визначити схожість та відміну між цими поняттями. Розвинути у дітей уміння помічати в казках прості економічні явища, виділяти слова і дії, що відносяться до економіки, давати етичну оцінку вчинкам героїв. Вчити грати в економічні ігри. Дати дітям первинні уявлення про взаємообмін товарами між країнами, про експорт і імпорт. Розширити знання дітей про натуральний обмін товарів (бартер), як операцію взаємообміну товарами, підвести до розуміння значення виразу рівноцінний обмін (справедливий, вигідний). Розкрити дітям необхідність обміну продуктами праці між людьми, показати, що людина постійно потребує яких-небудь товарів. Ознайомити в доступній для дітей формі з історією виникнення грошей (товар-товар, товар-гроші). Познайомити з валютою як грошовою одиницею країни, дати визначення про різноманітність грошових знаків в різних країнах. Розкрити дітям купівельну силу грошових знаків, їх розмаїття та міру вартості. Дати уявлення про ціни в різних місцях продажу товарів, про залежність ціни від попиту. Показати, що кожна річ коштує грошей, навчити зіставляти ціну товару з наявною готівкою. Дати уявлення про джерела надходжень грошей, залежність їх кількості від певних умов, вкладеної людиною праці. Виховувати ощадливість у використанні грошей – не рвати, не м'яти, не кидати, зберігати їх у гаманці чи у шухлядці. Розширити уявлення дітей про економічні категорії (товар, ціна, гроші і ін.) навчити формулювати питання економічного змісту. Розкрити дітям залежність ціни товару від кількості вкладеної в нього праці. Поглибити уявлення дітей про різноманітність товарів, розкрити процес їх виготовлення, виховати дбайливе відношення до речей. Розвивати уміння виробляти операції купівлі-продажу, уточнити уявлення про ціну товару в магазині. Розвивати уміння визначати призначення речей в житті людини. Розкрити специфіку купівлі – продажу товарів на ринку. Поглибити уявлення дітей про дохід, його динаміку (збільшення/зменшення). Дати уявлення про суть витрат, показати їх різноманіття. Показати дітям, що бувають обов'язкові (основні) витрати і необов'язкові (не основні), підвести до розуміння суті поняття заощадження (накопичення). Розкрити дітям суть поняття прибуток, борг, залежність між якістю товару і одержуваним прибутком при його продажу. Формувати уявлення дітей про різновиди професій, вчити розрізняти їх. Визначати чим вони корисні. Виховувати повагу до людей праці. Розвивати позитивне ставлення до будь-якої трудової діяльності. Продовжувати вчити дітей самостійно здійснювати процес купівлі-продажу згідно з етичними вимогами до продавця й покупця, вступати в діалог. Сприяти прояву творчих здібностей. Познайомити дітей з рекламним агентством. Розширити уявлення дітей про професії, пов'язані з роботою в рекламному агентстві. Розповісти про необхідність використання реклами для реалізації продуктів праці, розвивати мовну творчість в процесі виготовлення рекламної продукції. Уточнити знання дітей про банк (приймає гроші на зберігання, видає гроші вкладникам, пропонує гроші займи); про людей, які працюють в ньому. Дати уявлення про те, що люди зберігають гроші не лише вдома, а в ощадній касі, банку. Формувати у дітей уявлення про заводи і фабрики міста: місцезнаходження (району), що випускається ними продукція, товарний знак. Продовжувати знайомити дітей з приміщенням установ громадського користування (кінотеатр, банк, бібліотека, дитячий садок, школа), з торговельними об'єктами міста – кіоском, базаром, крамницею – як пунктами продажу товару. Закріпити правила поведінки в громадських місцях. Познайомити дітей з деякими складовими сімейного бюджету: заробітна плата, пенсія, стипендія, прибутки від підсобного господарства, від підприємницької діяльності, від власності. Розширити уявлення про доходи та витрати родини, першочергові потреби сім'ї. Виховувати поважне відношення

до людей, що заробляють гроші. Розвивати правову культуру особистості, основ громадянськості. Продовжувати знайомити дітей з правилами людини, тобто їхніми особистими правами як основою соціалізації, підготовки до дорослого життя. Формувати у дітей моральні уявлення про права людини, гуманістичне ставлення до навколишнього світу. Вчити аналізувати ситуації з власного життя та пригоди казкових персонажів щодо прав дитини. Заохочувати дітей спиратися на свої права в реальному житті, захищати себе, своїх друзів. Виховувати та закріплювати правила культури поведінки в суспільстві, прояву доброзичливості, чесності в спілкуванні з людьми. Розвивати навички правової поведінки. Вчити знаходити правильне вирішення ситуацій, що не принижує гідність інших, виховувати співчуття, взаємодопомогу. Формувати у дітей уявлення про природні ресурси: що означає слово «ресурси», що належить до природних ресурсів. Вчити економити предмети побуту – папір, посуд, особисті речі. Роз'яснювати сутність духовної цінності окремих з них. Виховувати дбайливе ставлення до природних ресурсів та інших матеріальних цінностей. Розповісти про їх значення в житті людини. Виховувати культуру розумного споживання енергії та води, зменшення марних витрат сировини, кількості відходів. Формувати культуру здоров'я дошкільників на засадах розуміння єдності природи та людини, залежності здоров'я людини від стану довкілля. Показати, що покупка речі для подарунка виробляється з урахуванням інтересів, бажань іменинника, виховувати бажання розділяти радість друга. Розширювати знання про продукти харчування та можливість їх раціонального використання. Ознайомити дітей з рецептами виготовлення нескладних страв.

Організація педагогічного процесу. Основний вид діяльності дошкільників – гра. В зв'язку з цим завдання економічної освіти вирішується через ігрову діяльність, ігрові прийоми, за допомогою яких закладаються основи економічного образу мислення у дитини – дошкільника, пізнання ним того, який «Я» у світі економічних цінностей і як себе вести в ньому, а також через навчальний процес.

6 рік життя. старша група. Основні теми: «Потреби», «Природні ресурси та блага», «Дари природи», «Капітальні та трудові ресурси», «Вибір», «Ціна вибору», «Виробник», «Банк», «Бізнес», «Фермер», «Економічні процеси та об'єкти», «Виробництво», «Гроші», «Бартер», «Товари та послуги», «Професії», «Сім'я», «Права та обов'язки», тощо.

Заняття проводиться один раз на тиждень, будується в ігровій формі, використовуються вирішення різноманітних ситуацій із повсякденного життя, казок, літературних творів; проводяться спільні ігри, інсценування, сюжетно-дидактичні та дидактичні ігри.

Показники компетенції дитини. Знає:

- про першочергові потреби людини (їжа, вода, житло, безпека тощо);
- про особисті потреби самої дитини, людей, що її оточують, рослин, тварин, птахів;
- про основні ресурси та їх обмеженість;
- чому людина не може мати все, що бажає;
- чому необхідно робити вибір;
- для чого людям потрібні гроші;
- що значить «дорого» чи «дешево»;
- про бюджет сім'ї (дохід і витрати);
- про працю дорослих: кожна людина повинна працювати на роботі і вдома;
- чому потрібні всі види праці;
- чому необхідні й корисні різні продукти і страви;
- про правила культури поведінки.
- правила людини, тобто особистими правами як основою соціалізації, підготовки до дорослого життя;
- правила культури поведінки в суспільстві, прояву.
- поняття «людство»; поважає людей різних національностей.

Вміє:

- виділяти першочергові потреби своєї родини;
- пояснювати причину існування обмежень;
- робити вибір;

- порівнювати й оцінювати товари (якість, ціна), зіставляти потреби і можливості родини;
- вибирати товари у відповідній крамниці;
- орієнтуватись у світі товарів за допомогою реклами;
- визначати предмети та засоби праці;
- пояснювати результати праці людей різних професій (товар чи послуга);
- правильно вирішувати ситуації, що не принижують гідність інших.

Розуміє:

- що людина повинна постійно працювати (на роботі й удома);
- людина не може мати все, чого бажає;
- вибираючи, від чогось треба відмовитися;
- економія та бережливість потрібні як родині, так і дитячому садку;
- природа має дари, які віддає людям (красу, блага, природні ресурси) і до неї треба ставитися дбайливо;
- що в різних країнах люди розмовляють різними мовами, але мають однакові права.

*Н. В. Голубенко, вихователь;
А. Ю. Гурська, вихователь-методист
дошкільного навчального закладу №23 «Чиполіно»
(ясла-садок) комбінованого типу
Смілянської міської ради
Черкаської області*

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** Фінансова освіта дітей дошкільного віку дуже важливий аспект у формуванні всебічно розвинутої особистості дитини-дошкільника. Застосування ігрової діяльності найефективніший спосіб для засвоєння і закріплення дітьми дошкільного віку складних економічних понять. Раннє фінансове виховання є основою правильного світорозуміння і організації ефективної взаємодії дитини з навколишнім світом.*

Фінансова освіта дітей дошкільного віку дуже важливий аспект у формуванні всебічно розвинутої особистості дитини-дошкільника. Діти цього віку є активними учасниками економічного життя сім'ї: зустрічаються з різноманітною рекламою, грошима, здійснюють разом з батьками покупки в магазині. В результаті цього вони опановують основи економічних знань. Дітям старшого дошкільного віку необхідно прищеплювати почуття відповідальності і обов'язку у всіх сферах життя, і фінансова сфера не виняток. Надалі це допоможе їм правильно планувати свої фінансові операції, розподіляти свій бюджет. Саме в цей період дітьми набувається первинний досвід орієнтування в елементарних економічних явищах, формується економічний базис у створенні майбутнього економічного мислення.

Фінансова грамотність – це вміння розподіляти свої доходи між витратами, приймати вірне рішення щодо втратання грошових коштів, інакше кажучи, вміння не тільки витратити, але і зберігати і примножувати свої фінансові кошти. У дошкільному віці під фінансовою грамотністю розуміється виховання у дитини ощадливості, діловитості і раціональної поведінки щодо простих обмінних операцій, здорової ціннісної оцінки будь-яких результатів праці, чи то товари, чи то гроші. А також формування у дитини правильне уявлення про фінансовий світ, який зможе допомогти їй стати самостійною та успішною людиною, яка приймає грамотні, зважене рішення.

Звичайно, дитина-дошкільник самостійно не освоїть цю область, але за допомогою педагога і батьків, подорожуючи в цей дивовижний і цікавий світ, вона отримає доступні знання з області економіки, зрозуміє, яке місце вона займає у навколишньому світі, де і коли людина зустрічається з нею. Перші кроки в світ економіки дитина робить в сім'ї. Саме в сім'ї

вона вперше пізнає ціну праці, доходів і витрат, переваги матеріального благополуччя, достатку і недоліки бідності. Робота педагога у дошкільному навчальному закладі розрахована на більш глибоке розуміння руху товару від виробника, формування практичних навичок оцінювання товару. Тому спільна робота педагога і батьків просто необхідна для успішного економічного виховання дітей до шкільного віку.

Що ж може стати змістом економічного виховання в сім'ї? Це перш за все побут (хатня робота батьків, професії рідних тощо), сімейний бюджет (доходи, витрати, зарплата, пенсія, стипендія), кишенькові гроші. Як же правильно познайомити дітей в дошкільному закладі з фінансовою складовою життєвих відносин? Перед дошкільним освітнім закладом стоять завдання, які сприяють формуванню у дошкільників фінансових уявлень: це створення умов для формування абетки економічних уявлень; розвиток зацікавленості дітей аспектами фінансової грамотності і застосування цих знань в житті; збагатити словниковий запас дошкільнят основними фінансово-економічними поняттями, відповідними їх віку.

Заняття з формування основ фінансової грамотності у старших дошкільнят розширюють економічний кругозір, викликають інтерес до економічних явищ, розширюють понятійний словник, виховують працьовитість, ощадливість, економність. Засвоєння дошкільником фінансових уявлень ефективно здійснюється при дотриманні принципу системності, комплексності, поступовості, регулярності та диференційованості при виборі темпу роботи. А тому велике значення для формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку відіграє гра. В процесі гри діти легко пізнають світ соціальної дійсності і долучаються до світу фінансів. Всі діти дуже люблять грати. Особливість гри полягає в тому, що вона з розваги легко переростає в навчання.

Гра для дітей дошкільного віку є практично єдиним видом діяльності, де вони можуть проявляти свою ініціативу, творчу активність і при цьому завжди їх дії будуть спрямовані на особистісний розвиток: на почуття, волю, поведінку. Діти, які мають велику ігрову практику у дошкільному закладі, успішніше адаптуються в школі, легше справляються з життєвими проблемами. Гра допомагає дітям задовольняти їх потребу бути схожим на дорослих, реалізовувати свої фантазії, які складно, а часом навіть неможливо здійснити в реальному повсякденному житті. Застосування ігрової діяльності найефективніший спосіб для освоєння і закріплення дітьми дошкільного віку складних економічних понять.

Дидактичні ігри доречно проводити як елемент заняття так і поза ними, у повсякденному житті дошкільників. Для виникнення самостійних дидактичних ігор в групі необхідно створити умови: підібрати відповідний дидактичний матеріал, посібники тощо. Для кращого ефекту потрібно використовувати різні за змістом і видами дидактичні ігри: з предметами, з картинками, настільно-друковані, словесні економічні ігри, а також ігри-подорожі, ігри-загадки, ігри-бесіди, ігри-припущення тощо.

У сюжетно-рольових іграх моделюються реальні життєві ситуації: купівля та продаж товарів, виробництво та реалізація готової продукції, фінансові операції, банківські операції. Вміло організована економічна гра сприяє формуванню пізнавальної активності, розвитку ділових якостей дошкільнят. Тому що, цікава гра навіть лінивого зробить працьовитим, невмілого – умілим. Колективна пізнавальна діяльність сприяє розкриттю творчого потенціалу дітей і самореалізації їх як особистості.

В процесі дидактичних ігор: «Хто що робить?», «Назви професії», «Який буває дохід», «Товарний потяг», «Маршрути товарів», «Збери разом», «Відгадай, де продається?», «Що швидше придбають?», «Що і коли краще продавати?», «Доміно», «Що дешевше?», «Кому, що подаруємо?», «продовж речення», «Хочу і треба», «Де знадобиться», «Хто, що виробляє?», «Купи другу подарунок», «Скарбничка» діти освоюють і закріплюють уявлення про економічні явища, поняття, набувають нові економічні вміння і навички. Діти дошкільного віку, виробляючи різні дії, вчаться використовувати їх в різних умовах та ситуаціях, з різноманітними об'єктами, що збільшує цінність і осмисленість формування і закріплення економічних уявлень.

«Хто що робить?» Мета. Розширити знання дітей про професії та трудові дії; виховати інтерес до нових професій, повагу до праці дорослих. *Матеріал:* картинки із зображенням

професій (продавець, кухар, касир, художник, банкір), тудових дій (зважує товар, готує їжу, малює, рахує гроші).

Хід. Дитина, взявши картку, називає професію. Знаходить відповідну картку з зображенням трудових дій і розповідає про них. Варіант: діти підбирають інструменти (картинки), які необхідні для роботи людей тих професій, які зображені на сюжетних картинках.

«Назви професій». *Мета.* Вчити дитину встановлювати зв'язок між результатом трудової діяльності та професією людини; виховувати інтерес до людей різних професій. *Матеріал:* квітка ромашки де пелюстки прищіплюються на липучках.

Хід. Дитина, відриваючи пелюстку ромашки називає професію, пояснює трудові дії, які виконують люди цієї професії та результат праці.

«Товарний потяг». *Мета.* Закріпити знання дітей про місце виготовлення товару; вчити класифікувати товар за місцем виготовлення. *Матеріал:* картинки із зображенням товару, плоскісні зображення товарного потяга з вагонами.

Хід. Діти розкладають товар по вагонах так, щоб у кожному вагоні розміщувалися товари одного виробника. Наприклад м'ясопродукти – продукція м'ясокомбінату, молочні продукти – продукція молочного заводу та ін. Варіант гри: діти можуть згрупувати товар за місцем виробництва, тобто кожен вагон для окремої продукції.

«Маршрути товарів». *Мета.* Розвивати у дітей вміння групувати товари за основною ознакою приналежністю до відповідної групи (побутова техніка, меблі, сільськогосподарські продукти тощо). *Матеріал:* картинки із зображенням товарів, таблички з назвами магазинів «Одяг», «Меблі», «Побутова техніка», «Сільськогосподарські продукти».

Хід. Кожна дитина вибирає картинку, називає що на ній зображено і визначає в який з магазинів потрібно завезти цей товар.

«Відгадай, де продається?». *Мета.* Навчити дітей співвідносити назву магазину з товарами, які в ньому продаються; розвивати вміння узагальнювати групи предметів. *Матеріал:* картинки з зображенням овочів, фруктів, меблів, взуття і та ін.

Хід. Діти підбирають групи карток з зображенням овочів, фруктів, меблів і та ін., викладають їх перед відповідною сюжетною картинкою, де намальовані «Меблі», «Овочі», «Супермаркет», встановлюють зв'язок між назвою магазину та товару, який там продається.

«Що швидше придбають?». *Мета.* Розвивати вміння встановлювати зв'язок між якістю товару, його ціною (вартістю) та попитом на нього. *Матеріал:* картки із зображенням якісних та неякісних товарів (сукні для ляльок на яких не вистачає декількох гудзиків, є дірки тощо)

Хід. Дитині пропонується пара картинок з зображенням однакових товарів. З двох варіантів потрібно вибрати той, який куплять швидше і пояснює причину свого вибору.

«Що і коли краще продавати?». *Мета.* Закріпити знання дітей про попит на товар, про вплив пори року на вибір і попит відповідних товарів. *Матеріал:* картки з зображенням магазину та навколишнього середовища у різні пори року (літом, зимою); роздаткові картинки з зображенням сезонних товарів.

Хід. Діти заповнюють магазини товаром відповідно до сезону. Наприклад: панамка, сарафан, босоніжки – у магазин літнього одягу «Літо»; шуба, шапка, рукавички – у магазин зимового одягу «Зима».

«Доміно». *Мета.* Закріпити знання дітей про назви та номінал монет; розвивати увагу, пам'ять. *Матеріал:* картки у формі доміно на яких позначені монети різного номіналу і у різному наборі.

Хід. Правила гри як у звичайному доміно. Одна дитина виставляє картку-доміно, наступний зліва чи справа кладе картку з відповідним «набором» монет. По закінченню гри відбувається перевірка, встановлюється правильність підібраних каток.

«Що дешевше?». *Мета.* Формувати вміння орієнтуватися у ціні товарів; встановлювати асортимент предметів (товарів) за ціною; розвивати самостійність у підборі товарів. *Матеріал:* картки з зображенням різних предметів, цінники.

Хід. Спочатку діти сортують предмети, товари за ціною: від найдешевшого до найдорожчого, порівнюють ціни, знаходять різні та однакові за ціною предмети.

«Кому, що подаруємо?». *Мета.* Вчити підбирати подарунок, відповідно до події, віку та статі людини, які дарується подарунок, ціни та обґрунтовувати свій вибір. *Матеріал:* картки-картинки на яких зображені: машинки, ляльки, м'яч, цуценя, кошеня, шапка, костюм, сукня, туфлі, бантики та інше.

Хід. Вихователь виставляє картинки з зображенням хлопчика Іванка та дівчинки Оленки, пропонує переглянути картки-картинки, на яких зображено різні предмети, речі, прикраси тощо. Кожна дитина має вибрати, те, що сподобалося б дівчинці або хлопчику та подарувати. При виборі подарунку-картки, діти розповідають кому і чому вони подарують саме цю річ.

«Хочу і треба». *Мета.* Познайомити дітей з різноманіттям потреб та обмеженими можливостями; вчити визначати різницю між «хочу» і «треба». *Матеріал:* картки, на яких зображені будинок, одяг, продукти харчування, вода, кішка, собака, велоспед, солодощі, морозиво, автомобіль, лялька, комп'ютер, телевізор, квіт тощо; ігрове поле.

Хід. Визначити до якого поняття «хочу» чи «треба» відноситься зображений на картинці предмет і причепити картинку на відповідне панно.

«Хто, що виробляє?». *Мета.* Формувати у дітей розуміння того, що для виконання різного виду робіт потрібні відповідні знання та уміння. *Матеріал:* зображення готової продукції, картки людей різних професій, маркер.

Хід. Об'єдна, за допомогою маркера, продукцію та її виробника, обґрунтувати свою думку. Наприклад: кухар і плита, тесля – меблі, художник – картина; швея – одяг тощо

«Скарбничка». *Мета.* Дати поняття про накопичення грошей, вчити дітей накопичувати гроші; закріпити назви монет різного номіналу. *Матеріали:* «скарбнички» та монети різного номіналу.

Хід. Об'єднати дітей у дві групи. Для кожної групи дітей дати завдання: підібрати монети різного номіналу так, щоб вони у сумі склали: для першої групи 3 гривні, для другої д – 5 гривень.

Гра-подорож – це колективна творча справа, учасники якого діляться один з одним своїми знаннями, враженнями, пропозиціями. Наприклад, в грі «Подорож у світ професій» діти ознайомлюються з різними професіями, знаряддями праці, умовами виготовлення речей та продуктів, а також оцінюють вартість товарів.

Настільно-друковані ігри це своєрідна «школа життя» в мініатюрі. Тут дитина управляє фінансами, інвестує, будує стратегії і банкрутує – без шкоди для гаманця. Таким чином, можна відзначити, що створення необхідних умов і правильно організована ігрова діяльність позитивно впливає на становлення фінансової грамотності дошкільника. Ця діяльність сприяє розвитку пізнавальної активності та комунікативних навичок дитини дошкільного віку. Також діти знайомляться з людьми різних професій, починають дбайливіше ставитися до речей, творчо реалізують ігрові завдання, навчаються співпрацювати один з одним. Раннє фінансове виховання є основою правильного світорозуміння і організації ефективної взаємодії дитини з навколишнім світом. Здійснюючи фінансове виховання дітей дошкільного віку, ми вирішуємо завдання всебічного розвитку особистості.

С. Макарікова,
*вихователь-методист закладу дошкільної
освіти №57 «Берізка» (комбінованого типу)
Смілянської міської ради Черкаської області*

ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Важливо навчити дітей цінувати і розуміти навколишній світ предметів, виховувати звичку берегти природні багатства: воду, тепло, електроенергію, газ. Адже

економлячи природні ресурси, кожен з нас зберігає працю величезної кількості людей, примножує багатства країни.

№ з/п	Тема заняття	Мета
Я І МІЙ ДРУГ АФЛАТУН		
1.	Знайомство з Афлатуном	Познайомити дітей з Афлатуном, розказати, що він - дуже особливий друг, який прилетів з Космосу, щоб погратися та навчити їх дивовижним речам. Читання казки про Афлатуна («Афлатот» програма соціальної та фінансової освіти дітей дошкільного віку від 3 до 6 років, заняття 1)
2.	Коробка Афлатуна	Вчити дітей ділити альбомний аркуш на 16 клітинок шляхом згинання, згладжуючи згини, закріпити вміння правильно склеювати деталі удосконалювати дрібну моторику пальців; збагачувати уявлення малят про предметний світ; підтримувати прагнення малюків бути вправними та умілими, отримувати задоволення від конструктивної творчості
3.	Подорож із Афлатуном до країни Економії	Дати дітям початкові відомості про економіку на конкретних прикладах, показати економічне використання часу, тепла, води; виховувати дбайливе ставлення до навколишніх предметів; корекція моторики рук, аналіко-синтетична діяльність, зорово-слухового сприйняття, корекція рухової активності. Виховувати економність, бережливість, хазяйновитість
4.	Розповімо Афлатунчику що таке потреби	Формувати у дітей елементарні економічні уявлення; узагальнювати знання про потреби людини; продовжити знайомити дітей з поняттями: «потреби», «товари», «послуги», навчати визначати, від чого вони залежать. Розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності, формувати у дітей уміння зіставляти свої бажання зі своїми можливостями. Виховувати ощадливість, бажання брати участь в економії бюджету, виховувати культуру поведінки на занятті, вміння працювати в парах і групах
5.	Що таке потреби? Які бувають потреби?	Закріпити уявлення дітей про економічну категорію «потреби»; продовжувати формувати в дітей уявлення про те, що необхідно в різних ситуаціях самій дитині, близьким людям; учити виділяти першочергові потреби (їжа, вода, повітря, житло, одяг, взуття, безпека тощо). Розвивати економічне мислення на основі використання ігрових ситуацій. Виховувати повагу до людей-трудівників
6.	Потреби головні і другорядні	Розширювати знання дітей про потреби в житті людей і тварин. Продовжувати вчити розрізняти потреби головні та другорядні, матеріальні та нематеріальні, корисні та шкідливі. Розвивати спостережливість, увагу, кмітливість. Виховувати любов до природи, допитливість
7.	Ярмарок Афлатуна (для дітей та батьків)	Розширити знання дітей про ярмарок як один з різновидів місця, де торгують товарами; розвинути уміння користуватися грошима як засобом оплати за товар; сприяти гарному настрою, бажанню грати разом
Я І МОЯ СІМ'Я СІМ'Я: ТУРБОТА ПРО ЛЮДЕЙ, ЯКИХ МИ ЛЮБИМО		
1.	Піклування про здоров'я в сім'ї	Знайомити дітей з поняттям «сім'я», розширити уявлення про сім'ю, розповісти дітям, як члени родини піклуються про здоров'я; розвивати вміння піклуватися про здоров'я родини,

		розвивати мислення мовлення, увагу, пам'ять, спостережливість; виховувати повагу до старших членів сім'ї
2.	Я знаю, як бути здоровим	Продовжувати знайомити дітей з різними видами рухової активності, розкрити значення фізичних вправ для здоров'я людини, розучити вправи для ранкової зарядки; розвивати прагнення займатися фізкультурою і спортом; формувати навички комунікації і групової роботи; виховувати організованість, дисциплінованість, створити дружню атмосферу
3.	Бюджет моєї сім'ї	Дати уявлення про бюджет сім'ї; ознайомити дітей з поняттями —доходи і —витрати, їх значенням в житті людини. Особливу увагу звернути на невеликі, але цінні доходи пенсіонерів, студентів, дітей. Виховувати тактовне ставлення одне до одного незалежно від рівня доходів, а також вдумливе ставлення до витрат, ощадливість
4	Бюджет сім'ї. Економимо електрику	Дати уявлення про електрику, її значення в житті людини; закріпити знання дітей про електроприлади, вміння користуватися ними; учити економити електроенергію; виховувати в дітей ощадливість
5.	Заняття драматизація «Вчимося бути економними»	Формувати у дітей елементарні економічні уявлення, вміння зіставляти свої бажання з можливостями батьків; узагальнити знання про потреби людини, закріпити вміння вирішувати задачі, викладати числовий ряд. Розвивати інтерес до економічної сфери життєдіяльності, вміння передавати характер персонажів у театралізованих іграх. Виховувати ощадливість, бажання брати участь в економії бюджету, виховувати культуру поведінки на занятті, вміння працювати в групах
МОЇ ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ		
1.	Знай свої права, дитино	Закріпити знання дітей про права дітей (ім'я, родину, навчання, лікування); познайомити дітей із новим правом – на захист від злих людей; розвивати у дітей творче, образне мислення, сприяти розумінню загальних норм моральної поведінки; активізувати зв'язки і словник дітей; виховувати бажання навчатися, допомагати іншим, чуйність, доброзичливість, вміння оцінювати поведінку людей
2.	Правова академія Афлатунчика-економа	Закріпити знання дітей про поняття «економіка» і «право»; знання про права, які має кожна дитина; учити дітей проводити операції з грошима, відкривати, свою справу, закріпити отримані екологічні знання в різних видах діяльності; виховувати пошану до людей різних видів професій, пробуджувати інтерес і бажання знати про зміст їх діяльності; формувати уявлення про те, що важка праця почесна, важлива та необхідна
3.	Дім, в якому я живу	Розвивати прихильність і любов до своєї оселі, підводити дітей до розуміння, що кожна дитина має право на власний дім, будинок, житло, в якому живуть тато і мама; розширити уявлення про рідне місто, рідку Україну; познайомити дітей із різними видами будинків та їх призначенням (дитячий садок, школа, лікарня); виховувати любов до рідного дому, почуття патріотизму, відчувати себе громадянином України

4.	Людей люби, добро і ласку їм твори	Розширювати знання дітей про людські чесноти; з'ясовувати зміст понять – доброта, співчуття, допомога; познайомити дітей із правом на любов, доброту та турботу з боку дорослих; виховувати почуття самоповаги, власної гідності, любові до героїв казки; аналізувати ситуації, які характеризують порушення прав героїв, вчити порівнювати добрі і погані вчинки; виховувати почуття творити добро, чуйність
5.	Ми маленькі люди	Привернути увагу дітей до власної особистості; дати поняття, що люди – це дорослі і діти, і вони мають право на любов та піклування з боку дорослих, і кожна дитина повинна жити в мирі та безпеці; розвивати вміння мислити, передавати свої думки; виховувати почуття шанобливого ставлення до себе та оточуючих
6.	У кожної дитини є права, правила, обов'язки	Учити дітей через драматизацію казки виявляти свої права та обов'язки кожної людини; закріпити уміння оцінювати поведінку казкових героїв; учти самостійно робити висновки, відповідати на запитання; виховувати почуття взаємодопомоги, доброти милосердя
7.	Вітаміни вживаю – здоров'я маю	Формувати у дітей уявлення про право дітей на харчування, здоровий спосіб життя про те, як впливає на здоров'я людини рухова активність, загартовування, правильне, збалансоване харчування, дотримання гігієни; уточнити знання дітей про корисні властивості повітря; розвивати мовлення, уяву, логічне мислення; виховувати бажання піклуватися про своє здоров'я; вчити керуватися своїми емоціями; формувати позитивну самооцінку
8.	Граюся і відпочиваю	Формувати у дітей знання про право на гру, відпочинок, дозвілля; залучати до творчого використання здобуті знання; вчити регулювати свій емоційний стан під час гри
9.	Всі люди рівні в своїх правах	Вчити оцінювати поведінку та вчинки однолітків та дорослих людей, засуджувати жорстоке поводження з дітьми, ознайомлювати з правами на медичну допомогу, що всі люди рівні в своїх правах, закріплювати знання про права вивчені раніше, розвивати увагу, уяву, мислення, пам'ять, виховувати шанобливе ставлення до людей, вчити обирати важливі життєві цінності
Я І МІСТО В ЯКОМУ Я ЖИВУ		
1.	Розповімо Афлатунчику про працю дорослих у нашому місті	Формувати в дітей уявлення про підприємства (заводи, фабрики) рідного населеного пункту, їх розташування, продукцію, яку вони виробляють; дати уявлення про працю дорослих, про її розподіл (люди різних професій виконують кожен свою частину роботи, а разом отримують готову продукцію); закріпити знання про ресурси; формувати уявлення про культуру праці дорослих на всіх етапах виробництва; ощадливе, раціональне використання матеріалів і часу; виховувати дбайливе ставлення до результатів праці дорослих
2.	Афлатун і я – бізнесмени	Дати дітям уявлення про бізнес; пояснити, хто такий бізнесмен (підприємець); знайомити з основними рисами підприємця; показати значення розвитку бізнесу для покращення добробуту сім'ї, держави; розвивати вміння

		міркувати, самостійно знаходити рішення; сприяти зануренню дитини до світу елементарних уявлень про економічні процеси й об'єкти, через ознайомлення з сімейною економікою, продуктами праці та їх виробниками; виховувати інтерес до економічних знань на основі всіх видів діяльності й розвитку: економічного виховання, математичного розвитку, художньо-мистецької діяльності, соціально-етичного виховання
3.	Зустріч із Майстром своєї справи	Продовжити знайомство дітей з різними видами праці (фізична та розумова) у різних сферах (виробнича й невиробнича); показати взаємозалежність різних видів праці, їх кінцевий результат; виховувати повагу до людей, що працюють
4.	У світі професій	Закріпити знання дітей про працю дорослих. Уточнити уявлення про найбільш доступні й необхідні для розвитку їх соціального досвіду види праці дорослих. Простежити взаємозалежність у роботі людей різних професій; необхідність виконання своїх трудових обов'язків для отримання потрібного результату. Активізувати словник дітей назвами професій; стимулювати вживання прислів'їв про працю. Удосконалювати вміння складати творчі розповіді за темою. Розвивати у дітей фонематичний слух, творчі здібності; інтерес до праці конкретних працівників тих чи інших професій; вміння співпрацювати. Формувати навички спілкування із знайомими та незнайомими людьми; виховувати почуття радості за свої та чийсь успіхи, підбадьорювати та підтримувати у різних ситуаціях своїх товаришів. Розвивати логічне мислення, вміння висловлювати та доводити свою думку. Виховувати відчуття гордості за своїх батьків, повагу до праці дорослих, бажання наслідувати їх у посильних справах
5.	Як хліб на стіл прийшов	Продовжити знайомити дітей із терміном «економіка». Формувати уявлення дітей про те, який шлях проходить зерно, щоб стати хлібом. Розвивати спостережливність. Вчити добирати прислів'я, приказки, що описують економічне життя. Виховувати любов та бережне ставлення до хліба, пошану до хліборобської праці
6.	Перегляд відеофільму «Ціна однієї хвилини»	Вчити дітей цінувати час. Дати знання про те, що раціонально використовуючи час, можна досягти значних результатів у трудовій діяльності. Вчити малят, як потрібно планувати свою діяльність протягом дня. Формувати в них переконаність у тому, що маємо цінувати й берегти кожную хвилину
7.	Бережи тепло і воду – бережи життя й природу	Формувати у дітей розуміння єдності людини і природи; уявлення дітей про екологію, можливості економії тепла, предметів вжитку; про шляхи добування, збереження, транспортування тепла, води. Виховувати повагу до результатів праці людей, завдяки яким всім дітям тепло і затишно взимку не тільки в садочку, а й і вдома; економне ставлення до тепла та води
8.	Без води нема життя	Розширити знання дітей про значення води в житті людей, тварин, рослин; про раціональне використання водних ресурсів нашої країни; про залежність стану водойм від

		відношення людей; про необхідність берегти природу, як багатство, яке нічим не можна замінити; активізувати словник дітей назвами найбільших річок України, морів, формувати у дітей показники економічного виховання. Сприяти розвитку у дітей мислення. Виховувати шанобливе ставлення до водоймищ, екологічно-грамотне вирішення проблемних ситуацій
9.	Подорож Афлатуна на планету Сміттєвію	Продовжувати знайомити дітей із проблемою забруднення навколишнього середовища (природне та промислове сміття); підвести до розуміння необхідності охорони навколишнього середовища; усвідомлення того, що збереження природних ресурсів, являється збереженням навколишнього середовища. Формувати вміння робити елементарні висновки, уміння міркувати. Виховувати дбайливе ставлення до природи
10.	Гори, ріки і моря – наша з тобою Земля!	Ознайомити дітей з проблемою забруднення навколишнього середовища (природне та промислове сміття); підвести до розуміння необхідності охорони навколишнього середовища; переробки сміття на корисні речі. Вчити правильно оцінювати дії та вчинки людей у повсякденні. Розвивати зв'язне мовлення, пам'ять, уяву, активізувати словник (сміття, екологічні знаки, переробка відходів). Формувати вміння робити елементарні висновки, уміння міркувати. Виховувати дбайливе ставлення до природи
11.	Знайомимо Афлатунчика з Підземними скарбами Землі	Поповнювати знання дітей про природний та рукотворний світ. Знайомити дітей із поняттям «природні ресурси»; з корисними копалинами (вугілля, газ, торф, пісок, глина). Розширити уявлення про їх різноманітність та раціональне використання. Формувати екологічно-доцільну поведінку в побуті та природі. Розвивати вміння розмірковувати. Виховувати цікавість до нових економічних понять
12.	Потреби тваринного й рослинного світу	Знайомити дітей з потребами тваринного та рослинного світу, формувати дбайливе й економічне ставлення до довкілля, розвивати увагу, мислення, уяву
Я ТА ГРОШІ: ВИТРАЧАЄМО, НАКОПИЧУЄМО, ДЛИМОСЯ		
1.	Півник і бобове зернятко	Обґрунтувати, що люди торгують товарами і послугами, коли очікують одержати від цього вигоду; Охарактеризувати бартер як найбільш просту форму обміну, тобто прямий обмін товарами і послугами; Аналізувати, як гроші допомагають здійснювати обмін, коли їх використовують для придбання товарів і послуг
2.	Гроші, купюра, монети	Розкрити суть понять «гроші», «монета», «купюра»; закріпити знання дітей про зовнішній вигляд сучасних грошей; вчити знаходити відмінні та подібні ознаки між монетою і купюрою, між купюрами різного номіналу; допомогти дітям усвідомити роль грошей у житті людей
3.	Готівкова сума, ціна, здача, вартість	Закріпити поняття «ціна», «товар», дати поняття «здача», «вартість»; продовжувати вчити дітей практично виконувати дії з придбання товарів; встановлювати зв'язок між ціною, готівковою сумою та здачею
4.	Для чого людям потрібні гроші?	Закріпити уявлення дітей про гроші, їх значення для людей. Розвивати мислення, пам'ять, увагу, мовлення,

		комунікативні здібності. Виховувати ощадливість, адекватне ставлення до грошей, розширювати уявлення про гроші України та інших країн. Довести, що за гроші можна купити лише товари й послуги, і аж ніяк не дружбу, любов, повагу, безпеку тощо. Учити зіставляти ціну товарів з кількістю наявних грошей під час закупів у магазині чи на ринку
5.	Магазин. Які є магазини	Уточнити у дітей уявлення про різні види магазинів; вчити розподіляти предмети для продажу за різними видами магазинів. Ввести в активний словник поняття: «продуктовий магазин», «промтоварний магазин»
6.	Магазин	Продовжувати знайомити дітей із торгівельними об'єктами – магазинами; дати уявлення про різні магазини, необхідність вибору; закріплювати вміння порівнювати і оцінювати товари, зіставляти потреби і можливості; розвивати вміння вибирати товари у відповідному магазині; вправляти в умінні домовлятися, переконливо доводити власну думку решті, терпляче сприймати позицію, що відрізняється від власної; показати дітям особливості праці продавця. Виховувати культуру поведінки, діловитість, ощадливість, самостійність
7.	Казкова подорож юних економістів	Дати дітям елементарні уявлення про економічні процеси й об'єкти через ознайомлення з сімейною економікою, продукцією праці та їх виробниками; уточнити та розширити уявлення дітей про обмін товарами та послугами; про послуги, про гроші, їх значення; учити робити прості припущення з приводу дій, необхідних для вирішення тих чи інших проблем; виховувати інтерес до економічних знань на основі всіх видів дитячої діяльності й розвитку: екологічного виховання, математичного розвитку, художньо-мистецької діяльності, соціально-етичного виховання
8.	Навіть малюкам про гроші	Уточнити явлення дітей про банки, способи заощадження коштів. Закріплювати вміння точно називати адресу дитсадка. Продовжувати вчити зв'язно відповідати на поставлене запитання. Розвивати зв'язне мовлення, увагу, творче та логічне мислення, пам'ять дітей. Виховувати повагу до людей праці різних професій.
9.	Гроші та їх використання	Уточнити та розширити знання дітей про гроші, їх заощаджування, використання та шляхи надходження. Вчити ними користуватися та закріпити знання про те, як виконуються прості фінансові операції. Узагальнити уявлення малюків про грошову одиницю України та інших держав (гривні, долари, марки, злоті...). Закріпити знання дітей про банк, його функції та професії людей, що там працюють (директор, економіст, бухгалтер, інкасатор, поліцейський). Розвивати логічне мислення, пам'ять, уяву, зв'язну мову. Виховувати діловитість, ощадливість, економність у витраті грошей
10.	Виставка товарів та послуг	Розповісти дітям, хто такі споживачі; охарактеризувати товари та послуги; проаналізувати, чим відрізняються товари від послуг
11.	Економічний КВК «Економіку знаємо, бо ми її вивчаємо»	Узагальнити та систематизувати знання дітей про загальноживані економічні терміни: «бартер», «валюта», «товар», «штраф», «бізнесмен», «фермер», підвести дітей до

		свідомого розуміння цих слів, закріпити знання про виникнення грошей, уточнити уявлення про грошові одиниці іноземних держав (долари, марки, злоті), про рекламу, її призначення та різні види, про стиль одягу ділової жінки та ділового чоловіка. Розвивати логічне мислення, пам'ять, зв'язне мовлення, уяву, ініціативу. Виховувати діловитість, організованість, самостійність, відповідальність, вміння працювати разом
12.	Економічний тренінг Афлатуном із	Уточнити та розширити знання дітей про загальноживані економічні терміни: бартер, конкуренція, економіка, кредит, прибуток. Підвести дітей до свідомого розуміння цих слів. Сприяти розвитку в малюків творчості та ініціативи. Розвивати мислення, пам'ять, зв'язну мову. Виховувати культуру економічних стосунків

Т. М. Вертипорох,
вихователь Чорнобаївського закладу
дошкільної освіти «Вишенька»
Чорнобаївської селищної ради
Черкаської області

НАВЧАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Анотація. У цій роботі я розписую, як ознайомлюю дошкільників зі світом сучасної фінансової грамотності. Розкриваю значення тепла, води, світла, газу в житті людини, навчаю економно використовувати. Пояснюю, що так зберігаються фінанси.

В сучасному світі потрібно бути фінансово грамотним. Кожна людина безпосередньо пов'язана з економікою та фінансами. Я вважаю найкраще розпочати навчати дітей з дошкільного віку, коли дитина розвивається економічно і фінансово грамотною – це добре і для дитини, і для держави в майбутньому. Пам'ять дитини короткочасна, недовготривала, швидко втомлюється від одноманітності, тому я у своїй роботі постійно змінюю один вид діяльності на інший. Впроваджую всі форми і методи навчання. Таким чином діткам подобається приймати самі рішення, грати, доводити свою думку.

Форми і методи які доцільно використовувати в роботі з дітьми дошкільного віку:

- сюжетно-рольова гра
- дидактична економічна гра
- настільні ігри
- гра інсценізація
- бесіди, диспути, дискусії
- заняття, художні твори
- досліді, експериментування
- рефлексійне коло
- фінансові, економічні задачі.

Зі свого власного досвіду переконалась, що найкраще діти засвоюють знання у грі. Закріплюють свої навички. Гра основний навчальний засіб для діток, вона бурхливо розвиває уяву, вони відчувають себе самостійними. Ось тому використовую різноманітні ігри.

Сюжетно – рольова гра: «Крамниця». Освітні завдання: дати дітям уявлення про різні крамниці, необхідність вибору, ознайомити з поняттями «гроші», «каса», «касир»; розвивати вміння вибирати товар у відповідній крамниці; ознайомити зі схемою придбання товару, виховувати повагу до працівників торгівельної сфери. *Попередня робота:* запропонувати

батькам відвідати магазин разом з дітками, поспостерігати за дорослими, вибрати з дорослими товар, розглянути ціни.

Матеріал: хлібобулочні вироби, овочі, фрукти, коробки цукерок, гроші, гаманець, корзинка, каса, ваги.

Сюжетно – рольова гра «Ательє». *Освітні завдання:* формувати уявлення дітей про те, що таке ательє, ознайомити з характером праці, засвоювати правила поведінки, розвивати творчу уяву, вміння фантазувати, виховувати повагу до людей праці. *Матеріал:* картон, тканина різного матеріалу. кольоровий папір, сантиметр, стрічка, ножиці, гаманець. *Розподіл ролей:* приймальниця, клієнт, закрійниця, директор, художник.

Дидактична гра «Збереження тепла в приміщенні» *Освітні завдання:* навчати дітей зберігати тепло в оселях, закріпити знання про різні способи збереження тепла, розвивати уяву, мислення, визначати ефективні прийоми. *Матеріал:* картки, фішки, малюнки з різними способами збереження тепла.

Дидактична гра «Бережемо одяг та взуття». *Освітні завдання:* розширювати та уточнювати знання дітей про одяг, взуття, закріплювати розуміння того, що одяг є результат праці дорослих, вчити берегти, охайно ставитися до одягу та взуття. *Матеріал:* картинки з зображенням охайного поводження з одягом і неохайного, фішки.

Настільна гра: «Мільйонер». *Освітні завдання:* створювати інфраструктуру на свій розсуд, вчити здобувати ділянки землі, будувати там свої масиви, ознайомити з фінансам, вчити не збанкрутувати. *Матеріал:* гральні кубики, картки фортуни, грошові одиниці, фішки, картки власника нерухомості, будинки, готелі, документи на власність.

Настільна гра: «Монополія». *Освітні завдання:* формувати знання про великі монополії, як їх здобули, ознайомити з грошовими одиницями, вчитись заробляти гроші у грі. *Матеріал:* гральні кубики, фішки, картки, картки «шанс», грошові одиниці.

Художні твори. Художню літературу застосовую майже у всіх режимних моментах для навчання фінансовій грамотності. Миємо руки використовуємо віршик про збереження ресурсів, обов'язково літературний елемент на занятті, Під час прогулянки вивчаємо прислів'я, приказки, загадки про збереження всіх природних ресурсів. Найбільше подобається діткам складати казки, або придумувати закінчення казки.

Казка «Колобочок Теплуна». В чудовій оселі жив колобочок Теплуна. Жив не сам. Проживала там дівчинка її мама, тато та її братик. Колобок Теплуна любив тепло, беріг його, і сам був теплим, теплим. Затишно було тепло колобочку Теплуна в оселі. Мама дівчинки завжди берегла тепло. Трішки відкривала фіранку і тільки холоднішало вмиг закривала. Та одного разу коли в оселі не було нікого. налетів страшний вітер, відкрив фіранку. В оселі ставало холодно, і Теплуна зрозумів, він загине. Його життя закінчене. Та на щастя засвітило сонечко і один із промінчиків зігрів Теплуна.

Завдання: Діти продовжить казочку. Придумайте її завершення.

Прислів'я та приказки.

- Запасливий горя не терпить.
- У хорошого хазяїна і соломинка не пропаде.
- Землю красить сонце, а людину праця.
- Не той багатий хто має, а хто своє добро зберігає.
- Ліпше без вечері лягати, та без боргів уставати.
- Запас біди не чинить і їсти не просить.

Прочитати вірш «Полікую книжку». В. Богірова.

- Хто написав вірш?
- Що лікують дітки?
- Як можна полікувати?
- Чим будемо лікувати?
- Чим сподобався (несподобався) вам вірш?

Заняття «Вода – чарівниця. Вода – безцінний дар природи». *Освітні завдання:* формувати уявлення дітей про одну з найпоширеніших речовин у природі воду, учити виділяти одну з першочергових потреб у воді, закріпити знання про раціональне використання

води, формувати звичку бережного ставлення до води, самостійно робити висновки, що заощадження веде до збереження фінансів. *Матеріал:* виставка фотографій «Як берегти воду», склянка з мильною водою, літературні твори. *Попередня робота:* проведення дослідів та спостереження, вивчити прислів'я.

Заняття «Знайомство з торговельними мережами: аукціоном, маркетом, оптово-роздрібним продажем». *Освітні завдання:* ознайомити з торговельними пунктами, що купують та продають за гроші; закріпити знання про професії людей, які працюють в торговельній мережі; продовжують формувати вміння правильно висловлювати свою думку під час подання реклами, формувати культуру поведінки під час відвідування таких торговельних мереж, виховувати повагу до людей праці. *Матеріал:* групова кімната перетворюється на торговельну мережу, корзинки, гаманці, гроші, каса, ваги, галерея речей і ін. *Попередня робота:* розгляд картин, фотографій з мереж торгівлі, перегляд мультфільму «Відвідини супермаркету».

Найбільше інформації діти подають і здобувають під час вирішення проблемної ситуації. Вони викладають багато варіантів вирішення різних ситуацій, можуть варіювати, подавати думку одну, змінювати на іншу. Для отримання зворотнього зв'язку від дітей потрібно використовувати рефлексію.

Рефлексійне коло «Рюкзачок». Раніше люди не знали, що таке електроенергія. Обігрівали свої оселі вогнем, пізніше будували печі. Порівняно недавно з'явилися такі прилади: комп'ютер, телевізор, мікрохвильова піч, всі електричні прилади. Це все блага сьогодення. Та в сьогоднішніх реаліях потрібно берегти електроенергію. Пропоную покласти в наш чарівний рюкзачок, ідею як ми будемо економити електроенергію. Я не буду включати електричний чайник. Діти висловлюють свої думки і кладуть їх до рюкзака.

Для навчання фінансової грамотності не обійтись без економічних та фінансових задач. Та різних експериментів.

Економічні задачі. *Освітні завдання:* вчити дітей розв'язувати задачі фінансового характеру, закріплювати знання про склад числа, розвивати кмітливість, математичну уяву.

Задача 1 Мама витратили 3 мотки розпущеної шерсті із мого улюбленого платтячка, яке на мене вже мале, на носочки нашим захисникам, мені на шарф 1 моток. Скільки мама використала всього мотків?

Задача 2 Сьогодні я не переглядала мультфільми і зберегла 2 кіловати електроенергії. Мама не вмикала пральну машину і зберегла 2 кіловати електроенергії. Скільки ми всього заощадили кіловат електроенергії?

Експериментування. «Куди тікає тепло?»

Матеріал: свічка. *Хід.* Визначити за напрямком свічки куди тікає тепло з кімнати.

Економічний словничок

Аванс – грошова сума, або майнова цінність, що видається в рахунок майбутніх платежів.

Валюта – грошова одиниця країни, тип грошової системи.

Економічні блага – це те, що людина, виробляє для задоволення своїх потреб.

Експорт – вивіз товарів за кордон.

Маркетинг – управління процесом просування товарів до споживача.

Фермер – володар сільськогосподарського підприємства.

Потреба – необхідність у чомусь.

Ціна – вартість товару, грошове його вираження.

Навчаючи дітей накопиченню фінансів, правильному розпорядженні коштів, забезпечую фінансову безпеку в майбутньому. Дитяче майбутнє буде захищене від наслідків фінансової неграмотності.

В. В. Дубик,
вихователь закладу дошкільної освіти
(ясла – садок) «Малютко» №1
комбінованого типу м. Жашиків
Жашиківської міської ради
Черкаської області

ГРА НАВЧАЄ – ФІНАНСОВО ЕКОНОМІЧНИЙ СВІТ ВІДКРИВАЄ

***Анотація.** Цікава ігрова діяльність дозволяє навчатись залюбки, граючи пізнавати та відкривати соціальний, економічний, фінансовий світ буття. Граючись у грі дитина легко і непомітно для себе засвоїть складні мисленнєві операції.*

В освітній роботі з дошкільниками найважливіша роль відводиться грі як провідному виду діяльності. Гра є важливим методом виховання, засобом всебічного розвитку дошкільників, яка перетворює процесу навчання на цікаву, захоплюючу пригоду.

Дитяча гра – це діяльність, спрямована на орієнтування в соціальній і предметній дійсності. Формування соціальної та фінансової грамотності у грі це принцип багатоваріантності, реалізація якого передбачає спрямування дітей на пошук різноманітних варіантів правильного рішення. Це також принцип радісного навчання, що вимагає створення доброзичливої, психічно комфортної атмосфери, насиченої радістю відкриття, успішного розв'язання завдання. Надзвичайно важливо реалізувати принцип партнерства, взаємної зацікавленості, рівноправного кола дорослих і дітей, об'єднаного лише прагненням спільного пошуку й відкриття істини.

Соціалізація – складний процес соціального розвитку особистості, який передбачає поступове входження й орієнтування в наявності у суспільстві системі соціальних ролей, формування самосвідомості, становлення соціальної ідентичної особистості. Оскільки соціалізація – двосторонній процес, вона охоплює, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, у систему соціальних зв'язків, а з іншого – активне відтворення системи індивідом у його діяльності. (В. Москаленко).

Значним фактором соціалізації є дитяче співтовариство – основу якого складає спілкування з однолітками під час ігрової діяльності. Групова гра виробляє у дитини необхідні навички соціальної взаємодії, вміння співвідносити особистісні інтереси із суспільними, формує цілісну картину світу, адекватні уявлення про економічні категорії та навички економічної поведінки, формує життєву компетентність.

Дитинство – це особливий вік, коли дитина відкриває для себе фінансовий світ, уявлення економічних відносин. Саме в дошкільному віці малюк входить в економічне життя: ходить з батьками в магазин, чує слова товар, гроші, праця, стикається з рекламою, взаємодіє з грошима, оволодіваючи при цьому первинним економічним уявленням. Сучасному споживачу, яким є дитина, потрібно мати первинні уявлення про свої потреби та потреби родини; розуміти, що неправильне поводження з коштами призводить до бідності; усвідомлювати, що потреби можуть бути безмежними, а можливості для їх задоволення – обмеженими; навчатися мислити критично та уникати шахрайства; уміти співвідносити свої бажання з можливостями родини їх задоволення; виробляти адекватне ставлення до грошей та вміння їх накопичувати; відчувати зв'язок між вмінням розпоряджатися фінансами та задоволенням особистісних потреб; отримати усвідомлення, що фінанси не являються з повітря. Діти здатні робити висновки про значення товарів і послуг у житті людини, про особливості різних професій і їх значення у суспільстві.

Стихійне формування уявлення не завжди буває правильним, тому саме життя поставило перед батьками, педагогами завдання економічної освіти, формування соціальної та фінансової грамотності дошкільників. Дорослий повинен здійснювати формування «правильного бачення світу» (В.О. Сухомлинський). Важливим завданням фінансової освіти дошкільнят є підготовка дітей до життя в економічних умовах сучасного суспільства.

Вивчення базових економічних категорій сприятиме кращому розумінню реальних економічних процесів та ефективній участі в них індивідів, застосування економічних знань у ситуаціях реального життя.

Значне місце для початкового періоду соціалізації, ознайомлення дошкільника зі світом сучасної економіки, формування у дітей знань, умінь і навичок фінансової грамотності займає гра. Дитяча гра – це діяльність, спрямована на орієнтування в соціальній і предметній діяльності, підводить до порогу знань. Як засіб навчання гра непомітно переносить дитину у світ знань. Ігрова форма навчання допомагає набуту дитиною соціального пізнавального досвіду, отримати яскраві емоції, зафіксувати певний обсяг фінансово економічних знань, а також навчить правильно користуватись ними в різних життєвих ситуаціях. Цікавий для дітей підхід – гра спроможна перетворити з ролі «безтурботного споживача» свідомого споживача, сформувавши нове мислення, нове ставлення до життя.

Пропоную вашій увазі ігри, спрямовані на формування соціальної та фінансової грамотності дошкільників.

«Гроші – гривні». *Мета:* формувати у дітей уявлення про гроші; розширити уявлення дітей про грошову одиницю України; активізувати словниковий запас: монети, гривні; формувати вміння визначати однакових за номіналом або зайвих купюр, монет; розвивати візуальну пам'ять.

Хід. Діти сідають за «круглий» стіл. На столі кольоровий гаманець. Вихователь ставить запитання дітям: що це за предмет? Що може бути у гаманці? Гаманець відкривається коли звучить правильна відповідь. Діти розглядають «гроші». Вихователь пояснює значення слова гроші – це засіб для здійснення обміну на товар та різні послуги. Діти сортують «гроші» на паперові та металеві.

«Товар – гроші». *Мета:* дати дітям уявлення про товар; пояснити сутність поняття гроші – товар у житті людей; вдосконалювати вміння дітей розрізняти цифри, закріпити їх назви; розвивати увагу, мислення.

Хід. На магнітній дошці розміщені картки із зображенням предметів: іграшки, посуд, меблі, транспорт, продукти харчування та цифри до кожного «товару». Вихователь пропонує розглянути картки, пояснює, що гроші можна обміняти на будь – який товар відповідно до цифри на «купюрі».

«Супермаркет». *Мета:* дати дітям уявлення про різні види товару; закріпити вміння порівнювати й оцінювати товари; вправляти в умінні самостійно купувати; активізувати словниковий запас: ціна, цінник. *Ускладнення дидактичної мети:* вправляти у дітей розв'язувати вирази, знати склад числа у межах десяти. Розвивати комунікативні якості, вміння працювати в парі.

Хід. Вихователь пропонує дітям завітати до «Супермаркету». Діти розглядають товар. Вихователь, що означає слово товар, ціна. Пояснює дітям ціна – це сума грошей, яку ми сплачуємо, коли купуємо товар. Роздає дітям «купюри», пропонує поділитися на пари за бажанням. Товар продається тоді коли правильно «сплачено».

«Дешевше – дорожче». *Мета:* формувати вміння оцінювати, порівнювати ціни на різні товари; закріпити розуміння відношень між суміжними числами, вміння зіставляти та послідовність розміщення в числовому ряду. Розвивати вміння робити економічний вибір; виховувати прагнення до вдосконалення.

Хід. Кожній дитині роздаються картинки із зображенням предметом та цифри. Вихователь пояснює, що різний товар має різну ціну. Пропонує дітям оцінити товар, викласти від «дешевого» до «дорожчого». Гра ускладнюється: синя машина – 3 гривні, а червона 4; яблука червоні 5 гривні, а жовті 6; олівець 2 гривні, а фломастер 3 гривні; сік в пластику 6 гривні, а в склі 7 гривні. Вихователь пояснює чому ціни на товари так різняться (різна якість, з різного матеріалу). Вихователь допомагає дітям узагальнити інформацію.

«Праця – гроші». *Мета:* дати уявлення про те, що праця людей і її результат оплачується грошима, гроші треба заробляти, розвивати бажання заробляти гроші, образну пам'ять, нестандартне мислення.

Хід. Вихователь зачитує дітям прислів'я і пропонує поміркувати: чому так кажуть? Що вони означають? «Праця чоловіка годує, а лінь марнує», «Хочеш гроші мати, треба добре працювати». Вихователь пояснює, що гроші отримуються за свою працю. Звертає увагу дітей на картки і пропонує виконати завдання на картках і заробити гроші (на картках логічні завдання). Вихователь перевіряє виконане завдання, дитина яка правильно виконала завдання отримує «гроші». По закінченню підводяться підсумки гри: хто найбільше заробив «грошей». Гра ускладнюється. Діти на швидкість виконують завдання.

«Відпочиваємо – зайвого не витрачаємо». *Мета:* вправляти в умінні зіставляти ціну товару, послуги з кількістю наявних грошей; дати уявлення про бюджет та витрати; закріпити цифри в межах 10; склад числа. Розвивати вміння і бажання економити.

Хід. Діти розміщуються на килимку. Перед дітьми на магнітній дошці картинки із платними послугами: різноманітними розвагами, фруктами, ласощами які можна зустріти на відпочинку позначенні цифрами (цінами). Та картинки із безкоштовними іграми та продуктами, напоями. Кожній дитині роздається однакова сума «грошей» в межах 10. Вихователь пропонує дітям уявити, що вони на відпочинку (на морі). Пояснює, що відпочивати можна відпочивати по різному, та контролювати витрати. Діти обирають за бажанням картинку (знімають із дошки, а «гроші» чіпляючи), оплачуючи товар чи послугу. Виграє той, хто по закінченню гри «відпочив і зекономив». Вихователь робить висновок щодо правильності та раціонального вибору.

«Вихідний з родиною». *Мета:* вдосконалювати вміння планувати покупки; не витратити зайвого; формувати навички раціонального споживача. Розвивати вміння зіставляти потреби і можливості.

Хід. Дітям роздаються корзинки, гаманці із «коштами». На столі розміщені різні предмети: іграшки, ігри, продукти харчування. Вихователь повідомляє дітям, що планується вихідний з родиною, кожен може обрати необхідний «товар» для цікавого і раціонального відпочинку. Та обрати потрібно тільки певну кількість (5-10) в межах бюджету. Діти обирають, пояснюють, свій вибір.

«Економічна стежина». *Мета:* розширити знання дітей про ощадливість, правила збереження ресурсів; формувати комунікативні здібності і внутрішнього плану дій. Виховувати звичку бережного ставлення до води, електроенергії, газу, тепла.

Хід. Діти пригадують правила збереження ресурсів (води, електрики, газу, тепла). На столі будиночок, картинка із зображенням бережливого та неекономного ставлення до комунальних послуг. Вихователь пропонує викласти «економічну стежинку» до будинку. Діти обґрунтовують свої дії. Вихователь підводить дітей до висновку – комунальні послуги є невід'ємними складниками комфортного життя в оселі, щоб зменшити оплату за них потрібно ощадливо використовувати.

В. О. Тимошенко,
вихователь Бабанського закладу дошкільної
освіти ясла – садок «Ягідка»
Бабанської селищної ради
Уманського району
Черкаської області

ФІНАНСОВА ОСВІТА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. *Формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку є важливим завданням сучасної дошкільної освіти, вирішення якого дозволяє не тільки наблизити дитину до реального дорослого життя, навчати її орієнтуватися в сьогоденні, пробуджувати економічне мислення, давати знання про нові професії та вміння розповісти про них, а також й сформувані ділові якості особистості: уміння правильно орієнтуватися в різних життєвих ситуаціях, самостійно, творчо діяти та на далі будувати своє життя більш організовано, розумно, цікаво.*

Якісна дошкільна освіта – надважлива вимога суспільства й держави. Одним із важливих показників якості освіти є здатність дітей орієнтуватися у реаліях життя та досягати успіху.

Економічні зміни в суспільстві обумовлюють потребу формування основ соціально-фінансової грамотності, опанування дітьми дошкільного віку економічних знань і практичних умінь у доступній формі.

Тож сучасний навчальний заклад має виконувати своє головне завдання – забезпечувати розвиток особистості, здатної орієнтуватися, діяти, творити в новому швидкозмінному суспільстві, адекватно викликам часу.

В усьому світі зростає увага до формування соціально активної, життєво компетентної особистості, здатної розумно розпоряджатися наявними ресурсами. Відтак актуалізується завдання соціально-економічної освіти, зокрема й фінансової, починаючи з дошкільця.

Завдання соціальної і фінансової освіти визначені у вітчизняних нормативних документах (Базовому компоненті дошкільної освіти та Програмах, рекомендованих МОН), а саме:

- формувати основи соціально-фінансової грамотності у дітей від 3-х до 6-ти років;
- учити розуміти та цінувати навколишній предметний світ (як результат людської праці), помічати рукотворну красу, ставитися до неї з повагою;
- формувати ціннісне ставлення до таких якостей людини-господаря, як: бережливість, раціональність, економність, працелюбність;
- розвивати емоційну сферу, здатність розрізняти почуття інших людей, формувати позитивну самооцінку.

Однією з програм, яка сприяє оволодінню дітьми навичками, які допомагають соціальній інтеграції в суспільстві, вихованню в них готовності до свідомої участі в товарно-грошових відносинах є міжнародна програма соціально-фінансової грамотності дітей від 3 до 6 років «Афлатот». В рамках інтеграції вітчизняної дошкільної освіти у світовий простір, яка передбачає активне залучення до міжнародних проектів і програм, українське дошкільня приєдналось до Міжнародної мережі програм соціально-фінансової освіти «Афлатун», з програмою яка формує у дошкільників ази соціальної та фінансової грамотності. Курс її впровадження визначено відповідним наказом Міністерства освіти і науки від 22.01.2016р. №46 «Щодо упровадження основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку».

Девіз Афлатуна: «Відрізняй правду від видумки. Досліджуй, думай, вивчай та дій.» «Афлатун», що в перекладі з арабської означає дослідник (людина, яка мислить, досліджує, вивчає та діє), ставить своїм завданням поступове оволодіння дітьми азами фінансової грамотності та усвідомлення соціальної відповідальності. Також це арабський еквівалент імені Платон – великий давньогрецький філософ, відомий своїми роботами в області етики, громадянства, соціальної справедливості, поваги, любові та дружби.

Міжнародна програма «Афлатун» (Нідерланди) побудована на пріоритетах і методичних ідеях Всесвітнього руху із соціальної та фінансової освіти дітей у віці 3–18 років – програмах «Афлатот» (3–6 років), «Афлатун» (7–14 років) і «Афлатін» (15–18 років), які пояснюють дітям основи бюджетування власних коштів, вчать бути ощадливими та приймати виважені рішення, сприяють соціальній адаптації дітей та формують у них навички правильного використання та економії коштів.

Програма «Афлатот» – освітня програма, яка спрямована на формування азів соціальної та фінансової грамотності у дошкільників. Вона не розглядається як комплексна програма з раннього розвитку та навчання дітей, а скоріше - як додатковий навчальний курс спрямований на формування вмінь та навичок в сфері соціальної та фінансової освіти.

Програма розширює світогляд дітей, допомагаючи залучати їх в навколишній світ, щоб безпечно діяти і бути захищеними в ньому.

За допомогою відповідних вікових заходів і вправ, діти розвивають соціальні та фінансові навички, щоб краще впоратися з проблемами, з якими вони умовно стикаються. Розроблена Програма так, щоб зацікавити дітей. У ній використовуються методи, які роблять дитину активним учасником навчального процесу.

Емблема програми – Афлатун – помаранчева дитяча долонька, яка символізує міжнародність проекту, дружність дітей різних націй. З іншого боку – зірочка Афлатун – іскорка, вогник, що прийшов з космосу і тепер супроводжує дітей в ході навчання, допомагає дітям проникнутись ідеєю програми і краще вивчити їх права та обов'язки, навчитись правильно користуватись коштами.

Роль Афлатуна – навчити дитину спиратись на себе. Щоб стати відповідальним, активним громадянином, ініціатором змін у своєму власному житті та житті суспільства.

Дана програма складається з п'яти ключових елементів, що несуть в собі соціальні та економічні поняття розширення прав і можливостей людини, а саме:

1. *Особистісне розуміння і дослідження.* Дітей спонукають до самопізнання і більшої впевненості в собі, вони досліджують, усвідомлюють і оцінюють різні характеристики, які роблять їх унікальними, неповторними.
2. *Права і обов'язки.* Програма «Афлатот» втілює принципи Конвенції ООН про права дитини. Малята здобувають знання про свої права, спільно з дорослими ініціюють та організовують заходи, які спрямовані на реалізацію прав дитини.
3. *Заощадження і витрати.* Діти вчаться відповідально використовувати й накопичувати фінансові, природні та інші види ресурсів, робити заощадження і розумно витратити.
4. *Планування і бюджет.* Планування та складання бюджету допомагає дітям зрозуміти, що вони самі можуть впливати на своє майбутнє, дозволяє дітям встановлювати особисті та фінансові цілі. Вони дізнаються, як робити конкретні кроки в напрямку досягнення мети, яку вони ставлять перед собою.
5. *Дитяча соціальна і фінансова ініціатива.* Дитину націлюють на сприймання себе як активного учасника та члена суспільства. Соціальні та фінансові проекти є логічним продовженням різних напрямків навчання і заходів програми «Афлатот». В рамках фінансових програм діти заробляють гроші за допомогою власних ініціатив, завдяки чому вони дізнаються більше про ринок.

Пропоную вашій увазі розробки окремих видів діяльності по формуванню основ соціально-фінансової освіти дошкільників:

Бесіда «Що я можу зробити зі своїми друзями». Мета: ознайомити з правилами спілкування з однолітками, умовами дружніх стосунків. Спонукає до ввічливості, доброти в спілкуванні.

Міркування «Що вам подобається в Афлатуна? Що б ви хотіли робити разом з ним». Мета: вправляти у вживанні дієслів із займенниками ми, ви, вони. Вчити правильно будувати речення із сполучниками та без.

Пташка Сінта

Бесіда «Яких птахів нашої місцевості ви знаєте?». Мета: продовжувати формувати уявлення про птахів. Розширити знання про особливості зовнішньої будови тіла. Виховувати емоційне ставлення до природи, вміння милуватися об'єктами природи.

Дидактична гра «Що літає, а що не літає». Мета: розширювати знання про птахів, їх спосіб життя та пересування.

Бесіда «Ви збираєте і зберігаєте які-небудь речі, як Сінта?», «Що ви збираєте?», «Що б вам хотілося збирати?». Мета: формувати розуміння які речі потрібно зберігати та для яких потреб.

Коробка для подорожей з Афлатуном

Бесіда «Що ви любите найбільше?», «Без чого не можна жити?», «Що для вас коштовно?». Мета: формувати економічне мислення, розкрити дітям соціальну цінність і роль.

Проблемна ситуація «Що трапиться, якщо ми залишимося без...?». Мета: розвивати вміння слухати і розуміти мовлення, будувати відповідь адекватно до поставленого запитання.

Дидактична гра «Яка вода?». Мета: вчити називати характеристики води (прозора, без запаху, розливається, тече). Виховувати уважність, спостережливість.

Робота з батьками. «Розкажіть своїй дитині про походження її імені». Мета: продовжувати формувати уявлення про родинні стосунки, називати власне ім'я та прізвище.

Дидактична гра «Знайди будинок». Мета: формувати початкове уміння усвідомленого читання за методикою Зайцева.

ТРВЗ «Щоб було б якби всіх звали однаково», «Як ви думаєте щоб трапилося». Мета: продовжувати формувати морально-етичні уявлення про взаємини з іншими людьми.

Альтернатива «Як би хотіли щоб вас звали? Чому?». Мета: продовжувати знайомити з позитивними рисами характеру.

Дидактична гра «Купуємо за Афлатунчики». Мета: уточнити знання про заощадження та раціональне використання коштів. **Матеріал:** монетки Афлатунчики, іграшки, предметні картинки.

Мовленнєва гра «Поділись». Мета: пояснити, що ділитися – це значить дозволяти кому-небудь іншому брати або користуватися своїми речами. **Матеріал:** предметні картинки, сюжетні картки.

ТРВЗ «Як копійка гривню береже». Мета: вчити робити вірний вибір; пояснювати його. Вміти визначати в людині в якому вона настрої. **Матеріал:** м'яч.

Екскурсія до магазину. Мета: формувати вміння приймати рішення на що витратити гроші. Виховувати ощадливість, економність у витрачання грошей.

Дидактична гра «Ярмарок». Мета: Закріпити знання про послідовність процесу купівлі товару. Формування вміння встановлювати логічний ланцюжок дій, що об'єднані одним сюжетом. Розвивати логічне мислення. **Матеріал:** картинки-товари, гроші, монетки, гаманці.

Вправа з елементами ТРВЗ «Як я витрачаю свої кошти: накопичую, ділюсь?». Мета: вчити економності, бережливості, формувати вміння співвідносити свої бажання з можливостями. **Матеріал:** предметні картинки.

Бесіда «Як ми витрачаємо гроші». Мета: вчити дітей приймати колективне рішення про те, як накопичуватимуть, як ділитимуться і як витратимуть кошти.

Образотворча майстерня. Аплікація. Готуємо цінники, декорації для виставки магазину. Мета: вчити викладати готові форми на папері, створювати з нескладних предметів сюжет композиції. **Матеріал:** клей, папір, кольоровий папір, ілюстрації.

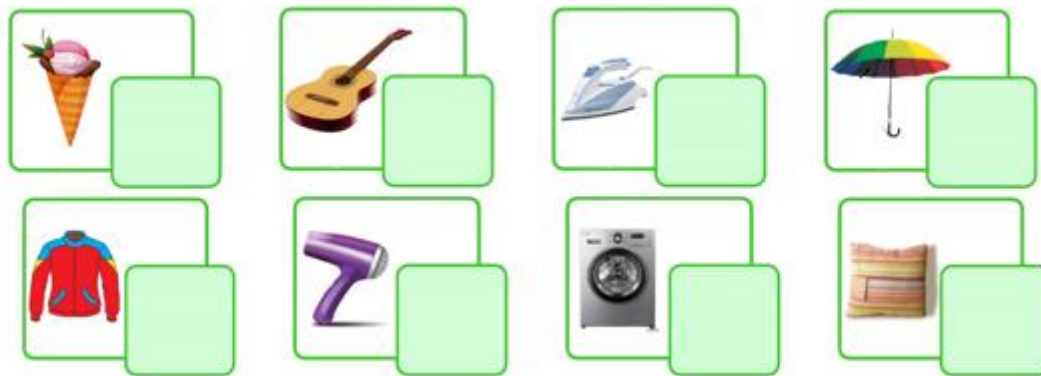
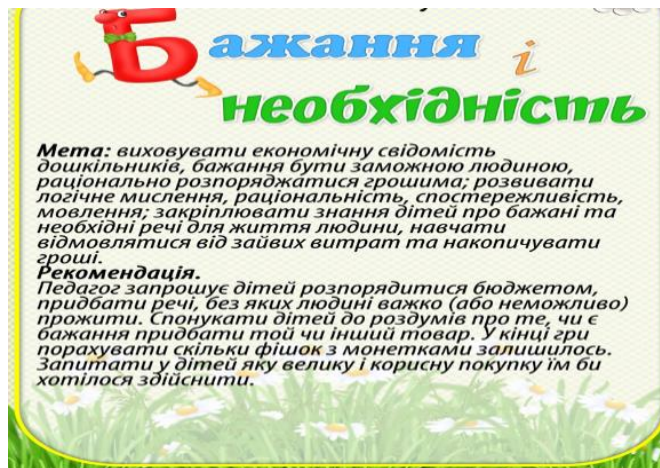
Сюжетно-рольова гра «День маркету». Мета: привчати дітей виконувати як головні так і другорядні ролі. Виховувати творчу особистість. **Матеріал:** предметні картинки товарів, магазинів.

Дидактична гра «У крамниці». Мета: закріплювати етичні уявлення про взаємини покупця і продавця. Вчити виступати в ролі продавця і в ролі покупця, вчити планувати свою покупку. **Матеріал:** предметні картинки, фішки, картки.

Бесіда «Що мені сподобалось в пригодах з Афлатуном» Мета: розвивати інтонаційну виразність мовлення, уміння узгоджувати слова з рухами, дружно спілкуватися; викликати позитивні емоції. **Матеріал:** фішки, ілюстрації.

Екскурсія до супермаркету АТБ. Мета: закріпити вміння витратити монетки, вдало планувати свій вибір, прораховувати покупку, ввічливо спілкуватись в громадських закладах. Продовжувати вчити рахуватись з однолітками, приймати їх вибір.

Дидактична гра «Бажання і необхідність».

*Т. Гриценко, вихователь,
Н. Флорінська, вихователь
дошкільного навчального закладу ясла-садок
комбінованого типу №25 м. Умані
Уманської міської ради
Черкаської області*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КВЕСТ-ГРА ПРИ РОБОТІ ПО ВПРОВАДЖЕННЮ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ АФЛАТОТ

***Анотація.** В статті розкрито актуальність використання сучасної технології квест-гри при роботі з дошкільниками. А саме власний досвід такої роботи при впровадженні програми Афлатот для забезпечення соціальної та фінансової освіти дошкільників.*

На сьогоднішній день діти – це акселерати, художні натури, з високим рівнем розвитку мрійливості. Їх інтелект має здатність до пластичності, гнучкості, здатен легко сприймати нову інформацію. Основна мета вихователя у такий період – розвинути у дитини здатність критично мислити та аналізувати. Для цього потрібно впроваджувати новітні технології, форми та методики навчання і виховання. Однією з таких сучасних технологій є квест-технологія, яка допомагає дітям дошкільного віку знаходити необхідну інформацію, аналізувати її, навчає систематизувати, розв’язувати поставлені завдання, розвивати пізнавальну діяльність і формувати ключові компетентності, а найголовніше готує до навчання у Новій українській школі.

Квест-гра, можливо, деяким з вас вона знайома як комп’ютерна гра, призначена для дітей шкільного віку і навіть – для людей старшого віку. На нашу думку, ця гра – креативна, сучасна, запальна. Вважаємо, що ця технологія є прийнятною і для дошкільнят.

По-перше, квест-технологія – це один з варіантів гри-подорожі, що застосовується в дошкільному віці, а гра – провідний вид дитячої діяльності.

По-друге, квест-гра дає можливість при об'єднанні різних видів дитячої діяльності ненав'язливо реалізовувати завдання всіх напрямів розвитку та освітньої діяльності дитини.

А найголовніше, діти з великим інтересом та легкістю беруть участь у грі, що стимулює їх бути активними у пізнавальній, пошуковій чи продуктивній діяльності.

Отже, що таке квест-гра?

Квест (від англ. Quest – «пошук, предмет пошуків, пошук пригод»)

Квест – це командна гра, але може бути і одиночною. Ідея командної гри проста – команди, переміщаючись по точках, виконують різні завдання. Але особливість у тому, що, виконавши одне завдання, діти отримують підказку до виконання наступного, що є ефективним засобом підвищення мотиваційної готовності до пізнання та дослідження, отже, є можливість розвивати когнітивні якості, необхідні дитині у школі.

Квест – це тривалий цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний із пригодною грою, а також слугує для позначення одного з різновидів комп'ютерних ігор, що вимагають від гравця виконання завдань.

Ідея гри проста: команди, переміщаючись по точках, виконують різні завдання. Але особливість у завданнях! Вони підбираються таким чином, щоб бути максимально оригінальними, цікавими, такими, що підходять під ситуацію та ґрунтуються на знаннях та вміннях, здобутих раніше.

У ході організації роботи дошкільнят над квестами реалізуються завдання:

- освітні – залучення кожної дитини до активного творчого процесу, організація індивідуальної та групової діяльності дітей, виявлення умінь та здібностей працювати самостійно за темою;
- розвиваючі – розвиток пізнавальної активності, творчих здібностей; уяви дошкільнят, пошукової активності, прагнення новизни; формування навичок дослідницької діяльності, умінь самостійної роботи; розширення кругозору, ерудиції;
- виховні – виховання толерантності, особистої відповідальності за виконання роботи.

Для того, щоб ці завдання вирішувалися найбільш успішно, при розробці квесту необхідно дотримуватися принципів:

- доступність завдань – не повинні бути надто складними для дитини;
- системність – завдання мають бути логічно пов'язані один з одним, а також із завданнями раніше пройдених квестів;
- емоційна забарвленість завдань – методичні завдання мають бути захищені за ігровими формами та прийомами;
- розумність за часом – необхідно розрахувати час на виконання завдань таким чином, щоб дитина не втомила і зберегла інтерес;
- використання різних видів дитячої діяльності під час проходження квесту;
- наявність видимого кінцевого результату та зворотного зв'язку.

Щоб квест був цікавим для дітей дошкільного віку, мав певний результат, потрібно дотримуватися алгоритму його проведення. Етапи проведення квесту: організаційно-підготовчий етап, реалізація квесту, заключний етап.

Загальна ігрова мета – відома учасникам із самого початку та визначає ігрову «легенду», особливості та правила завдань. Незалежно від того, закладено елемент змагання у гру чи ні, кінцева ігрова мета – загальна для всіх команд. Загальна мета є головним «внутрішнім мотиватором».

У процесі гри гравці послідовно рухаються по етапах, вирішуючи різні завдання (активні, логічні, пошукові, творчі та ін.). Проходження кожного етапу дозволяє команді гравців перейти на наступний етап. Команда отримує інформацію, підказку, спорядження тощо.

Командний характер дій. Учасники об'єднані в ігрові команди або всі перебувають в одній команді. При проходженні етапів команда не поділяється, а діє разом.

Вже кілька років ми працюємо за програмою соціально-фінансової освіти дошкільників «Афлатот». Фінансово обізнані громадяни є основою сильної, заможної та незалежної країни. Майбутнє кожної людини в її власних руках. Очевидним є те, що виховання соціально-відповідальних та освічених у фінансовій сфері дітей у майбутньому робить їх спроможними змінити власне життя та світ довкола на краще, в такий спосіб збільшуючи шанси на успішне й щасливе майбутнє.

Міжнародна програма «Афлатун» (Нідерланди) побудована на пріоритетах і методичних ідеях Всесвітнього руху із соціальної та фінансової освіти дітей віком від 3 до 18 років – програмах «Афлатот» (3–6 років), «Афлатун» (7–14 років) і «Афлатін» (15–18 років), які пояснюють дітям основи бюджетування власних коштів, вчать бути ощадливими та допомагають дітям усвідомити свій потенціал для того, щоб зробити світ кращим за допомогою освіти – ось основна місія «Афлатуна».

Перелік квестів, що були нами розроблені для дітей старшого дошкільного віку:

- «Створюємо наш мінімаркет»;
- «Я можу здійснити свої мрії»;
- «Чи потрібно ділитися?»;
- «Все про гроші»;
- «Що можна купити за гроші. Потреби»;
- «Подорож сторінками знайденої книги»;
- «Органи нюху та смаку»;
- «Професія для Афлатуна»;
- «Пригоди маленьких помічників»;
- «Детективи».

Для прикладу пропонуємо конспект квест-гри для дітей старшого дошкільного віку **«Найцінніший скарб»**.

Завдання: Закріплювати знання дітей про професії, трудові дії, про результати праці людини, що можна і що не можна купити за гроші. Розвивати логічне мислення, мовлення, збагачувати словниковий запас дітей, розвивати дрібну моторику. Формувати навички командної роботи, вміння домовлятися, виконувати завдання у певних умовах. Виховувати позитивне ставлення та інтерес до діяльності економічного характеру, повага до людей праці.

Матеріал та обладнання: карта-схема подорожі, літери для складання кінцевого слова «ДОБРО», картинки для гри «Професія-результат праці», ігри «Що можна, що не можна купити»; монети номіналом 1, 2, 5 гривень, картки з кругами для монет, таблички з назвами станцій.

Хід.

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

Сьогодні я запрошую вас у подорож, ми шукатимемо скарби. А щоб знайти їх, ви повинні виконати всі завдання, які приготував для вас наш друг Афлатун. Карта країни вкаже нам шлях. Ви готові до подорожі?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

1 станція «Загадки від Афлатуна». (на екрані карта). Яким кольором перша станція позначена на карті?

Тепер шукаємо в нашій групі станцію жовтого кольору. Погляньмо, яке завдання на нас чекає! (діти знаходять конверт із завданням та виконують його).

Вишикуйтесь всі в лінійку. Я буду кожному по черзі кидати м'яч су-джок, а ви відгадуватимете загадки і кидатимете його назад мені.

- І лікарю, і акробату виплачують за працю... (зарплату);
- З якого апарату видається нам зарплата? (Банкомат);
- Меблі, хліб та огірки продають нам ... (продавці);
- Як називається місце, де здійснюються покупки? (магазин, ринок);
- За сметану, хліб та сир у касі чек проб'є (касир).

Молодці! За виконання цього завдання ви отримуєте першу літеру «Д». (Діти по черзі кріплять літеру на мольберт.)

2 станція «Замок Сінти».

Яким кольором вона позначена на карті?

Подивіться, а тут живе пташка Сінта, вона нам теж підготувала завдання (діти знаходять конверт із завданням та виконують його).

Подивіться навкруги – все, що нас оточує, зроблено руками людей різних професій. Ми одягаємося, харчуємося, їздимо на транспорті завдяки праці різних людей. Кожна професія дуже важлива. За кожну працю платять зарплатню. Які професії ви знаєте?

Зараз ми пограємо у гру «Професії – результат праці». Я кожному роздам картки, на яких зображені професії, а нам треба буде визначити, що виробляють люди різних професій із карток, що є на столі. (Пекар пече хліб, фермер вирощує овочі; швачка шие одяг, швець шие взуття, художник малює картини, будівельник будує будинок).

Молодці! За виконання цього завдання ви отримуєте другу літеру О. (Діти по черзі кріплять літеру на мольберт.)

3 станція «Старовинний дім Мурашки».

Яким кольором вона позначена на карті?

Червоний. Правильно. А тепер подивіться і скажіть мені, на якій станції є такий самий колір? (Діти показують та підходять до станції, знаходять конверт із завданням та виконують його).

Дидактична гра «Що можна купити за гроші?».

Я вам дам по два круги – червоний та зелений. Якщо цей товар можна купити за гроші, то говоріть «Так» і покажете зелений круг, якщо не можна це купити, скажіть «Ні» і покажіть червоний круг. (Дім, книгу, сукню, сонце, планета, здоров'я).

Ми не можемо купити здоров'я близьких та нас самих, купити щастя, удачу, дружбу. Найважливіші та потрібні у світі речі не продаються і не купуються. За виконання цього завдання ви отримуєте третю літеру Б. (Діти по черзі кріплять літеру на мольберт.)

4 станція «Дім Коника-стрибунця».

Яким кольором вона позначена на карті?

Синім. А тепер подивіться і скажіть мені, на якій станції є такий самий колір? Діти показують та підходять до станції.

Тут живе коник-стрибунець, він дуже любить грати і гратися, тому він пропонує вам трохи розім'ятися та відпочити.

Руханка «Професії»

Багато професій у світі у нас!

(Руки на поясі – повороти тулуба вправо-ліворуч)

Про них поговоримо зараз:

(Розвести руки убік)

Ось швачка сорочки шие,

(Рухи уявної голкою)

Кухар варить нам компот,

(помішуємо)

Літак веде пілот –

(Руки – убік)

На посадку та на зліт.

(Опускають їх униз, піднімають нагору)

Лікар робить нам уколи

(Схрестити пальці над головою. Рухи: долоня –

кулак)

Є вчитель, є коваль,

(Загинають пальці, перераховуючи професії)

Балерина та співак.

Щоб професії мати,

(Розгинаємо пальці)

Потрібно багато вміти, знати.

Добре друг мій вчись!

(Погрозити пальчиком)

І, звичайно, не ліниись!

(Негативний рух вказівним пальцем)

За виконання цього завдання ви отримуєте четверту літеру Р. (Діти по черзі кріплять літеру на мольберт.)

5 станція «Будиночок Афлатуна».

Наша подорож добігає кінця і остання станція – це станція №5. Яким кольором вона позначена на карті?

Рожевим. А тепер подивіться і скажіть мені, на якій станції є такий самий колір? Діти показують та підходять до станції.

Подивіться, у вас у кожного є картки з кружками різних розмірів та монети 1, 5, 10 гривень.

- Які монети лежать на столі?
- Яка монета найбільша?
- Яка середня монета?
- Яка монета найменша?

Вам потрібно взяти олівець і в круг записати цифру відповідну монеткам, які ви бачите на столі.

Гра «Вгадай монетку».

Ви все заплющує очі, я вам усім даю по монетці, ви затискаєте долоню і по черзі на дотик визначаєте, яка це монетка, велика чи маленька?

Молодці! Добре впоралися із завданням і за виконання цього завдання ви отримуєте п'яту букву О. (Діти по черзі кріплять літеру на мольберт.)

Яке слово в нас вийшло? Правильне слово "ДОБРО".

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Молодці! Всі із завданнями впоралися, тепер ви знаєте, звідки гроші беруться і як важко їх заробляти. А що можна купити хлопці за гроші? А що не можна купити? Правильно дружбу, здоров'я, доброту.

*С. Д. Авраменко,
вихователь Чорнобаївського закладу
дошкільної освіти «Вишенька»
Чорнобаївської селищної ради
Черкаської області*

ВЧИМОСЯ ЖИТИ ЕКОНОМНО

***Анотація.** У статті висвітлені форми і методи формування соціальної та фінансової грамотності старших дошкільників. Наведено ряд практичних напрацювань з економічного виховання.*

Все починається з дитинства, бережливість також. Вона проявляється в охайності, організованості, у особистій відповідальності, поваги до людей праці, результатів. Такі якості не виникають самі по собі. Це кропітка робота вихователів і батьків.

Сучасні діти так чи інакше, є свідками економічної сфери життя дорослих, отримуючи різноманітну інформацію, в якій їм іноді важко розбиратися самостійно. Тому, своїм завданням вважаю створити у дитини правильне уявлення про гроші, сімейний бюджет, виробництво, споживання та інші важливі поняття. Привчаю дітей долати труднощі та життєві негаразди, виховую наполегливість, компетентність. Навчаю порівнювати ціни: дешево-дорого, закріплюю знання про правила економічного використання електроенергії, газу, води, даю розуміння того, що економічне використання заощаджує кошти сім'ї. Навчаю розуміти відмінність між словами «хочу» й «треба», знаходити застосування речам, що вийшли з ужитку, сортувати сміття і викидати у відповідні контейнери. Розширюю знання про раціональне використання залишків продуктів харчування. Знайомлю дітей з правилами економічної діяльності, привчаю продумувати усі деталі перед початком будь-якої справи: визначити де зручніше працювати, як використовувати матеріали, щоб відходів було менше і ніколи не залишати справу незакінченою.

Формуючи у дітей основи соціально-фінансової грамотності, я допомагаю їм збагнути багато життєвих істин: чому дорослі мають працювати, чому діти повинні допомагати батькам, чому треба бути заощадливим і що це слово означає.

Важливою формою фінансової світи дошкільника є заняття.

Має кожен комерсант в економіці талант

***Мета.** Вчити дітей економічності та бережливості, формувати вміння співвідносити свої бажання з можливостями. Уточнити та розширити знання дітей про банк, його функції та*

професії людей, що там працюють. Узагальнити уявлення про грошові одиниці України та інших держав (валюту). Закріпити знання дітьми економічних термінів (кредит, аукціон, бартер, товар, конкуренція) та вміння рахувати в межах 10 (15), закріпити кількісну лічбу та вміння використовувати її на практиці. Розвивати мову, логічне мислення, уяву, пам'ять. Виховувати діловитість, організованість, формувати вміння, працювати разом та доводити справу до кінця.

Словник: банк, кредит, валюта, товар, аукціон, бартер.

Хід Вихователь. Сьогодні в нашій школі бізнесу відбудеться чергове засідання юних бізнесменів.

- Хто скаже, хто такий бізнесмен?
- А що таке бізнес?

Вихователь. Бізнесмен повинен бути розумним, бережливим, економним.

- Яку людину, на вашу думку, можна назвати економною?

Вихователь. Сьогодні, ми будемо вчитися відкривати власну справу. Як ви гадаєте, що для цього потрібно перш за все?

Вихователь. Для чого потрібні гроші?

Вихователь. А де, на вашу думку, можна їх взяти?

Вихователь. А як звучить «взяти в борг з тим, щоб потім протягом певного часу повернути» на діловій мові?

Вихователь. Де можна взяти гроші в кредит?

Вихователь. А що таке «банк»?

Вихователь. Так, в банку здійснюються грошові розрахунки між підприємствами, видається заробітна платня, проводиться обмін валют. Без банку не може обійтись жодне підприємство, жодний бізнесмен. *(Розглядають плакат)*

Вихователь. А звідки в банк надходять кошти?

Вихователь. Хто працює в банку? Представників яких професій можна зустріти в банку?

Вихователь. Тож і нам сьогодні для роботи в банку потрібні: директор, бухгалтер, касир. *(Вибираються діти на ці ролі. З'являється «інкасатор»).*

Вихователь. А це хто такий? Що він тут робить?

Вихователь. Для того, щоб працювати, нам потрібно створити власні підприємства. Для цього пограємо в гру «Що бізнесмену потрібно для роботи?» У мене є картинки, розрізані на кілька часток, кожен з вас візьме одну частинку, а потім разом ви складете цілу картинку. *(Діти складають картинки: телефон, калькулятор, папку...).*

Вихователь. Отже, ви можете утворити три підприємства, характер діяльності їх визначається картинкою. Назвіть їх, будь ласка.

Діти називають підприємства відповідно до малюнків на своїх картинках.

Для формування соціально-фінансової грамотності дошкільників я використовую словесні, наочні та практичні методи. Словесні методи ефективні у процесі засвоєння знань, уявлень, оскільки читання дітям художніх творів сприяє усвідомленню таких економічних понять, як «праця», «конкуренція», «обмін». Серед казок, в основу яких покладений економічний зміст, доречними є «Заєць і їжак» (дають тлумачення «конкуренція»), «Попелюшка» (розкривається поняття «спонсор»), «Золота обручка», «Язиката Хвеська» («обмін», «бартер»). Для формування соціально-фінансової грамотності, використовую прислів'я, приказки, загадки.

Завдання «Закінчи прислів'я»

- Хто хоче багато мати,... *(тому треба мало спати).*
- Що маємо – не дбаємо, а... *(втративши плачемо).*
- Бережене сто разів... *(віддячить).*
- Достаток починається з... *(бережливості).*
- Бережи одяг, доки живий, а... *(здоров'я, поки молодий).*
- Хто не робить, той... *(не їсть).*

Та загадки:

Чудо-ящик в нас є дома. Добре він усім знайомий.

Як ввімкну – дивлюсь кіно і мультфільми заодно.
Все покаже: на екрані б'ються півні, скачуть лані
Як дивитись все підряд, дуже очі заболять. (*Телевізор*).

Схожа груша ця на сонце, має вуса й шапочку.
Здогадальсь, діти, що це? (*електрична лампочка*)

Ось білизна забруднилась, пляма на сорочці.

Треба випрати штанці і синку і донечці.

Як багато тут прання, мамі буде мало дня!

Щоб не гнула мама спину, ми ввімкнемо... (*пральну машину*).

З метою пояснення певних економічних понять, пропоную демонстрацію сюжетних картин із зображенням ярмарку, продуктів харчування, одягу, людей різних професій, дидактичні картини, предметні картини згруповані за відповідними темами.

Розгляд ілюстрацій на тему: «Чарівниці станції»

Мета. Уточнити та розширити знання про електростанції, ознайомити з альтернативними їх видами (вітряні, сонячні). Порівняти їх за продуктивністю та впливом на навколишнє середовище. Розповісти, що за допомогою електроенергії в помешкання подається вода, тепло, світло. Підвести до усвідомлення, чому потрібно берегти електроенергію в будинку, квартирі.

Крім словесних і наочних методів, використовую практичні методи, за допомогою яких організовую різноманітну практичну діяльність дітей. У старшій групі стимулюю до самостійного виконання роботи за заданими умовами. Участь дошкільників в економічних іграх: «Економічний господар», «Магазин кондитерських виробів», «Овочевий магазин» та ін. дає можливість дітям оволодівати елементарними економічними, практичними навичками (купівля, продаж, отримання товару).

Однією з найбільш ефективних форм роботи в сфері фінансової грамотності є дидактичні ігри. В ході їх проведення знайомлю дітей з різноманітними економічними поняттями. Найчастіше дидактичні ігри використовую для закріплення знань, умінь з метою засвоєння таких економічних понять як: виробник, покупець, гроші. Цьому сприяють такі ігри як: «Крамниця обслуговування», «На ярмарок», «Банк».

Дидактична гра «Ощадливі і економі»

Мета. Розширити та уточнити знання дітей про українські гроші – гривні; про призначення та використання грошей. Виховувати ощадливість і економію.

Ігрові правила. Кількість товару має відповідати кількості грошей. Купити товар можна в тому разі, якщо загадаєш про нього загадку, прочитаєш віршик або розповіси прислів'я, приказку.

Хід Дітям дають «гроші» – по 10 грн. Вони йдуть до «крамниці» або на «Ярмарок» і купують товар (згідно з правилами гри).

Перегляд відеофайлу: «Ціна однієї хвилини»

Мета. Вчити дітей цінувати час. Дати знання про те, що раціонально використовуючи час, можна досягти значних результатів у трудовій діяльності. Вчити малят, як потрібно планувати свою діяльність протягом дня. Формувати в них переконаність у тому, що маємо цінувати й берегти кожен хвилину.

Розповідь вихователя на тему: «Гроші та їх використання»

Мета. Розширити та уточнити знання про гроші, джерела їх надходження та необхідність раціонального використання. Ознайомити дітей з поняттям «валюта» (гроші інших держав: долари, марки тощо), а також з правилами користування грошима та простими фінансовими операціями. Виховувати самостійність, ощадливість, діловитість.

Діти з радістю грають у настільно-друковані ігри: «Тому що потрібно», «Сплануй свої витрати», «Доміно». Вони вчать економічному мисленню, фінансовій грамотності.

Зробити процес формування фінансової компетентності у дітей старшого віку зрозумілим, допомагають сюжетно-рольові ігри. В таких іграх відтворюються життєві ситуації, операції купівлі-продажу. Діти залюбки грають в «Магазин», «Пункт обміну

валюти», «Будівництво будинку» та ін. Особливе захоплення в дітей викликає сюжетно-рольова гра «Круїз».

Цікавлять дітей і рекламні ігри. Наввипередки вони рекламують кращі товари, підкреслюючи їх привабливий вигляд, їх переваги. Діти грають в «Рекламне агентство».

Інтерактивною формою навчання дошкільників, на мою думку, є гра-стратегія. Вона є складною, різнобічною діяльністю, яка передбачає не лише усвідомлення ігрового задуму, а й послідовність дій усіх учасників гри. Наприклад гра-стратегія «Робимо покупки» дозволяє дітям зробити вибір. Ця гра створює ситуацію необхідності вибору.

Головне завдання – дати дітям не лише певний обсяг економічних знань, а й навчити їх правильно користуватися ними. Я вважаю, що лише спільними зусиллями педагогів та батьків по формуванню соціально-фінансової грамотності, можна розкрити творчий потенціал кожної дитини, адаптувати її до життя в сучасному світі.

О. М. Ткаченко,
вихователь Золотоніський закладу
дошкільної освіти (ясла-садок) «Веселка»
Золотоніської міської ради
Черкаської області

СОЦІАЛЬНА ТА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: МЕТОДИЧНА КУХНЯ

***Анотація.** Формування у дітей дошкільного віку передумов соціальної та фінансової грамотності, опанування елементарних практичних умінь у сучасному світі економіки – завдання, визначені Базовим компонентом дошкільної освіти, чинними освітніми програмами. Упровадження різноманітних форм роботи з вихованцями та використання освітніх методів значно підвищить ефективність занять та результативність навчання і розвитку дошкільників.*

Викладення основного матеріалу. Навчання дітей старшого дошкільного віку з соціальної та фінансової грамоти здійснюється у повсякденному житті, у різноманітних видах діяльності за допомогою форм організації освітнього процесу. Найефективнішими є такі форми роботи з дітьми: тематичні заняття різних видів, екскурсії, дидактичні та сюжетно-рольові ігри, ігрові імпровізації, ігри-стратегії, презентації індивідуальних проєктів, драматизація казок, художньо-продуктивна діяльність. Розглянемо деякі з них.

Дидактичну гру з формування соціальної та фінансової грамотності використовують як самостійну форму організації навчання і як частину заняття. Дидактичні ігри ознайомлюють дітей з:

- первинними економічними потребами (в житлі, їжі, безпеці і здоров'ї);
- видами ресурсів, їхню обмеженість;
- з необхідністю праці в житті людини, професіями;
- з товарами та послугами;
- з грошовою одиницею;
- з проблемою вибору;
- бізнесом;
- сімейним бюджетом;
- раціональне харчування.

Кожна дидактична гра має своє навчальне завдання. Наприклад:

Дидактична гра «Економим я росту»

Мета: навчати визначати речі, на яких не потрібно економити; речі, які можна взяти дешевше; речі, від яких взагалі можна відмовитися.

Для старших дошкільників дидактична гра набуває значення самостійної форми організації навчання. Найчастіше її використовують для закріплення знань, здобутих під час занять.

Сюжетно-рольова гра є ще однією ефективною формою роботи ознайомлення дошкільників з елементарними економічними поняттями. Під час такої гри діти моделюють соціальні відносини, приміряють на себе ролі представників різних професій і вчать на практиці застосовувати нові знання.

Освітні завдання сюжетно-рольової гри:

- навчати встановлювати множинні рольові зв'язки, співпрацювати з однолітками;
- розвивати здатність керувати ходом гри – обговорювати з однолітками задум, розподіляти та виконувати ролі, стежити за сюжетом, аналізувати результати діяльності;
- активізувати уяву, творчість через введення в сюжет реальних і вигаданих персонажів, внесення змін у знайому сюжетну лінію.

Наприклад, **сюжетно-рольова гра «Банк»**

Завдання: ознайомити дітей з елементарними економічними поняттями: «гроші», «банк», «кредит», «депозит»; роботою банківської установи та її працівників; навчати моделювати ситуації, коли клієнт банку спілкується з менеджером; спонукати дітей до ведення діалогу за темою гри; формувати вміння самостійно розгортати сюжетну лінію гри, пояснюючи доцільність тих чи інших дій, відтворювати події гри, яка поєднує сюжетні лінії кількох ігор, таких як «Сім'я», «Магазин», «Банк».

Велике значення у формуванні соціально-фінансової грамотності мають екскурсії. Цінність екскурсії полягає у безпосередньому ознайомленні дітей із предметами, діяльністю дорослих. Специфічне значення екскурсій полягає в забезпеченні першого сприймання невідомих предметів і явищ. Організовуємо для дошкільників екскурсії до місць, пов'язаних із зароблянням і витрачанням грошей: «До магазину», «На базар», «До ремонтної майстерні», «До пекарні», «До ательє», «До перукарні», «До банку». Під час екскурсії діти мають змогу спостерігати за реальним робочим процесом та порівняти його з тими ситуаціями, які вони розігрували під час відповідної сюжетно-рольової гри.

Розберемо на прикладі **екскурсії «До перукарні»**, яку структуру має ця організована форма навчання:

Підготовчий етап. Педагог визначає її зміст, відвідує перукарню, домовляється з власником перукарні, працівниками про екскурсію. Проводить бесіду з дітьми про відвідування цікавого об'єкта - перукарні;

Власне сама екскурсія. Діти заходять у перукарню, вітаються. Кілька хвилин спостерігають за роботою працівників: що роблять перукарі, адміністратор. Педагог звертає увагу дітей на те: у що одягнені перукарі, як вони запрошують клієнтів, що одягають на них, якими предметами користуються під час стрижки, про що розмовляють між собою, як закінчують свою роботу, як клієнт розплачується на рецепції, приймальні. Діти з педагогом дякують всім працівникам і прощаються;

Закріплення знань. Робота після екскурсії забезпечує закріплення отриманих під час спостережень знань і вражень. Із цією метою вихователь організовує дидактичні ігри: «Про що розмовляють речі?», «Кому що потрібно для праці», «Ким бути?», читання відповідної художньої літератури про перукарів: вірш «Побавимося у перукарів» І. Сонечко, казку «Хитрий Петр і перукар» – Добра казка, створює умови для розвитку ігрової діяльності за мотивами побаченого на екскурсії.

Заняття з соціальної та фінансової грамотності проводяться потижнево, попередня підготовка до якого проходить через усі види дитячої діяльності. При ознайомленні з соціальною дійсністю діти старшої групи добре орієнтуються в таких поняттях, як рідне місто, країна, чим вони відомі, якими народними промислами, відомими людьми пишається місто. Ознайомлення дітей з явищами соціального життя, предметним світом – невичерпне джерело соціалізації дитини.

На різних етапах формування соціальної та фінансової грамотності у дітей заняття має різну структуру, але основними його структурними частинами є:

- *вступ* – підготовка до сприймання матеріалу;

- *термінологічна частина* – розкриття основних понять, які будуть використані на занятті;
- *ігрова апробація матеріалу* – для дітей старшого дошкільного віку сюжетно-рольові ігри;
- *варіативна частина* – проведення різних форм роботи з дітьми на вибір вихователя: завдання з образотворчої діяльності, вправи на формування математичних уявлень, ознайомлення з доквіллям;
- *заклучна частина* – підбиття підсумків.

За допомогою різноманітних методів педагог забезпечує на занятті процес засвоєння всіма дітьми знань, умінь і навичок, розвиток пізнавальних здібностей. За джерелами знань розрізняють наочні, словесні та практичні методи.

Особливість наочних методів полягає у набутті дітьми знань через сприймання окремих процесів, явищ, предметів або їх зображень. Вони використовуються при повідомленні дітям дошкільного віку нової інформації. До цієї групи методів належать спостереження і демонстрація.

Для спостереження обираємо об'єкт, який зацікавив вихованців. Наприклад, скарбничку. На основі запитання, проблеми або завдання формуємо мету спостереження, визначаємо план дій, а після спостереження робимо висновок. Щоб діти вчилися спостерігати самостійно, дотримуємося визначеної структури:

Мотивація. Щоб створити мотиваційну основу пізнавально-пошукової діяльності, знайомимо дітей з об'єктом або обираємо його з незвичайними характеристиками. Пропонуємо дітям ігрову, дослідницьку або проблемну ситуацію, пов'язану з об'єктом спостереження.

Мета. Використати для постановки мети освітні ситуації або приклади, які виникли в повсякденному житті. На їх основі формуємо конкретну мету спостереження для дітей: перевіряємо свої припущення, встановлюємо взаємозв'язок, знаходимо розв'язання практичного завдання.

План дій. Навчаємо дітей складати елементарний план спостереження. На конкретних прикладах показуємо, як визначити умови спостереження, обирати пізнавальні дії, розподіляти завдання.

Пропонуємо дітям самостійно поспостерігати за об'єктом протягом хвилини. Це дасть змогу сформувати цілісний образ. Подальший розгляд об'єкта зорієнтуємо на аналіз його особливостей та пристосування до навколишнього середовища, спільні ознаки з іншими об'єктами, взаємозв'язок з ними, з людиною. Зміст і логіку координуємо відповідно до виду спостереження та віку дітей.

Підсумок. Спонукаємо вихованців узагальнити результати спостереження. Підсумок має відображати досягнення мети та бути зрозумілим для дітей. Чітко формуємо відкриття, фіксуємо результати та мотивуємо малят застосовувати отримані знання в самостійній діяльності.

Наприклад, *спостереження за скарбничкою.*

Мета: закріпити поняття «дохід» та «витрата»; розвивати спостережливість, допитливість, уміння порівнювати й аналізувати, встановлювати взаємозв'язки й робити висновки.

Хід. Вихователь створює проблемну ситуацію.

Діти, ми на ярмарку заробили гроші і їх потрібно десь зберігати у нашій групі. Вихованці озвучують свої пропозиції, після чого педагог загадує загадку про скарбничку. Хто знає, як це називається? (Відповіді дітей.) Так, це – скарбничка. То за яким предметом ми будемо спостерігати? Діти повторюють правила під час спостережень, об'єднуються у дві групи: одна група вступає у діалог, інша робить підсумок.

Давайте розглянемо скарбничку.

- Яка вона?
- З якого матеріалу виготовлена?
- На що вона схожа?

- Як скарбничкою можна користуватися? (У ній можна накопичувати й зберігати гроші. Коли монета входить у скарбничку – це дохід, або прибуток, а коли виходить – це витрата).
- Де потрібно зберігати скарбничку?
- Для чого вона людині?

Підведемо підсумок.

- Що нового ми дізналися про скарбничку?
- Які поняття закріпили?
- Коли монета входить у скарбничку – це що?
- А коли виходить – це як називається?

Після спостереження пропонуємо дітям намалювати скарбничку, яку б вони хотіли мати.

Демонстрацію використовують для уточнення, узагальнення і систематизації знань дітей про предмети і явища, формування уявлень про недоступні для безпосереднього сприймання об'єкти. Метод демонстрації полягає у показі дітям натуральних предметів або їх зображень (картин, діапозитивів, кінофільмів).

До словесних методів навчання відносяться: розповідь, слухання й обговорення пізнавальних казок, бесіда.

Найефективнішим засобом отримання дітьми старшого дошкільного віку елементарних знань економічної освіти є **пізнавальна казка**. Персонажів: Афлатунчика, Економчика, Гривника, Копієчку діти сприймають як своїх друзів, тому уважно слухають про їхні пригоди.

Правила складання пізнавальних казок:

- змістовою основою має бути пізнавальна інформація;
- персонажів, речі або об'єкти природи слід наділяти людськими ознаками – здатність думати, говорити, діяти;
- казкові персонажі мають викликати позитивне ставлення дітей.

Бесіду використовують для узагальнення і систематизації знань. Важливо правильно побудувати бесіду, враховуючи її вид (вступна, підсумкова), підібрати прості і зрозумілі питання за змістом, короткі і чіткі за формою, наприклад.

Бесіда «Бізнес і бізнесмени»

- Що таке бізнес? (власна справа, якою займається одна людина чи група людей)
- Як називають людину, яка займається бізнесом, підприємництвом? (бізнесмен, підприємець)
- Що хоче отримати підприємець від бізнесу? (гроші, прибуток)
- З чого треба розпочати? (продумати, якою справою займатися, підрахувати, скільки потрібно грошей і де їх узяти (наприклад: накопичити, взяти кредит у банку), знайти партнерів, організувати чітку роботу свого підприємства та збут готової продукції (продукція повинна бути потрібною для споживачів).
- Яким повинен бути підприємець? (чесним, працьовитим).

За допомогою практичних методів педагог організовує різноманітну практичну діяльність дітей, що сприяє засвоєнню знань, умінь і навичок з соціальної та фінансової грамотності. У старшій групі вихователь дає можливість дітям самостійно виконувати роботу за заданими умовами. До цих методів належать вправи, ігри, прості досліди, моделювання.

Розглянемо деякі з них. Суть вправ полягає у багаторазовому повторенні дитиною розумових і практичних дій, зміст яких заданий педагогом. Найпоширенішими у педагогічній практиці дитячого садка вправи, спрямовані на відтворення навчального матеріалу з метою його закріплення, наприклад.

Вправа «Витрата, залишок». Мама розповідає дитині, що у них є певна (10 гривень) сума грошей і витратити її можна по-різному: купити щось смачне або покататися на каруселі, або купити іграшку. Пропонує зробити вибір. Діти обговорюють, скільки може коштувати покупка або розвага родини. Рахують, скільки грошей вони витратили, скільки грошей у родини залишилося.

Прості дослідження полягають у перетворенні предмета, явища чи ситуації з метою виявлення прихованих якостей об'єктів, встановлення зв'язків між ними та ін. Такі дії є пошуковими. Дітям пропонується проблема, а вони знаходять шляхи вирішення.

Наприклад, **дослідження «Що станеться, коли...»**

Уявімо, що у нашому дитячому садку трапилася аварія. Що станеться, якщо:

- не стане електрики?
- не подаватиметься вода?
- відімкнуть газ?

Метод проблемного навчання використовується для активізації розумової діяльності дітей. Головне, педагогу правильно сформулювати проблему, стимулювати самостійний пошук дітьми її вирішення. Наприклад.

Вправа «Потреби в безпеці і збереженні здоров'я», спрямована на класифікацію предметів. Дітям пропонується розглянути малюнки і виконати завдання:

- Розфарбувати ті предмети, які вважають небезпечними.
- Обвести червоним олівцем предмети необхідні людині для збереження здоров'я?
- Позначити біля малюнка в кружечку знаком «+» небезпечні ситуації, які можуть трапитись із дитиною. Пояснити чому вони небезпечні?

Досить дієвими будуть інтерактивні методи роботи з дітьми старшого дошкільного віку, а саме: «Мікрофон», «Дебати», «Удвох», «Ланцюжок», «Снігова куля», «Синтез думок», «Коло ідей», «Мініпроект», «Асоціативна квітка».

Метод «Дебати». Діти по черзі висловлюють свої думки на задану тему, наприклад, «Для чого людям потрібне житло. Бережне ставлення до оселі», говорячи в іграшковий мікрофон. Висловлювання обговорюються: діти ставлять запитання один одному, шукаючи спосіб розв'язання проблеми.

Орієнтовні запитання:

- З чого люди роблять житло?
- Де його можна будувати?
- Які сучасні будинки є у містах?
- Як називається житло в багатоповерховому будинку?
- Як облаштоване твоє житло?
- Чи безпечна твоя квартира?
- Чи «розумний» твій будинок?
- Які кімнати є у твоїй оселі?
- Як ти прибираєш у квартирі?
- Як ти відпочиваєш у будинку? і т. д.

Метод «Ланцюжок». Діти об'єднуються у робочі пари, обговорюють своє завдання та утворюють самі «ланцюжок дій». Наприклад, кожній робочій парі вихователь дає завдання: роздивитися малюнок, на якому зображені члени сім'ї та різні речі. Першій робочій парі обрати речі для малят; другій парі для батьків; третій парі для бабусі та дідуся і утворити «ланцюжок дій» від найменших до найстарших. Кожна пара озвучує, що члени сім'ї можуть робити з цими предметами.

Мініпроект. Діти об'єднуються у кілька груп. Групи отримують різні завдання однієї проблеми, наприклад «Відкриваємо продуктовий магазин»

Орієнтовні завдання: перша група – хто працюватиме у магазині?; друга група – які продукти потрібні?; третя група – як продукти розкласти на полицях?; четверта група – які слова потрібно говорити продавцю, а які покупцю? А потім кожна група представляє свій варіант розв'язання цієї проблеми.

Отже, для того щоб формувати у дітей старшого дошкільного віку соціальну та фінансову грамотність потрібно використовувати як традиційні, так і інтерактивні методи роботи. А різноманітні форми роботи допоможуть дітям не пасивно слухати чи спостерігати, а засвоювати знання на практиці. Тож разом моделюємо, розв'язуємо проблемні ситуації та виконуємо інтерактивні вправи. Так діти дошкільного віку уникнуть у подальшому нерозумних витрат і недбалого ставлення як до чужих, так і до власних речей.

*В. Гурієнко, вихователь;
А. Білаш, вихователь дошкільного
навчального закладу ясла-садок
комбінованого типу №25 м. Умані*

РЕКЛАМА, ТА ЇЇ МІСЦЕ В СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВІЙ ОСВІТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** Важливою частиною нашого сьогодення, а також фінансової освіти дошкільника є поняття реклами. Вона грає більшу роль в нашому житті, впливає на наші рішення більше, ніж нам би того хотілося. Тож змалечку маємо навчати дітей розуміти та критично оцінювати рекламу. В статті пропонуємо конспект заняття для дітей старшого дошкільного віку на тему «Реклама» за програмою соціальної та економічної освіти дітей дошкільного віку Афлатот.*

Хочемо ми цього, чи ні, але сучасна реклама формує певні уподобання, зміцнює стереотипи, сприяє зміщенню цінностей у бік культу споживання. За рік ми бачимо близько 40 тисяч одиниць реклами – і це лише по телебаченню!

А може, реклама здатна стати корисним для сім'ї навчальним інструментом за умови її грамотного використання? Адже в рекламі відображено такі важливі аспекти, як економіка, політика, культура та спосіб життя, психологія. Не можна заперечувати, що реклама для дитини – це проста модель знайомства із суспільством. Тому ми, батьки та педагоги можемо використовувати рекламу як інструмент у розвитку дитячого пізнання світу та адаптації до соціальних ролей.

Найважливіше, що потрібно зрозуміти про будь-який засіб масової інформації, це те, що створюється групою людей з певною метою. У рекламі, телепрограмі, у журналі чи Інтернеті можуть бути справжні люди, місця, предмети, але те, як вони зображені, було ретельно продумано, режисировано, використали монтаж, звукові ефекти тощо. У більш широкому розумінні економічна культура – це спосіб взаємодії економічної свідомості й економічного мислення, що регулює участь індивіда та соціальних груп у господарчій діяльності та ступінь їх самореалізації в конкретних типах економічної поведінки.

Сучасна дослідниця Н. Грама зазначає, що в дошкільній освіті визначилася необхідність упровадження економічної освіти саме з дошкільного віку, коли діти отримують первинний досвід в елементарних економічних відносинах. На її думку, засвоєння економічної грамоти забезпечується єдністю змісту, поступовим розвитком елементарних економічних знань, умінь, навичок з постійним ускладненням їх відповідно до віку дітей.

При впровадженні програми соціальної та фінансової освіти дітей дошкільного віку Афлатот ми звернули увагу, що дітей часто захоплює реклама по телебаченню, яскраві плакати та флаєри, листівки на вулицях міста. Тому вирішили розповісти більше малечі про рекламу, як її створюють, хто над цим працює.

Афлатун запрошує в рекламне агенство (заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Програмовий зміст: продовжувати розширювати уявлення дітей про працю дорослих. Показувати результати праці та її суспільну значимість. прищеплювати почуття подяки людям за їхню працю. Дати уявлення про професії, задіяні в рекламі. Розповісти про історію виникнення реклами, її різновиди: текстову, радіо і телевізійну. Формувати пізнавальний інтерес до нових професій. Розвивати інтерес до різних професій, бажання разом із дорослими та з їх допомогою виконувати посильні трудові доручення, завдання. Виховувати інтерес та повагу до людей різних професій.

Матеріал та обладнання. Магнітна дошка. Набори картинок із зображенням: продуктів харчування, одягу, взуття, книг, іграшок, посуду, електротоварів, машин, будинків; магазину, ринку, аукціону; людей із глиняною табличкою на грудях та з рекламним плакатом у руках. Фотографії дітей на заняттях (малюють, ліплять, танцюють, тощо); у вільній діяльності

(грають, читають тощо); на прогулянці (грають у рухливі ігри, катаються з гірки, доглядають рослин на городі, займаються на спортмайданчику і т. д.). Газети, журнали, рекламні буклети. Фото афіш, рекламні банерів. Відеозапис реклами дитячих товарів. Гладка однотонна кольорова стельова плитка (або лист тонованого ватману, клей-олівець ПВА. Літери для складання назви дитячого садка. Емблема дитячого садка. Картки із зображенням веселих та сумних смайликів.

Хід. I. Спілкування. Сьогодні ми маємо незвичайний захід. Незабаром ви підете до школи і на ваше місце придуть нові вихованці. І ось нас попросила наша завідувачка зробити рекламу дитячому садку. Але щоб нам впоратися з цим завданням, ми спочатку повинні більше дізнатися про рекламу. Ви згодні?

II. Пізнавальна діяльність.

➤ Як ви вважаєте, що таке реклама? (Міркування дітей)

➤ Уявіть, що у вас є товар, і вам його потрібно продати. Як повідомити про це покупців? (Міркування дітей). Так. Через рекламу. Реклама – це інформація про товар.

➤ Що можна рекламувати? (Відповіді дітей). Рекламувати можна все що завгодно: продукти, одяг, взуття, книги, іграшки, господарсько-побутові товари, будинки, машини та багато іншого. (Прикріплюю до магнітної дошки картинки).

➤ Реклама допомагає покупцям дізнатися де вони можуть придбати потрібні речі. Що повідомляється у рекламі? У рекламі повідомляється адреса магазину, ринку, де проходиме продаж того чи іншого товару, назва товару, яка знижка, чим цікавий цей товар, ціна та інше. Реклама з'явилася дуже давно. Так, купці вивішували над входом у свої лавки плакати із зображенням товарів, якими вони торгували. Подивіться ці рекламні знаки і скажіть, чим торгує кожен купець (показую на екрані кілька зображень реклами різних товарів). Діти вгадують.

Покупців у крамниці залучали не лише за допомогою вивісок. Ще три тисячі років тому торговці Стародавнього Вавилону носили на грудях глиняні таблички з інформацією про товари (показую). І в наш час на вулицях можна зустріти людей із рекламними плакатами (показую). У давнину на ярмарках і ринках рекламою займалися зазивали. Вони запрошували покупців зайти до лав.

➤ Як називали людей, які займалися рекламою у давнину? Зазивали.

У наш час створення реклами стало професією. Та не однією. Ось три головні з них:

Креатор – генератор ідей, людина, здатна мислити нешаблонно. Тут дуже важливий творчий склад розуму, вміння бачити пропонований продукт під іншим кутом. Саме креатори виношують у собі концепцію ролика або плаката.

Копірайтер – так звикли називати людину, що пише тексти. Копірайтер може писати рекламні листи, слогани, скласти текст для інтернет-магазину, створити сценарій для рекламного ролика або банера.

Менеджер по рекламі – у більшості випадків, менеджер по рекламі проводить весь комплекс рекламних заходів, починаючи від створення тексту, і закінчуючи аналізом конкурентів і ведення переговорів.

Існує безліч видів реклами. Щоб більше дізнатися про них, здійснимо подорож у світ реклами. (Діти разом з вихователем йдуть груповою кімнатою, зупиняючись біля столів, на яких розкладені матеріали, присвячені різним видам реклами.)

Почнемо зі знайомства з текстовою рекламою. У газетах та журналах (показую) можна дати оголошення про те, що ви хочете продати або купити (діти розглядають приватні оголошення, деякі з них зачитую).

➤ Як називається вид цієї реклами? Текстова.

➤ Чому називають текстова? Тому що викладено у вигляді письмового тексту.

➤ А зараз прошу вас пройти до телевізора, я пропоную вам познайомитись із телевізійною рекламою. Які товари рекламують на телебаченні? (Діти називають). Хто з вас запам'ятав якийсь рекламний ролик? Чому ви звернули увагу саме на цей рекламний ролик? (Відповіді дітей).

А зараз я пропоную подивитись рекламний ролик. (Показую відеозапис реклами дитячих іграшок.)

➤ Вам сподобалася реклама? Чому?

А ще є поштова реклама. Ці буклети та листівки кладуть у поштові скриньки, щоб ми могли ознайомитися з новими товарами та прочитати, де їх можна придбати. Погляньмо, що нам пропонують купити. (Діти розглядають буклети та називають рекламовані товари)

➤ Які буклети та листівки вам сподобалися? Чому? (Відповіді дітей.) Яскраві барвисті картинки привертають увагу покупців та викликають бажання придбати той чи інший товар.

➤ Як називається ця реклама? Поштова.

Діти підходять до столу, де розміщені фотографії афіш, рекламних банерів, світлових стендів. Наступна реклама – це зовнішня реклама. Зовнішню рекламу можна побачити на афішах, щитах, яскраво освітлених стендах.

➤ Що ми можемо дізнатися із зовнішньої реклами? (Відповіді дітей)

А зараз, я пропоную вам гру, яка називається «Дізнайся об'єкти нашого міста». (Діти розглядають фотографії, називають об'єкти)

➤ Який вид реклами ми розглянули? Зовнішня.

➤ Як ви думаєте, для того, щоб створювати рекламу, які якості повинен мати працівник відділу реклами? Розумний, уважний, з гарною пам'яттю, творчий, товариський.

III. Перетворювальна діяльність. Тепер настав час виконати прохання – придумати рекламу нашого дитячого садка. Чи готові ви стати працівниками сфери реклами? (Так.) Яку рекламу ми можемо зробити самостійно? Я вважаю, що наша реклама буде у вигляді рекламного плаката. Скажіть, що має бути зображено на нашому плакаті, щоб він зацікавив майбутніх батьків та дітей?

Назва дитячого садка, емблема. фотографії у різних видах діяльності.

Перед роботою пропоную зробити гімнастику для пальчиків.

Пальчикова гімнастика «Професії»

Муляр з цегли

кладемо праву руку на ліву,

Стіну будує. Будинок нічий

ліву на праву і т. д. все вище і вище.

Я – маляр, я стіни фарбую,
стелю і вашу кухню.

*розслабленою кистю водимо вгору-вниз
рухи рукою вліво-вправо*

Я – електрик.

Світло вклячу,

включаємо світло, натискаючи на вимикач

Тільки лампочку вклячу

обертальні рухи кистю правої руки

Приходьте в новий будинок

долоні «будиночком»

І живіть довго в ньому!

розвести руки в сторони

Я пропоную вам пройти до столів. де лежить все необхідне створення нашої реклами. Діти підходять до столу, де лежать матеріали для виготовлення колажу (клей, ножиці, набори літер, аркуш ватману, фотографії із життя дитячого садка).

➤ Які заняття проводяться у дитячому садку? Чому можна навчитися цих занять? Діти перераховують заняття, розповідають, чому на них можна навчитися та відбирають відповідні фотографії.

➤ Як називається наш дитячий садок? Складіть слово-назву з окремих букв, виберіть на плакаті місце, де можна розмістити назву та емблему дитячого садка. Діти знаходять емблему дитячого садка, вибирають із набору букв ті, з яких можна скласти слово «Ягідка», розкладають їх на аркуші ватману та наклеюють. Вихователь звертає увагу на естетику розміщення матеріалів.

Молодці! Ви чудово впоралися із завданням. Як ви вважаєте, де краще розмістити плакат, щоб нашу рекламу побачило якнайбільше людей? Якщо дорослі чи діти захочуть дізнатися більше про нашу дошкільну установу та запитають вас, за що ви любите свій дитячий садок, що ви їм відповісте?

IV. Рефлексія. Щороку у нашій країні відзначають День працівників реклами – представників професії, з результатами праці яких ви сьогодні познайомилися. Вам

сподобалося? Що саме вам сподобалось? Чому? Якщо так – візьміть веселий смайлик, якщо ні – сумний. (Діти обирають смайлики та розміщують їх на дошці.)

ЦІКАВІ ІГРИ ТА ВПРАВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

*Л. М. Єремєєва,
вихователь закладу дошкільної освіти
«Дніпряночка» с. Червона Слобода
Червонослобідської сільської ради
Черкаської області*

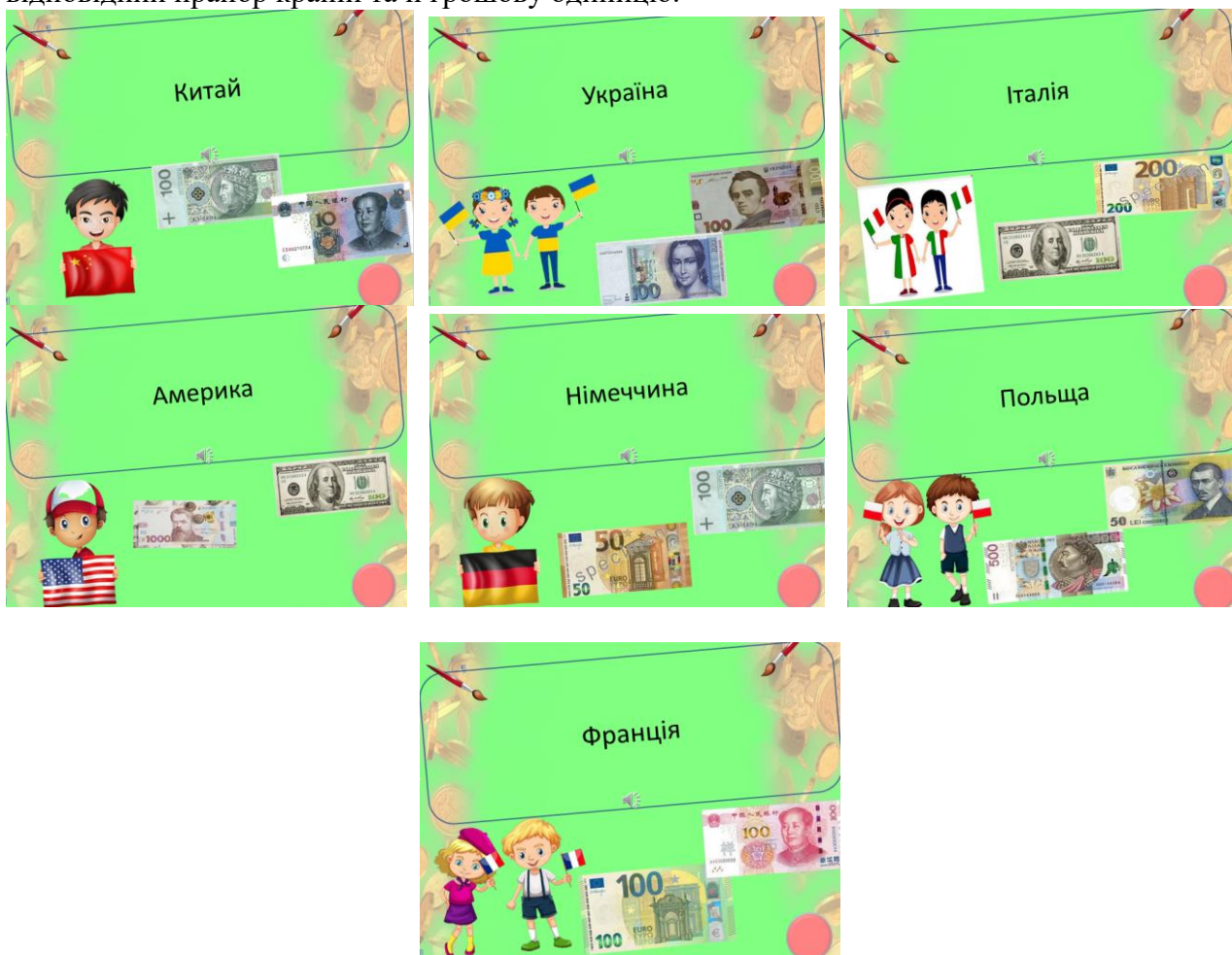
ФІНАНСОВА ОСВІТА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ІНТЕРАКТИВНА ГРА, ЯК ШЛЯХ РЕАЛІЗАЦІЇ

Інтерактивна гра «Де чия валюта»

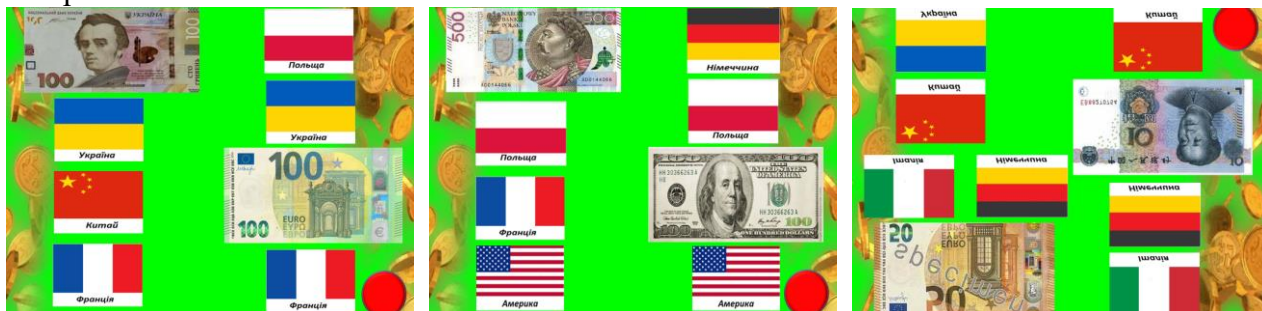
Мета: ознайомити дітей із зовнішнім виглядом валют різних країн, вчити називати грошову одиницю кожної країни та знаходити відповідний прапор; розвивати економічне мислення, пам'ять, мовлення; стимулювати пізнавальний інтерес; виховувати ставлення до грошей.

Хід гри.

I етап. Почувши назву країни, потрібно із запропонованих картинок вибрати відповідний прапор країни та її грошову одиницю.

II етап. Потрібно для певної грошової одиниці із заданих картинок підібрати відповідну країну (прапор). Для цього потрібно уважно розглянути запропоновані картинки, зробити вибір.

Інтерактивна гра «Що дешевше, а що дорожче?»

Мета: формувати знання дітей про товар; вчити розрізняти товари за їхньою вартістю, порівнювати ціни (дорожче-дешевше) розвивати увагу, логічне мислення, словниковий запас, вміння аналізувати та робити висновки; виховувати спостережливність, активність, шанобливе ставлення до праці, ощадливість.

Хід гри. Уважно розгляньте картинки та визначте, який з товарів є дешевшим, а який дорожчим. Поясніть свою думку.

О. А. Ковтун,
вихователь закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) «Дніпряночка» с. Червона Слобода
Червонослобідської сільської ради
Черкаської області.

ПРОДУКТОВИЙ МАГАЗИН

(розробка інтерактивної гри для старших дошкільників)

Мета гри: ознайомити дітей з економічними поняттями «гроші» вчити називати грошовий знак України – гривню; розширити знання дітей про продукти харчування, пояснити, що у магазинах продукти продаються у відділах, вправляти у назві відділів продуктового магазину; закріпити у мовленні узагальнюючі поняття: молочні продукти, кондитерські вироби, хлібобулочні вироби, овочі, фрукти; розвивати пам'ять, мислення, увагу, збагачувати словниковий запас.

Хід гри: вихователь пропонує дітям розглянути картинки та назвати, що зображено на них. Дітям потрібно класифікувати предмети за ознакою, назвати зайвий предмет і пояснити свій вибір.

І. Зільєва,
асистент вихователя дошкільного навчального
закладу комбінованого типу №57
Смілянської міської ради
Черкаської області

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА «БАНК»

Анотація. Запропонована сюжетно-рольова гра «Банк» допоможе в збагаченні ігрової діяльності дітей економічним змістом.

Мета: знайомити дітей в ігровій формі з новими економічними поняттями, для розвитку сюжетної лінії гри «Банк»; удосконалювати техніку гри і розширювати орієнтування дітей в соціальному житті; формувати активну позицію дитини в грі, реалізовувати сфери його власних інтересів. **Форма організації:** пізнавальні заняття з певним економічним змістом.

Предметне наповнення ігрових зон:

- робоче місце банкіра: стіл, стілець, комп'ютер, телефон, папка з документами;
- робоче місце касира: каса, сейф, папка для документації;
- охорона: стіл, стілець, телефон.

Характеристика основних напрямків роботи. На відкриття банку в ролі банкіра виступає вихователь. В ході гри ця роль передається одному з дітей.

Дається установка (мотив на гру): Всі бажаючі відкрити власну справу, можуть отримати в банку грошові кредити. Подумайте, яку справу ви хочете відкрити, чим вам цікаво

займатися. Отриманими грошима ви розпоряджаєтеся як хочете: можете заробити ще більше, можете витратити на що-небудь, але в кінці гри ви повинні повернути гроші банку.

Банкір обговорює з кожним клієнтом: яку справу він хоче відкрити, чому, скільки грошей йому для цього потрібно; домовляється, яку суму потрібно буде повернути в банк в кінці гри.

Самостійна гра дітей. Відкриття власної справи. Пропонується певний набір ігрового матеріалу, з якого кожен вибирає все, що йому потрібно для гри. Потім діти самі створюють нове ігровий простір (відкриваю магазин, кафе, ветеринарну лікарню тощо).

Розгортається вільний сюжет гри за власним задумом, де вони використовують всі доступні їм ігрові засоби.

Прийоми збагачення гри:

➤ Педагог виступає як зразок рольової поведінки, коли вступає в рольову взаємодію з іншими учасниками (банкір харчується в кафе, здійснює покупки в магазині, купує путівку в тур агенції тощо); рольових діалогів, з допомогою яких він стимулює потребу в спілкуванні між дітьми; входження в роль: зміна зовнішнього вигляду, обігрування ролі (зміна ходи, міміки, жестів); використання ігрового середовища: педагог відкриває власну фірму.

➤ Введення в гру різноманітних подій (день народження в кафе, термінове відрядження, відкриття нового відділу, пожежа тощо).

➤ Введення правил в гру: будь-яка справа має бути не тільки прибутковою, але і корисною; всі суперечки вирішувати тільки шляхом договору один з одним.

➤ Внесення нових предметів для гри: водійські посвідчення, кредитні картки, авіаквитки, записні книжки, рекламні буклети.

➤ Створення проблемних ситуацій: дефіцит товару, обмін товарами або послугами тощо.

Закінчення гри: Банк попереджає: Всі, хто взяв грошові кредити, терміново підійдіть в банк. Банк розпочинає свою роботу зі зворотного прийому грошових коштів. Банкір розмовляє з кожним з відкриття власної справи: як отримувалися гроші, на що вони витрачалися. Сума, що залишилася, підраховується і повертається в банк.

Завдання в процесі виконання дій:

- Обирання назви підприємства.
- Малювання майбутнього врожаю.
- Складання загадок «Загадки з грядки».
- Малювання реклами підприємства та товару.
- Вікторина «Якщо хочеш бути здоровим».
- Придумування рецепту «Вітамінний салатик».
- Виготовлення листівок «Квіти для матусі».

Обговорення результату гри, попередні оцінки дій, аналіз помилок і спільний пошук способів подолання помилок.

Запропонувати дітям подумати, що ще можна вирощувати взимку на нашому підприємстві (травичку для пташок, курчат, домашніх улюбленців)

О. Алтанська,

*асистент вихователя дошкільного навчального
закладу комбінованого типу №57*

Смілянської міської ради

Черкаської області

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА «В МАГАЗИН ЗА ПОДАРУНКАМИ ДЛЯ АФЛАТУНА»

Анотація. Запропонована сюжетно-рольова гра допоможе формувати вміння дітей творчо використовувати в грі отриманні знання про економічні поняття. Розвивати

здатність спільно розгортати гру, погоджуючи власний ігровий задум з задумами одноліток. Закріплювати вміння співвідносити товар з певною кількістю грошей.

Мета: сформувати у дітей вміння грати в сюжетно – рольову гру; розвивати і збагачувати сюжет гри і підводити до самостійного створення ігрових задумів; вчити виконувати ігрові дії відповідно з ігровим задумом; вчити підбирати атрибути для гри самостійно; доповнювати ігрову обстановку відсутніми предметами, іграшками; розвивати вміння дітей взаємодіяти і ладити один з одним у спільній грі; розширити кругозір і пізнавальний інтерес до професій; закріпити знання дітей про правила поведінки в громадських місцях; розвивати творчу уяву; виховувати у дітей повагу до праці людей різних професій.

Рольові дії:

Завідувач магазину: Організовує роботу працівників магазину; робить заявки на отримання товарів; звертає увагу на правильність роботи продавця і касира; розмовляє з покупцями.

Покупці: Перераховують касирові, що вони хочуть придбати і скільки; розплачуються грошима; одержують чек від касира, за ним одержують товар.

Продавець: Видає товар за чеками; звіряє за ним кількість товарів; уважно ставиться до покупців.

Касир: Запитує у покупця, що він хоче придбати і скільки; пробиває чек (малює на чеку відповідну кількість паличок); видає його; дає здачу.

Шофери: Доставляють певну кількість різноманітних товарів; отримують заявки на їх отримання від завідувача магазину.

Працівники: Вивантажують одержаний товар на склад; розносять по відділах.

Хід гри: Діти грають у групі. Лунає рінгтон на комп'ютері, що надійшов лист. Педагог переглядає електронну пошту і знаходить новий лист.

- Як ви думаєте, від кого він?
- Хочете, я вам прочитаю, що в ньому написано?

Вихователь читає листа: Привіт діти! У мене сьогодні день народження! Пролітав повз вашій дитячий садочок і почув веселий сміх, побачив як ви дружно граєте і мені дуже захотілося запросити вас до себе в гості. Сподіваюся, ви обов'язково прийдете до мене, буду дуже чекати! Афлатун.

- Який цікавий лист! І коли Афлатун встиг його надіслав?
- Що ви вирішили? Прийmemo пропозицію Афлатуна?
- А з чим ходять на день народження?
- Що можна подарувати на день народження?
- А де нам взяти ці подарунки?

Я бачила, тут недалеко, відкрився новий магазин. Можна піти туди.

- Що потрібно для того, щоб купити що – небудь в магазині?
- Пропоную вам взяти гаманці, гроші, пакети.
- А на чому можна дістатися до магазину?
- Вибираємо громадський вид транспорту, їдемо на автобусі.
- Хто буде водієм автобуса? А кондуктором?

Кондуктор бере квитки. Пригадуємо правила поведінки в громадському транспорті: голосно не розмовляти, не балуватися, поступатися людям похилого віку місцем, міцно триматися за поручні, заходити і виходити з автобуса акуратно, не штовхаючись.

Водій: зупинка «Магазин подарунків»

Вихователь: Діти, подивіться, які відділи магазину ви бачите?

- А кого не вистачає в магазині?
- Хто працює в магазині?

Пропоную кому – небудь з нашої компанії зіграти ці ролі.

От і чудово, ролі розподілені, можна купувати подарунки. Пам'ятайте, що треба бути ввічливими один до одного (Діти обирають який подарунок купити. Продавці пропонують товари. Покупки оплачують в касі.)

Після того як подарунки куплені вихователь пропонує дітям поквапитися на автобус. Діти сідають в автобус і їдуть в групу.

Вихователь: Ось ми і приїхали. Розкажіть мені, які подарунки ви купили? (діти діляться з вихователем, пояснюють, чому обрали такі подарунки). Ми готові йти в гості.

- Діти, ви пам'ятаєте, як вести себе в гостях?
- Ви підготували привітання та побажання для Афлатунчика?

Давайте подзвонимо у дзвіночок, дамо знати, що ми вже прийшли (Діти дзвонять у дзвіночко.)

Афлатун: Який я радий, що ви прийшли до мене на День народження! Скільки ви мені подарунків принесли! Проходьте, будь ласка, і розташовуйтеся. Я дарма часу не гаяв і для вас приготував солодкий сюрприз! (Діти дарують подарунки і вітають Афлатуна. Можна провести гру «Коровай»)

Діти, допоможіть, будь ласка, накрити стіл.

Подивіться, що я для вас приготував! Запрошую всіх пити чай!

Рефлексія.

- Що ми сьогодні робили?
- Добре грали?
- Що найбільше сподобалося, а що не дуже? Діти дякують Афлатунчику за гостинність та прощаються.

С. Г. Стригун,
*вихователь Золотоніського закладу дошкільної
освіти (ясла-садок) «Ялинка»
Золотоніської міської ради
Черкаської області*

ІГРИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

***Анотація.** У роботі розкрито принципи та методи, які доцільно використовувати у роботі з дітьми та батьками для результативності по формуванню основ соціально-фінансової грамотності.*

*«Дитяча гра народжується з протиріччя:
дитина намагається діяти як дорослий,
але не може в силу своїх вікових особливостей,
тобто, граючи вона відпрацьовує
ситуації дорослого життя»*

Л.С. Виговський

Всі ми добре знаємо, що пізнання навколишнього світу, його норм правил відбудовується через спостереження. Набуття досвіду поведінки, спілкування в соціумі здійснюється через гру. Сюжетно-рольові ігри дають змогу відшліфувати свої вміння і навички пристосування в світі. У грі дитина передає побачене, пережите нею, її рідними, просто випадковими людьми, ті емоції, інтонацію спілкування, що вразили дитину найбільше. Так створюються шаблони поведінки малечі в суспільстві та формуються основи соціально-фінансової грамотності.

Ми часто стаємо свідками поведінки дитини в магазині: одні поведуться спокійно, врівноважено, уважно спостерігаючи як мама, чи тато вибирає товар для дому. Особливо важливо, щоб дорослий промовляв, що він бере, навіщо це потрібно, залучав дитину до обговорення покупки; чому саме це, не інше, питав у дитини її думку, яку страву хотіла б скуштувати, що мама чи бабуся приготувала їй, які продукти для цього потрібні. Звертати увагу на якість продукту; що корисніше для здоров'я, а що краще оминати.

Інші діти нервують, капризують їм не цікаво, що мама приготує, головне щоб була нова іграшка. Це говорить про те що батьки не знайомлять дитину з сімейним бюджетом, з

основними та другорядними потребами. З маленького капризулі виростає великий егоїст, який звик задовольняти тільки свої потреби.

Тому наша мета полягає в тому, щоб сформувати у дошкільника елементарні економічні та фінансові знання, економічну культуру, уміння правильно орієнтуватися у різних життєвих ситуаціях шляхом використання різних форм організації дитячої діяльності, спрямувати на формування навичок економічного мислення у дітей з урахування сучасних соціальних умов. Вчити малят розуміти, чути своїх рідних, орієнтуватися у розподілу фінансів родини на різні витрати.

Враховуючи те, що дошкільник перебуває в садочку більше часу ніж вдома, нам вихователям, потрібно мати тісний зв'язок з родиною малечі, щоб те що ми навчали вдень батьки могли закріпити на практиці. В той час, коли перебувають у суспільних місцях разом з малечою. Батьки повинні бути проінформовані про завдання, які ми ставим перед дитиною, про що розповідали, в що грали, яких правил дотримувалися. Тож і завдання повинно бути одне і для вихователя в садочку і для батьків.

- Створити сприятливі умови для ознайомлення батьків з основами соціально-фінансової та економічної освіти та виховання дітей дошкільного віку.
- Сприяти залученню дітей до світу елементарних уявлень про економічні та фінансові процеси застосовуючи у садочку екскурсії до різного типу магазинів (продуктові, господарчі, та ін.) з батьками – спільні походи до магазинів.
- Формувати у дітей навички самопізнання через спілкування в садочку з однолітками в сюжетно-рольових іграх; з батьками – в магазині з продавцями: дати дитині змогу розраховуватись за вибраний товар.
- Дати уявлення про різні потреби, обмеженість можливостей і задоволення потреб про ресурси, як і для чого вони використовуються, які ресурси потрібні людині, про вироби і як їх отримують про обмін товарами і послугами, про гроші та їх значення в житті людини.
- Виховувати інтерес до економічних та фінансових знань на основі всіх видів дитячої діяльності; на заняттях з математики, грамоти, конструювання, тобто розвивати логічне мислення, мову дітей.

Для успішної підготовки дітей до дорослого життя їх грамотності, обізнаності, накопиченню життєвого досвіду потрібно дотримуватися таких принципів:

- Системності, раціональне, послідовне та цілісне планування пізнавального матеріалу.
- Доступності матеріалу, розуміння того, що це, навіщо, коли і як відбувається.
- Суб'єктивності, коли діти перестають бути об'єктами пливу, а стають повноцінними учасниками спільної з дорослими діяльності.
- Орієнтації на цінності, тобто формування первинного економічного досвіду.
- Свідомому використанню методів навчання, які відкривають дітям можливість бути самостійними, активними, реальними суб'єктами процесу пізнання.
- Доцільності спрямування зусиль дитини на досягнення конкретної мети, її діяльності, результатів.

Враховуючи всі фактори, дотримуючись етики спілкування дорослих – ми даємо приклад дітям. У нас є прекрасні можливості виховати соціально та фінансово грамотну людину, справжнього, ввічливого громадянина нашої прекрасної країни, що має назву Україна. Це наше майбутнє і яке воно буде залежатим від нас.

Дидактична гра: «Ознайомлення дітей з гривнею». Мета: Вчити дітей розрізняти державну символіку. Формувати стійкі знання призначення символів країни для українського народу. Розвивати кругозір, логічне мислення. Виховувати шану до грошей. **Матеріал:** Карточки із зображенням грошових знаків різних країн.

Хід. Вихователь пропонує дітям роздивитися картки із зображенням грошових знаків різних країн. Пропонує вибрати українські гривні. Уточнює на що потрібно звертати увагу при відборі валюти. Виграє та дитина, яка відшукає більшу кількість грошових знаків.

Дидактична гра «Де беруться гроші?» Мета: Ознайомити дітей з варіантами заробітку грошей та їх накопичення. Виховувати повагу до праці, старанність. **Матеріал:** Набір карток,

професій дорослих, продуктів їх праці, картки-гроші афлатунчики, іграшковий магазин; п'ять конвертів із завданнями від Афлатуна.

Хід. Афлатун пропонує виконати завдання, за кожен правильну відповідь діти отримують карточку-флатунчика. Діти, які дадуть правильну відповідь можуть вибрати собі іграшку, яка відповідає їх кількості. Виграє та дитина, яка отримала більшу кількість грошей-афлатунчиків.

Дидактична гра: «Види витрат, які стосуються родини». *Мета:* Вправляти дітей у виборі пріоритетних покупок родини. Враховуючи встановлений бюджет, який не можна перевищувати. Розвивати логічне мислення, кмітливість. Виховувати заощадливість, турботу про всіх членів родини. *Матеріал:* Картки із зображенням продуктів харчування, іграшок, розваг. Цінники на ці продукти умовні гроші.

Хід. вихователь дає дітям картки-гроші і пропонує піти в магазин і вибрати на ту суму, що є у дитини. Продукти, чи предмети, які вона вважає за потрібні. Враховуючи бажання задовільни потреби кожного з своєї родини. Виграє та дитина, як вкладеться в бюджет і не забуде про кожного члена родини.

Дидактична гра «Супермаркет». *Мета:* Вчити дітей класифікувати різні види товару і викладати їх на полицки, утворюючи різні відділи: молочний, кондитерський, овочевий, фруктовий, рибний, іграшковий, побутової хімії. Розвивати аналітичне мислення, кмітливість. *Матеріал:* Картки із зображенням різного виду товару, полицки різного кольору, дзвіночок, бейджик менеджера.

Хід. Вихователь пропонує дітям розкласти товар по полицкам з урахуванням їх призначення. Та дитина, яка вправиться швидше із завданням натискає на дзвіночок і стає супер менеджером, отримує бейджик з призначенням.

Дидактична гра «Вибери корисну річ». *Мета:* Вчити дітей аналізувати якість предмета, розвивати логічне мислення, монологічне мовлення, уміння пояснити чому цей предмет корисний, чим саме. Виховувати дбайливе ставлення до свого здоров'я. *Матеріал:* Набір муляжів овочів, фруктів, бутафорські цукерки, солодоці.

Хід. Дитині пропонують обрати товар, на думку якої він корисний. Коли дитина дає чітку відповідь вона має право його забрати. Перемагає та дитина, яка бере найбільшу кількість корисного товару.

Дидактична гра «Ми в магазині». *Мета:* Вправляти дітей у поведженні себе в магазині. Послідовності придбання та купівлі товару. Формувати вміння встановлювати логічний ланцюжок дій. Виховувати культуру поведінки, ввічливість, стриманість. *Матеріал:* Картки-гроші, картки видів продуктів, картка-смайлик (з усмішкою).

Хід. Дітям пропонують вибрати товар на ту кількість коштів, яка в них є при цьому бути ввічливими, стриманим при спілкуванні з продавцем. За хороші манери дитину нагороджують смайликом ввічливого покупця.

Сюжетно-рольова гра «Супермаркет». *Мета:* Спрямувати дітей до розвитку сюжетно-рольової гри «Супермаркет» формувати вміння використовувати здобуті знання, вміння і навички у побудові супермаркету розподілу товару по секторам, розподілу праці: продавця, консультанта, який пропонує товар. Розвивати діалогічне мовлення. Зорієнтувати вміння співвідносити товар з певною кількістю грошей. Виховувати розважливість, культуру спілкування. *Матеріал:* Забезпечити дітей муляжами видів продуктів, касовим апаратом, грошима-картками, візочками для покупки товару.

Хід. Вихователь звертає увагу дітей на те, що будівельники збудували новий супер маркет. Пропоную завезти продукцію у новий магазин, розкласти його по відділах. А покупцям придбати відповідний товар їх смаку.

Сюжетно-рольова гра «Театр». *Мета:* Спонукаати дітей до виникнення сюжетно-рольової гри «Театр» вправляти в умінні розподіляти ролі, визначати хто ким буде, розвивати творчу уяву. Закріплювати у грі економічні поняття: «бюджет», «витрати», «комфортні місця». Виховувати вміння розподіляти ролі: актори, касир, глядачі. *Матеріал:* Забезпечити дітей квитками з нумерацією місць, рядів, ширмою, ляльковим театром, чи масками за вибором дітей, грошима-картками, стільчиками з нумерацією місць.

Хід. Звернути увагу на яскраву вивіску, що у театрі буде показуватися казка. Спрямувати дітей до розподілу ролей відповідно до обраного сюжету, використанню атрибутів до гри.

А. О. Буценко,
вихователь Золотоніського закладу дошкільної
освіти (ясла-садок) «Струмочок»
Золотоніської міської ради
Черкаської області

ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню і характеристиці основних навичок соціально-фінансової грамотності дітей дошкільного віку шляхом розробки оригінальних дидактичних ігор. Під час створення завдань враховано принцип сучасності, що уможливило обговорення складних реалій сьогодення у контексті зазначеної теми.

За результатами моніторингу «Фінансова грамотність, фінансова інклюзія і фінансове благополуччя в Україні», проведеного за підтримки USAID у вересні 2021 року, країна є на одному рівні з найнижчим значенням серед 30 країн в опитуванні ОЕСР, що пояснюють низькими результатами за індикаторами «ставлення до фінансових питань» і «фінансові знання». Причиною такої несприятливої ситуації серед різних верств населення слід вбачати в недостатній увазі в період дошкілля, коли дитина розпочинає ідентифікувати своє положення у соціумі, вчиться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між окремими подіями та явищами.

Найбільш ефективним навчальним методом засвоєння соціальних і фінансових компетентностей є гра, під час якої дитина дошкільного віку здатна набути життєво необхідний досвід рольової поведінки, реалізувати засвоєне через призму свого бачення, здійснити обмін думками й уміньми. Складність у зацікавленні дитини соціально-фінансовими зв'язками переважно є наслідком відсутності креативності й інноваційності під час розробки ігор, функції яких відзначені дієвим зберіганням й обробкою знань про поведінку в соціумі та формуванням первинних засад фінансової обізнаності.

Для створення сучасної гри вихователю потрібно детально дослідити всі складники освітнього напрямку «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність» і виокремити для себе найбільш проблемні мікротеми, які можуть бути засвоєні лише шляхом творчого підходу до організації заняття. Так, вагомим завданням педагога вважаю введення в навчальний процес розуміння дітьми необхідності ощадливого ставлення до фінансів і майна, що є безпосереднім продуктом трудової діяльності. Основні прогалини дорослих у створенні дієвого середовища для засвоєння фінансової компетентності вихованцями вбачають у недостатній увазі до формування ціннісного ставлення до коштів, небажанні залучати дитину до планування сімейного бюджету, відсутності наочності під час пояснень стосовно процесу заробітку тощо. Педагогічна взаємодія вихователя не має бути обмежена роботою з дитиною, оскільки головним провідником у світ економічного мислення є дорослий, що є найвпливовішою ланкою поза межами закладу освіти.

Водночас сучасна дитина дошкільного віку, що здебільшого не є готовою до розуміння складного процесу заробітку, вважає наявність грошей у батьків легкодоступним інструментарієм для задоволення власних егоїстичних потреб. Педагогу необхідно проінформувати дитину про базові складники фінансового кругообігу ресурсів, що забезпечують добробут її найближчого оточення, серед яких доцільно виокремити:

- джерело одержання коштів для потреб родини;
- поняття про матеріальну забезпеченість і рівень життя сім'ї;

- особливості функціонування сімейного бюджету та його планування (оплата комунальних послуг, розподіл коштів на харчування, транспорт, навчання, одяг, розваги, медичні послуги та ін.);
- перелік індивідуальних ресурсів необхідних для результативного заробітку (здоров'я, готовність до фізичного чи психічного навантаження, час, внутрішній стимул працювати тощо).

Зазначена підготовча робота уможливує проведення гри для дітей старшого дошкільного віку, яка унаочнить поширену проблему відсутності розуміння скінченності грошей і продемонструє потребу ощадливого ставлення під час розподілу фінансів.

Дидактична гра «Планування бюджету». Дохід і витрати сім'ї

Мета: поглиблювати знання дітей про планування родинного бюджету та витрати; формувати засади фінансової компетентності; вчити вмотивувати свій вибір; розвивати аналітичне мислення, мовленнєві навички, схильність до логічного аналізу та порівняння; виховувати наполегливість, повагу до праці.

Матеріал: монети, тематичні ілюстрації (іграшки, одяг, транспорт, їжа, ліки, дитячий садок, солодоці, комунальні послуги, родинний відпочинок).

Хід Кожна дитина отримує певну кількість монет (10), яку варто порахувати перед початком гри для повторного закріплення числових найменувань в межах десяти, що полегшить виконання групової роботи. Вихователь має вмотивувати одержання коштів дітьми хорошою поведінкою чи добре виконаною працею під час занять. Відповідно до вже відомого матеріалу слід спланувати родинний бюджет з урахуванням розуміння першочергової нагальності деяких предметів та послуг, індивідуальних умов життя сім'ї і власних потреб. Загальна сума пропонованого матеріалу становить 19 монет, що унеможливує купівлю всіх одиниць товару та потребує раціонального використання коштів.

Вихователь пропонує переглянути зображення, серед яких необхідно вибрати ті, що будуть придбані протягом найближчого місяця (наголошуємо на тривалості цього часового проміжку). Розпочати варто з тих речей, які мають бути обов'язково придбані:

- їжа;
- комунальні послуги;
- дитячий садок.

Після оплати до дитини має прийти первинне усвідомлення, що вподобаних речей залишилось ще багато, а монет залишилося мало. Проте наступним кроком гри є врахування ще деяких особливостей використання бюджету:

- Якщо в родині хтось захворів, необхідно придбати ліки, які зазвичай є досить дорогими, що потребує додаткових витрат і обмежень.
- Наявність особистого транспорту вимагає регулярної купівлі палива. За умови відсутності автомобіля у родині варто знайти кошти для користування громадським транспортом, що також не є безкоштовним задоволенням.
- Новий сезон, який провокує зміну погодних умов, псування одягу чи поступове дорослішання, викликає потребу в оновленні гардеробу.

Врахування цих фактів також нівелює можливість купити щось для себе (іграшки, солодоці, омріяний відпочинок). Так, дитина має усвідомити, що батьки не можуть виконати всі бажання і постійно заохочувати її потреби в насолоді. Лише шляхом постійної праці чи економії коштів, батьки час від часу можуть забезпечувати дітей всім необхідним і радувати приємним сюрпризами.

Вибір має бути словесно обґрунтованим та логічним, що зараховуємо до позитивного результату гри.

Додаток. Зображення речей для планування бюджету

Необхідним завданням є розширення уявлень дітей дошкільного віку про різноманітність природних і капітальних ресурсів, їх вагомості для людини. Дитина повинна вміти цінувати та розуміти, що кожен навколишній предмет є результатом праці людини, а всі природні ресурси є вичерпною величиною, яку потрібно заощаджувати. Логічним наголосом під час збагачення уявлень про обмеженість ресурсів країни має стати вказівка про підпорядкування людини природою, потребі її раціонального та економного використання. Вихованці мають знати, що кожен предмет створений людиною потребує фінансових інвестицій (закупівля матеріалів, сплатення послуг фахівця та ін.), а свідоме чи випадкове руйнування є виявом неповаги та недбалого ставлення до людської праці.

Доцільною грою для дітей середнього та старшого дошкільного віку вважаю встановлення причинно-наслідкового зв'язку тих явищ, що призводять до збідніння ресурсів держави та зайвим витратам, уникнення яких можливе за умови дотримання конкретних правил.

Дидактична гра «Збереження ресурсів країни». Чисте довкілля

Мета: вчити свідомо та заощадливо використовувати доступні ресурси; формувати засади фінансової компетентності; вчити встановлювати причинно-наслідковий зв'язок, вмотивувати свій вибір; розвивати аналітичне мислення, мовленнєві навички, схильність до логічного аналізу та порівняння; виховувати почуття відповідальності, любов до людей і природного оточення.

Матеріал: ілюстровані логічні ланцюжки (лісова пожежа; засмічення довкілля; вандалізм; економія світла; єдність у збереженні ресурсів).

Хід. Вихователь пропонує дітям розглянути зображення основних проблем країни, які здатні призвести до надмірного витрачання коштів держави задля виправлення згубної ситуації. Кожне зображення має покроково доповнювати наступне з метою пробудження відповідних асоціацій, які є наслідком досить недбалого ставлення до навколишнього світу. Результатом логічного ланцюжка є значна кількість грошей, на яку потрібно звернути особливу увагу для того, щоб уможливити процес розуміння ключової формули «збереження довкілля = збереження фінансового добробуту країни».

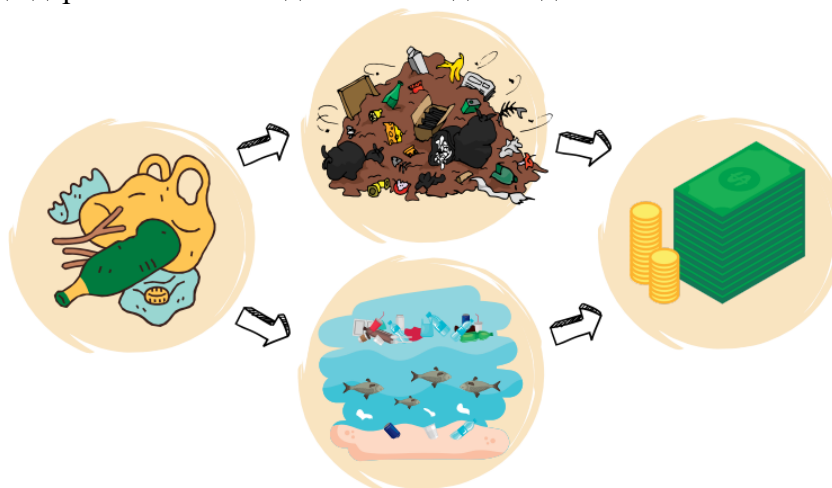
Перший ланцюжок демонструє розпалення вогнища на природі, що часто провокує пожежі через неухважність під час завершального етапу відпочинку (загасити полум'я, прибрати сміття). Усунення пожежі, відновлення зеленої місцевості та смерть окремих

популярній тварин потребує серйозних коштів, чого можна було б уникнути, якби люди виявляли більшу повагу та уважність.

Додаток. Логічний ланцюжок «Лісова пожежа»

Наступним завданням є прослідкувати наслідки недбалого ставлення до утилізації сміття, що виявлено у відмові від необхідного сортування відходів і навмисному засміченню довкілля. Так, це призводить до появи надмірної кількості сміттєзвалищ і забрудненню водойм, через що держава має знаходити кошти для подолання екологічної катастрофи.

Додаток. Логічний ланцюжок «Засмічення довкілля»

Поширеною проблемою є цілеспрямоване руйнування або псування майна, придбаного на кошти держави. На цьому етапі варто повідомити дітей про кримінальну відповідальність і можливий штраф за неправомірні дії. Через посилення вандалізму держава не здатна в повному обсязі виокремлювати гроші для побудови чогось нового, що пов'язано з необхідністю відновити втрачене. Слід також звернути увагу вихованців на правила поведінки під час гри в груповій кімнаті: бережливе ставлення до іграшок та інших речей, які вони бачать навколо.

Додаток. Логічний ланцюжок «Вандалізм»

Воєнні реалії потребують висвітлення питання економії електроенергії, що є вимушеною необхідністю для кожної української родини. Оскільки відсутність світла чи водопостачання може стати ще одним травматичним досвідом у нелегкий час, вихователь має зорієнтувати дитину, що чергове відключення свідчить про сумлінну працю наших працівників, які невпинно працюють над відновленням і нормалізацією звичного життя. Задля реалізації цього плану варто заощаджувати електроенергію, що неодмінно сприятиме нашій перемозі.

Додаток. Логічний ланцюжок «Економія світла»

Завершити гру, що містить дещо суперечливий зміст, варто позитивним спрямуванням у русло беззаперечної перемоги над злом і заклик до єднання проти спільного ворога. Так, якщо кожен громадянин буде дотримуватись описаних доктрин, це призведе до бажаного ослаблення впливу сусідніх країн і дезорієнтує деяких згубних постатей під час чергового нахабного втручання у внутрішні справи суверенної держави. Свідома турбота про навколишні ресурси та розуміння фінансових процесів – кінцевий результат представленої гри.

Вибір має бути словесно обґрунтованим та логічним, що зараховуємо до позитивного результату гри.

Додаток. Логічний ланцюжок «Єдність у збереженні ресурсів»

Вивчення фінансового та соціального світу не є можливим без залучення актуальних відомостей про надскладний етап у житті кожного свідомого українця. Оскільки діти не перебувають у вакуумі, відчувають кожную зміну настрою, що транслюється через дорослих, потребують евакуації через жахливі умови, стають свідками руйнації звичного середовища, втрати чи поранення близької людини, виникає потреба поступового введення вихованця в новий інформаційний простір воєнного стану.

Завданням вихователя є попередити зростання вибагливого сліпця, який здатен лише критикувати недосяжність швидкого завершення війни, не беручи ніякої участі для справдження цієї мети. Дитина має розуміти разючу потребу в наявності коштів для добробуту армії, складність підтримання звичного бюджету держави через знищення значної кількості робочих місць, постійну необхідність в громадській допомозі та її грошових чи трудових пожертв.

Розмова про сьогодні з урахуванням суперечливого змісту викликає ряд суперечностей під час планування майбутнього перебігу заняття і вибору ігор, які зможуть не лише зацікавити, але й не травмувати психіку дитини. Так, вихователю необхідно подати матеріал без послоговування натуралістичними реаліями та піднесеними висловлюваннями, що переоцінюють дійсність.

Ознайомлення з фінансовими потребами країни у період війни пропонуємо здійснити шляхом залучення дітей середнього та старшого дошкільного віку до дидактичної гри, яку варто неодноразово проводити для закріплення розуміння постійного ведення власної боротьби на користь держави. Інтелектуальна карта, що є базисним компонентом реалізації цілей гри, уможливить закладання поступових кроків, які допоможуть забезпечити українських бійців усім необхідним на лінії фронту.

Дидактична гра «Допомога для ЗСУ». Україна – це ми

Мета: сприяти пізнавальному інтересові до вивчення особливостей своєї країни; формувати засади фінансової компетентності; спонукати до творчої діяльності; розвивати

аналітичне мислення, мовленнєві навички, схильність до логічного аналізу та порівняння, вміння доцільно використовувати кошти для допомоги державі; виховувати почуття національної ідентичності.

Матеріал: інтелектуальна карта «Допомога для ЗСУ».

Хід. За умови відсутності в дітей досвіду роботи з інтелектуальними картами, варто пояснити специфіку функціонування цього виду роботи, провести підготовчу роботу та навести декілька простих прикладів.

Центральною ланкою представленої інтелектуальної карти є зображення бійців ЗСУ, які потребують термінової матеріальної допомоги. Вихованці за допомогою педагога мають встановити можливі шляхи вирішення проблеми недостатньої кількості коштів на забезпечення потреб української армії. Під час виконання гри слід враховувати принцип поступовості та покроково вести дітей до переможної фінансової верхівки:

Добровільна участь у збиранні гуманітарної допомоги волонтерам (гроші, речі). Доцільним є вказати на безоплатність щоденної праці волонтерів і обговорити їхню вагомість для поповнення бюджету.

- Фахівці окремих трудових галузей можуть героїчно відмовитись від частини прибутку та розпочати виготовляти речі на потреби армії. Наприклад, швачки можуть шити одяг для різних сезонів, що створить більш комфортні умови для досягнення перемоги; кухарі можуть готувати додаткові запаси їжі для задоволення харчових потреб української армії; блогери безкоштовно можуть транслювати перебіг подій на фронті та поширювати джерела, де існує термінова необхідність у коштах тощо.
- Економія власних коштів і пожертва невеликої суми на потреби армії, що позитивно вплине на рівень забезпеченості.
- Ведення власного фронту, що реалізовано в продовженні виконання своєї звичайної роботи, для підтримання бюджету країни. Слід пояснити, що за умови відсутності сумлінних працівників, країна не зможе поновлювати свої ресурси та швидко збідніє. Так, діти дошкільного віку мають продовжувати відвідувати дитячі садки та одержувати знання, школярі повинні виконувати домашнє завдання, фахівці старанно працювати та винаходити щось унікальне, а кожен українець мусить прагнути до саморозвитку.

Вибір має бути словесно обґрунтованим та логічним, що зараховуємо до позитивного результату гри.

Отже, використання різних ігор під час опанування соціально-фінансової грамотності дає змогу реалізувати творчий підхід і виявити індивідуальність педагога у процесі підготовки до занять. Незважаючи на різноспрямованість запропонованих завдань, не слід критикувати вихованців за надмірні веселощі та ігри, які означені як ті, що «не на часі», та необачно підвищувати голос з метою довести значення дистанційно поважати кожного захисника своїми вираженими діями. Головне – подати матеріал про складний світ фінансів креативно та доступно, не заангажовуючи інформацію застарілими доктринами, які втратили свою актуальність і не є цікавими для дітей дошкільного віку.

С. Приймак,
вихователь дошкільного навчального
закладу комбінованого типу №57
Смілянської міської ради
Черкаської області

ЛАСКАВО ПРОСИМО У СВІТ АФЛАТУНА

(розробки дидактичних ігор)

Анотація. Серія запропонованих дидактичних ігор для дітей старшого дошкільного віку спрямована на розкриття основних економічних категорій (першочергові і другорядні потреби, вибір, праця, товари, послуги, гроші тощо), формування в дітей бережливого ставлення до природних ресурсів і результатів праці людини.

Я вмю робити сам Мета: звернути увагу кожної дитини на те, як добре бути самостійним. Націлити дошкільника на подальший розвиток самостійності. **Матеріал:** для кожної дитини необхідно підготувати схему, особисту фотографію, кольорові олівці, ручки.

Хід. Несподівано в групу заходить Афлатунчик. «Я, малята, навчився бути самостійним: умю самостійно вдягатись, акуратно їсти, класти іграшки на місце, берегти речі, посуд. Мої батьки дуже раді цьому. А ви хочете потішити своїх мам і татів? Тоді я подарую вам нескладні схеми «Я вмю робити сам». Ось вони які!»

Дитина повинна намалювати або написати в колах, що вона вмю робити, а потім наклеїти свою фотографію. Можна додати ще кола й запам'ятати їх. Вихователь із Афлатунчиком вибірково підходять до дітей, питаючи: «Яку свою самостійну справу ти вважаєш важливою? Чому?»

Афлатунчик дякує всім і, радий, іде. (Заповнені схеми у файлах рекомендуємо віднести додому, доповнивши їх разом із мамою й татом.)

Поламана іграшка Мета: Підводити дитину до розуміння того, що всі іграшки купити неможливо, тому необхідно любити й берегти ті, що є; іграшки треба «лікувати», тобто проводити необхідний ремонт. **Матеріал:** зламані іграшки; інвентар, за допомогою якого можна організувати «Іграшкову лікарню»: клей, ножиці, стиплер тощо.

Хід. У групі з'являється Афлатунчик із посилкою в руках. Засмучений Афлатун пояснює дітям: «Мені надійшла посилка від хлопчика Михайлика. У ній кілька поламаних іграшок і коротка записка: «Це мої найулюбленіші іграшки, вони зламалися. Що ж мені робити? Допоможіть!» Афлатунчик пропонує дітям подумати, що робити Михайлику. Кожна відповідь має бути аргументована.

- Викинути всі поламани іграшки?
- Віднести в темну комору, нехай собі там лежать?
- Гратися з поламаними іграшками?
- Попросити батьків відремонтувати їх?
- Подарувати такі іграшки іншим дітям?
- Попросити маму й тата купити нові, схожі на поламани?
- Організувати «Іграшкову лікарню» і разом із дорослими, «полікувати» поламани іграшки?

- Як найкраще вчинити й показати Іванкові добрий приклад?
- А чи всі іграшки можна відремонтувати?

Коли іграшки «вилікуються», Афлатунчик, складаючи їх у посылку, раптово помічає на дні коробки ще одну записку й сердечко з написом «Дякую!» У записці Михайлик дякує всім і пропонує погратися відремонтованими іграшками.

Сімейні доходи і витрати *Мета:* закріпити знання дітей про сімейні доходи і витрати. Особливу увагу звернути на невеликі, але цінні доходи пенсіонерів, студентів, дітей. Виховувати тактовне ставлення одне до одного незалежно від рівня доходів, а також вдумливе ставлення до витрат, ощадливість. *Матеріал:* загальний малюнок із зображенням сім'ї; предметні картинки із зображенням кожного члена родини: мами, тата, бабусі, дідуся, старшого брата-студента, сестри-дошкільниці; предметні картинки на синьому картоні із зображенням доходів (гаманець із зарплатнею бабусі, дідусь із грошима, лотерейний квиток, мама й тато на роботі; бабуся й дідусь, які вирощують на дачі садовину й городину для консервування); витрати – предметні малюнки на червоному тлі (харчі, проїзний квиток, похід у театр, одяг, меблі, побутова техніка, іграшки тощо); дзвіночок; чарівна торбинка; скарбничка.

Хід. В групу заходить Афлатунчик з чарівною торбинкою.

Афлатунчик: Ви такі чудові малята, що я вирішив подарувати вам незвичайний подарунок (Дістає з торбинки скарбничку). Це скарбничка, у ній можна накопичувати й зберігати гроші. Коли монетка входить у скарбничку – це дохід, або прибуток (прийшла), а коли виходить – це витрата (вийшла). Тут, у скарбничці, залишилося зовсім мало монет. (Струшує скарбничку.) На що ж я майже все витратив? Забув. Допоможіть мені пригадати, для чого я брав гроші зі скарбнички. (Діти допомагають своїми відповідями.)

- Хто з вас удома має скарбничку?
- Хто з дорослих працює і приносить дохід?
- Хто в сім'ї не працює, але так само опускає монети в скарбничку?

У вас на столиках лежать сині і червоні картки. На синіх картках зображено доходи, а на червоних – витрати. Коли я тихенько подзвоню в цей дзвіночок, нехай до мене підійдуть поодиноці діти із синіми картками в руках, а коли постукаю долонею по столу – нехай підійдуть малята (теж поодиноці) з червоними картками».

Під час ігрових дій Афлатунчик звертає увагу малят до того, що синіх карток має бути більше; питає, від яких червоних карток можна відмовитись або тимчасово відкласти їх.

На завершення Афлатунчик розповідає про свою сім'ю, про те, як усі її члени люблять і підтримують одне одного. У дружбі й скарбничка стає повнішою.

Він дарує цю скарбничку дітям і пропонує всім наступного дня принести по одній монеті й укинути її в цю чарівну скарбничку.

Моя домівка – моє здоров'я. *Мета:* розширити знання дітей про те, які бувають помешкання, як різні будівлі задовольняють потреби людей, тварин. Уточнити уявлення про те, як утримувати помешкання, щоб менше хворіти, як спеціально зміцнювати здоров'я всіх членів сім'ї; підкреслити, що хворіти – це погано з усіх боків: небезпечно для життя, усі навколо засмучені, багато витрат (вітаміни, ліки, мамин лікарняний, тощо). Дати розуміння, що формування здорового способу життя – це потреба кожної людини.

Матеріал: зображення помешкань людей і тварин; будівельні матеріали; меблі, килими, посуд, одяг, взуття; вітринна підставка від цукерок «Чупа-чупс» із картками для продуктів і назвами вітамінів у них; «рукавички-вітамінки».

Хід. Заходить Афлатунчик з оголошенням у руках «Хочу купити будинок».

Афлатунчик: «Де кілька років я збирав гроші на купівлю нового житла. Допоможіть мені розібратися, який будинок краще купити». Вихователь пропонує дітям провести вікторину «Ці різні оселі», показує малюнки та ставить такі запитання:

- Чим гарний багатоквартирний будинок?
- Чому корисним для здоров'я вважають будиночок у селі?
- У якому будинку краще жити – у цегляному, дерев'яному чи панельному?
- Який будинок довше зберігає тепло, а який холоне швидше?

- У якому місці краще побудувати своє житло (біля великих будинків, біля річки, біля лісу)? Чому?
- На якому поверсі краще жити літнім людям?
- Чи добре мати в багатоквартирному будинку балкон, лоджію або терасу?
- Які матеріали для внутрішнього ремонту помешкання корисніші – натуральні чи синтетичні?
- Як зробити повітря в оселі чистим?
- Яке освітлення в домівці необхідне? (Різне: загальне – люстра під стелею; торшер – біля дивана, для відпочинку й читання; настільна лампа на робочому столі для готування уроків.)

Найактивнішим дітям вихователь роздає картки у вигляді кружечків-вітамінок. Далі проводять гру-фантазію «Що було б, якби...». Вихователь називає декілька парадоксальних ситуацій:

- Ведмідь жив у гніздечку;
- Дятел спав у барлозі;
- Білочка побудувала свою хатку в землі;
- Їжачок звив гніздечко на осиці;
- Вовк стрибав по деревах і жив у білчиній хатці;
- Синички стали жити в лисячій норі.

Висновок: домівка допомагає людям і тваринам виживати й бути здоровими

Будь обережним. *Мета:* вчити дітей діяти в екстремальних ситуаціях, у небезпечних для життя в умовах. Вміти оцінювати позитивні та негативні вчинки своїх товаришів та свої власні. Викликати бажання турбуватися про своє здоров'я та здоров'я своїх однолітків. Виховувати почуття взаємодопомоги, чуйності, сміливості, співчуття. *Матеріал:* Ігрове поле складається з єдиної сюжетної картини, через яке проходить чарівна стежина з різнокольорових кружечків (червоний, чорний, жовтий, синій...). Ігровий кубик з числовим позначенням (сюжетних картинок із зображенням позитивних екстремальних ситуацій. Фішки для гравців).

Хід. У грі беруть участь від 2 до 6 учасників. За допомогою кубика або лічилки гравці встановлюють чергу. Гравці виставляють свої фішки на старті (початок чарівної стежини), і згідно поставленої черги кидають кубик і пересувають свої фішки на кількість кружечків, що відповідає числу, яке випало на кубику. Якщо фішка гравця зупинилась на пожежній машині, де зображено небезпечну для життя екстремальну ситуацію, то потрібно знайти сюжетну картинку з позитивною ситуацією і накласти її на першу картинку.

Якщо фішка зупинилась на жовтому кружечку, дитина повинна пересунути свою фішку на один кружечок вперед.

Якщо фішка зупинилася на червоному кружечку, гравець повинен назвати художній твір на пожежну тематику.

Якщо фішка зупинилася на чорному кружечку, гравець пропускає хід.

Якщо фішка зупинилася на синьому кружечку, гравець повертається на два кружечки назад.

Виграє той, хто першим прийде до фінішу.

Я та моя сім'я. *Мета:* закріплювати уявлення дитини про право кожної людини на життя та ім'я. Зосереджувати увагу дошкільників на власній особистості, її неповторності та індивідуальності. Формувати вміння складати розповіді про себе (визначати свої інтереси, вподобання, захоплення) та свою сім'ю (називати кількісний склад членів родини, їхні імена, вік, професії). Виховувати повагу до власної особистості та інших людей, любов до своєї родини, вміння цінувати життя, як своє, так і життя інших. *Матеріал:* ігрове поле, розділене на 5 частин, добірка карток із зображенням різної кількості (від 2-х і більше) сердець (позначають кількість членів родини) та зірочок (роки дитини); різноманітні іграшки, личка, що виражають певні емоції; кружечки різних кольорів.

Хід. Варіант 1. Дитина отримує ігрове поле, поділене на 5-ть частин і набори карток. Вихователь пропонує у центральну круглу частину поля покласти картку із зображенням

личка, що виражає ту емоцію, яка відповідає стану дитини в цю мить. В одну з прямокутних частин поля дитина кладе картку із зображенням такої кількості сердець, скільки членів у її сім'ї. В іншу – картку із зображенням улюбленої іграшки, і в останню – кружечок такого кольору, який у цей момент їй найбільше до душі. За цією моделлю дитина складає невелику описову розповідь про себе.

Примітка. Крім того, ця гра допоможе вихователю оцінити емоційний стан дітей у цю мить і, за потреби, скоригувати його.

Варіант 2. Учасники гри за цією ж моделлю складають розповіді про інших дітей групи. Потім перевіряють, чи правильно визначили їхній настрій і наскільки добре знають своїх друзів.

Які права порушено. *Мета:* закріплювати у дошкільників уявлення про поняття: «право», «обов'язки», «права дитини», «порушення прав дитини», «відповідальність». Учити дітей визначати, які права казкових персонажів було порушено (на основі запропонованих казок); Виховувати повагу до людей, розуміння того, що треба відповідати за свої вчинки та поведінку; Розвивати вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити припущення та висновки, обґрунтовувати власні думки, відстоювати вибрану позицію. *Матеріал:* ігрове поле з фрагментами відомих казок, фішки, гральний кубик. На полі розміщені цифри та піктограми прав дитини.

Хід. Учасники обирають собі фішки. По черзі кидають гральний кубик і роблять відповідну кількість ходів фішками (залежно від числа, що випало). На «зупинці» дитина має назвати казку, в якій опинилася, перерахувати персонажів цієї казки, описати зображену ситуацію, визначити, хто, чиї і які права порушив. Крім того, кожен учасник робить висновки й окреслює можливі шляхи розв'язання проблемної ситуації.

Збережемо природні ресурси. *Мета:* закріплювати знання дітей про різні природні ресурси. Звернути особливу увагу на скінченність багатьох видів природних ресурсів. Навчати розуміти й установлювати взаємозв'язок і взаємозалежність: стане менше природних ресурсів – гірше буде всім – і людям, і в цілому планеті Земля. Виховувати почуття господаря, раціональне, вдумливе ставлення до дарів природи. *Матеріал:* предметні малюнки всіх видів природних ресурсів; для кожної дитини по два кружки – червоний і зелений; табличка «SOS».

Хід. Під тривожну музику вбігає Афлатунчик із табличкою «SOS» у руках.

Афлатунчик: Сьогодні я рятувальник природних ресурсів. Чи ви знаєте їх? (Діти називають).

Запрошую всіх вас так само стати маленькими рятувальниками. Адже багато ресурсів зменшуються або зникають зовсім. Особливо їх стає менше, коли люди погано, легковажно до них ставляться: засмічують озера й річки (вони висихають), розводять багаття (стає менше рослинності), відстрілюють тварин (деякі види зникають), вирубують ліси (стає менше грибів, ягід, тварин і птахів) тощо.. Адже є такі ресурси, які відновити неможливо: дерева можна посадити, а вугілля в землю не можна додати, виростити, посадити.

Зараз я, покажу вам малюнок. Якщо на ньому зображено той ресурс, який можна відновити, показуйте зелений кружок, а якщо ні – червоний.

Після показу червоного кружечка потрібно казати «SOS» (врятуйте) і свій варіант порятунку.

Ведучий показує картинки:

- Ліс – діти (поодиночі, доповнюючи одне одного) показують зелений кружок і кажуть: «Потрібно берегти рослини, висаджувати молоді дерева»;
- Риба в річці – зелений кружок, слід зберігати водойми чистими, не ловити рибу сітями;
- Вода, вугілля, залізо, золото, срібло, нафта – червоний кружок, ці ресурси потрібно берегти для своєї країни, розумно використовувати.

Кожному рятувальникові Афлатунчик дарує емблему «Юний еколог».

Чарівні перетворення. *Мета:* Формувати уявлення дітей про те, що природні ресурси виконують важливу економічну функцію, приносять дохід і користь людям. Виховувати дбайливе ставлення до речей, зроблених людськими руками. *Матеріал:* Картки-кружечки, на кожній із яких написано по одній букві: П (природні ресурси), Р (рукотворний світ); Ілюстрації

з зображеннями природних ресурсів і предметів, зроблених руками людини (рукотворного світу).

Хід. Варіант 1. У руках у дітей – по дві картки (з двома літерами). У Афлатунчика – ілюстрації з зображеннями природних ресурсів і рукотворного світу.

Афлатунчик: Ми з вами вже знаємо, що природа дарує нам ліси, річки, гори, пустелі, сонечко та хмаринки, дощ і сніг. А люди користуються цим і створюють блага, тобто рукотворний світ. Зараз я покажу вам різні малюнки.

Побачивши природний ресурс, покажіть кружечок із літерою «П». Якщо цей предмет зроблено руками людини, підніміть кружечок із літерою «Р».

На малюнках показано: ліс, меблі, річку, море, консерви, компот із ягід, квіти в крамниці, воду, що тече з крана, тощо.

Варіант 2. Приготувати дві коробочки з літерами «П» і «Р». Попросити дітей правильно розкласти картки в них.

На завершення всі проходять по кімнаті групи і не тільки називають предмети й речі, але й розповідають, із яких природних ресурсів їх зроблено.

Хто мрії заповітної досяг, той високо злетить, неначе птах! *Мета:* навчати дітей мріяти, утілюючи свої перші бажання та мрії в іграх. Уточнити, що мрію здійснити нелегко, але той, хто прагне вчитися, трудитися, читати, багато знати, обов'язково досягне задуманого. Виховувати наполегливість і цілеспрямованість. *Матеріал:* загадки про професії й ілюстрації до них; предметні матеріали; атрибути для двох сюжетно-дидактичних ігор «Космонавти», «Журналісти».

Хід. Афлатунчик приносить у групу барвистий конверт із загадками й малюнками-відгадками. Гість називає загадки, а діти, по черзі підходячи до столу, обирають малюнок-відгадку і називають уголос професію:

- Він готує нам обід (Кухар.)
- Він бореться з вогнем (Пожежник.)
- Він прописує мікстури, нас лікує від застуди (Лікар.)
- Він малят стриже уміло (Перукар)
- Він костюм для вас пошиє (Кравець)
- Тебе в біді він захистить (Поліцейський, рятувальник, військовий)
- Він вище за зірки злетить (Космонавт)
- Про все, що сталося на планеті, для вас напише у газеті (Журналіст)
- Швидко возить пасажирів (Водій)

Афлатунчик. «Усі професії важливі. Уявіть собі на одну хвилинку, що в нас не стало б лікарів, будівельників, учителів, рятувальників.

- Малята, яку роботу виконують журналісти?
- Чому їхня праця потрібна всім людям?
- Що ви знаєте про космонавтів?

Діти самостійно або за допомогою розрізаних малюнків об'єднуються у дві підгрупи й підходять до наперед підготованих куточків, де розкладено атрибути й матеріали для тієї чи іншої професії.

Допоможи казковому герою обрати професію. *Мета:* на прикладі казкових героїв закріпити й розширити уявлення дітей про професії, продовжувати вчити встановлювати залежність між результатом трудової діяльності і професією людини, виховувати інтерес до людей різних професій, бажання пізнавати різноманітний світ професій. *Матеріал:* Афлатунчик, чарівна скринька, картинки казкових героїв, фішки.

Хід. Афлатунчик дістає зі скриньки картинки із зображеннями казкових героїв, (Попелюшка, Кирило Кожум'яка, Марійка, Колобок тощо), відповідно до картинки дітям потрібно вирішити, яку професію обере для себе в майбутньому даний казковий герой, довести свою думку (наприклад: Попелюшка стане вчителькою танців, бо їй дуже подобалося танцювати. Марійка стане кондитером, їй дуже подобалося пекти пиріжки. Колобок стане мандрівником, йому дуже подобається мандрувати, пізнавати нове. Кирило Кожум'яка стане

поліцейським, рятувальником або військовим бо він дуже сильний, справедливий і добрий, і хоче всіх захищати.)

Ускладнення: розповісти, чому та чи інша професія така важлива.

Обери вивіску для кожного магазину. *Мета:* поглибити знання дітей про роботу продавців, мережу продовольчих і промислових магазинів. Закріпити знання про те, що де можна купувати. *Ігрове завдання:* підібрати вивіску до окремих груп предметів (одяг, взуття, посуд, іграшки, канцтовари, продукти тощо).

Хід. Уважно розглянути предмети на своїй картці. Вибрати вивіску, яка підходить саме цій групі предметів. Взяти вивіску і покласти поряд з карткою. Гра буде закінченою, коли хтось один правильно підбере вивіску.

Ускладнення: придумати рекламу для одного з магазинів.

Ігрові дії: знайти правильну вивіску та викласти поряд з карткою (на якій зображені предмети).

Результат: переможе той, хто перший викладе вивіску магазину, де можуть продаватись ті предмети, які зображені на картці.

Кому що потрібно для роботи. *Мета:* закріплювати знання дітей про професії системи «Людина – знакова система»; закріпити знання про знаряддя праці необхідні для роботи людям цих професій (програміст, секретар, бухгалтер, банкір, бізнесмен); виховувати шанобливе ставлення до людей різних професій. *Матеріал:* 5 ігрових поля, картки із зображенням знаряддя праці необхідних для роботи програміста, секретаря, бухгалтера, банкіра, бізнесмена

Ігрове завдання: із запропонованих карток вибрати та назвати саме ті, на яких зображено знаряддя праці необхідних для програміста, секретаря, бухгалтера, банкіра, бізнесмена.

Правила: Уважно розглядають картинки із зображенням різноманітних атрибутів для праці.

Діти вибирають знайомі картки із зображенням знайомих атрибутів та викладають на відповідне ігрове поле.

Перемагає гравець, або команда, що перша викладе та назве найбільше предметів до вибраної професії.

Хід. Дітям пропонується вибрати ігрове поле, розглянути картинки із зображеннями предметів. За командою вибрати та назвати ті картинки та покласти на ігрове поле що потрібні для людини даної професії в роботі.

Ускладнення: назвати та розповісти про предмет праці; пояснити, як використовують ці предмети.

Я та гроші: витачаємо, накопичуємо, ділимося. що можна купити за гроші, а що – ні. *Мета:* Вчити дітей практично здійснювати процес купівлі-продажу; розрізняти товари, які можна купити за гроші та товари, які не продаються. Дати поняття про те, що не все можна купити за гроші. Навчити виділяти головний напрямок використання грошей людьми. Виховувати бережне ставлення до природних ресурсів, чуйне ставлення до дружби, товаришів, близьких людей. *Матеріал:* предметні картинки з предметами, які можна купити за гроші та картинки на яких зображено те, що не купується та не продається.

Хід. Дітям пропонується ігрове поле розподілене на дві смужки, котрі розподілені на квадрати. Вихователь пропонує дітям уважно подивитися і покласти на верхню смужку де намальований гаманець картинки на яких зображено те, що можна купити, на другу – з сердечком, картинки на яких зображення того, що не продається і не купується. Пояснити свій вибір. Серед картинок знаходяться предмети, які не відносяться до того чи іншого ігрового поля. Не використані картинки залишаються і діти мають пояснити, чому саме вони не вибрали їх.

На базарі. *Мета:* показати особливості купівлі-продажу товарів на базарі (вільні ціни, торг, кількість продавців, покупців). Виховувати тактовну поведінку на базарі. *Матеріал:* харчі; ринкове обладнання (ваги, гири, пакети, таці); умовні «гроші»; іграшки або малюнки із зображенням зайчика, білки, ведмедя, горішків, моркви, ягід малини і т. ін.

Хід. Афлатунчик запрошує дітей піти на ринок і запитує:

- Скільки продавців продають сливи?
- Чому ціни в них різні?
- Які сливи вам хотілося б купити?
- Коли ціна на базарі вища – коли багато продавців і мало покупців чи, навпаки, коли продавців мало, а покупців багато?
- Чи можна торгуватися на базарі? Як про це потрібно сказати продавцеві?
- Чим відрізняється продаж товарів на базарі від продажу їх у супермаркеті?
- Чи буде змінюватися якість товару, якщо відразу купити його у великій кількості? А ціна?

Афлатунчик показує свій приклад купування слив (обходить усіх продавців, торгується й «купує» сливи). За його прикладом починається «купівля – продаж» усіх товарів на ринку.

Потім дітям показують декілька казкових сюжетів на тему «Герої казок на базарі».

Варіант 1. Одного разу зайчик вирішив допомогти мамі Зайчисі продати моркву. Але малюк загрався і прийшов на ринок тільки ввечері. Моркви на ринку було мало, і та зів'яла на сонечку. Тут зайчик витягнув із мішечка свіжу моркву й почав її продавати.

- Як ви вважаєте, чи продав зайчик свій товар?
- Як йому подякувала мама?

Варіант 2. Решта продавців моркви, побачивши, що ввечері, оголосили по радіо: «Продається морква. Дешево. Буде дешевше, якщо купите її багато. Чекаємо! Приходьте!»

- Що трапиться після того, як пролунало оголошення?

Варіант 3. Одного разу в будень білочка принесла продавати горішки, а ведмідь – малину. Але покупців на ринку не було: усі вони працювали. Простояли цілий день продавці й вирішили продати свій товар одне одному.

- Чи принесуть продавці гроші додому?
- Чи отримали вони прибуток від своєї праці?
- У які дні краще виходити на ринок торгувати? Чому?

Під час розповідей Афлатунчик маніпулює з персонажами на фланелеграфі. Потім пропонує кожній дитині скласти розповідь «Як я з мамою ходив (ходила) на ринок» на основі власного досвіду.

Придумай рекламу. *Мета:* Закріпити знання дітей про рекламу, її види, призначення, загальні вимоги до неї. Вчити дітей придумувати рекламу. Розвивати здатність творити, фантазію, пам'ять, мислення, мову. Виховувати організованість, діловитість, вміння виконувати поставлене завдання.

Ігрове завдання: Придумати рекламу продукції підприємств Вінниці.. *Матеріал:* квитки, конверти із фотографіями цехів підприємств та предметні картинки із зображенням їх продукції, «бебімані».

Хід. Вихователь пропонує дітям пригадати, що означає слово реклама.

- Які підприємства міста Черкаси ви знаєте?
- Яку продукцію цих підприємств ви купували з батьками?

За кожну правильну відповідь діти отримують «бебімані», котрі потім зможуть обміняти. Діти обирають конверт згідно з придбаним квитком. У конверті фотографії цехів підприємств міста.

За певний проміжок часу необхідно скласти рекламу – розповідь про продукцію даного підприємства. Рекламодавець описує товар не називаючи його діти мають здогадатись про що йдеться, назвати товар та підприємство виробник. Реклама – розповідь повинна бути короткою, лаконічною щоб інші діти зрозуміли, переконливою, щоб у решти граючих з'явилось бажання придбати цей товар, або придумати свою рекламу про нього.

Створюючи рекламу, кожний співробітник агентства дотримується таких правил: Визнач, що рекламуєш. Для чого це потрібно. Знайди головні властивості. Виведи правило користування. Додай поради, побажання, гумор. Зроби яскраве оформлення. Не забудь вказати виробника.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ГРИ

***Анотація.** У процесі гри діти залюбки дістають перші уроки обачливості, економності, та раціонального використання матеріалів, ділового ставлення до справ. Гру визнають найліпшим способом підготовки до дорослого життя. І саме за допомогою гри найлегше розвинути у дитини економічне мислення, здібності, притаманні фінансово грамотній особистості.*

Гра допомагає дитині адаптуватися до суспільних відносин. Отримані досвід, емоції, засвоєні моральні норми малюки згодом проєктують на взаємини з іншими дітьми та дорослими. Під час ігрової діяльності у дітей дошкільного віку довільно формується почуття, сприйняття світу, розвивається мислення та мовлення. Діти ростуть, граючись. Нові знання, як результат відкриттів кожної дитини, мають формуватися на знаннях, раніше нею засвоєних. У процесі організації ігрової діяльності дітей з соціальної та фінансової грамотності вихователь вирішує ряд завдань:

- послідовно формувати у дітей економічне мислення, навички раціональних дій;
- виховувати ощадливість, бережливість, практичність, діловитість, хазяйновитість, економність.

Вихователю потрібно використовувати можливості гри для розвитку позитивних рис характеру у дітей, допомагати їм у пізнанні навколишнього світу. Гарним дидактичним матеріалом є творчі ігри. До них належать режисерські, сюжетно-рольові (сімейні, побутові, суспільні), будівельно-конструкційні, ігри на теми літературних творів (драматизації, інсценування).

Сюжетно-рольова гра – відтворення дітьми дій дорослих і стосунків між ними. Це образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування дітьми. Розглянемо *сюжетно-рольову гру «Екомаркет»*, вона складається з декількох етапів.

Мета: формувати основи соціально-фінансової грамотності дітей. Вчити брати дітей на себе роль та поєднувати реальні рольові дії, демонструвати знання норм соціального середовища; проявляти бажання грати разом, налагоджувати та зберігати контакт на засадах партнерських взаємин, організація спільної діяльності; проявляти емпатію до партнерів.

Хід. Підготовчий етап

- Бесіда «Поведінка в магазині».
- Екскурсія «До екомаркету».
- Дидактична гра «Сімейний бюджет».
- Бесіда «Обов'язки працівників магазину».
- Робота з асоціативними картками «Як заощадити кошти?»

Основний етап

- Практична вправа «Розклади товар»
- Діалог директора екомаркету з покупцями на тему «Усе для покупців»
- Реклама «Презентація продукції»
- Ситуація-провокація «Корисні та шкідливі покупки»
- Дискусія «Що можна купити, а що ні»
- Покупки «Вибір»
- Ситуації «Розрахунок покупців»

Підсумковий етап

- Інтерв'ю з покупцями з питань продажу товару.

Важливу роль у розвитку дитини відіграють ігри-інсценізації, наприклад. **Гра-інсценізація забавлянки «Сорока-Ворона»** Мета: стимулювати дитячу творчість, своєрідність відтворення ігрових образів, закріпити вміння розігравати забавлянку.

Хід. Діти сідають кружка й одягають на пальчики однієї руки пальчикові іграшки з фетру: на великий – сороку, а на решту – її діток. Разом з дітьми вихователь промовляє забавлянку. Дії, які відбуваються в тексті, зокрема те, як Сорока годує кожного зі своїх пташенят, діти показують пальчиками.

У такій самий спосіб можна розігравати й інші забавлянки або колискові. А іграшки для пальчикового театру дуже просто виготовити власноруч.

Також активно використовую ігри з правилами. Пропонуємо розглянути дидактичну гру – це гра, спрямована на формування у дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, та рухливу гру.

Дидактична гра «Житло від давнини до сьогодення» Мета: формувати уявлення про зміни житла від давнини до сьогодення: козацький намет, глинобитне під стріхою, розмальоване візерунками, з цегли під шифером та багатоповерхове.

Завдання: розташувати зображення різних видів житла у порядку його виникнення (що спочатку, що потім). Дати пояснення, які потреби спонукали до виникнення наступного виду житла.

Хід. Пропонуємо дітям розглянути картки із зображенням житла від давнини до сьогодення і викласти у порядку виникнення.

Дидактична гра «Правильно-неправильно». Мета: вчити оцінювати різні дії та вчинки; формувати екологічну свідомість.

Завдання: дотримуватися правил поведінки зі сміттям.

Хід. Діти отримують по два паперових смайлики: один посміхається, веселий, а другий – сердитий або сумний. Вихователь пропонує дітям послухати, як про свою поведінку розповідають різні звірята й оцінити, чи правильні їхні дії. Від імені звірят говорить вихователь. Діти слухають і, якщо вважають описані вчинки правильними, піднімають позитивний смайлик, а якщо ні – негативний. Орієнтовні розповіді: «Привіт! Я Зайчик-Пострибайчик. Я люблю цукерки, а обгортки викидаю в лісі, на стежині», «А я Лисичка-Сестричка. Я завжди складаю свої іграшки на місця».

Дидактична гра «Бажаю та треба». Мета: формувати уявлення про поняття «треба» і «бажаю».

Завдання: на рахунок «три» підіймати потрібного кольору картку: червоного – «бажаю», синього – «треба».

Хід. Пояснюємо дітям значення слів «треба» і «бажаю». Треба – це все те, що потрібно людині, без чого важко обійтися. Бажаю – це те, що бажаєш мати. Показуємо по черзі предметні картинки із зображенням продуктів, одягу, ліків, іграшок, прикрас і діти підіймають картку потрібного кольору.

Чудовим дидактичним матеріалом є рухливі ігри, наприклад **рухлива гра «Моя сім'я»**. Мета: розвивати увагу, спритність.

Завдання: виконувати дії відповідно тексту.

Хід. Вихователь пропонує дітям уважно його слухати й виконувати вказані дії: «Плесніть ті, хто має велику родину. Тупніть ногою ті, кому перед сном читають казки. Помахайте правою рукою ті, хто має сестричку. Помахайте лівою рукою ті, хто має братика. Підстрибніть ті, хто допомагає мамі на кухні».

Викликає неабиякий інтерес у дітей гра-стратегія – особливий вид ігрової діяльності дошкільнят, що вчить їх планувати свої дії, об'єднувати зусилля, домовлятися, здійснювати вибір і приймати рішення для досягання бажаного результату.

Гра-стратегія «Дитячий садок». Мета: підтримувати прагнення наслідувати дії працівників дитячого садка, виховувати доброзичливі стосунки між дітьми.

Завдання: дібрати матеріали для будівництва; придбати необхідне обладнання, меблі, іграшки тощо.

Хід. Вправа на залучення.

Вихователь.

- Діти, ви любите зустрічатися з друзями?
- Де ви можете поспілкуватися, погратися з ними?
- А як ви думаєте, наші іграшки люблять гратися одне з одним?

Я пропоную збудувати дитячий садок для ляльок.

Інформаційно-проблемне поле. Діти разом з педагогом визначають послідовність кроків, за потреби дорослий ставить навідні запитання. Потім працюють відповідно до складеного плану.

Алгоритм дій для відкриття дитячого садка

- Добір персоналу.
- Дизайн.
- Закупівля меблів.
- Реклама.

Робота з коректурною таблицею «Професії».

Спільна діяльність у малих групах. Діти об'єднуються у три групи: «Будівельники», «Дизайнери», «Працівники дитячого садка», розподіляють між собою ролі, аби здійснити свій задум для облаштування і відкриття дитячого садка.

Вправа «Реклама». Щоб до нашого садка прийшло багато дітей-ляльок треба придумати гарну назву і зробити рекламу. Кожна команда пропонує назву для садочка, потім обирають найкращу і роблять листівку-рекламу. Потім діти розігрують різноманітні ситуації життя дитячого садка.

Завершальне рефлексивне коло. Діти з педагогом діляться враженнями.

- Чи задоволені ви результатом?
- Що вам найбільше сподобалося робити?
- Чи вдалося в командах працювати злагоджено?
- Як гадаєте наш дитячий садок буде популярним?
- Представником якої професії ви хотіли б бути у майбутньому? Чому?

На увагу заслуговують інтерактивні ігри – в основу яких покладена комунікація між усіма її учасниками, наприклад.

«Ким працюють мої батьки». *Мета:* закріпити, розширити знання дітей про професії їхніх батьків.

Завдання: Розповісти ким працюють батьки.

Хід. Вихователь пропонує дітям по черзі розповісти, ким працюють їхні батьки. При цьому не вказувати назву професії, адже її мають відгадати інші діти. Розповідь може бути такою: «Моя мама працює у... Вона використовує різні інструменти/прилади, наприклад... На роботу мама одягає...». Щоб унаочнити розповідь і дати друзям підказку, діти можуть зімітувати певні дії, які їхні тато/мама виконують на роботі. Коли вихованці вгадують і називають правильно професію, вихователь на дошці розміщує картинку із зображенням представника цієї професії. Насамкінець педагог звертає увагу дітей на дошку й підсумовує, що їхні батьки мають різні професії, кожна з яких важлива й цікава.

Окрему групу становлять народні ігри (забави, рухливі, дидактичні, обрядові). Вони передаються з покоління в покоління. Дидактичні – це ігри розумової спрямованості, які потребують використання раніше набутих знань, кмітливості, мислення. Наприклад для найменших: «Кую-кую чобіток», «Гу-ту-ту, варю кашу круту», «Сорока-ворона»; для старших: «Чорне та біле», «Фанти», «Кури», «Дідусь Макар» та ін.

Ігри побутової спрямованості відображають у своєму змісті буденне життя людей: «Жили у бабусі», «Ой сусіди, сусідоньки», «Куй-куй, ковалі». Чимало серед них ігор з сюжетами про сімейне життя: «Батько й діти», «Сімейка» тощо.

Наприклад, *народна дидактична гра «Дідусь Макар».* *Мета:* продовжувати формувати позитивне ставлення до українських традицій та народних ігор.

Завдання: цікаво і зрозуміло показати виконання трудової дії.

Хід. Гравці обирають з-поміж себе діда Макара, який повинен дізнатися, що вони робитимуть. Діти відходять від нього, загадують яку-небудь роботу: шити, рвати ягоди, рубати дрова тощо. Загадавши, підходять до діда і кажуть:

- Здрастуй, дідусю Макаре!
- Здрастуйте, діти. Де були, що робили?

Діти відповідають так, щоб трошки підказати і показують, що вони робили. Коли дід вгадає, всі тікають, а він їх ловить; кого впіймає, той стає дідом. А коли не вгадає, діти зізнаються, що робили, і теж тікають.

У процесі гри діти активно і творчо засвоюють правила та норми поведінки людей, їхнє ставлення до праці, одне до одного. Основним мотивом ігрової діяльності є потреба пережити важливі для дитини сторони дійсності. В іграх є всі необхідні умови для виявлення життєвої позиції малюків. Їх добір визначає ефективність педагогічної роботи з формування у дошкільників соціальної та фінансової грамотності.

С. І. Попова,
вихователь Чорнобаївського закладу
дошкільної освіти «Вишенька»
Чорнобаївської селищної ради
Черкаської області

В ІГРИ ГРАЄМО – СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ НАВЧАЄМО

Анотація. У статті розкрито шляхи реалізації фінансової освіти дітей дошкільного віку. Зокрема, подано практичний матеріал з ігор для формування соціальної та фінансової грамотності дошкільників.

Гра – основний вид діяльності дитини дошкільного віку, яка через розвиток пізнавального інтересу, сприяє ознайомленню з навколишнім світом. А так як суспільство невпинно змінюється, з'являються нові професії, види діяльності, форми власності, дітям важливо в доступній ігровій формі, отримувати нову потрібну інформацію та необхідні практичні знання і навички.

У дошкільному закладі формуючи основи соціально-фінансової грамотності ми працюємо за такими напрямками:

- бережне ставлення до речей, предметів побуту, іграшок тощо;
- економне використання води, електроенергії, продуктів харчування тощо;
- раціональне використання матеріалів продуктивної дитячої діяльності (вироби з викидного матеріалу, аплікація, малювання, тощо)
- залучення до охорони навколишнього середовища;
- формування соціальної та фінансової грамотності дошкільників під час організованої діяльності з дітьми тощо.

Для успішної роботи з розвитку у дітей соціальної і фінансової грамотності широко використовуємо сюжетно-рольові ігри («Магазин», «Ярмарок», «Фермери», «Банк», «Вернісаж» тощо), задачі економічного та екологічного змісту, дидактичні ігри та вправи («Економний господар», «Доходи і витрати», «Товарні відносини в казках», «Бережливим будь», «Що, де, коли?», «Бережемо час», брейн-ринг «Чисте повітря» тощо).

Пропоную вашій увазі ігри, які я використовую в своїй діяльності.

«Подорож до «Країни речей»». *Мета:* поглибити знання дітей про речі групової кімнати, їх призначення, використання; викликати цікавість до звичайного через незвичайне – подорож в «країну речей». Розвивати увагу, спостережливість. Виховувати бережне ставлення до речей.

Хід.

Вихователь. Малята, я знаю, що ви любите подорожувати, тож давайте уявимо себе мандрівниками і помандруємо до «країни речей». Подивимось які є меблі у нашій груповій кімнаті, яку вони мають назву, яке їх призначення.

- Що це?
- А як ви дізнались, що це стілець?
- Що є у стільця?
- Який за розміром стілець?
- Чому в «країні речей» маленькі стільчики, хто тут мешкає?
- Як ви гадаєте, стільчики вміють розмовляти, радіти, ображатись?

Зараз дізнаємось. Візьміть кожен свій стільчик і сядьте на нього зручно у вибраному вами місці. Діти переносять і сідають на стільчики по-різному: одні бережно, інші незграбно.

Ось стільчики і розповіли все про себе і про вас. Одні стільчики пораділи, що з ними бережно поводитись, а інші засмутились через незграбність деяких малят. Тож давайте не будемо більше ображати стільчики і навчимося чемно з ними поводитись. Вихователь показує як саме варто поводитись із стільчиком. А зараз покажіть стільчикам, що ви всі навчилися правильно ними користуватись та чемно поводитись.

- Що це?
- Навіщо вона потрібна?
- Якого вона кольору?
- Яка за розміром?

Мені шафа розповіла, що їй подобається коли іграшки красиво розміщені у неї на полочках у порядку.

- Як ви гадаєте, який настрій у нашої шафи?
- Чому?
- То як ми можемо покращити настрій нашої шафи?

Давайте допоможемо їй. Таким чином обстежити інші предмети побуту групової кімнати (столи, підставки для квітів тощо).

Ось і закінчилась наша подорож.

- Про що нове, цікаве ви дізнались?
- Що найбільше запам'яталось?
- Як потрібно поводитись з речами й предметами, які нас оточують?

«Дивні прилади та речі для дорослих і малечі». *Мета:* дати дітям знання про те, що нас оточують «диво-речі», які виготовлені людьми, уточнити їх значення в житті людей, учити відгадувати загадки про них, обґрунтовуючи свою відповідь; розвивати спостережливість, логічне та аналітичне мислення; виховувати вміння раціонально використовувати речі, що нас оточують, дбайливо ставитись до них.

Хід. На круглому столі по центру розміщується дзига з стрілочкою, для показу відповідного листа з загадкою, по краях – розкладені конверти, що містять загадки про речі, якими ми користуємось у повсякденному житті і перевернуте зображення-відгадка, яку вихователь відкриває після правильної відповіді дитини.

Вихователь. Вдома і в дитсадку нас оточують «диво-речі». Їх створили люди. Хочу познайомити вас з ними. Ваше завдання відгадати загадку і розповісти все, що ви знаєте про загадану «диво-речі». За кожен правильну відповідь отримаєте «зірочку знань». Переможцем вважатиметься той, хто матиме найбільше зірочок. А допоможе нам у цьому пані Дзига. Тож починаймо гру: «Пані Дзига починай – нам загадку загадай».

Слухаємо першу загадку:

Прилад я цікавий маю
При собі його тримаю.
Що, коли, де відбулось
Він покаже, й нове щось.
З другом дасть поговорити,
Селфі ним можу зробити.
Ще він має диктофон.

Ну звичайно ж це... (*смартфон*).

- Малята, у загадці є ключові слова, які допомагають її відгадати. Що це за слова?
- То, про яку річ йдеться мова?
- Які ж функції виконує смартфон, навіщо він нам так потрібний?
- Як не варто поводитись зі смартфоном і чому?

Ось наступна загадка:

Працівник я незвичайний,
Багатофункціональний.
Покажу вам час, хвилини,
Ритм серцебиття невпинний.
Тиск заміряю я враз,
Розповім чи все гаразд.
Скільки кроків прокрокують,
СМС, дзвінки пильную...

Діти, що це за дивак,

Який вміє робить так? (*Смарт годинник*)

- Які ключові слова допоможуть відгадати цю загадку пані Дзиги?
- То про що ця загадка?
- Як він допомагає людям?
- Як слід користуватись смарт годинником і чому?

Таким чином розглянути ще ряд загадок:

Чорна скриня- чарівниця

Чудеса усім показує,

Найскладніші завдання

Як насіннячко розв'язує.

А ще з мишкою у парі,

Співпрацює повсякчас.

Полюбляє й в ігри грати.

Що ж за дивна пані ця? (*Комп'ютер*)

Шафу кожна кухня має,

Їжі псуватись не дозволяє. (*Холодильник*)

Пил він дуже полюбляє,

З задоволенням ковтає,

Не хворіє і не чхає,

Довгим хоботом мотає.

Приведе все до ладу –

Бо цінує чистоту. (*Пилосос*)

Рук не маю, а працюю,

Одяг чистеньким роблю я.

Я кручу його й верчу,

Водичкою замочу.

Як закінчу працювати –

Радісно почну пиццати. (*Пральна машина*)

Всі ці «диво-речі» полегшують наше життя, роблячи його комфортним. Тому, на вашу думку, як варто з ними поводитись і чому?

Гра – роздум «Сімейний бюджет». Мета: розширити знання дітей про потреби сім'ї (першочергові і другорядні), доходи, витрати, вчити раціонально використовувати кошти; розвивати зважене ставлення до сімейних витрат; виховувати ощадливість, толерантне ставлення до членів сім'ї, незалежно від рівня їх доходів.

Хід.

- Малята, як ви вважаєте, що потрібно людині для життя?
- А як же отримати все необхідне для комфортного існування?
- Яким чином придбати?

- Як називається наша грошова одиниця?
- Де отримують гривні?
- А як же гроші потрапляють в банк?

Вихователь. Як бачимо, грошові доходи у сім'ю приносять дорослі. Але окрім грошових доходів є ще й товарні. Ці доходи можуть приносити не тільки дорослі, а й діти. Наприклад, допомагаючи батькам виробляти продукти харчування на присадибній ділянці.

- Що це за продукти?
- Діти, на вашу думку, чи є найголовнішим у родині той, хто приносить найбільше доходів?
- Малята, назвіть речі, які задовольняють ваші особисті потреби.
- А які речі потрібно мати, щоб задовільнити всіх членів родини?

Вихователь. Як бачимо, у родині крім доходів є ще й витрати. І завдання кожного: розподілити так сімейний бюджет, щоб кількість витрат не перевищувала кількість доходів. А допоможе в цьому раціональний розподіл потреб сім'ї на першочергові і другорядні.

- Які ж потреби можна вважати першочерговими?
- А що відносять до другорядних?

На столі розміщені картки із зображенням різних сімейних потреб. Педагог об'єднує дітей в групи. Одна група обирає картки на яких зображені першочергові потреби, а друга – другорядні.

- Першочергові потреби: житло, вода, їжа, одяг, взуття, опалення, електроенергія, медична допомога тощо.
- Другорядні потреби: солодощі, іграшки, прикраси, розваги, кредити тощо.

Отже, правильно розподіляючи сімейні потреби, ми зможемо раціонального використовувати кошти родини, допомагаючи таким чином заощаджувати бюджет сім'ї.

Дидактична гра-роздум «ЯКБИ?..». Мета: поглибити знання дітей про екологічно доцільну поведінку людини у природі, виховувати турботу про охорону навколишнього середовища.

Хід.

- Якби кульбабка, яку хочуть зірвати, уміла говорити, що б вона сказала?
- Якби рибка з лісового озера, у яке збираються викинути сміття, могла розмовляти, що б сказала?
- Якби дикі гуси уміли розмовляти, що б вони сказали браконьєру який збирається їх застрелити ?
- Якби сірники уміли розмовляти, щоб вони сказали хлопчику, який збирається підпалити суху травичку у лісі?

Використовуючи ігри як тренувальний майданчик для дітей в освітній педагогічній діяльності, розширюється діапазон економічної свідомості дошкільників, їх соціальна та фінансова грамотність, через практичне застосування набутих знань у повсякденному житті.

Н.О. Жежер , вихователь;

Н.С. Лисенко , вихователь;

Н.В. Плужник , вихователь

Орловецького закладу дошкільної освіти

(дитячий садок) «Сонечко» Городищенської міської ради

Черкаської області

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОДНА З ФОРМ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. Проблема економічного виховання набуває нових рис, особливої актуальності, що надає можливості для дослідження її у сфері дошкільної освіти. Використання різноманітних ігор в дитячому садку допоможе дітям краще пізнати та

застосувати набуті знання в навколишньому середовищі і вони виростуть працелюбними та ощадливими.

Німецький філософ І. Кант говорив: «Діти повинні виховуватись не для сьогодення, а для майбуття». Сучасний ритм життя значно підвищив вимоги до рівня соціальної та фінансової грамотності не тільки дорослих, а й дітей. Постає запитання: чи потрібне економічне виховання дошкільникам? З якого віку діти повинні набувати знання про світ економічних відносин? Міркувати можна довго і багато.

Для звичайних людей поняття «економіка» і «дошкільник» здаються несумісними. У спілкуванні з дітьми, спостерігаючи за їхніми іграми, можна прослідкувати інтерес дошкільників до проблем, пов'язаних з економікою. Дитина стикається з економічними проблемами, насамперед, у житті сім'ї, знайомлячись з такими поняттями, як «магазин», «гроші», «товар», «вартість», «товарний чек», «банкомат». Ходять з батьками в магазини, виступають у ролі покупців, набувають фінансової компетентності. Користуючись інтернетом, добре розуміють слово «реклама» і тому ще змалечку починають усвідомлювати що таке бюджет, доходи та витрати, банки, податки, ціни тощо.

Прояв соціально-фінансової компетентності означає здатність дитини усвідомити, хто вона є і як потрібно взаємодіяти з іншими людьми. Це надихає дитину вивчати свої права й обов'язки, планувати бюджет, раціонально використовувати ресурси, заощаджувати, оцінювати наявні можливості, формує розвиток лідерських якостей.

В умовах сьогодення дуже важливо починати формувати соціальну та фінансову грамотність зі старшого дошкільного віку, так як цей вік є сенситивним періодом розвитку пам'яті уваги, мови.

Для реалізації завдань соціально-фінансової освіти дошкільників потрібно створити відповідне розвивальне предметно-ігрове середовища, так як ігрова діяльність є провідною. Гра для дитини – це активність, самореалізація, саморозвиток. Вона сприяє розвитку самоконтролю, емпатії, життєвих навичок; формує здатність надавати допомогу, приймати виважені рішення, розбудовувати стосунки. Саме через гру дитина пізнає навколишній світ, розглядає складні суспільні процеси та явища, гра надає дитині можливість не лише отримати нові знання, а й використовувати їх в процесі власної діяльності.

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти в Україні для реалізації освітнього напрямку «Гра дитини» застосована класифікація ігор, яка відображає ступінь активності та свободи дитини в організації ігрової діяльності. Це ігри, організовані дорослими (дидактичні ігри з картинками, предметами, іграшками; сюжетно-дидактичні ігри; ігри-дозвілля; рухливі ігри; будівельні ігри; ігри з конструктором) та ігри, ініційовані дитиною (сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані).

Для формування соціальної та фінансової грамотності дошкільників педагогами нашого закладу створені ігрові осередки: «Магазин», «Банк», «Аптека», «Перукарня», «Лікарня», «Сім'я», «Будівельник». Активно використовуємо дидактичні, настільно-друковані, мовні ігри; ігри-театралізації; економічні мініатюри (математичні історії; ситуації; економічні зарядки; питання, творчі завдання), квести.

Так як освітній напрям «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність» є варіативний складник Базового компоненту, акцент ми зробили на дидактичні, настільно-друковані, мовні ігри, які плануються і проводяться протягом дня.

Найбільш ефективною формою роботи з дітьми в розвитку соціально – фінансової грамотності є економічні ігри, завдяки яким формуються та закріплюються знання про соціально-економічну сферу діяльності людей, сприяють набуттю елементарних відносин між ними. Ігри економічної спрямованості також розвивають психічні процеси, інтелект дитини, удосконалюють особистісні якості.

Дидактичні та ситуативні ігри розвивального характеру надають вихователю можливість формувати почуття сприйняття світу, розвивають мислення, мовлення, допомагають дитині адаптуватись до соціальних відносин. Педагог може оцінити здатність кожної дитини до конструктивних рішень та самостійного вибору. Вдало підібрані дидактичні ігри формують в дошкільнят уявлення:

- про першочергові потреби людини;
- про те, для чого потрібні кошти;
- про необхідність дорослим працювати та заробляти гроші;
- про сімейний бюджет, як спільний дохід всіх членів сім'ї;
- про те, що за будь-який товар потрібно розраховуватись;
- про те, що людина працює на благо собі та іншим;
- про різні професії та функціональні обов'язки їх представників;
- про банк та його функції.

Ознайомлюючи дошкільників із професіями, доречно пограти в ігри, такі як «Світ професій», «Ким я буду у майбутньому?», «Моя мама працює...», «Мій тато працює...», «Що кому потрібно для роботи?», «Хто працює в дитсадку?» за допомогою яких діти розширюють та закріплюють знання про працю дорослих, види професій, знаряддя праці, обов'язки.

«Світ професій» *Мета:* формувати та закріплювати знання дошкільнят про професії на прикладі казкових героїв. Розвивати логічне мислення, зв'язне мовлення. Виховувати бажання пізнавати світ професій, пошану до людей праці.

Матеріал: Лялька-Попелюшка, малюнки із зображенням людей різних професій та казкових героїв.

Хід. Вихователь загадує загадку про Попелюшку. Вона принесла дітям картинки із зображеннями людей різних професій. Діти орієнтуючись за малюнками називають професії батьків, своїх близьких, знайомих. Потім вона дістає зі скриньки картинки із зображеннями казкових героїв і пропонує назвати їх професії. На закріплення гри можна провести бесіду про те, хто виробляє товари, а хто надає послуги, та як герої ставляться до своєї праці.

«Мій тато працює...» *Мета:* закріплювати та розширювати знання дошкільнят про професії дорослих, знаряддя праці, обов'язки, розвивати мислення, розповідне мовлення. Виховувати повагу до праці дорослих та вміння гратися в колективі.

Хід. Вихователь налаштовує дітей до гри за допомогою психогімнастики (ігровий сюжет можна підібрати відповідно пори року), та загадує загадку про сніжинку. Сніжинка не проста, а сніжинка чарівна, принесла з собою торбинку із завданнями. За допомогою коректурних таблиць та мнемо-доріжок діти повинні виконати завдання: розповісти ким працює мій тато, який інвентар використовує.

Граючи в ігри «Товари та послуги в казковому лісі», «Ми йдемо на базар», «Ми – художники», «Чия праця є важливішою?», «Ми йдемо до магазину» малята мають можливість в ігровій формі усвідомити, що таке товар та послуга, соціальні відносини «продавець – покупець», розрізняти види трудової діяльності людини, закріпити знання про види професій, розширити словниковий запас.

«Товари та послуги в казковому лісі». *Мета* гри: дати дітям знання про те, що таке товари та послуги, довести, що вони зустрічаються не тільки в повсякденному житті, але і у казках. Розвивати пам'ять, мислення. Виховувати пошану до будь якої праці.

Хід Вихователь повідомляє, що лісові звірята вирішили влаштувати ярмарок. Використовуємо сюжетні та предметні картинки із зображенням праці – виготовлення товарів та надання послуг: Івасик – Телесик наловив риби, Червона Шапочка напекла пиріжків, зайчик приніс мішок яблук, коза-Дерева принесла капусти, Буратіно намалював картину, Мальвіна виготовляє рекламу для ярмарки, лисичка продає курочку, білочка продає грибочки. Вихователь звертає увагу дітей на те, хто виробляє товари, а хто надає послуги. Виготовлені дві таблиці «Товари», «Послуги». Діти повинні відібрати картинки до таблиць пояснюючи свої дії, що таке товар, що таке послуги, відповідно їх розмістити. Потім діти згадують професії представники яких надають послуги. Підводячи підсумок гри вихователь налаштовує дітей на те, що у казках персонажі працюють так само як люди в реальному житті.

«Ми йдемо до магазину». *Мета:* формувати уявлення дітей про українські грошові одиниці, їх вигляд, назви, призначення. Розвивати зв'язне мовлення, логічне мислення. Виховувати культуру спілкування між продавцем та покупцем, культуру поведінки в магазині, повагу до праці дорослих.

Матеріал: предметні картинки із зображенням різних товарів, іграшкові купюри різним номіналом.

Хід. Хлопчик Незнайко прийшов до магазину, дуже вже хотілося солодкої цукерки. Незнайко взяв з полиці цукерку та й з'їв, взяв іще, іще, це все помітив охоронець (адміністратор), зробив йому зауваження. Незнайкові стало соромно. Завдання для дітей, пояснити правила поведінки в магазині, як звертатися до продавця, що таке товари, що товари купують за гроші. Показати та познайомити Незнайка з українськими грошима, їх назвами, виглядом та призначеннями. Обіграється ситуація «Ми йдемо до магазину».

Ігри «Банк», «Ми – маленькі бізнесмени», «Назви і розкажи», «Будемо ощадливі та економні», «Одягнемо ляльку Катрусю на ділову зустріч», дають змогу дітям ознайомитись та розширити знання про національну валюту – гривню, установу, де вона зберігається, де видаються, професії людей цих установ, вміти оперувати невеликою сумою грошей, витратити гроші за призначенням, розвивати ощадливість, навички ділових взаємостосунків, дружні відносини між людьми.

«Одягнемо ляльку Катрусю на ділову зустріч». *Мета:* Закріпити знання дітей про стиль одягу, взуття, зачіски ділової людини. Знати, що від одягу людини, її поведінки залежить настрій та взаємостосунки інших людей. Виховувати діловитість, естетичний смак.

Хід. В групу до малят приходять лялька Катруся, просить допомоги. Вона йде на зустріч у рекламне агентство, не знає що їй одягти. Дітям потрібно підібрати одяг та взуття, зачіску для ляльки. Вихователь пропонує пограти в гру «Добери одяг».

«Назви і розкажи» *Мета.* Продовжити знайомити дітей з національною грошовою одиницею (гривнею), вміти оперувати невеликою сумою грошей. Розвивати навички ділових взаємостосунків між людьми. Виховувати чесність, діловитість, взаємоповагу.

Хід. Сорока до групи принесла красиву, яскраву торбинку. Давайте подивимось що в ній? (Там грошові купюри різних країн, між ними є гривні). Запитання:

- Як називається країна, в якій ми живемо?
- Як називаються наші гроші?
- Для чого вони потрібні?
- Де використовуємо? Чи можна без них обійтись?

Завдання: знайдіть купюри нашої країни. Що на них можна придбати і де?

Не менш важливе місце у формуванні соціально-фінансової грамотності відіграють сюжетно-рольові ігри, які передбачають створення таких життєвих ситуацій, як операції купівлі-продажу, виробництва та реалізації готової продукції. Налаштовуючи дітей на гру, дорослі створюють найсприятливіші умови для розвитку в них інтересу до економічних знань, тому ігрові ситуації повинні бути максимально наближені до реальних. Завдяки цьому діти швидше навчаються використовувати в повсякденному житті економічні терміни, засвоюють знання зі сфери фінансів та соціально-економічної культури.

Щоб діти не лише зрозуміли, а й усвідомили сенс економії, варто пограти в сюжетно-рольові ігри економічного спрямування такі як: «Супермаркет», «Ринок», «Рекламне агентство», «Салон краси», «Кав'ярня».

Багаторічний досвід роботи педагогів доводить, що при систематичній роботі з формування основ соціально-фінансової грамотності в дітей формуються економічне мислення, самостійність, ініціатива, уміння знаходити вихід із нестандартних ситуацій, в майбутньому бути активними та свідомими учасниками соціально-фінансових відносин. Саме в дошкільному віці набувається первинний економічний досвід, що є підґрунтям для подальшого дорослого життя.

Т. Д. Моспан,
вихователь Аполянського закладу
дошкільної освіти ясла-садок «Білосніжка»
Бабанської селищної ради
Уманського району Черкаської області

ІГРИ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

***Анотація.** Однією з найбільш ефективних форм роботи з дітьми в сфері економічного виховання є фінансово-економічні ігри. Вони сприяють закріпленню й розширенню основ соціально-фінансової грамотності, виробленню елементарних економіко-практичних навичок. Дитина грається, досліджує навколишній світ, здобуває економічний досвід і намагається його застосовувати.*

Виховання соціально відповідальних та освічених у фінансовій сфері дітей у майбутньому робить їх спроможними змінити власне життя та світ довкола на краще. Це збільшує шанс кожної дитини на успішне й щасливе майбутнє. Пропоную вашій увазі ігри, які допоможуть педагогам у формуванні соціально-фінансово компетентності дошкільника.

Дидактичні ігри

***«Види витрат»** Мета:* Навчати дітей визначати вид витрат. Розвивати вміння аналізувати, робити висновки. Вчити розуміти термін «основні витрати».

Матеріал: картки із зображенням театру, хліба, будинку, дитячого садка, іграшок, цукерок, молоко, тощо.

Хід. Вихователь пропонує дітям серед карток із зображенням обрати ті, на яких зображені основні витратами будь-якої людини. Пояснити вибір картинки.

***«Гроші-ціна»** Мета:* Ознайомити дітей із взаємозалежністю якості товару та його ціни. Розвивати вміння аналізувати, робити висновки. Вчити співвідносити якість із ціною.

Матеріал: картки-гроші, різні товари (іграшки різної якості-старі, нові, м'які), одяг, книжки, тощо.

Хід. Варіант 1. Вихователь пропонує дітям зробити покупки, обираючи найдешевші товари, але з гарною якістю.

Варіант 2. Вихователь пропонує створити цінники для продажу різних товарів – діти повинні проаналізувати якість товару та відповідно до цього, визначити вартість товару.

Варіант 3. Скласти перелік найкращих та найкорисніших товарів, які можна купити на конкретну суму грошей.

***«Покупки»** Мета:* Розширювати знання дітей про будову, функціонування, завдання супермаркету. Розвивати аналітичне, критичне, логічне, творче мислення, кмітливість, увагу. Навчити створювати відділи товарів.

Хід гри. Вихователь пропонує дітям створити «Супермаркет», розташувати полицки з товаром за спільними характеристиками – зробити відділи товарів (іграшки, фрукти, овочі, молочні продукти, тощо). Діти можуть переставляти полицки чи товари, для того щоб було зручніше знаходити потрібну річ. Мають обрати найкоротший шлях до якогось із товарів.

***«Банк».** Мета:* Розширити знання дітей про діяльність банку, професії, формувати вміння рахувати, порівнювати, аналізувати. Розвивати мислення, пам'ять, увагу.

Хід. Діти, пригадують що таке банк. Діяльність банку включає наступні банківські операції: знімання грошей з картки, обмін валют, оплати комунальних послуг, оплата за дитячий садок, обмін старих купюр на нові. Діти розподіляють ролі між собою: декілька дітей стають касирами, інші відвідувачами банку. Та обігрують Гра може повторюватися декілька разів зі зміною ролей.

***«Кордон».** Мета:* Познайомити дітей з різновидом торгівлі, а саме, торгівля з іншими країнами. Закріпити знання дітей про експорт та імпорт товарів, та поняття «експорт», «імпорт», «товарообіг».

Хід. Діти розподіляються на декілька груп, кожна група, це певна країна. Кожна країна має свою назву й отримує різні товари. Потім вихователь звертається до однієї з країн: «Експорт мандарин до іншої країни», інша країна повинна отримати мандарини та відповіді: «Дякуємо за імпорт мандарин». Таким чином здійснюється обмін товарами між країнами.

«Розкладіть товар» *Мета:* вчити дітей класифікувати предмети за спільними ознаками, закріпити узагальнюючі слова, знання про різновиди торгових об'єктів, про правила створення вітрин з товарами.

Хід. Перед дитиною розкладають картинки із зображенням предметів, що можуть бути товаром у різних крамницях.

Варіант 1. Розкласти картинки на групи, в яких предмети поєднано за спільними призначеннями. Дати назви крамницям, аба відділам у супермаркеті, які можуть взяти для продажу даний товар, наприклад: «Молоко», «Хліб», «Одяг», «Іграшки», тощо.

Варіант 2. Згрупуваючи картинки, непотрібно диференціювати предмети за спільними ознаками, а запропонувати свої варіанти їх сполучення, керуючись власним досвідом. Наприклад: «Гастроном», «М'ясо – Молоко», «Садовина та городина», «Дитячий Світ», тощо.

«Не помиліться» *Мета:* закріпити знання дітей про послідовність процесу купівлі товару, формувати вміння встановлювати логічний ланцюжок дій, що об'єднані одним сюжетом. Розвивати логічне мислення.

Хід. Дитині пропонується для розгляду картинки (5-6), що відрізняються за змістом зображення: мама дає дитині гроші; дитина йде вулицею з порожньою торбинкою; дитина входить до крамниці; стоїть біля каси; бере хліб у продавця; йде додому з наповненою торбинкою.

Варіант 1. Розкласти картинки в ряд у такій послідовності, що відповідає логіці дій зображеного на них.

Варіант 2. Скласти коротеньке оповідання за картинками, дотримуючись послідовності дій.

«Що є найважливішим». *Мета:* закріплювати вміння орієнтуватися в поняттях «Предмети розкоші» та «Життєво необхідні предмети» вчити диференціювати предмети за ступенем їхньої значущості, роблячи логічні висновки.

Хід. У грі можуть брати участь 2-3 дітей. Кожному з них дається картка із зображеннями предметів, які використовуються людьми у різних життєвих ситуаціях.

Варіант 1. Закріпити фішками предмети, які не є життєво необхідними для людини ті, які можна назвати предметами розкоші. Аргументуйте свою думку.

Варіант 2. Назвіть предмети, які залишилися. Обґрунтувати їх необхідність для людини.

Варіант 3. Закріпити фішками зображення речей, найбільш важливих для життєдіяльності людини предметів, без яких не можна обійтися. Запропонувати обґрунтувати своє ставлення до предметів розкоші.

Ускладнення:– закрити фішками зображення тих предметів, які можуть мати подвійну функцію, тобто в один і в той же час бути і предметами розкоші й життєво важливими для окремих людей. Наприклад: машина для людини з обмеженими можливостями, фортепіано для піаніста, прикраси для артиста.

«Оцініть вчинок» *Мета:* вчити робити висновки на основі отриманої інформації, виховувати дбайливе ставлення до природних ресурсів та інших матеріальних цінностей.

Хід. Ведучий пропонує дітям послухати розповідь, яка передбачає об'єктивно не виправдану поведінку, не економне використання природних ресурсів та інш., для будь якого героя.

Завдання: знайти не виправдану поведінку, дати оцінку діям та обґрунтувати свою відповідь.

«Ми художники» *Мета:* вчити встановлювати взаємозв'язок між рекламою та успіхом у торговельних відносинах «продавець – покупець», закріпити знання дітей про рекламу. Розвивати критичне, логічне, креативне мислення, естетичні почуття й художній смак.

Хід. Кожному учаснику гри «художнику оформлювачу», дається завдання – зробити рекламу своїй крамниці. Решта дітей оцінюють роботу тих, хто грається, наприкінці визначають яка реклама була найбільш вдалою.

Варіант 1. Кожен учасник гри одержує певну кількість кольорових силуетів різних предметів, які можуть бути товаром крамниць певного виду («іграшки», «квіти», «молоко», «хліб», тощо).

Варіант 2. Із загальної кількості силуетів необхідно вибрати тільки ті, які потрібні для складання реклами «своєї крамниці».

«Збери врожай» *Мета:* навчати дітей розрізнення овочі, фрукти, зернові культури використовуючи різні аналізатори та способи обстеження, удосконалювати вміння розподіляти продукти до відповідних крамниць або відділів («Овочі», «Фрукти», «Хліб», «Крупи», тощо), закріпити знання дітей про овочі, фрукти, зернові культури; поглибити знання про приготування страв з цих продуктів; розвивати мислення, пам'ять, мову; виховувати інтерес і повагу до сільськогосподарської праці.

Хід Провокація для дітей, щодо теми заняття. Діти збирають всі продукти окремо підготовлені ємкості. Вихователь пропонує обрати об'єкт та скласти розповідь про те, як його виростили. Після розповідей діти пригощаються овочами, фруктами, печивом та визначають їх смак.

Варіант 1. Вихователь об'єднує вихованців у дві групи: «ті хто працюють у полі (саду, городі)» і споживачі цих продуктів. Ті, хто зібрав урожай мають розкласти картинки в певній послідовності і розповісти, як вони виростили той продукт. А споживачі розповідають, що можна виготовити та приготувати з даних продуктів.

Варіант 2. Вихователь розкладає картинки в хаотичному порядку і пропонує дітям вибрати окремо овочі, фрукти, хлібобулочні вироби, крупи і «розвезти» все у відповідні крамниці. Встановити ціну для свого товару.

«Нові штанці для котика» *Мета:* формувати вміння співвідносити товар з ціною, з витратами на його виробництво, закріпити економічні терміни «гроші», «ціна», грошовий знак України – гривню. Активізувати уявлення дітей про характер праці продавця, майстрів ательє (закрійник, швачка).

Хід Вихователь пропонує придбати штани для Котика (епізод із казки «Котик і Півник», коли Котик біг рятувати Півника розірвав штанці). Перш ніж товар з'явиться в магазині, його потрібно виготовити, тобто пошити. Діти вимірюють довжину штанців, обирають тканину, фурнітуру; запитують про ціну тканини; сплачують гроші до каси.

«Закрійник» *Мета:* вчити дітей економно розміщувати деталі на аркуші (тканині); удосконалювати вміння з'єднувати деталі шнурівкою; познайомити дітей з шаблоном (лекалом) для штанців; з лицевою та зворотною сторонами тканини, закріпити вміння вирізати ножицями.

Хід Діти отримують деталі-шаблони та кольорові аркуші паперу. Треба економно розмістити деталі на аркуші, обвести олівцем та вирізати. Всі деталі зшивають. Півник вдячний всім.

Сюжетно-рольова гра «Крамниця» *Мета:* формувати вміння використовувати в грі отримані знання про фінанси.

Хід Вихователь оголошує, що побудували нову крамницю. Водій привозить товар, продавці мають товар розкласти по відділах, а потім його продавати. Покупці мають приходити до крамниці і за гроші купувати товар.

*О. М. Доброштан, вихователь;
В. В. Заїка, вихователь;
Л. П. Лихоліт, вихователь
Великоканівецького навчально-виховного комплексу
«Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня
школа I-III ступенів» Чорнобаївської селищної ради
Черкаської області*

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ТЕХНОЛОГІЄЮ ГРИ

Анотація. *Гру визнають найліпшим способом підготовки до дорослого життя. І саме за допомогою гри найлегше розвинути у дитини економічне мислення, здібності, притаманні фінансово грамотній особистості.*

Соціально-фінансова освіта дітей дошкільного віку традиційно засноване на грі. Під час ігрової діяльності у дітей дошкільного віку довільно формуються почуття, сприйняття світу, розвивається мислення та мовлення. Гра допомагає дитині адаптуватися до суспільних відносин.

Отримані досвід, емоції, засвоєні моральні норми малюки згодом проєктують на взаємини з іншими дітьми та дорослими.

Прояв соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності означає здатність дитини усвідомити, хто вона є і як потрібно взаємодіяти з іншими людьми. Це надихає дитину вивчати свої права і обов'язки, планувати бюджет, раціонально використовувати ресурси, заощаджувати, оцінювати наявні можливості, формує розвиток лідерських якостей.

Фінансова грамотність – навик, який батькам потрібно формувати у дитини уже з раннього віку

Зараз багато сімей стурбовані своїм фінансовим становищем. Коли в сімейному бюджеті кожна копійка на рахунку, вкрай важливо, щоб усі члени родини розуміли важливість доцільного витрачання грошей. Дітям дошкільного віку ще складно зрозуміти, що таке сімейний бюджет, економія тощо. Але ми можемо познайомити дитину з основами фінансових відносин.

Однією з найбільш ефективних форм роботи з дітьми є фінансово-економічні ігри. Вони сприяють закріпленню й розширенню знань про фінансово-економічну сферу діяльності дорослих, виробленню елементарних практичних навичок у сфері соціально-фінансових відносин.

Окрім завдань загальної цільової спрямованості, ці ігри розвивають психічні процеси, інтелект дитини, удосконалюють особистісні якості, створюють передумови для залучення до фінансової діяльності.

Мета соціальн-фінансової грамотності – розкрити дитині навколишній предметний світ духовних і матеріальних цінностей як частини загальнолюдської культури і в процесі пізнання сформувати фінансово-економічну поведінку (на доступному рівні усвідомити, що в кожную річ, предмет вкладено працю багатьох людей, працю потрібно поважати, берегти речі, та інш.).

Велика роль у формуванні соціально-фінансової грамотності відводиться сім'ї. Саме сім'я повинна виховувати у дитини культуру споживання, вміння складати сімейний бюджет, розвивати економічну культуру.

При формуванні соціально-фінансової грамотності, в закладі дошкільної освіти виділяють чотири напрямки роботи.

1. Перш за все, дати дітям знання про працю та про все, що з нею пов'язано, познайомити дітей з професіями, такими як менеджер, підприємець, бізнесмен, фінансист, рекламодавець, фермер та ін.
2. Ознайомити дітей з простими економічними термінами: фінанси, економіка, бюджет, ціна, гроші, товар, вартість, банк, реклама, власник, конкуренція, продукція, ярмарок та ін.

3. Формувати у дітей економічне мислення шляхом залучення старших дошкільників до сюжетно-рольових, настільно-друкованих, дидактичних ігор, читання художньої літератури.
4. Педагогічно взаємодіяти з батьками, проводити просвітницьку роботу з питань соціально-фінансової грамотності дошкільників та активно залучати до співпраці.

Вашій увазі пропоную ігри на формування соціально та фінансової освіти дошкільників.

Гра «Розумні витрати» *Мета:* розширити та уточнити знання дітей про гроші (афлатунчики), їх призначення та використання. Виховувати ощадливість.

Правила гри. Кількість товару повинна відповідати кількості грошей. Купити товар можна тільки тоді, коли розгадаєш про нього загадку, прочитаєш вірш тощо.

Хід гри. Діти в грі використовують зароблені «афлатунчики». Вони ідуть до крамниці і купують товар згідно з правилами гри.

Гра «Види витрат» *Мета:* навчити дітей визначати вид витрат, на перше місце ставлячи основні витрати, розвивати вміння аналізувати, робити висновки.

Матеріал: картки із зображенням театру, хліба, будинку, дитячого садочку, меблів, іграшок, цукерок тощо.

Хід гри Вихователь пропонує дітям серед карток із зображенням обрати ті, зображення яких є основними витратами будь-якої людини.

Гра «Гроші – ціна» *Мета:* ознайомити дітей із взаємозалежністю якості товару та його ціни; учити дітей співвідносити якість із ціною, розвивати вміння аналізувати, робити висновки.

Матеріал: картки гроші, різні товари (іграшки різної якості: старі, нові, м'які, електричні тощо; книжки різного обсягу, одяг тощо).

Хід гри Ця гра має декілька варіантів:

1. вихователь пропонує дітям зробити покупки, обираючи найдешевші товари, але з найкращою якістю;
2. вихователь пропонує написати цінники для продажу різних товарів – діти повинні проаналізувати якість товару та, відповідно до цього, визначити вартість товару;
3. скласти перелік найкращих та найкорисніших товарів, які можна купити на конкретну суму грошей.

Гра «Покупки». *Мета:* закріпити знання дітей про будову супермаркету, розвивати аналітичне мислення, кмітливість.

Хід гри. Вихователь пропонує дітям для ігри в супермаркет розташувати полицки з товаром за спільними характеристиками – зробити відділи товарів (молочні продукти, іграшки, одяг, канцелярські товари, фрукти тощо). Після цього дітям пропонується обрати найкоротший шлях до якогось із товарів.

Як результат: діти можуть переставити полицки чи товари, для того щоб було зручніше знаходити потрібну річ.

Для того щоб сформувати у дитини навички фінансової грамотності, найкраще використовувати організовані заняття. Так дитина отримає практичний досвід і краще засвоїть отриманні знання. Розглянемо кілька моделей занять.

- Дітей 4-5 років можна навчити визначати номінали монет і банкнот. Дайте дитині кілька різних монет і банкнот, запропонуйте їй потримати їх у руках, відчувати вагу, розмір, звернути увагу на колір. Назвіть номінал кожної з них. Потім запропонуйте відрахувати певну суму.
- Візьміть кілька гумок для грошей і запропонуйте дитині рахувати гроші і скласти їх у пачки (наприклад, кожна пачка може становити 100 гривень). Це хороший спосіб навчити дитину усного рахунку. У якості нагороди можете видати їй невелику суму.
- Грайте у рольові ігри (наприклад, у ринок, піцерію тощо). Дитина може зіграти роль продавця, а ви – покушця. Завдання полягає у тому, Щоб дитина перерахувала гроші, які ви даєте їй за товар, і правильно давала вам решту.
- Придумайте з дитиною, скільки можуть коштувати ті чи інші речі у будинку. Запропонуйте їй відрахувати вартість предмета. Ви можете ускладнити завдання і

попросити дитину відрахувати певну суму, використовуючи банкноти одного або різних номіналів.

- Поясніть дитині різницю між бажаним і необхідним. Попросіть її скласти список речей, які вона хоче. Дітям молодшого віку можна дати старі журнали, щоб вони вирізали зображення бажаних предметів. Потім поясніть їм, що таке необхідні речі. Складіть разом список речей, необхідних для виживання (вода, продукти харчування, одяг, житло тощо), і речей, які дитина хоче (іграшки, солодощі, комп'ютерні ігри тощо).

Підтримка батьками процесу формування навичок соціальної та фінансової грамотності у дитини може відбуватися шляхом:

- Спонування дитини до більшого самопізнання і впевненості у собі, власних можливостях;
- Використання різних ігрових дій з метою навчання дитини цінувати і захищати матеріальні та нематеріальні цінності, виховання заощадливості;
- Залучення дітей до планування сімейних витрат, сімейного бюджетування як засобу формування свідомого і відповідального ставлення до фінансів;
- Проведення розмов, бесід, спрямованих на розвиток дитячої соціальної і фінансової ініціативності та лідерських якостей.

Отже, діти отримують перші задатки соціальної і фінансової освіти задовго до того, як ідуть до школи. Основна частина знань про планування бюджету, заощадженнях, використання грошових коштів отримана в повсякденному житті. Ще до того, як формуються грошові поняття, просте розуміння того, як використовувати доступні ресурси, або, наприклад, категорії «закінчилася їжа», «купувати тільки необхідне» – це ті щоденні реалії і сфери фінансової освіти, з якими стикаються діти. У дошкільнят також сформовані тимчасові рамки, вони розуміють, що іноді, щоб отримати щось, краще почекати, ніж отримати це зараз. Діти дошкільного віку стикаються з матеріальними цінностями, даючи і ділячись, не тільки за допомогою подарунків і цінних речей, але і шляхом взаємодії один з одним.

***В. В. Аніканова, вихователь**
Бабанського закладу дошкільної
освіти «Ясла-садок «Ягідка»
Бабанської селищної ради
Уманського району
Черкаської області*

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ

***Анотація.** Програма Афлатот визнає роль сім'ї у формуванні соціальної та фінансової грамотності. Залучення батьків розглядається як важлива складова програми. Сім'я – це часто перший учитель, який має величезний вплив на формування фінансових і соціальних знань дитини, її поведінку. Враховуючи, що діти цієї вікової групи схильні наслідувати, батьки розглядаються як важливі дійові особи та помічники учителя в формуванні у дітей фінансових понять. З цією метою навчальна програма пропонує ряд додаткових занять, щоб розповісти батькам про ті поняття, які вивчають діти і, таким чином, залучити їх в структуру плідної взаємодії.*

Саме словосполучення «фінансова грамотність» звучить складно і незрозуміло. Що ж воно означає насправді? По суті, це набір навичок, які дозволяють людям приймати розумні рішення стосовно грошей. Фінансова грамотність означає, що ви розумієте, як заробляти, економити, витратити та інвестувати гроші. Для дітей фінансова грамотність починається з уміння заробляти невеликі суми грошей і керувати ними.

Чому фінансова грамотність важлива для дітей? Якщо ви почнете розповідати дитині про основи фінансової грамотності з раннього віку, ви зможете прищепити їй хороші звички, які принесуть їй велику користь у майбутньому. Тому розповідайте дитині про гроші і дозволяйте

їй ставити питання. Так поступово у неї почнуть формуватися навички правильного поводження з грошима.

Заняття, які допомагають дитині розвинути фінансову грамотність. Для того щоб сформувати у дитини навички фінансової грамотності, найкраще використовувати навчальні заняття. Так дитина отримає особистий досвід поводження з грошми і краще засвоїть уроки. Розглянемо кілька занять, які можна використовувати для цього.

Дітей 4-5 років можна навчити визначати номінали монет і банкнот. Дайте дитині кілька різних монет і банкнот, запропонуйте їй потримати їх у руках, відчуття вагу, розмір, звернути увагу на колір. Назвіть номінал кожної з них. Потім запропонуйте відрахувати певну суму.

Візьміть кілька гумок для грошей і запропонуйте дитині рахувати гроші і складати їх у пачки (наприклад, кожна пачка може становити 100 гривень). Це хороший спосіб навчити дитину усного рахунку. У якості нагороди можете видати їй невелику суму.

Грайте у рольові ігри (наприклад, у ринок, піцерію тощо). Дитина може зіграти роль продавця, а ви – покупця. Завдання полягає у тому, щоб дитина перераховувала гроші, які ви даєте їй за товар, і правильно давала вам здачу.

Придумуйте з дитиною, скільки можуть коштувати ті чи інші речі у будинку. Запропонуйте дитині відрахувати вартість предмета. Ви можете ускладнити завдання і попросити її відрахувати потрібну суму, використовуючи банкноти одного або різних номіналів.

Поясніть дитині різницю між бажаним і необхідним. Попросіть її скласти список речей, які вона хоче. Дітям молодшого віку можна дати старі журнали, щоб вони вирізали зображення бажаних предметів. Потім поясніть їм, що таке необхідні речі. Складіть разом список речей, необхідних для виживання (вода, продукти харчування, одяг, житло тощо), і речей, які дитина хоче (іграшки, солодощі, комп'ютерні ігри тощо).

Три етапи навчання дитини фінансової грамотності. Чіткого віку, коли потрібно починати розповідати дитині про фінанси, не існує. Наприклад, перше знайомство з грошима можна провести вже в 3-4 роки, а в 5 років показати малюкові, як робляться покупки. Щоб він знав, що не можна просто так взяти в магазині іграшку – необхідно її купити, а для цього мама або тато повинні заплатити гроші. Щоб зацікавити дитину, доручіть йому дуже відповідальне завдання – самостійно розраховуватись. Тоді він стане краще розуміти, як відбувається процес, втягнеться в «гру» і проситиме давати йому «грошики», щоб самому віддати їх продавцю.

Старший дошкільний і молодший шкільний вік. Чим менше вік дитини, тим зрозуміліше повинна бути інформація, тому починати навчання фінансовій грамотності необхідно через ігри. У 6-7 років діти вже знають цифри і вміють виконувати найпростіші арифметичні дії. Таким чином, ви можете пояснити дитині, що кожен товар та послуга мають свою ціну. Щоб інформація як слід вклалася в голову малюка, можна пограти з ним в ігри, де він спочатку буде в ролі продавця, а потім в ролі покупця. Використовувати в грі необхідно справжні гроші, а також потрібно пояснити, що таке решта і як її порахувати. Закріплюється інформація на конкретних ситуаціях, коли дитина в ролі продавця повинна віддати решту, а в ролі покупця очікувати її отримання (а не йти відразу після розрахунку). Потім слід взяти дитину з собою в магазин і разом купити продукти. В процесі вибору покупок покажіть, де вказується ціна та попросіть малюка знайти найдешевший і найдорожчий товар з однієї категорії. Розкажіть, як порахувати різницю. Поясніть, що для підрахунку суми, яку слід заплатити, потрібно скласти вартості всіх товарів. Тепер схожу ситуацію можна використовувати в грі, і дитина вже буде розуміти, про що йдеться. При цьому важливо пояснити, звідки беруться гроші – щоб вони були, потрібно працювати, а для цього необхідно мати професію. Розкажіть, які бувають професії, де їх отримують, і чому одні фахівці заробляють більше, а інші менше.

Ігри, які допомагають формувати фінансову грамотність.

Сюжетно-рольова гра «Лікарня» (середня група). Цілі. Ознайомлення дітей з діяльністю медичного персоналу; закріплення назв медичних інструментів. Формувати вміння творчо розвивати сюжет гри. Навчання дітей реалізації ігрового задуму; використання у грі

предметів – заступників. Виховання поваги до професії лікаря. Взаємодія в грі один з одним. Розвивати вміння брати на себе роль.

Матеріал та обладнання. Ігровий набір «Ляльковий лікар», іграшки – тваринки, лавочка для машини «швидкої допомоги», ляльки, посуд чайна для кафе, халат і шапочка для лікаря, шапочки з червоним хрестом для медичного персоналу, дві іграшкові машини.

Підготовка до гри. Екскурсія у кабінет лікаря дитячого садка. Читання художньої літератури: «Хворий» Ю. Яковлева, «З людиною біда» Ю.Синиціна, «Людина захворіла» І.Туричина, казки «Доктор Айболить», «У мене задзвонив телефон» К. Чуковського. Розглядання ілюстрованого матеріалу по темі. Перегляд мультфільму: «Айболить». Виготовлення атрибутів для гри. Програвання ігри - ситуації «У зубного лікаря», «В травматологічному пункті»; «Виклик лікаря до дому», «Маніпуляційний кабінет».

Ігрові ролі Лікар в поліклініці, лікар швидкої допомоги, медична сестра, санітари, шофер, працівник аптеки, працівник кафе, працівник зоопарку.

Орієнтовний перебіг гри. Вихователь. Діти, подивіться, яку сучасну поліклініку нам побудували. Ось тут розташований кабінет лікаря для прийому хворих, а це процедурний кабінет для лікування хворих. Тут лікує хворих медична сестра. А тут знаходиться пункт швидкої допомоги, тут приймають виклик від хворих. На машині швидкої допомоги лікар виїжджає на виклик хворого для надання медичної допомоги. А ось це «Аптека». Тут хворі можуть придбати необхідні ліки. А це «Кафе». В очікуванні своєї черги, хворі можуть попиту гарячої кави і чаю, з'їсти гарячі пиріжки. Діти, сьогодні відділ кадрів веде прийом на роботу в поліклініку. Серед вас є бажаючі працювати в поліклініці? Тоді підходьте до мене, я буду приймати на роботу всіх бажаючих.

Діти підходять до вихователя. Вихователь запитує, ким дитина хотів би працювати в поліклініці? Якщо роль вже віддана іншій дитині, вихователь пропонує іншу. Важливо, щоб у ході гри, діти мінялися ролями.

Вихователь. Діти, займайте свої робочі місця. (*Звертається до дитини, отримав роль лікаря*). Карина, дозволь мені, будь ласка, побути трохи лікарем, а ти побудеш моїм помічником? Діти займають свої ігрові місця, одягають халат і шапочки. Підходять перші хворі з ляльками.

Вихователь. Доброго дня. Сідайте, будь ласка, ось на цей стілець. Розкажіть, що у вас болить? (*Дитина розповідає, що лялька Катя застудилася, у неї висока температура і кашель*). Давайте виміряємо температуру. У Каті температура 39 градусів – це висока температура. Давайте подивимося горлечко. (*Дивиться шпательом горлечко*). Горло червоне. Потрібно послухати дихання у Каті. (*Слухає дихання*). Є хрипи. Я випишу вам рецепт, ви купите а аптеці таблетки від кашлю і будете приймати три рази на день, ліки для уколів від температури, вітаміни і обов'язково гарячий чай з малиновим варенням, і постільний режим. Уколи вам зробить медична сестра в процедурному кабінеті.

Хворий з лялькою йде в аптеку, купує ліки і йде в процедурний кабінет, де медична сестра приймає хворих, ставить уколи.

Вихователь каже, що у нього закінчився робочий день і йде. Місце лікаря займає дитина. Приймає хворих.

У швидку допомогу дзвенить дзвінок із зоопарку. Лікар швидкої допомоги бере трубку і слухає. Працівник зоопарку каже, що ведмежа грав, бігав і впав, тепер лежить і не встає. У нього напевно зламана нога. Потрібна медична допомога. Лікар швидкої допомоги вислуховує по телефону, пояснює, що потрібно зателефонувати у ветеринарну лікарню. Лікар-ветеринар бере валізу з медичним приладдям і на машині відправляється з санітаром у зоопарк. У зоопарку оглядає лапу ведмедика, накладає лангету на лапу і каже, що потрібно робити терміново рентгенівський знімок. Працівник зоопарку з санітаром кладуть ведмедика на носилки і відвозять ведмежа у ветеринарну лікарню. У лікарні роблять рентгенівський знімок. У ведмежати перелом. Накладають гіпсову пов'язку і відвозять назад у зоопарк. Укладають ведмежа на ліжко і дають йому меду.

Гра триває доки бажають діти. Хворі приходять на прийом до лікаря. Купують в аптеці ліки. Медична сестра робить уколи. Хворі в кафе п'ють чай з малиновим варенням і гарячими пиріжками. Укладають хворих ляльок у ліжку, дають таблетки.

Вихователь по ходу гри спостерігає, непомітно підказує, що направляє. Коли ляльки покладені в ліжку, каже, що робочий день закінчився.

На закінчення хвалить дітей за хорошу гру і пригощає всіх вітамінами.

Гра «що є важливішим?» *Мета.* Закріплювати вміння орієнтуватися в поняттях «предмети розкоші» та «життєво необхідні предмети»; вчити диференціювати предмети за ступенем їхньої значущості, роблячи логічні висновки.

Хід. У грі можуть брати участь 2-3 дітей. Кожному з них дається картка із зображенням предметів, які використовуються людьми у різних життєвих ситуаціях.

Завдання 1. Закрити фішками предмети, які не є життєво необхідними для людини та які можна назвати предметами розкоші. Чому?

Завдання 2. Пояснити призначення предметів, зображених на малюнках, що залишилися. Обґрунтувати їх необхідність для людини.

Завдання 3. Закрити фішками зображення речей, найбільш важливих для життєдіяльності людини, предметів, без яких важко обійтися. Запропонувати обґрунтувати своє ставлення до предметів розкоші, зображення яких залишилися закритими.

З метою ускладнення завдання можливе використання другого варіанту гри: дитині дається більш складне завдання – закрити фішками зображення тих предметів, які можуть мати подвійну функцію, тобто в один і той же час бути і предметами розкоші, й життєво важливими для окремих людей. Наприклад, машина для інваліда, фортепіано для піаніста, прикраси для артиста й тощо.

Гра «Ми – художники» *Мета:* закріпити знання дітей про рекламу; розвивати у них естетичні почуття й художній смак; учити встановлювати взаємозв'язок між рекламою та успіхом у торговельних стосунках «продавець – покупець».

Хід. Кожному учасникові гри, «художнику-оформлювачу» (їх може бути 2-3), дається завдання – зробити рекламу своїй крамниці. Решта дітей визначають в яку крамницю їм хочеться підти і чому? Чи допомогла цьому реклама. Як?

Варіант 1. Кожен учасник гри одержує певну кількість кольорових силуетів різних предметів, які можуть бути товаром крамниць певного виду («Іграшки», «Квіти», «Хліб», «Молоко» тощо).

Варіант 2. Із загальної кількості силуетів необхідно вибрати тільки ті, які потрібні для складання реклами «своєї» крамниці.

Гра «Чия праця найважливіша?» *Мета:* закріпити знання дітей про джерела грошових прибутків; вчити диференціювати види трудової діяльності людини відповідно до їхньої цільової спрямованості.

Хід. Дитині пропонується декілька картинок із зображенням різних дій дорослих людей: чоловік спить; лікар слухає хворого; продавець обслуговує покупця; жінка пере білизну; чоловік копає яму для саджання дерева.

Завдання 1. Згрупувати ті картинки, на яких зображені дії, що пояснюються як суспільно корисна праця та оплачуються (лікар слухає пацієнта, продавець відпускає товар покупцеві).

Завдання 2. Згрупувати ті картинки, на яких зображені дії людини, які мають подвійну функцію. Наприклад, жінка пере білизну – це може бути і мама, і працівниця пральні; чоловік копає землю – це може бути і тато, і садівник. У якому випадку ця робота оплачується, а у якому ні. Чому?

СЮЖЕТНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНЯТ ТА ІНСТРУМЕНТ ПРИ РОБОТІ ПО ВПРОВАДЖЕННЮ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ АФЛАТОТ

***Анотація.** Стаття розкриває актуальність та дієвість використання сюжетних ігор в роботі з дітьми дошкільного віку. Представлено елементи власного досвіду використання сюжетних ігор при впровадженні програми Афлатот для забезпечення соціальної та фінансової освіти дошкільників.*

На сучасному етапі розвитку суспільства процес економічної соціалізації дошкільників визначається як один із вагомих й найменш науково та методично розроблених в галузі дошкільної освіти. На необхідність розв'язання питань економічної освіти і виховання молодого покоління вказують державні документи (Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні), Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, які орієнтують громадську думку й професійну діяльність педагогів на усвідомлення цілей та завдань економічного виховання дітей як вихідної ланки підготовки до повноцінного життя в умовах ринкової економіки. Економічне виховання визначають як організовану педагогічну діяльність, спеціально створену систему роботи, спрямовану на формування у дітей економічної свідомості. Тут описуємо один з елементів такої роботи – сюжетну гру.

Гра являє собою особливу діяльність, яка розквітає в дитячі роки та супроводжує людину протягом усього її життя. Ігрова діяльність – провідна для дітей дошкільного віку.

Саме в сюжетних іграх дитина має унікальну можливість реалізувати себе, як активний учасник діяльності, що відбувається, крім того в грі яскраво проявляється особливості мислення і уяви дитини, її емоційність, активність, що вирішує проблеми в спілкуванні.

Сюжетна гра – справжня соціальна практика дитини, її реальне життя у суспільстві однолітків. Тому такою активною для дошкільної педагогіки є проблема використання гри для всебічного виховання та розвитку дитини – дошкільника. Важливу роль у підтримці ігрової діяльності, внесення до неї творчості, створення інтересу до гри належить педагогу. Педагог, який знає та враховує, індивідуальні та вікові особливості дітей дошкільного віку, що вмє створювати ігрові об'єднання не на свій розсуд, а виходячи з інтересів дітей, здатний зробити сюжетну гру захоплюючим процесом, у ході якої діти захоплюються у згуртовані групи та можуть реалізувати себе, з бажанням беруть участь у ігрових діях.

Головним компонентом такої гри є сюжет, без нього немає самої сюжетної гри. Сюжет гри – це сфера дійсності, яка відтворюється дітьми. Сюжет є відображенням дитиною певних дій, подій, взаємин із життя та діяльності оточуючих. При цьому його ігрові дії – один із основних засобів реалізації сюжету.

У сюжетно-рольовій грі діти навчаються планувати свою діяльність, діяти спільно, домовлятися. Що особливо важливо, у них виникає інтерес до нових сучасних професій. Підтримуємо цей інтерес, прагнемо до формування у дітей бажання працювати якісно, швидко, як «майстри своєї справи». Це дає свої позитивні результати у майбутньому.

Діти люблять грати «в кого-небудь» або «в що-небудь»: у будівельників, у лікарню, магазин, школу, дитячий садок тощо. Цим сюжетно-рольовим іграм притаманна вільна, активна, з особистою ініціативи дитини підприємницька діяльність, насичена позитивними емоціями.

Наш заклад працює над впровадженням програми соціально фінансової освіти дошкільнят Афлатот. Фінансово обізнані громадяни є основою сильної, заможної та незалежної країни. Майбутнє кожної людини в її власних руках. Очевидним є те, що

виховання соціально-відповідальних та освічених у фінансовій сфері дітей у майбутньому робить їх спроможними змінити власне життя та світ довкола на краще, в такий спосіб збільшуючи шанси на успішне й щасливе майбутнє.

Отже, знайомство із найпростішими економічними знаннями починається через сюжетну гру. Таким чином, відбувається засвоєння теоретичних та фактичних знань через вироблення практичних навичок, засвоєння економічної грамоти забезпечується єдністю змісту, поступовим розвитком елементарних економічних знань, умінь, навичок з постійним ускладненням їх відповідно до віку дітей. Вихователь, організуючи сюжетну гру, поступово формує економічні знання, засновані на математичних діях: кількісні відносини, рахунок, виміри. Такі ігри рекомендується проводити 2-3 рази на тиждень під контролем педагога. Самостійно у ці ігри діти можуть грати й інші дні. Якщо дитина використовує неточні поняття, це означає, що в неї ще не сформоване правильне уявлення про предмет, саме тому необхідно врахувати специфіку опанування словника економічного змісту дошкільником і над цим потрібно працювати на заняттях.

У всіх вікових групах широко поширені ігри в «Магазин», «Дитячий садок», «Сім'я». Діти тут «купають», «продають», «змінюють», «працюють». У дані ігри педагог вводить деякі складові сімейного бюджету: пенсія, заробітна плата, стипендія, а також розкриваються уявлення дітей про доходи та їх збільшення чи зменшення.

Багато уваги ми приділили сюжетним іграм саме під час впровадження соціально фінансової програми освіти дітей дошкільного віку Афлатот. Такі ігри як: «Магазин», «В транспорті», «В аптеці», «Банк», «Супермаркет» та інші, розвивають вміння спілкуватись з іншими учасниками гри, вчать розуміти та поважати людську працю. Пропонуємо конспекти деяких з власних сюжетних ігор:

Банк. Мета: розширити уявлення про банк, працівників банку та деякі операції, що проводяться в банку.

Матеріал: ігрові гроші: банкноти та монети різної вартості. Атрибути для гри.

Відкривається банк, і працівники банку займають свої робочі місця. Всі інші діти – банківські клієнти. В обмінному пункті за встановленим курсом здійснюється купівля та продаж валюти. У віконцях 1-3 здійснюється прийом та видача вкладів. На кожного клієнта відкривається банківський рахунок та оформляється банківська карта.

У банкоматі «Скарбничка Афлатуна» відвідувачі банку отримують гроші за допомогою банківських карт, виконуючи послідовно ряд операцій на спеціальному табло: вставити картку та натиснути кнопку, набрати код (номер своєї картки, визначити суму рахунку (вирішити приклад, зняти з рахунку необхідну суму), завдання: визначити залишок на рахунку (розв'язати приклад), повернути карту.

Керуючий банком (вихователь) нагадує співробітникам їх обов'язки, контролює правильність виконання рахункових операцій, стимулює бажання дітей розповісти про виконані дії, запросити працювати нових співробітників.

У ході гри розігруються різні ситуації.

Сергій: Хочу покласти свої гроші в банк.

Марина: Відкриємо рахунок. Назвіть своє прізвище та ім'я.

Заповнює бланк, потім бере в клієнта банкноти різної гідності, уважно їх перераховує і записує суму вкладу на карту.

Вихователь (керуючий банком): Дуже приємно, що з'явився новий вкладник. Чому ви вирішили зберігати гроші у банку? Адже можна зберігати гроші в будинку.

Сергій: У банку вигідно! Я покладаю в банк 9 афлатунчиків, а через рік отримаю 10, а може бути, і 12.

Марина: У банку день треба зберігати.

Оля (клієнт банку): У банку гроші не вкрадуть. Банк охороняється.

Сергій: У банку не обдурять. І гроші повернуть, а ще прибуток отримаєш. Мої прибутки збільшаться.

Вихователь. Молодці! Ви довели, де краще зберігати гроші. Сьогодні всі клієнти банку отримають заохочувальні призи.

Кафе. Мета: формувати вміння самостійно розподіляти ролі, виконувати рольові дії відповідно до задуму сюжету. Розвивати творчу уяву, здатність спільно розгортати гру, узгоджуючи свій ігровий задум із задумами однолітків. Заохочувати дітей ширше використовувати знання про навколишнє життя в іграх. Виховувати у дітей доброзичливе ставлення одне до одного.

Привітання: діти встають у коло, кажуть слова: «Візьмемося за руки друзі, привітаємось у теплому крузі».

Вихователь Сьогодні у поштової скриньці я виявила рекламу.

Увага! Пропонуємо вам чудовий відпочинок на нашому святі «День здоров'я». Вас обслужать найкращі кухарі, ввічливі офіціанти. Наше меню вас приємно здивує різноманітністю страв та доступними цінами. Вам не дасть сумувати ведуча – Вітамінка. Чекаємо на вас за адресою: вул. Посмішка 27, кафе «Афлатун». Давайте влаштуємо у нашому кафе «Афлатун» свято.

Розподіл ролей. Педагог бере він роль директора кафе.

Визначення ігрових цілей. Співробітники кафе, розкажіть мені про свої обов'язки: офіціанти, що ви робитимете? (Чемно приймати замовлення, приносити їжу, обслуговувати столики.)

Кухарі, що ви робитимете? (Ми готуватимемо замовлення на кухні.)

Ведуча? (Я проводитиму конкурси.)

Співачка? (Я співатиму пісню.)

Касир? (Я рахуватиму гроші і видаватиму чеки.)

Молодці всі готові.

Створення ігрової зони. Діти одягають спецодяг, костюми. Розставляємо столи, готуємо продукти. Відвідувачі беруть гроші, гаманці, сумочки. Відвідувачі виходять за двері.

Гра Звучить музика. Діти входять до красиво прикрашеної зали.

Ми раді вітати вас у нашому кафе «Афлатун». Проходьте, вибирайте столик, робіть замовлення.

Діти розсідають за столи. Офіціанти роздають меню. Відвідувачі читають меню, обирають страви.

У нашому меню корисні страви позначені – зеленим кружальцем. А шкідливі страви – червоним кружальцем. Перш ніж щось замовити, подумайте про своє здоров'я. Приємного вам відпочинку.

Відвідувачі роблять замовлення:

Офіціанте, принесіть мені, будь ласка, апельсин та виноград. (Офіціанти йдуть на кухню, спілкуються із кухарями.)

Приготуйте, будь ласка, піцу та яблучний сік. (Офіціанти приносять замовлення відвідувачам.)

Пролунає музичний сигнал. Сьогодні вас вітає бешкетна ведуча – Вітамінка.

Вітамінка Привіт, діти! Я знаю, що всі ви розумні та винахідливі! Пропоную вам взяти участь у конкурсі «Відгадай загадку» та виграти приз! Запрошую всіх бажаючих! (Вітамінка читає загадки на теми: «Будова будова тіла людини», «Гігієна та здоров'я». Вручає призи за правильні відповіді.)

Наступний конкурс «Спортивний». Хто більше назве видів спорту. (Діти по черзі називають види спорту. Переможець отримує приз.)

Увага! Сьогодні у нас у гостях відома співачка Софія.

Софія Я вам заспіваю пісню. А виможете співати та танцювати разом зі мною.

Дякую, Софійко. (Гра продовжується, офіціанти обслуговують відвідувачів. Вітамінка запрошує всіх дітей на веселий танець Арам-зам-зам.)

На цьому наша розважальна програма закінчується. Вам сподобалось у нас? Приходьте до нас ще. Будемо раді вам!

Відвідувачі просять рахунок. Офіціанти йдуть до касира за чеками.

Будь ласка, порахуйте мені, скільки заплатити відвідувачам першого столика. (З Вас 20 афлатунчиків.)

Відвідувачі розплачуються та йдуть. Дякують офіціантам.

Директор пропонує співробітникам навести лад у кафе.

Рефлексія. Обговорення з дітьми гри

- Кому що сподобалося?
- Хто що замовив?
- Як діти впоралися зі своїми ролями у грі?
- Як можна пограти наступного разу?

В. І. Коваль, завідувач;

*З. О. Брежко, вихователь-методист
закладу дошкільної освіти (ясла-садок) «Сонечко»
Золотоніської міської ради Черкаської області*

ЕКОНОМІЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДОШКІЛЬНИКА

***Анотація.** Сьогодні надається велике значення економічному вихованню дошкільників. У статті висвітлена робота закладу по формуванню бережливості та економічної культури старших дошкільників.*

Все починається з дитинства і бережливість також. Вона проявляється в охайності та організованості, дисциплінованості та особистій відповідальності, поваги до людей, результатів їх праці. Такі якості не виникають самі по собі. Це копітка робота вихователів і батьків.

Ми живемо в період зміни суспільних відносин, появи різних форм власності, нових підприємств, професій. Діти так чи інакше є свідками економічної сфери життя дорослих, отримуючи різноманітну інформацію, в якій їм іноді важко самотійно розібратися.

В зв'язку з цим перед закладом дошкільної освіти і сім'єю постає завдання підготовки дітей до життя в умовах ринкової економіки, яка вимагає, в першу чергу, психологічної перебудови кожного, в тому числі і наймолодших громадян. Слід позбавлятися уявлень, що хтось має нас забезпечувати. Вже в дошкільному віці слід привчати лічити гроші. Не навчивши дітей мислити й діяти за законами економіки, ми не зуміємо прищепити їм справжню культуру діяльності в реальному житті.

Все це змусило вихователів, методистів, завідуючих задуматися над питанням: Чи потрібно прилучати дошкільника до економічної культури? Якщо необхідно, то в якій мірі? Який обсяг знань, умінь, включати до соціально-фінансової освіти.

Щоб відповісти на запитання, в закладі була створена творча група з даної проблеми. До її складу увійшли представники різних вікових категорій, різних поглядів на сучасний світ.

Виходячи з умов діяльності закладу дошкільної освіти, визначено провідні функції у вихованні фінансової грамотності дошкільників:

- бережливе ставлення до іграшок, книг, речей побуту;
- турбота про охорону навколишнього середовища;
- раціональне використання матеріалу в продуктивній дитячій діяльності (художня праця, аплікація, малювання тощо);
- турбота про економне використання води, електроенергії, збереження тепла в приміщенні в осінньо-зимовий період, бережне ставлення до продуктів харчування;
- турбота про збереження приміщення, споруд на майданчиках закладу та інших місцях (дитячі майданчики в скверах, парках, житлових масивах та ін.)
- навчання дітей бережливому ставленні до іграшок, книг, дидактичних ігор та посібників, виготовлення нескладних іграшок тощо.

Важливість питання фінансової освіти дошкільників на сучасному етапі розуміють всі педагоги закладу, які в кризових умовах сьогодення наполегливо дбають про удосконалення змісту дошкільної освіти, підвищення фізичного і духовного здоров'я дітей.

В кожному колективі є ентузіасти цікавих починань, які й задають тон у педагогічному житті того чи іншого закладу. В нас – це молодь, яка увійшла до складу творчої групи.

Координаційним планом нашої творчої групи передбачено роботу з педагогами, батьками, дітьми закладу, зокрема:

- створення програми соціально-фінансової освіти старших дошкільників;
- проведення масових заходів з педагогами і батьками: конференції, конкурси, виставки;
- визначення груп як експериментальних;
- підготовка методичних рекомендацій.

Членами творчої групи був підготовлений перелік довідкової та методичної літератури, статей журналів. Також творча група рекомендувала вихователям:

- робити щоденний підсумок дня;
- виготовлення схем виконання завдання;
- обов'язкове планування майбутньої діяльності;
- моделювання ситуацій;
- розповіді про життя речей від імені самих речей (за системою ТРВЗ);
- проведення економічних хвилинок (як вивести свіжу пляму – провести дослід, висновок).

Адже соціально-фінансова освіта в нашому закладі покликана з'ясувати й розширити знання дітей про те, що все що оточує нас (іграшки, меблі, посуд, одяг, тощо), є результатом праці багатьох людей. Кожна річ має свою ціну. Виховувати шанобливе ставлення до трударів, ціннісне ставлення до продуктів їх діяльності.

Познайомити дошкільників з новими підприємствами (банк, акціонерне товариство, фірма, холдинг, агрохолдинг тощо), дати уявлення про приватну справу. Підвести дітей до розуміння того, що для організації підприємницької діяльності необхідні люди нових професій: орендатор, фермер, комерсант, брокер, менеджер, та ін.). Розповісти дітям про призначення, діяльність банків та послуги, які надають ці установи населенню, підприємствам. Розвивати вміння творчо застосовувати здобуті знання в сюжетно-рольових іграх. Вчити грати в дидактичні ігри на економічні теми.

Формувати уявлення дітей про товар і товарно-грошові відносини (товар-гроші, товар-товар). Ознайомити в доступній для дітей формі з історією виникнення грошей.

Підвести дітей до розуміння того, що люди різних професій працюють для загального добра. Праця кожного оплачується, але по різному. Перша половина зарплати зветься аванс. Визначити інші шляхи (крім постійної роботи) надходження грошей, залежність від вкладеної праці. Познайомити дітей з національною грошовою одиницею та валютою – грошима іноземних держав (долар, євро, злотий,...).

Дати уявлення про торговельні заклади: крамниці, кіоски, аукціони, виставки-продажі, ринки, товарні біржі. Відповідно до морально-етичних норм щодо продавця та покупця, формувати вміння купувати товар. Виховувати ощадливість у використанні грошей. Розповісти про місце зберігання грошей: вдома, в банку, ощадній касі.

Познайомити з практичною роллю реклами в торгівлі, вміти правильно орієнтуватися і розуміти її зміст.

Вчити дітей знаходити застосунок речам, що вийшли з вжитку (пошити одяг для ляльки, сплести килимок, викроїти серветку для занять з малювання, аплікації, виготовити дитячі меблі тощо). Розповісти про вторинну переробку використаних речей та відходів промисловості.

Розширити знання про продукти харчування, раціональне використання (із залишків хліба можна приготувати грінки, запіканки; з картоплі – картопляники, вареники; крихтами хліба, кісточками з м'яса – погодувати тварин, залишки від чаю можна використати як органічні добрива для кімнатних рослин) та способи їх зберігання (консервування, соління, сушіння). Познайомити з нескладними рецептами приготування деяких страв: вчити переповідати про все це один одному.

Розкрити значення тепла, води, світла, газу в житті людини, про економне їх використання. Дати уявлення про виробництво електроенергії, добування газу, водні ресурси. Створення ситуації для закріплення правил економного використання електроенергії деякими приладами (праскою, телевізором, холодильником, електричними лампочками, пральною

машиною, мультиваркою тощо), збереження тепла, ощадливого використання води. Познайти з правилами економічної діяльності (перед початком будь-якої справи продумати всі деталі, визначити, де зручніше працювати, як використати матеріали, щоб менше було відходів, не залишати справу незакінченою тощо).

Формувати уявлення про культуру бізнесу, ділові стосунки між партнерами купівлі – продажу.

З'ясувати в процесі дитячої діяльності, що означає, «бути економічним», «ощадливим».

Розкрити перед дітьми роль комп'ютеризації у веденні господарства. Дати елементарні уявлення комп'ютерної грамотності.

Традиційними стали у вихователів заняття: «Кожна річ – праця багатьох людей», «Краса нашої ділянки», «Книжку люблю і завжди бережу», «Працює сонечко для нас», «Що означає бути бережливим та економічним», «Як економити електроенергію», «Допоможемо друзям утеплити будинок» тощо.

Ця тема знаходить своє відображення в дидактичних, сюжетно-рольових іграх, іграх-драматизаціях.

Найбільшою популярністю серед дітей користуються такі дидактичні вправи та ігри, як: «Підбери та виклади», «Прикрась сукню», «Обнова», «Допоможи Оксанці» (раціональне використання матеріалів продуктивної праці), «Знайди місце кожній речі», «Що робив Петрик, коли повернувся з дитячого садка» (бережне відношення до предметів побуту, речей загального вжитку), «Чарівний вогник», «Економічний господар», «Збережи енергоресурси», «Чого не повинно бути» (економія електроенергії), «Сплануй свої витрати», «Допоможи сім'ї», «Покупець-продавець» (раціональне використання грошей) тощо.

Для роботи з дітьми педагоги закладу розробили дидактичні ігри. Ось деякі з них:

Дидактична гра «Сплануй свої витрати» Мета: Вчити дітей оперувати невеликими сумами грошей, вміти планувати свої витрати та економічно витратити гроші, уміло підбирати товар за призначенням. Закріпити знання про вартість різних видів товарів (дорогі – дешевше). Розвивати логічне мислення. Виховувати вміння ощадливо використовувати кошти.

Матеріал: Ігрове поле, кубик, фішки різного кольору по кількості учасників, карточки із зображенням одягу та ціни, по 10 умовних гривні кожному.

Правила гри:

- 2-4 учасники, купити 4 речі (літні або зимові).
- Кожному по 10 умовних гривні.
- Гра починається з поля «початок».
- Гравець пересуває фішку на стільки полів, скільки показує кубик (від 1 до 6).
- Купляє вказаний товар чи пропускає хід.
- Потрапивши в поле «почни спочатку», повертається на поле «початок».
- Потрапивши на поле «кафетерій» – платить 10 копійок за каву.

- Потрапивши на поле «кафе Сніжинка» – купує морозиво за 20 копійок.
- Виграє той, хто купить 4 необхідні речі, зекономивши при цьому кошти.

Хід гри: Перед початком учасники знайомляться з правилами гри, цінами речей у різних закладах торгівлі та визначають черговість ходу за допомогою лічилки або кинувши кубик. У кого найбільша кількість крапочок, той розпочинає гру першим. Кожен гравець по черзі кидає ігровий кубик і відлічує від початку стільки квадратиків, скільки крапок на кубику. Купує 1 предмет в торговельному закладі. Гра закінчується, коли кожен гравець купить по 4 речі.

Дидактична вправа «Допоможи сім'ї». *Мета:* Закріпити знання про шляхи надходження грошей в сім'ю (крім заробітної плати), залежність їх кількості від вкладеної праці.

Матеріал: картинки із зображенням різних товарів, предметів, продуктів харчування, одягу тощо.

Правила: Вибрати ті картинки із зображенням товару, виробляючи чи вирощуючи який, можна поповнити бюджет своєї сім'ї.

Хід: Дітям на столі розкладають картинки із зображенням різних товарів, предметів, продуктів харчування, одягу тощо. Наприклад: картинки із зображенням в'язаних речей, одягу, пошитого власними руками, овочів, фруктів, виробів з дерева і його відходів, вишиті серветки, обереги, різноманітні тістечка, цукерки, хутряні шапки тощо.

Діти вибирають картинку і розповідають, як можна поповнити бюджет своєї сім'ї, продаючи той чи інший товар, або виготовити певну річ власними руками, а не купувати в магазині. Також визначають, від чого буде залежати ціна товару (від затраченої праці та матеріалу, з якого виготовляють річ або які потрібні, що виростити квітку, фрукти чи овочі)

Дидактична гра «Збережемо енергоресурси». *Мета:* Вчити дітей раціонально використовувати енергоресурси, виходячи з певної ситуації. Закріпити знання дітей про значення електроенергії в житті людини. Підвести дітей до розуміння того, що раціональне використання енергоресурсів заощаджує кошти сім'ї. Розвивати логічне мислення. Виховувати вміння ощадливо використовувати електроенергію, діловитість у прийманні рішень, вміння співвідносити свої бажання з можливостями.

Словник: енергоресурси, ощадливість.

Правила гри: Граючий після кожного ходу пояснює свій вибір. «Включений» та «Виключений» електроприлад гравець позначає своєю фішкою.

Хід: Дітям пропонуються картки із зображенням різних ситуацій на підприємстві (фабрика, перукарня, ательє, лікарня, дитячий садок, школа тощо) та повсякденному житті і різнокольорові фішки (різної форми для учасників та червоні – «вимкнути електроприлад», зелені – «увімкнути»). Діти повинні «увімкнути» ті прилади, які більш необхідні в певній ситуації, або «вимкнути» зайві. При цьому гравець повинен пояснити свій вибір, чому він так вирішив. Виграє той, хто більш ощадливо використовує електроприлади.

Дидактична гра «Покупець – продавець». *Мета:* формувати вміння диференціювати торговельні об'єкти за застосуванням. Розвивати етику економічних стосунків.

Матеріал: Предметні картинки із зображенням різноманітного промислового та продуктивного товару: одягу, взуття, іграшок, канцелярських товарів, фруктів та овочів тощо, цінники для товарів, намальовані гроші-квадратики.

Правила:

- Покупцям вибрати потрібну покупку і правильно заплатити за неї гроші.
- Контролеру стежити за повнотою розповіді покупців про свої покупки.
- Касиру перевірити ціну і одержати правильно гроші.

Хід. Вихователь: Діти, сьогодні ми поговоримо з вами про торговельні заклади. Кожного дня мама або тато разом з вами купують різні товари, речі, вироби.

Запитання до дітей.

- Як називаються люди, які купують товар, річ або виріб?
- А як ми називаємо людей, які продають різні товари, речі, вироби?

Діти, є промислові та продуктові магазини. Промислові магазини або відділи мають для продажу різні товари, які ми не вживаємо в їжу, а продуктові – від слова «продукти». В

продуктових магазинах ми можемо придбати різний товар для нашого столу, для харчування. (На столі перед кожною дитиною картинки із зображенням промислових і продуктових товарів: меблів, одягу, взуття, іграшок, канцелярських товарів, овочів, фруктів, хлібно-булочних виробів, цукру, ковбаси і тощо)

Вихователь: У нас в груповій кімнаті ми також створили невеличкий іграшковий магазин. Подумайте, яку іграшку ви будете купувати і для чого? Коли виберете товар – іграшку, подивіться на її ціну. Грошима у вас будуть ось ці квадратики. Якщо на іграшці прикріплено цінник з одним квадратиком – то ви і платите один квадратик, якщо два – два і т.д. Гроші треба платити в касу. Після того, як ви заплатили гроші, підійдете до контролера, віддасте йому чек, назвете, що ви купили і розкажете про свою покупку все, що знаєте. Контролери повинні бути дуже уважними. Якщо хтось із покупців розповість не все, то потрібно ставити питання. Касири перевіряють ціну на куплених товарах, одержують гроші і видають чеки. Крім магазину у нас буде база, звідки привозитимуть нові іграшки. Завідуючий базою буде відпускати товар водію. Якщо водій дасть йому 5 карточок, завідуючий повинен відпустити водію 5 іграшок. (Водій виконує вказівку директора магазину і підвозить в магазин нові іграшки. Директор (вихователь) допомагає в разі потреба контролеру формулювати запитання.

Після бесіди і розподілення ролей діти швидко одягають халати, стають на робочі місця і гра починається.

О. В. Красножон,
вихователь Бабанського закладу
дошкільної освіти ясла-садок «Ягідка»
Бабанської селищної ради
Уманського району Черкаської області

НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

Анотація. Щоб виховати успішну людину, недостатньо змалечку вчити з нею іноземні мови, водити на різноманітні гуртки і підготовчі заняття. Мало того, це все може виявитися даремним, якщо дитину не навчити фінансової грамотності, тобто розумно ставитися до грошей. Будь-яка дитина може бути генієм і поліглотом за щирої батьківської підтримки й любові, але через зайве марнотратство або навпаки надмірну заощадливість так і не стати успішним дорослим. Саме тому тема грошей у спілкуванні з дитиною не повинна бути табуованою – про це треба говорити, пояснювати, вчити.

Сьогодні серед навичок успішної особистості є її фінансова грамотність. Вона стає помічницею в досягненні особистих цілей, забезпечує почуття стабільності, та й просто допомагає побудувати той міцний фундамент, на якому можна планувати подальше життя.

Фінансова грамотність – навичка, яку батькам потрібно формувати у дитини уже з раннього віку. Для дітей фінансова грамотність починається з розуміння як заробляються гроші та як їх правильно витратити.

Для формування соціально-фінансової грамотності дошкільників, слід використовувати різні форми та методи роботи. Найефективніші є організована та самостійна діяльність дітей, а саме: екскурсії, спостереження, сюжетно-рольові ігри, ігрові імпровізації, творчі завдання, праця. Дитина граючись досліджує навколишній світ, здобуває свій перший досвід, який зможе застосувати в повсякденному житті.

В рамках інтеграції вітчизняної дошкільної освіти у світовий простір, який передбачає активне залучення до міжнародних проєктів і програм, українське дошкільня доєдналось до проєкту соціально-фінансової освіти «Афлатун». Програма яка формує у дошкільників ази соціальної та фінансової грамотності, називається «Афлатот». Курс її впровадження визначено відповідним наказом Міністерства освіти і науки від 22.01.2016р. №46 «Щодо упровадження основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку».

Мета фінансової і соціальної освіти – навчити дітей критичному мисленню, правам і обов'язкам, фінансовій письменності і навикам, які допоможуть їм найбільш оптимально використовувати наявні ресурси. Девіз «Афлатуна»: «Відрізняй правду від вимислів. Досліджуй, думай, вивчай та дій». Програма розширює світогляд дітей, допомагаючи залучати їх в навколишній світ, щоб безпечно діяти і бути захищеними в ньому. За допомогою заходів і вправ, які пропонує дана програма, діти розвивають соціальні та фінансові навички. Програма пропонує до використання методи, які роблять дитину активним учасником освітнього процесу.

Під час навчання використовуються такі прийоми: спостереження з показом, зіставленнями, створення проблемних ситуацій з пошуковими операціями, заохочення, стимулювання, синтез різних видів ігор з використанням певних предметів, зокрема грошей.

Напочатку роботи потрібно опрацювати посібник «Афлатот». Визначити зміст, обрані методи і прийоми для реалізації завдань.

Особливу увагу слід звернути на ігри, які пропонуються для використання. Безумовно, ігрова діяльність є провідною в дошкільному віці. Через гру дитина пізнає навколишній світ, розглядає складні суспільні процеси та явища. Ігрова діяльність надає дитині можливість не лише отримати нові знання, але й використати вже сформовані знання в процесі власної діяльності.

Ознайомлення дітей із певними економічними поняттями та категоріями відбувається на заняттях із різних освітніх напрямів. Дуже цікаво проходять заняття-подорожі, заняття-екскурсії, заняття-бесіди, фінансово-економічні вікторини тощо. Важливим елементом таких занять є ігрова імпровізація, адже саме гра забезпечує органічне практичне входження дитини в соціально-фінансові відносини.

Засвоїти складні економічні поняття дітям допомагають казкові персонажі. Та й самі казки просто незамінні у вихованні таких якостей особистості, як працелюбність, бережливість, практичність. З досвідом прийшли розуміння того, що майже в кожній казці можна знайти «економічний» підтекст.

Особливу увагу намагаюся приділяти сюжетно-дидактичним іграм економічної спрямованості. В іграх: «Супермаркет», «Ринок», «Рекламне агентство», «Салон краси», «Кафе» діти вчаться самостійно приймати рішення та прогнозувати наслідки своєї діяльності. В іграх-презентаціях дошкільнята опановують вміння представляти власні ідеї. В іграх-стратегіях: «Наш бізнес», «Кругосвітня подорож», «Поїздка на острів», «Магазин іграшок» я спільно з дітьми плануємо, проектуємо свої дії, розподіляємо обов'язки і ролі, покроково реалізовуємо спільний задум.

Знання про те, чому слід берегти, економити результати праці людей, діти найуспішніше засвоюють у процесі продуктивної діяльності (трудової, образотворчої). Працюючи з різними матеріалами, дошкільнята вчаться бути ощадливими. Роз'яснюю їм, що суть раціональності (розумності) – в умінні планувати процес діяльності, застосовувати найбільш оптимальні рішення (за прислів'ям: «Сім разів відміряй – один раз відріж»). Розглядаючи методи й засоби економічного виховання, не забуваю й про спеціальну роботу з формування в дітей корисних навичок і звичок. Чимало з них пов'язані з вихованням культури поведінки в побуті й загальною вихованістю: вимкнути світло, коли виходиш з приміщення; закрити кран після того, як помив руки тощо.

Опановуючи їх, діти ознайомлюються зі світом речей, людей, природи. Вони дізнаються про те, що таке професія, праця, товар, гроші. Старші дошкільники вже вчаться оперувати грошима і співвідносити прибуток з ціною на товар.

Однією з перших дошкільники вивчають тему: «Бюджет сім'ї. Прибутки та витрати». При ознайомленні з нею до роботи активно залучаю батьків. Разом із дітьми вони виготовляють макети сімейного бюджету, де відображають членів сім'ї та результати їх праці, картки-схеми прибутків і витрат, а також картки, які символізують основні та додаткові доходи. Діти визначають різні потреби членів родини, можливості щодо їх задоволення. Презентуючи бюджет своєї сім'ї, вони вчаться активно оперувати поняттями «бюджет», «доходи», «потреби», «витрати», «товар» тощо.

Основні теми: «Потреби», «Природні ресурси та блага», «Дари природи», «Капітальні та трудові ресурси», «Обмеженість», «Вибір», «Ціна вибору», «Товари», «Виробник», «Банк», «Бізнес», «Фермер», «Економічні процеси та об'єкти», «Виробництво», «Товари та послуги».

У результаті роботи спостерігалось, що діти почали виявляти ініціативність у здобутті та осмисленні нових знань соціально-фінансової спрямованості, інтерес до економічної сфери життєдіяльності, уміння формулювати запитання та аргументувати відповіді економічного змісту, поєднання лідерських проявів з толерантним ставленням до інших членів колективу; демонструвати вольові прояви під час виконання тривалої чи небажаної роботи; створювати позитивний емоційний фон спілкування під час спільної діяльності, запобігати конфліктам; використовувати економічні поняття в активному мовленні; виявляти розвинені інтелектуальні здібності.

Для результативної роботи необхідно створити умови, що сприяють формуванню фінансової грамотності дітей:

- залучення всіх видів дитячої діяльності та розвитку: екологічного виховання, логіко-математичного розвитку, художньо-мистецької діяльності, соціально-естетичного виховання для викликання інтересу до економічних знань;
- створення відповідного розвивального середовища;
- надання можливості дітям залучатися до світу елементарних уявлень про фінанси, об'єкти економічної сфери життя через ознайомлення з навколишнім світом речей, людей, природи.

Отже, зміст соціально-фінансової освіти дошкільників є досить складним та багатоаспектним. Розуміючи це як процес формування економічного мислення, розвитку ділових якостей, громадської активності, підприємництва, бачимо, що таке розуміння стосується категорії дітей дошкільного віку.

Пропоную дидактичні ігри, які допоможуть у формуванні соціально-фінансової грамотності дітей дошкільного віку.

Дидактичні ігри

Потрібно чи не потрібно купувати

Мета: виховувати економічну свідомість дошкільників, бажання бути заможною людиною, раціонально розпоряджатися грошима; розвивати логічне мислення, раціональність, спостережливість, мовлення; закріплювати знання дітей про бажані та необхідні речі для життя людини, навчати відмовлятися від зайвих витрат та накопичувати гроші.

Матеріал: фішки (речі, можна не купувати), монетки (речі, які потрібно купувати) картки з різними товарами.

Хід Запропонувати дітям придбати речі, без яких людині важко прожити. Спонукаючи дітей до роздумів про те, чи є необхідним той чи інший товар. Запитати у дітей яку велику і корисну покупку вони хотіли б придбати.

Супермаркет

Мета: закріпити знання дітей про будову супермаркету, розвивати аналітичне мислення, пам'ять, увагу, кмітливість.

Матеріал: картки – монети, іграшкові товари.

Хід Запропонувати дітям зробити відділи товарів за спільними характеристиками. Розташувати на полицях (молочні продукти, фрукти, овочі, іграшки, одяг тощо). Діти повинні вибирати найнеобхідніші товари на даний момент. Потім потрібно переставити товари за їх необхідністю.

Я люблю економити

Мета: навчати дітей визначати речі на яких не потрібно економити, речі які можна взяти дешевше та речі від яких можна відмовитись; розвивати увагу, мовлення, мислення, спостережливість; виховувати економічну свідомість, бажання економити та бути заможною людиною.

Матеріал: фішки (необхідно купувати, можна відмовитись, краще не економити)

Хід Підібрати фішки до речей, які необхідно купити на картках. Запропонувати розповісти чому дитина прийняла таке рішення. Звернути увагу на правильне мислення, тому

що на перший погляд правильна відповідь в деякій ситуації може бути неправильною. Наприклад: На взутті можна зекономити, але неякісне взуття може призвести до проблем із здоров'ям.

Ферма

Мета: закріпити знання дітей про свійських тварин та птахів, про їх користь та що потрібно для їх вирощування; розвивати мислення, увагу, спостережливість, зв'язне мовлення; виховувати повагу до праці фермера.

Матеріал: картки із зображенням тварин, фішки із зображенням продуктів, які виробляють тварини та птахи, чим харчуються тварини та птахи.

Хід. Відмітити фішками запропоновану картку, розповісти яку користь приносить тварина чи птах, який корм їй потрібний.

Пошта

Мета: закріпити знання дітей про діяльність пошти, розширити світогляд, розвивати мислення, мовлення, увагу; формувати вміння рахувати, порівнювати, аналізувати.

Хід Діти ознайомлені з діяльністю пошти, можуть виконувати наступні операції: оплата комунальних послуг, оплата за дитячий садок, одержання заробітної плати, купівля газет, журналів, листівок. Діти розподіляють ролі між собою: декілька дітей стають касирами, інші – відвідувачами пошти. Гра може повторюватися декілька разів зі зміною ролей.

Що потрібно людині для життя?

Мета: розширювати знання дітей про речі необхідні для життя; навчити дітей розподіляти речі першої необхідності та додаткові; розвивати мовлення, пам'ять, мислення, увагу; виховувати любов до життя.

Матеріал: два круга, в середині одного намальоване велике серце, в середині другого круга намальоване маленьке серце, прищипки, предметні картинки.

Хід Вихователь дає дітям два круга з прищипками та предметними картинками. В середині одного є велике серце, сюди потрібно прищеплювати картинки із зображенням речей першої необхідності. В середині другого круга – мале серце, сюди потрібно прищеплювати картинки з предметами другої необхідності.

ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ДІТЬМИ

В. Гурієнко, вихователь;

А. Білаш, вихователь

дошкільного навчального закладу ясла-садок

комбінованого типу №25 м. Умані

Уманської міської ради

Черкаської області

РЕКЛАМА, ТА ЇЇ МІСЦЕ В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Важливою частиною нашого сьогодення, а також економічної освіти дошкільника є поняття реклами. Вона грає більшу роль в нашому житті, впливає на наші рішення більше, ніж нам би того хотілося. Тож змалечку маємо навчати дітей розуміти та критично оцінювати рекламу. В статті пропонуємо конспект заняття для дітей старшого дошкільного віку на тему «Реклама» за програмою соціальної та економічної освіти дітей дошкільного віку Афлатот.

Хочемо ми цього, чи ні, але сучасна реклама формує певні уподобання, зміцнює стереотипи, сприяє зміщенню цінностей у бік культу споживання. За рік ми бачимо близько 40 тисяч одиниць реклами – і це лише по телебаченню!

А може, реклама здатна стати корисним для сім'ї навчальним інструментом за умови її грамотного використання? Адже в рекламі відображено такі важливі аспекти, як економіка,

політика, культура та спосіб життя, психологія. Не можна заперечувати, що реклама для дитини – це проста модель знайомства із суспільством. Тому ми, батьки та педагоги можемо використовувати рекламу як інструмент у розвитку дитячого пізнання світу та адаптації до соціальних ролей.

Найважливіше, що потрібно зрозуміти про будь-який засіб масової інформації, це те, що створюється групою людей з певною метою. У рекламі, телепрограмі, у журналі чи Інтернеті можуть бути справжні люди, місця, предмети, але те, як вони зображені, було ретельно продумано, режисировано, використали монтаж, звукові ефекти тощо. У більш широкому розумінні економічна культура – це спосіб взаємодії економічної свідомості й економічного мислення, що регулює участь індивіда та соціальних груп у господарчій діяльності та ступінь їх самореалізації в конкретних типах економічної поведінки.

Сучасна дослідниця Н. Грама зазначає, що в дошкільній освіті визначилася необхідність упровадження економічної освіти саме з дошкільного віку, коли діти отримують первинний досвід в елементарних економічних відносинах. На її думку, засвоєння економічної грамоти забезпечується єдністю змісту, поступовим розвитком елементарних економічних знань, умінь, навичок з постійним ускладненням їх відповідно до віку дітей.

При впровадженні програми соціальної та фінансової освіти дітей дошкільного віку Афлатот ми звернули увагу, що дітей часто захоплює реклама по телебаченню, яскраві плакати та флаєри, листівки на вулицях міста. Тому вирішили розповісти більше малечі про рекламу, як її створюють, хто над цим працює.

АФЛАТОТ ЗАПРОШУЄ В РЕКЛАМНЕ АГЕНСТВО

(заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Програмовий зміст: продовжувати розширювати уявлення дітей про працю дорослих. Показувати результати праці та її суспільну значимість. прищеплювати почуття подяки людям за їхню працю. Дати уявлення про професії, задіяні в рекламі. Розповісти про історію виникнення реклами, її різновиди: текстову, радіо і телевізійну. Формувати пізнавальний інтерес до нових професій. Розвивати інтерес до різних професій, бажання разом із дорослими та з їх допомогою виконувати посильні трудові доручення, завдання. Виховувати інтерес та повагу до людей різних професій.

Матеріал та обладнання. Магнітна дошка. Набори картинок із зображенням: продуктів харчування, одягу, взуття, книг, іграшок, посуду, електротоварів, машин, будинків; магазину, ринку, аукціону; людей із глиняною табличкою на грудях та з рекламним плакатом у руках. Фотографії дітей на заняттях (малюють, ліплять, танцюють, тощо); у вільній діяльності (грають, читають тощо); на прогулянці (грають у рухливі ігри, катаються з гірки, доглядають рослин на городі, займаються на спортмайданчику і т. д.). Газети, журнали, рекламні буклети. Фото афіш, рекламні банерів. Відеозапис реклами дитячих товарів. Гладка однотонна кольорова стельова плитка (або лист тонованого ватману, клей-олівець ПВА. Літери для складання назви дитячого садка. Емблема дитячого садка. Картки із зображенням веселих та сумних смайликів.

Хід

I. Спілкування

Сьогодні ми маємо незвичайне завдання. Незабаром ви підете до школи і на ваше місце прийдуть нові вихованці. І ось нас попросила наша завідувачка зробити рекламу дитячому садку. Але щоб нам впоратися з цим завданням, ми спочатку повинні більше дізнатися про рекламу. Ви згодні?

II. Пізнавальна діяльність.

Як ви вважаєте, що таке реклама? (Міркування дітей)

Уявіть, що у вас є товар, і вам його потрібно продати. Як повідомити про це покупців? (Міркування дітей). Так. Через рекламу.

Реклама – це інформація про товар.

Що можна рекламувати? (Відповіді дітей). Рекламувати можна все що завгодно: продукти, одяг, взуття, книги, іграшки, господарсько-побутові товари, будинки, машини та багато іншого. (Прикріплюю до магнітної дошки картинки).

Реклама допомагає покупцям дізнатися де вони можуть придбати потрібні речі. Що повідомляється у рекламі?

У рекламі повідомляється адреса магазину, ринку, де проходитиме продаж того чи іншого товару, назва товару, яка знижка, чим цікавий цей товар, ціна та інше. Реклама з'явилася дуже давно. Так, купці вивішували над входом у свої лавки плакати із зображенням товарів, якими вони торгували. Подивіться ці рекламні знаки і скажіть, чим торгує кожен купець (показую на екрані кілька зображень реклами різних товарів). Діти вгадують.

Покупців у крамниці залучали не лише за допомогою вивісок. Ще три тисячі років тому торговці Стародавнього Вавилону носили на грудях глиняні таблички з інформацією про товари (показую). І в наш час на вулицях можна зустріти людей із рекламними плакатами (показую). У давнину на ярмарках і ринках рекламою займалися зазивали. Вони запрошували покупців зайти до лав.

➤ Як називали людей, які займалися рекламою у давнину?

У наш час створення реклами стало професією. Та не однією. Ось три головні з них:

Креатор – генератор ідей, людина, здатна мислити нешаблонно. Тут дуже важливий творчий склад розуму, вміння бачити пропонований продукт під іншим кутом. Саме креатори виношують у собі концепцію ролика або плаката.

Копірайтер – так звикли називати людину, що пише тексти. Копірайтер може писати рекламні листи, слогани, скласти текст для інтернет-магазину, створити сценарій для рекламного ролика або банера.

Менеджер по рекламі – у більшості випадків, менеджер по рекламі проводить весь комплекс рекламних заходів, починаючи від створення тексту, і закінчуючи аналізом конкурентів і ведення переговорів.

Існує безліч видів реклами. Щоб більше дізнатися про них, здійснимо подорож у світ реклами. *(Діти разом з вихователем йдуть груповою кімнатою, зупиняючись біля столів, на яких розкладені матеріали, присвячені різним видам реклами.)*

Почнемо зі знайомства з текстовою рекламою. У газетах та журналах (показую) можна дати оголошення про те, що ви хочете продати або купити (діти розглядають приватні оголошення, деякі з них зачитую).

➤ Як називається вид цієї реклами?

➤ Чому називають текстова?

А зараз прошу вас пройти до телевізора, я пропоную вам познайомитись із телевізійною рекламою. Які товари рекламують на телебаченні? Хто з вас запам'ятав якийсь рекламний ролик? Чому ви звернули увагу саме на цей рекламний ролик? (Відповіді дітей).

А зараз я пропоную подивитись рекламний ролик. (Показую відеозапис реклами дитячих іграшок.)

➤ Вам сподобалася реклама? Чому?

А ще є поштова реклама. Ці буклети та листівки кладуть у поштові скриньки, щоб ми могли ознайомитися з новими товарами та прочитати, де їх можна придбати. Погляньмо, що нам пропонують купити. (Діти розглядають буклети та називають рекламовані товари)

Які буклети та листівки вам сподобалися? Чому? (Відповіді дітей.) Дійсно. Яскраві барвисті картинки привертають увагу покупців та викликають бажання придбати той чи інший товар.

Як називається ця реклама? Поштова.

Діти підходять до столу, де розміщені фотографії афіш, рекламних банерів, світлових стендів.

Наступна реклама – це зовнішня реклама. Зовнішню рекламу можна побачити на афішах, щитах, яскраво освітлених стендах. Що ми можемо дізнатися із зовнішньої реклами? (Відповіді дітей)

А зараз, я пропоную вам гру, яка називається *«Дізнайся об'єкти нашого міста»*. *(Діти розглядають фотографії, називають об'єкти)*

Який вид реклами ми розглянули?

Як ви думаєте, для того, щоб створювати рекламу, які якості повинен мати працівник відділу реклами?

III. Перетворювальна діяльність.

Тепер настав час виконати прохання – придумати рекламу нашого дитячого садка. Чи готові ви стати працівниками сфери реклами? Яку рекламу ми можемо зробити самостійно? Я вважаю, що наша реклама буде у вигляді рекламного плаката. Скажіть, що має бути зображено на нашому плакаті, щоб він зацікавив майбутніх батьків та дітей?

Перед роботою пропоную зробити гімнастику для пальчиків.

Пальчикова гімнастика «Професії»

Муляр з цегли

кладемо праву руку на ліву,

Стіну будує. Будинок нічий.

ліву на праву і т. д. все вище і вище

Я – маляр, я стіни фарбую,

розслабленою кистю водимо вгору-вниз

Стелю

«фарбуємо стелю»

і вашу кухню

рухи рукою вліво-вправо

Я – електрик.

«включаємо світло, натискаючи на вимикач»

Світло вклучу,

Тільки лампочку вкручу

обертальні рухи кистю правої руки

Приходьте в новий будинок

долоні «будиночком»

І живіть довго в ньому!

розвести руки в сторони

Я пропоную вам пройти до столів. де лежить все необхідне створення нашої реклами. (діти обирають хто, що наклеюватиме).

Підходять до столу, де лежать матеріали для виготовлення колажу (клей, ножиці, набори літер, аркуш ватману, фотографії із життя дитячого садка).

- Які заняття проводяться у дитячому садку?
- Чому можна навчитися цих заняттях?

Діти перераховують заняття, розповідають, чому на них можна навчитися та відбирають відповідні фотографії.

Як називається наш дитячий садок? Складіть слово-назву з окремих букв, виберіть на плакаті місце, де можна розмістити назву та емблему дитячого садка.

Діти знаходять емблему дитячого садка, вибирають із набору букв ті, з яких можна скласти слово «Ягідка», розкладають їх на аркуші ватману та наклеюють. Вихователь звертає увагу на естетику розміщення матеріалів.

Молодці! Ви чудово впоралися із завданням.

- Як ви вважаєте, де краще розмістити плакат, щоб нашу рекламу побачило якнайбільше людей?
- Якщо дорослі чи діти захочуть дізнатися більше про нашу дошкільну установу та запитають вас, за що ви любите свій дитячий садок, що ви їм відповісте?

IV. Рефлексія

Щороку у нашій країні відзначають День працівників реклами – представників професії, з результатами праці яких ви сьогодні познайомилися. Вам сподобалося?

Якщо так – візьміть веселий смайлик, якщо ні – сумний. (Діти обирають смайлики та розміщують їх на дошці.)

О. Л. Колодчук,
*вихователь-методист закладу дошкільної освіти №2 «Малютко»
загального розвитку Христинівської міської ради
Черкаської області*

СІМЕЙНИЙ БЮДЖЕТ. БАЖАННЯ ТА ПОТРЕБИ

(розробка заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. Даний конспект заняття з основ соціально-фінансової грамотності дітей дошкільного віку допоможе сформулювати у дітей первинне економічне мислення, розвинути

базові якості дошкільників, реалізуючи завдання міжнародної програми соціально-фінансової освіти «Афлатот» та Базового компонента дошкільної освіти.

Мета: розширити знання дітей про гроші, їх значення у сімейному бюджеті, заощаджування, використання та шляхи надходження. Закріпити знання дітей про поняття «сімейний бюджет». Продовжувати формувати уявлення про сім'ю, родину, обов'язки та стосунки її членів, необхідність злагоди обов'язкового трудового внеску кожного члена сім'ї. Ознайомити з поняттям «потреби» і «бажання», називати основні потреби людини для життя: їжа, вода, одяг і житло. Закріпити вміння дітей розповідати про різні товари і як вони задовольняють потреби людей.

Обладнання та матеріали. Демонстраційний: сюжетна картина «Сім'я»; предметні картинки із зображенням кожного члена родини: мами, тата, бабусі, дідуся, старшого брата-студента, сестри-дошкільниці; чарівна скринька, дві коробочки: «Потреби», «Бажання», картинки із зображенням різних товарів, до ігор: «Супермаркет», «Потреби та бажання», «Розумні витрати», спокійна музика, фрагмент мультфільму «Уроки тітоньки Сови», посилання: <https://www.youtube.com/watch?v=596fSVdG9xs>, руханка, посилання: https://www.youtube.com/watch?v=DeHsk4nJUpc&ab_channel

Роздатковий: коробочки, 4 аркуші паперу А3 розділені на половину, одна «Потреби», друга «Бажання», клей, пензлики, клейонки, серветки, картинки, які означають перше чи друге.

Хід. Діти стоять півколом та промовляють:

Тут зібрались друзі: один, два, три.

Ти і я, і ви, і ми: один, два, три.

Посміхнись комусь ліворуч,

Посміхнись комусь праворуч,

Ми одна сім'я. (сідають)

Вихователь. Добрий день мої малята. Як ваші справи? В наш садочок прийшла посилка з планети Афлатунія, подивимось, що там. Подивіться, який незвичайний будиночок. Як ви думаєте, що це може бути? Цей незвичайний будиночок зветься скарбничкою. А для чого потрібні скарбнички?

Коли монетка входить у скарбничку це дохід або прибуток (прийшла), а коли виходить – це витрати (вийшла). Прибутками родини можуть бути:

- заробітна плата;
- стипендія;
- пенсія.

Заробітна плата – це прибутки мами, тата, старших сестер чи братів, бабусі та дідуся, якщо вони працюють.

Ваші сестра чи брат, якщо вони навчаються в технікумі, інституті, університеті, отримують стипендію.

Якщо бабуся чи дідусь, які проживають з вами, літні люди і ніде не працюють – вони отримують пенсію.

- Як ви гадаєте, чи може мама отримувати пенсію, стипендію? У яких випадках?
- Чи може старший брат чи сестра отримувати і стипендію, і зарплату? Аргументуйте свою думку.
- Чи можуть дідусь чи бабуся отримувати і пенсію, і зарплату? Поясніть.
- Де отримують пенсію, заробітну плату, стипендію?

Вихователь. Але крім таких прибутків, сім'я може отримувати гроші і з інших джерел.

Наприклад, гроші від продажу овочів та фруктів, вирощених на дачі влітку; гроші, отримані як подарунок від рідних та друзів; вигреш в лотерею тощо.

А для чого сім'ї потрібні гроші? Гроші, які знаходяться в розпорядженні сім'ї складають сімейний бюджет.

Вихователь: Щоб перевірити ваші знання пропоную пограти в гру «Дохід чи витрати». Я називаю джерело, а ви повинні назвати до якої категорії, доходу чи витрати, відноситься.

- Тато отримав зарплату.

- Бабуся виграла у лотерею.
- У Дмитрика порвалася куртка.
- Дідусь продав на базарі яблука з саду.
- Марійка розбила телефон.
- Оленка захворіла.
- Мама отримала премію.
- Сім'я вийшла з дому і не вимкнула світло.
- Андрійко забруднив футболку.

Вихователь: Молодці, діти, завдання виконано правильно. А зараз переглянемо мультфільм.

Перегляд мультфільму «Уроки тітоньки Сови. Сімейний бюджет»

Вихователь. Діти, у кожного з вас різні бажання, але разом з бажаннями в кожній дитині й дорослого є свої потреби. Що означає це слово? Потреби – це те, без чого людина не може жити, і все те, що вона хоче мати. Подумайте й назвіть свої потреби, те, без чого ви не зможете жити.

Вихователь. А де ми беремо їжу та одяг? Речі, які продаються в магазині називаються «товаром», різні види магазинів продають різні товари. Але в наш час, всі ці речі можна купити в одному магазині, який називається «Супермаркет», «Торговий центр».

Вихователь. Що нам потрібно для того, щоб купити всі ці товари?

Гра «Супермаркет»

Мета: закріпити знання дітей про будову супермаркету, про різні торговельні пункти де можна купити товар. Закріпити знання дітьми узагальнюючих слів. Розвивати аналітичне мислення, кмітливість.

Хід. Вихователь пропонує дітям створити у нашому супермаркеті відділи товарів, об'єднавши їх за певними ознаками (хлібобулочні вироби, молочні продукти, солодощі, м'ясні продукти, овочі і фрукти, морепродукти, іграшки, одяг, канцелярські товари тощо), діти підбирають картинки за певними ознаками, створюють відділи та називають їх.

Вихователь. Молодці, ви добре знаєте товари, які продаються тут.

(Діти сідають в коло, в середині кола стоїть дві коробочки «Потреби» та «Бажання»)

Вихователь. А ви хочте дізнатися, які речі особливо важливі для нас і без яких ми не можемо жити, а які не потрібні нам для виживання? Тож давайте пограємо в гру **«Потреби та бажання»**.

Мета: вчити відмовлятися від зайвих витрат; закріпити знання дітей про бажані та необхідні речі для життя людини, називати основні потреби людини для виживання; розвивати логічне мислення, раціональність, спостережливість, мовлення.

Хід. Діти беруть картинки, називають та кажуть, це – потреба, чи бажання, обґрунтовуючи відповідь. Наприклад: вода – це те, без чого ми не можемо жити (коробка «Потреби»). Шоколад – це те, без чого ми можемо жити, хоча він і дуже смачний (коробка «Бажання»).

- Малята, як ви думаєте, що таке потреби?
- Як ви думаєте, ми можемо жити без потреб? Чому?
- А що таке бажання? Вони дуже важливі для нас?
- Чому це не важливо для нас? Обґрунтуйте свою відповідь.
- Чи необхідно нам пити воду?
- Навіщо нам потрібно харчуватися? Яку їжу нам необхідно їсти?
- Чи необхідні нам напівфабрикати? Обґрунтуйте свою думку.
- Чи необхідне нам безпечне місце, щоб спати?
- Наскільки важливо мати одяг? Який одяг потрібно купувати? А автомобіль?

Давайте подумаємо, чи однакові потреби у хлопчиків і дівчат? Зараз я називатиму вам різні предмети, і якщо вони відносяться до потреб хлопчиків – хлопчики підніматимуть руку вгору, а якщо це потреби дівчат – то дівчатка повинні підняти руку вгору. Будьте уважні: зубна щітка, лялька, м'яч, машина, велосипед, тепло, ліжко, вода, шпильки. Отже, потреби у

хлопчиків і дівчат трохи відрізняються. Але є те, без чого не можуть прожити ні дівчатка, ні хлопчики. Це тепло, вода, їжа, одяг, житло й повітря.

Фізкультхвилинка «Обійми свою сім'ю»

Вихователь. Зараз дітки ви підете в магазин та побуваєте в ролі своїх батьків. Вам потрібно буде приймати рішення, куди витратити гроші. Ви можете витратити гроші як на «Потреби», так і на «Бажання», але якщо грошей недостатньо, то слід приймати рішення, що купувати в першу чергу.

Гра «Розумні витрати»

Мета: формувати вміння дітей у грі співвідносити власні бажання зі своїми можливостями; уточнити знання дітей про гроші, їх призначення та використання. Виховувати ощадливість.

Хід. Діти ідуть до крамниці і купують товар, необхідний для сім'ї.

Вихователь. Гарні у нас були продавці та покупці. А зараз ми об'єднаємося та попрацюємо в групах. (діти сортують картинки приклеюючи в скриньку «Потреби» чи «Бажання»). (створення колажу дітьми, по завершенні, розглядають колажі один одного.)

Вихователь. є багато речей на які нам би хотілось потратити кошти, але важливо, обирати дійсно те, що нам дійсно потрібно в даний час. Чого ми дійсно потребуємо?

Вихователь. Ви молодці. Тепер ви знаєте як витратити гроші, як правильно вибирати товар.

Рефлексія:

- Чим ми сьогодні займалися?
- Що сподобалося найбільше?
- Що нового ви сьогодні дізналися?
- Про що розкажете батькам?

Т. А. Білик,
вихователь-методист
закладу дошкільної освіти (ясла-садок)
«Дніпряночка» с. Червона Слобода
Червонослобідської сільської ради
Черкаської області

ЕКОНОМІЧНИЙ БРЕЙН-РИНГ

(розробка заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. Фінансова освіта дітей дошкільного віку, як складова економічного виховання, спрямована на формування їх економічної свідомості. У процесі її здійснення діти опановують поняття про організовану й ефективну економіку, розвиток продуктивних сил і виробничих відносин.

Мета: формувати соціальну та фінансову компетентність дітей, навички раціонального споживача; узагальнити та систематизувати знання дітей про загальноживані економічні терміни: «бартер», «валюта», «товар», «штраф», «бізнесмен», «фермер», «інкасатор»; підвести дітей до свідомого розуміння цих слів; уточнити уявлення про грошові одиниці іноземних держав (євро, долари, крона, злотий, юань); закріплювати вміння розв'язувати задачі; добирати синоніми, антоніми, узагальнюючі поняття до заданих слів, закінчувати речення, розпочате вихователем; розвивати логічне мислення, пам'ять, зв'язне мовлення, уяву, ініціативу; виховувати ощадливість, адекватне ставлення до грошей, діловитість, організованість, самостійність, відповідальність, вміння працювати разом.

Словник: комерсант, менеджер, фермер, бізнесмен, бартер, валюта, товар, реклама, штраф, марки, злотий, долари, рублі, гривні, економія, інкасатор, бережливий, працюючий.

Матеріал: індивідуальні картки із завданнями, цифри на кожну дитину від 1 до 10, мультимедійна презентація.

Попередня робота: заняття-роздуми про соціальну та фінансову освіту в сім'ї; перегляд та обговорення мультиплікаційних фільмів «Золота антилопа», «Качині історії», «Острів скарбів», «Пригоди Буратіно», «Казка про золоту рибку», «12 Місяців», «Змія і виноградар»; перегляд та бесіда про національну валюту різних країн: України, Німеччини, Чехії, Америки, Польщі, Китаю.

Хід

Вихователь: Доброго ранку, доброго дня!
Бажаємо всім здоров'я й добра!
Хай ваші очі загоряються,
А ваші личка посміхаються
І день новий наш починається!

Діти: ДОБРИЙ ДЕНЬ!
Усміхніться всім навколо,
Небу, сонцю, квітам, людям,
І тоді обов'язково
День для вас привітним буде!

Вихователь: А чи любите ви коли приходять гості? Чому?

А що ще людині приносить радість, щастя? Давайте ми з вами поміркуємо, що кожному з вас потрібно для щастя.

Гра «Мікрофон» (продовж речення: Для щастя мені потрібно..., а тобі...)

Вихователь: Чому ми не можемо мати все те, що хочемо?

- А що таке гроші?
- Звідки вони беруться?
- А як же називають цих працівників?
- Що можна купити за гроші?
- Як назвати це одним словом?
- Яка наука вивчає все, що стосується грошей, товарів, послуг?

Вихователь: Отже, сьогодні, діти, у нас відбудуться захоплюючі змагання, під назвою «Економічний Брейн-ринг». Ви об'єднаєтесь у дві групи та придумаете назву своєї команди. (*Банкіри, комерсанти, менеджери, бізнесмени, ділові люди*).

Отже в нас з'явилася команда «Комерсанти» та команда «Менеджери». (*Комерсантом називають людину, яка займається торгівлею. Менеджер – той хто управляє, керує працівниками*). Команди представляють своїх капітанів.

Команда «Комерсанти»,

Команда «Менеджери»,

Ведучий: А тепер послухайте правила гри. Ми приготували для вас завдання. За кожне правильне виконання команда отримує один бал у вигляді монети, які ми будемо складати у копілочку кожної команди. В кінці гри та команда, яка отримає найбільше монет буде визнана переможницею, а всі її учасники – нагороджені медалями «Юні знавці економіки». (*звучить музичний супровід до гри*)

Перше завдання Розминка «Продовж речення»

Ведучий: команда, яка дасть більше відповідей – отримає один бал.

- Зароблена копійка – краще краденої... (*гривні*)
- Обмін товару на товар це.....? (*бартер*)
- Все, що продається і купується, називається... (*товар*)
- Оплата людиною невиконання правила поведінки чи дорожнього руху це..... (*штраф*)
- Людина, яка працює в банку, – це ... (*банкiр*)
- Вартість товару в грошах ... (*ціна*)
- Грошова одиниця країни... (*валюта*)
- Бережливе і ощадливе використання товарів, грошей та послуг... (*економія*)

Молодці. В цьому завданні більше правильних відповідей дала команда яка і отримує одну «золоту» монету.

Друге завдання «Відгадай мультфільм»

Ведучий: Назвіть дитячі мультфільми, у яких засуджується жадібність. Увага на екран. (слайд-картинка з мультфільму).

Ведучий: На це завдання більше правильних вадповідей дала команда..., яка отримує одну «золоту» монету! А зараз настав час трошки відпочити.

Руханка (виконують відповідні рухи)

Кожна праця – це уміння,
Вміння справжні, професійні.
Так працює в нас жонглер,
Так веде авто шофер,
Так фарбує дім маляр,
Так ось грає сопілкар,
Так працює в нас двірник,
Так – завзятий танцівник,
Так пливе спортсмен – плавець...
Кожний – справжній фахівець!

Третє завдання «Національна валюта»

Вихователь: На ваших столах є картки, на яких зображені прапори та валюта. З'єднайте стрілочками валюту з прапором країни, до якої вона відноситься. Перевіряємо. (команда, яка виконає першою розповідає з показом на екрані)

Під цифрою 1 прапор України. Національна валюта країни – гривня.

Під цифрою 2 прапор Німеччини. Національна валюта цієї країни – євро.

Під цифрою 3 прапор Чехії. Національна валюта – крона.

Під цифрою 4 прапор Америки. Національна валюта цієї країни – доллар.

Під цифрою 5 прапор Польщі. Національна валюта – злотий.

Під цифрою 6 прапор Китаю. Національна валюта цієї країни – юань.

Ведучий: Молодці. На це завдання команда дала більше правильних вадповідей, тому і отримує «золоту» медаль.

Четверте завдання «Економічні задачі»

Вихователь: Цікаво, чи вмієте ви розв'язувати економічні задачі? Свою вадповідь ви повинні показати відповідною цифрою, які є у вас на столах. (слайди)

1. Ми на ринку були – Взуття всім купили.

Для Анюти-лапочки Ми купили тапочки.

Для брата Вовочки Взяти ми кросовочки.

Туфлі – для Антошки. Колі – босоніжки.

Мамі – туфельки зі шкіри Добрий вибрали товар.

Порахуйте, скільки пар?

2. Зайці моркву продавали, На базарі торгували.

6 морквин всього принесли, 2 морквини продали.

Хто з вас може підказати, Скільки моркви треба ще продати?

3. У Надійки 3 копійки, А Світлана має п'ять.

Допоможемо дівчаткам Гроші всі порахувати.

4. Валя сім яблук купила, По дорозі одне загубила.

Скільки принесла до хати, Щоб гостей пригостити?

5. Великі червоні яблука коштують 3 грн., а маленькі зелені – 1 грн. Чому ціни різні? Аргументуй свою думку.

Бачу, що гравці обох команд мають чудові знання з економіки. Але гравці команди розв'язали більше задач, тому і отримують «золоту» монетку.

Ведучий: Наше змагання підійшло до кінця, я запрошуюю команди до підведення підсумку.

➤ Діти, а про що ж ми сьогодні розмавляли.

➤ А що таке економіка?

➤ Що ми можемо зробити, щоб зберегти наші кошти, менше платити за послуги та берегти своє здоров'я?

Ведучий: ви дуже гарно попрацювали, показали чудові знання і виконали всі завдання. А тепер настав час порахувати зароблені вами монети і визначити переможця.
(Діти разом з вихователем підраховують кількість монет. Переможці отримують нагороди)

О. Левченко,
вихователь дошкільного навчального закладу
ясла-садок комбінованого типу №25 м. Умані
Уманської міської ради Черкаської області

ПРОГРАМА «АФЛАТОТ», ЯК ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ ЕКОНОМІЧНО І СОЦІАЛЬНО ОСВІЧЕНОГО ДОШКІЛЬНИКА

Анотація. В статті представлено елемент з досвіду роботи над впровадженням програми соціальної та фінансової освіти дітей дошкільного віку «Афлатот». А саме заняття для дітей старшого дошкільного віку: *штурмовий квест «Щоб купувати, потрібно заробляти».*

Успішне майбутнє України залежить від кожного з нас. Сьогодні чітко усвідомлюємо, що лише освічене і відповідальне суспільство зможе відновити процвітаючу країну. Основою такого прогресу є соціально-відповідальна та фінансово-грамотна молодь. Сучасні складні економічні відносини вимагають від активних і допитливих дошкільнят вміння самостійно орієнтуватися в різноманітних життєвих ситуаціях. Адже кожному важливо навчитися будувати організований і цікавий світ навколо себе. Саме економічне виховання не лише наблизитиме дітей до реального життя, а й допоможе успішно навчати їх орієнтуватися у тому, що формуватиме позитивні якості особистості, забезпечуватиме наступність у навчанні між дошкільцями та школою, сприятиме кращій соціалізації дітей у навколишньому світі.

Дошкільний навчальний заклад «Ясла-садок комбінованого типу № 25» м. Умані належить до закладів які впроваджують програму «Афлатот» в освітню діяльність згідно з наказом МОН України № 46 від 22.01.2016 року.

Основною місією «Афлатоту» є допомога дітям в усвідомленні їхнього потенціалу для того, щоб зробити світ кращим, – методом створення програми комплексного фінансового та соціально-економічного навчання.

Дослідження свідчать, що в дошкільному віці формування соціально-фінансової грамотності найефективніше відбувається у предметно-практичній, предметно-ігровій, комунікативній, господарсько-побутовій, пізнавальній діяльності дитини.

Відповідно до розділів програми «Афлатот» я розробила штурмовий квест для дітей старшого дошкільного віку, метою якого є ввести нове економічне поняття – сімейний бюджет, розширити обізнаність про сукупність доходів і витрат. Збагатити знання малюків про необхідність заробляти гроші і витратити, плануючи свої витрати з урахуванням заробітку. Спонукаючи дошкільнят ще змалечку розраховувати свої фінансові можливості. Під час квесту спонукаючи до розв'язку творчих (завдання на картках, інтелектуальні мапи), інтелектуальних (ребус, загадки, мозковий штурм), та виконання фізичних (ходіння по мотузці, тримаючи рівновагу; підлізання під мотузку правим і лівим боком; стрибки на двох ногах) завдань.

Матеріал і обладнання: інтелектуальні мапи «Хто чим займається?», дидактична гра «Сімейний бюджет», коректурні таблиці «Парки», картки «На атракціонах», гаманці з монетами Афлатуна, презентація, мотузка, паперові калюжі, дзвіночок.

Хід. I. Організація дітей.

Вправа на включення (пальчикова гра) (Діти на килимку в колі)

Добрий день, добрий день,

Пальчики сказали, –

Ми сьогодні в парк розваг

Дружно завітали.

Кульки синьо-білу

Дружно надували.
Гарна кулька жовто-синя
В небо вище підлетіла.
Хоче нам розповісти,
Що там видно з висоти?

Діти лопають кульку. В кульці пазли. Кожна дитина бере по одному пазлу, розглядають та складають картинку. І за цією вправою визначають тему заняття.

II. Актуалізація опорних знань дітей

ІТМ «Мозговий штурм»

- Що таке гроші?
- Звідки в сім'ї з'являються гроші?
- Що таке витрати?
- Які витрати має твоя сім'я?
- Яким чином можна отримати в сім'ї додаткові гроші?

III. Перетворювальна діяльність.

І сьогодні, як зазвичай, ми з вами будемо спілкуватися з Афлатуном.

Афлатун: Пропоную вам розгадати ребус (*відгадка – касир*)

- Що означає слово касир?
- Хто може бути касиром?

На екрані фото родини (тато, мама, старший брат, дідусь з бабусяю, дівчинка)

Афлатун: А зараз я пропоную вам поглянути на фото родини і з'ясувати хто ким працює. Потрібно погрупувати картинки та відгадати професію кожного члена родини за допомогою отриманих інтелектуальних мап.

Дидатична гра «Хто чим займається» (диференціація) (*Дітей об'єднують в підгрупи за допомогою бейджиків – робота в трійках*)

- Тато – архітектор (праця думки)
- Мама – скульптор (творча праця)
- Брат – пожежник та студент (праця необхідна для життя)
- Дідусь – доглядає город (фізична праця)
- Дівчинка виготовляє прикраси до Нового року на ялинку (заощаджує кошти)

ІТМ «Мікрофон»

Діти стають у коло і 1 представник з команди озвучує іншим відгадану професію.

Праця необхідна для кожного. Ті, хто працюють, роблять щось потрібне і корисне для інших. А для себе заробляють гроші для життя, отримують моральне задоволення і насолоду.

Працюючи, кожен член сім'ї вносить свій внесок у сімейний бюджет, і куди і як витратити ці кошти сім'я також вирішує разом.

На екрані з'являється наступна підказка Афлатуна – загадка про гаманець і діти біжать у роздягальню і знаходять гаманець.

Афлатун: А зараз я пропоную вам пограти в гру з гаманцем

Дидатична гра «Сімейні доходи і витрати»

Давайте поглянемо, що є у гаманці (монетки Афлатуна)

- А скільки їх?
- Вони всі однакові?

З однієї сторони зображені цифри і смайлики, а з іншої малюнки, коли гроші заробляють члени родини, або на що можна витратити зароблені гроші.

Діти, коли монетка входить у гаманець – це дохід, або прибуток (прийшла), а коли виходить – це витрата (вийшла), а всі монетки разом – це сімейний бюджет.

У вас на монетках з цифрою 1 зображені доходи, а на монетках зі смайликом – витрати. Коли я подзвоню у цей дзвіночок, діти з монетками з цифрами стають ліворуч від мене, а з монетками зі смайлика – праворуч від мене.

- Яких монеток більше?
- Від яких монеток із смайликами можна відмовитись або тимчасово відкласти?

Висновок: тато з мамою працюють і отримують заробітню плату, дідусь з бабусею багато працювали, а зараз отримують пенсію, старший брат гарно навчається і отримує стипендію, у дідуса з бабусею багато вільного часу і вони працюють на городі і отримують додатковий дохід за продані овочі.

І все разом – це сімейний бюджет.

А куди витратити свій бюджет, сім'я вирішує разом. І крім задоволення своїх життєвонеобхідних потреб, сім'я щомісяця виділяє кошти на культурний відпочинок (діти: кінотеатр, подорож на море, зоопарк, розваги у аквапарк, «Амарант», мотузковий парк)

А наступна підказка у скриньках Афлатуна. Діти підходять до скриньок, в одній з них наступне завдання.

- Як визначити де завдання але не відкривати скриньку. (потрусити) У скриньці кружечки для роботи з коректурними таблицями.

Робота з коректурними таблицями «Парки» (накривають фішками та називають)

- Як називають парк, у якому переважають розваги? (парк розваг)
- Як називається невеликий парк у місті? (сквер)
- Скільки зображень пов'язаних з автопарком?
- А скільки зображень пов'язаних з зоопарком?
- Як називається парк, який працює у вечірні години? (Луна-парк)
- Як називається парк, у якому є водні атракціони? (Аквапарк)
- Який відомий на весь світ парк розташований у нашому місті? (дендрологічний парк «Софіївка»)

Відгадайте загадку про мешканця парку.

Що за дивна ця тварина?

На стежину шишку кида?

З гілки пригає на гілку.

Упізнали, любі, це ж ... (*Білка*)

Яке дерево росте у парку?

Товстий стовбур, пишні гілки,

Наче свічки, білі квітки.

А плоди, мов їжаки,

Носять з голок піджачи. (*Каштан*)

- Як називають парк, у якому переважають розваги? (парк розваг)

І ось цього місяця сім'я вирішила відвідати парк розваг, де є багато різноманітних атракціонів. Ну, що ж відправляємося до парку (*ходьба з перстунням через кубики, ходьба по мотузці, схресним кроком*)

Але перед розвагами давайте пригадаємо правила безпеки на атракціонах.

- Руки під час катання повинні бути вільними щоб міцно триматися
- Їсти та пити під час катання суворо заборонено
- Не можна використовувати мобільні телефони, що висять на довгих шнурах
- Не можна допускати довгих шнурків на бантиках та довгих косичок
- Не можна взувати велике взуття, яке злітає та на високих каблуках
- Не можна вставати з місця та розмахувати руками під час катання

Ну, що ж, правила ми пригадали, а тепер можна і порозважатися

IV. Оцінно-контрольна діяльність.

Робота з картками. У вас 5 Афлатунів. Дізнайтесь вартість квитка на кожен атракціон.

На яких атракціонах ви покатаєтесь?

- Який атракціон ти відвідав?
- Скільки монеток використав?
- Скільки монеток залишилося?
- Куди ти плануєш використати їх?

Висновок: можна витратити всі монети, а можна заощадити.

V. Підсумок та аналіз.

- Що таке сімейний бюджет?

➤ З чого складається сімейний бюджет?

Рефлексія з кружечками. Діти, погляньте, на столику лежать фішки, добре поміркуюйте і зробіть свій вибір – якщо ви нічого не зрозуміли, то візьміть червону фішку; якщо зрозуміли не все, то жовту; якщо все зрозуміли – зелену фішку.

Діти, Афлатун з нами грався, давав завдання, підносив нам сюрпризи. Давайте виготовим з вами подарунок для нашого друга – мапу парку «Софіївка». Виготовляють і дарують.

Афлатун. Дякую за подарунок. Молодці малята, виконали всі завдання, отримали масу задоволення. А тепер приготували ручки і поплескали. До наступних зустрічей!

*Н. Д. Шевчук, музичний керівник,
Т. І. Петруша, музичний керівник
дошкільного навчального закладу ясла-садок
комбінованого типу № 25 м. Умань
Уманської міської ради Черкаської області*

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКИ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Вивчати фінанси на заняті може бути нудно. Як зробити вивчення фінансової грамотності цікавим і захоплюючим для дітей? Потрібно змінити не лише місце проведення, а й спосіб подачі матеріалу. Пропонуємо вашій увазі розвагу яка розроблена з урахуванням вимог програми для дітей від 3 до 7 років «Афлатот». Розвагу може бути використана педагогами закладів дошкільної освіти та допоможе ефективніше та цікавіше організувати навчальний процес

ПОДОРОЖ НА ЗЕМЛЮ

(розвага для дітей старшої групи)

Мета: ознайомити з персонажем Афлатун, дізнатися більше про Афлатуна та його історію, поглибити знання про Всесвіт, зокрема небесні світила. Систематизувати та узагальнити знання дітей економічних термінів: «ціна», «гроші», «продавець», «касир», «товар», «зарплата», «банкомат». Формувати у дітей поняття фінансової, економічної свідомості

Дійові особи: автор – голос казки, мама Афлатун, тато Афлатун, Афлатун, Іскринка.

Реквізити: мультимедійний комплект, зоряне небо, макет планети Земля, макет Сонця, зображення комети, зображення банкомату, банківські карточки.

Хід. Звучить музика «Місячне сяйво» К. Дебюссі

Голос казки. У галактиці далекій

Серед зоряних морів
На такій собі планеті
Афлатунчик-вогник жив.
Серед просторів зіркових
Афлатунчик мандрував.
Не любив він бути самотнім
Й друзів відданих шукав.
Повертаючись із мандрів
Всю родину він збирав
Й про нові свої пригоди
Весело розповідав. *Музична група «Спейс»*

Афлатун

Друзі! Я – космічний вогник! Я допитливий й веселий!
Кожен день я заглядаю У вікна кожної оселі.
Я нових шукаю друзів, Звик я товаришувати.
Всіх навчу я веселитись І в цікаві ігри грати.
Познайомтеся, будь ласка, Ось мої матуся й тато.
Це вони мене навчили, Що життя – це справжнє свято!

Мама Афлатуна Якщо добра ти дитина,
 Щирим будь для тебе звично,
 То знайдеш собі ти друзів
 Навіть в просторах космічних.

Тато Афлатуна Ми навчили свого сина
 З усіма у мирі жити
 І родину поважати,
 І батьків своїх любити.

Мама Афлатуна Афлатун наш вогник змалку
 Ріс допитливим й цікавим.
 Більш за все економічні
 Його справи хвилювали.

Афлатун А хіба це не цікаво
 Звідки гроші в світ з'явилися?
 І чому вони у банках
 Й банкоматах опинилися?
 Що таке кредитна картка?
 Де цю картку можна взяти?

Тато Афлатуна Синку, ти ж іще дитина! Тобі в ігри треба грати!
 Мама Афлатуна Ти цікавитись повинен тільки тим, Що дітям звично.
 Афлатун Тато! Мамо! Але ж в світі Ігри є економічні!
 Тато Афлатуна Та хіба ж вони дитячі? Щось не чув я про подібні.
 Мама Афлатуна І навіщо вони дітям, Поясніть мені, потрібні?
 Афлатун Ви ж самі мені казали,
 Що багато треба знати,
 Що незнане й невідоме
 Треба змалечку вивчати.
 І до того ж, озирніться,
 Економіка усюди!
 Навіть в космосі від неї
 Ви не дінетесь нікуди!
 Кажуть є така планета
 Називається Землею.
 Я хотів вас попросити:
 Відпустіть мене до неї.

Тато Афлатуна Хвилюватиметься мама
 Я також хвилююсь, синку.

Афлатун Не хвилюйтесь, я з собою
 Візьму подружку Іскринку.
 Вона теж маленький вогник,
 Теж допитливий й цікавий.
 Мандруватимемо разом.

Мама Афлатуна Навіть, синку, і не знаю...
 Тато Афлатуна З другом краще мандрувати

Дітяча руханка «Hare Danse»

Іскринка Ну тоді часу не гаймо!
 Нас нові чекають друзі!
 Терміново вирушаймо!

Танець-руханка «А ти готовий»

Голос казки Далі подорож казкова, Вибачте, економічна,
 Відбувалась поступово І маршрутом досить звичним.
 Від планети до планети, Навкруг Сонця облетіли
 Ухопившись за комету І на Землю прилетіли.

Афлатун Подивися-но, Іскринко, Скільки тут дітей навколо!
Іскринка Уявляєш скільки друзів Буде в нас нових чудових!
Афлатун Вам нові потрібні друзі? Ми так раді вас вітати!
Розкажіть ви почали вже Економіку вивчати?
Іскринка Та невже? Які розумні У садочку цьому діти!
Якщо навіть щось не знали Ми вас можемо навчити.
Афлатун Починаємо дружити! Перш за все, прошу, малята,
Добре вчити й назавжди Мій девіз запам'ятати.
Він ще згодиться вам, повірте, Девіз мій зовсім не складний.
Усі повторюйте за нами: «Вивчай, досліджуй, думай, дій!»

Звучить пісня «В математичній родині»

Іскринка Ще, Афлатунчику, давай Всім свою пісню заспівай!

Пісня Афлатуна (з програми «Афлатот», мел. «Джінгл белс»)

Афлатун А давайте-но пограєм!

Іскринка В яку гру?

Афлатун У загадки незвичні!

Іскринка А хіба такі бувають?

Афлатун Так! Вони ж економічні!

На товарах в магазині

Скрізь повинні бути ... *ціни*.

Щоб товар якийсь придбати

Треба що в кишені мати? *Гроші*

Меблі, хліб і олівець

Продає нам... *продавець*.

За сметану, масло й сир

В касі чек проб'є... *касир*.

Відгадайте, як те зветься,

Що за гроші продається?

Це не просто диво-дар,

А справжнісінький... *товар*.

Водію, перукарю,

Вчителю, секретарю,

Лікарю і депутату

Видають за труд... *зарплату*.

Він міцний неначе танк,

Збереже вам гроші... *банк*.

Можем карткою зарплату

Ми отримать з... *банкомату*.

Як дітей нема без мами,

Нема збуту без... *реклами*.

Щоб надходили податки,

Там слідкують за порядком.

Є державна установа,

Вона зветься... *податкова*.

Іскринка Відгадали все! Чудово! Але нам вже час додому.

Афлатун Так, потрібно відлітати, Зачекались мама й тато.

Але ми іще не раз Завітаємо до вас.

Нам ще довго мандрувати Й економіку вивчати.

Я про всі новинки в світі Розповім вам, любі діти.

Іскринка Але зараз маму й тата Не потрібно хвилювати.

Тож зустрілись і потому Повертаємось додому.

«Руханка з місяцем» (гурт «Мальдіви»)

Голос казки Прощавай, Земля-планета, Вогники спішать додому.

Полетіли між зірками По маршруту ось якому:
Від планети до планети, Навкруг Сонця облетіли
Знов схопились за комету І додому прилетіли.

«Місячний вальс» І. Дунаєвського

Тато Афлатуна Повернулись! Нарешті! А то ми вже хвилювались!
Що побачили нового? Що цікавого дізнались?
Мама Афлатуна Чи нових зустріли друзів? Як земляни виглядають?
Невже правда, що там діти Економіку вивчають?
Афлатун Запитань одразу стільки, Що ми навіть розгубились,
Так, нових зустріли друзів, Грала в ігри, веселились.
Іскринка Може б ще погостювали, Нас так тепло там приймали,
Та захтілося додому Бо за вами сумували.
Афлатун Мандрувать нам не звикати, Не страшні дороги й втома.
Та ніде немає краще, Ні з батьками разом вдома.
Мама Афлатуна Добре, що ви повернулись, А тепер відпочивайте.
Тільки спершу новим друзям Щось на згадку побажайте.
Афлатун Пам'ятайте, що ми завжди Будем товаришувати!
Залишайтеся здорові! Поважайте маму й тата!
Іскринка Забажаєте зустрітись, Досить в небо подивитись,
Ми на сонцях промінцях, Ми на гойдалках-хмаринках.
Афлатун Ми на човниках-зірках Пливемо в Чумацький шлях,
Ми сузір'ями блукаєм, Ми нових пригод шукаєм.
Іскринка Ми радіємо усьому Незвичайному, новому
Афлатун А чого ж нам не радіти? Ми ж, як ви – ще просто діти.
Загальний гра-танок «Бім-бам-бом»

Л. І. Рокочук,
вихователь Острівцецького закладу
дошкільної освіти «Калинонька»
Бабанської селищної ради
Уманського району Черкаської області

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Проблема економічного виховання набуває нових рис, особливої актуальності, що відкриває можливості для дослідження її у сфері дошкільної освіти. Одним із завдань формування економічної компетентності дошкільників на сучасному етапі є формування основ економічної культури, що підкреслює взаємозв'язок економічного і фінансового виховання.

Економічні зміни в суспільстві обумовлюють потребу формування передумов економічної освіти в єдності з моральною освітою, опанування дітьми економічних знань і практичних умінь у доступній формі.

Вимоги сучасного суспільства до особистості актуалізували проблему економічної соціалізації дітей дошкільного віку, оскільки більшість передумов майбутньої економічної діяльності людини закладається в дошкільному віці.

Зміст соціально-фінансової освіти найбільш повно висвітлюється в системі завдань національного виховання через формування у дітей почуття господаря й господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи економічних знань, навичок і відносин. Необхідність формування особистості дитини дошкільного віку як суб'єкта економічної соціалізації, економічної освіти актуалізує питання формування у дітей соціально-фінансової компетентності, залучення дітей до дорослої економіки, як одного з чинників економічної

соціалізації, яка безперечно впливає на ставлення дитини до духовних та матеріальних цінностей. Адже фундамент далекого фінансового майбутнього закладається вже сьогодні.

Вивчення основ економіки допомагає дітям: розвинути економічне мислення, засвоїти економічні поняття (потреби, природні ресурси, товари тощо.), набути елементарних навичок, необхідних для орієнтації та існування в сучасному ринковому світі, створити основи для подальшого більш глибокого вивчення економіки в старших класах, сформувати стимули до оволодіння економічними знаннями. Набуття різних видів компетентностей дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (доступних) знань про себе та довкілля, моральних цінностей, умінь доречно застосовувати набуту інформацію. Життєво компетентний дошкільник поводить себе самостійно і конструктивно в різних соціальних і життєвих ситуаціях.

Крім того, дошкільний віковий період найсприятливіший для формування різних якостей особистості, насамперед бережливості та економності, як структурних компонентів процесу соціалізації.

Економіка і дошкільник лише на перший погляд здаються нам далекими один від одного. Трагування економіки, як області «розумного ведення домашнього господарства», мистецтво його ведення може бути подано дітям у формі елементарних відомостей: навчання їх правильному відношенню до грошей, методам їх отримання та розумного використання; за допомогою ігор, економічних завдань, ситуацій, змісту казок, ввести дітей в складний світ предметів, речей, людських взаємовідносин, доступних пояснень взаємозв'язку між економічними та етичними категоріями: праця, товар, гроші, вартість, ціна з одного боку, та моральними – бережливість, чесність, економічність, гідність, щедрість, ощадливість – з іншого. Навчати дітей правильно відноситись до реклами, розуміти, навіщо її створюють, розвивати розумні потреби, формувати у дитини соціально-фінансову грамотність.

Формування соціально-фінансової компетентності дітей старшого дошкільного віку відбувається у відповідності Базового компоненту дошкільної освіти.

Значне місце при ознайомленні дітей дошкільного віку з економікою відводиться заняттям, які розширюють економічний світогляд, викликають інтерес до економічних явищ, розширюють поняттєвий словник, виховують працьовитість, ощадливість, економність. Спеціально організоване навчання, в основі якого – формування соціально-фінансової компетентності, доцільно проводити у нетрадиційній формі: занять-подорожей, занять-вікторин, занять-ігор, занять-казок, занять-екскурсій, занять-розваг, занять-конкурсів, занять-змагань, мініпроектів, та інш.

СІМЕЙНИЙ БЮДЖЕТ МОЄЇ РОДИНИ

(заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Мета: розширити знання дітей про гроші, їх значення у сімейному бюджеті, заощаджування, використання та шляхи надходження, ознайомити дітей з поняттями «доходи і витрати», та їх значенням в житті людини. Закріпити знання дітей про поняття «сімейний бюджет», «банк». Продовжувати формувати уявлення дітей про поняття «бережливість», сім'ю, родину, обов'язки та стосунки її членів, необхідність злагоди обов'язкового трудового внеску кожного члена сім'ї. Підвести до свідомого розуміння того, що добробут сім'ї залежить від раціонального розподілу та використання грошових і матеріальних ресурсів.

Матеріал: сюжетна картина «Сім'я»; предметні картинки на синьому картоні із зображенням доходів (гаманець із зарплатою бабусі, дідусь із грошима, мама й тато на роботі; бабуся й дідусь, які вирощують на дачі садовину й городину для консервування, зображення банку); витрати – предметні малюнки на червоному тлі (харчі, проїзний квиток, похід у театр, одяг, меблі, побутова техніка, іграшки тощо); дзвіночок; чарівна торбинка; скарбничка; фрагмент мультфільму «Уроки тітоньки Сови», посилання <https://www.youtube.com/watch?v=596fSVdG9xs>

Хід

Вихователь: Доброго дня, діти, як ваші справи? В наш садочок принесли чарівний мішечок, в якому є три монети, ви їх отримаєте, якщо виконаєте завдання. А хто приніс? Ви дізнаєтесь, як відгадаєте загадку.

Велетенська сіра птаха
На мишей нагнала страху
В неї мудра голова
Хто це діточки? (сова)

Я вам розповім цікаву історію про мудру сову. Вона живе в казковому лісі. Сова багато працювала і за свої зароблені кошти побудувала в лісі школу, в якій навчає дітей – звірят.

Ваші батьки теж ходять на роботу і отримують там.....?

Повідомлення вихователя. Заробітна плата – це прибутки мами, тата, старших сестер чи братів, бабусі та дідуся, якщо вони працюють. Ваші сестра чи брат, якщо вони навчаються в технікумі, інституті, університеті, отримують стипендію. Якщо бабуся чи дідусь, які проживають з вами, літні люди і ніде не працюють – вони отримують пенсію.

- Як ви гадаєте, чи може мама отримувати пенсію, стипендію?
- Чи може старший брат чи сестра отримувати і стипендію, і зарплату?
- Чи можуть дідусь чи бабуся отримувати і пенсію, і зарплату?
- Так, якщо вони пенсійного віку, але працюють.
- Де отримують пенсію, заробітну плату, стипендію?

Бесіда «Що ти знаєш про банк?»

Мета: формувати уявлення дітей про установу, де зберігаються і видаються гроші – банк, вміння витратити гроші за призначенням. Розвивати ощадливість, дружні взаємовідносини між людьми.

Вихователь. Але крім таких прибутків, сім'я може отримувати гроші і з інших джерел. Наприклад, гроші від продажу овочів та фруктів, вирощених на дачі влітку; гроші, отримані як подарунок від рідних та друзів; виграш в лотерею тощо.

- А для чого сім'ї потрібні гроші?

Вихователь: Гроші, які знаходяться в розпорядженні сім'ї складають сімейний бюджет. А зараз розгляньте свої карточки і викладіть на дошці ті, на яких зображено на що витрачаються сімейні гроші. *Діти пояснюють, на що витрачаються сімейні гроші та виставляють карточку на дошку.*

Вихователь: Потреби бувають різні. Вони залежать від уподобань сім'ї. Одна сім'я витрачає більше грошей на їжу, інша – на одяг. Витрати залежать від того, яка сім'я (велика чи мала), що вона має (квартиру, дачу, машину тощо). В першу чергу сім'я витрачає гроші на найважливіші потреби.

- Як ви думаєте – які?

Вихователь. А є витрати, від яких можна відмовитись. Як ви думаєте які?

Проте буває й так, що для одних людей певні витрати є другорядними, а для інших ті ж самі витрати є першочерговими. Наприклад, якщо взимку у вашій квартирі тепло, то витрати на купівлю обігрівача для вас будуть другорядними, необов'язковими. Якщо ж у вашому будинку холодно, то купівля обігрівача є обов'язковою і необхідною.

Величина витрат сім'ї залежить від розміру сімейного бюджету: чим більше грошей отримують члени сім'ї, тим більше вони можуть витратити. Як, правило, чим більше грошей ми маємо, тим дорожчі речі ми купуємо.

Усі доходи і витрати сім'ї за певний період (місяць, рік) називають бюджетом сім'ї.

Перегляд мультфільму «Уроки тітоньки Сови»

Вихователь: Всі гроші зароблені в сім'ї, складають в забула як це називається. Діти, підкажете мені? «сімейний бюджет». У ваших сім'ях теж є «сімейний бюджет» який складається із грошей зароблених вашими батьками?

- Які бувають гроші?
- Як називаються паперові гроші?

Дидактична гра «Що можна придбати за гроші?»

У вас на столиках є картинки. Ви уважно переглядаєте і розкладаєте у скарбничку картинки із зображенням того, що можна купити за гроші та у кошик ті, на яких зображено те, що не можна купити.

Вихователь. Молодці, ви правильно відповіли, тому перша копійка вже у вас.

Дидактична гра «Доходи та витрати моєї сім'ї». Діти переглядають картинки та визначають, що є доходом, а що витратою.

Вихователь. Молодці, ви правильно відповіли, тому друга копійка також вже у вас. Зараз я пропоную вам відпочити і виконати руханку.

Щось не хочеться сидіти
Треба трошки відпочити
Руки вгору, руки вниз
Руки в боки й обернись.
Вище руки підніміть.
А тепер їх опустіть
Стрибніть діти кілька раз
За роботу - все гаразд.

Вихователь. Ви любите загадки? Зараз у вас є нагода познайомитись та відгадати економічні загадки.

- Раз, два, три, чотири, п'ять, всі умієм рахувать.
Щоб товари нам придбати треба що в кишені мати? (*гроші*)
- На товарі в магазині нам завжди напишуть (*ціни*)
- Меблі, хліб і олівець продає нам (*продавець*)
- Скільки купили ви ковбаси, стрілкою покажуть вам (*ваги*)
- Відгадай-но, як те зветься, що за гроші продається
Це не просто диво-дар, а справжнісінький (*товар*)
- За сметану, хліб та сир на касі чек проб'є (*касир*)
- Гроші продавцю вручає, хто товар придбає? (*покупець*)
- Лікарю і акробату видають за працю (*зарплату*)

Вихователь. Молодці, ще одну монету ви заробили, добре впоралися із завданням.

- Де ми можемо придбати потрібні нам речі?
- Що нам для цього потрібно?
- Чи однакові грошові одиниці в різних країнах?
- Як називається грошова одиниця іншої країни?
- Яку валюту ви знаєте?
- Скажіть, як називається наша країна?
- Якщо наша країна, Україна, то ми з вами хто?
- Як називаються українські гроші ?

Дидактична гра «Магазин». (Діти виконують обчислення, та пояснюють яку задачу повинен дати продавець)

Вихователь. Сьогодні ми дізналися, що у кожної сім'ї є свій бюджет. Гроші не просто з'являються з банкомату, їх потрібно заробляти.

- Звідки дорослі беруть гроші?
- А чи існує надійне місце для зберігання грошей? Обґрунтуйте свою думку.
- Що таке «сімейний бюджет»?
- Яке значення в житті людини є «доходи і витрати»?
- Яке завдання вам сподобалось найбільше?

*М. Березюк, вихователь;
О. Семенюк, вихователь
дошкільного навчального закладу
ясла-садок комбінованого типу №25
м. Умань Уманської міської ради
Черкаської області*

ФОРМУЄМО СІМЕЙНИЙ БЮДЖЕТ З ДІТЬМИ

***Анотація.** У статті міститься навчально-методичні матеріали щодо залучення дітей до сімейного бюджету. Розробка заняття стане в нагоді вихователям дошкільних закладів при втіленні теоретичних порад у практичну діяльність. Продовжуйте читати, щоб дізнатися, як залучити своїх дітей до сімейного бюджету*

Ваш сімейний бюджет впливає не тільки на вас. Якщо у вас є діти, на них безпосередньо впливає ваш фінансовий вибір. Поки не варто вручати їм ключі від сімейного бюджету, але залучити їх до процесу можна.

Один із найкращих способів навчити своїх дітей цінності заощаджень – залучити їх до сімейного бюджету. Часто діти виключені з батьківських розмов про гроші.

Один із найкращих способів залучити дітей до сімейного бюджету – це регулярні розмови про фінанси. Це може бути щось таке просте, як запитання під час сімейної вечері чи поїздки на автомобілі. Чим більше ви говорите про гроші зі своїми дітьми, тим краще вони розумітимуться на цьому, коли вони виростуть. Крім того, розмови про гроші не будуть мати таку стигму, як у попередніх поколінь.

Знайдіть відповідні сфери свого бюджету про які можна поговорити з дітьми. Ймовірно, ви не дозволите своїм дітям вирішувати, скільки грошей ви вкложите у свої пенсійні заощадження чи інвестиції. Але ви можете дозволити їм допомогти скласти ваш тижневий продуктовий бюджет або допомогти у виборі місця наступної відпустки.

Інші бюджетні категорії, до яких може бути доцільним залучити ваших дітей, включають розваги, подорожі, одяг, витрати на дні народження та Різдво та потокові послуги.

І дітям, і дорослим буде корисно мати візуальні нагадування про їхні фінанси. Дорослі зазвичай використовують електронні таблиці, програми для складання бюджету або блокнот для управління грошима, але чому б не створити щось для всієї родини?

Намалюйте (або придбайте в Інтернеті) таблиці для складання бюджету або розмальовки. Ви можете повісити їх на холодильник, щоб усі могли їх бачити. Потім разом з дитиною розфарбуйте їх, коли ви досягнете своїх цілей заощаджень.

Наприклад, якщо ви плануєте відпустку на море, ви можете створити сторінку-розмальовку, щоб показати, скільки вам потрібно відкладати на квитки. Ваші діти будуть зацікавлені, допомагаючи розфарбовувати робочий аркуш, наближаючи їх на крок до омріяної відпустки.

Водити дітей по магазинах – це також чудовий спосіб для дітей побачити бюджет вашої сім'ї в дії. Дайте їм бюджет і дозвольте їм знайти продукти для їжі на тиждень. Попросіть їх порівняти ціни, а потім визначити, що вам потрібно, а що ні.

СІМЕЙНИЙ БЮДЖЕТ

(заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Програмовий зміст: продовжувати формувати у дітей соціально-економічну компетентність, елементарні економічні уявлення; знайомити з поняттями бюджет, доходи, витрати. Вчити робити прості припущення щодо дій, необхідних для розв'язання тих чи інших проблем, використовувати доступні засоби і способи пізнання. Розвивати логічне мислення, пам'ять, увагу, інтерес до навколишнього життя. Виховувати працьовитість, бережливість, ощадливість, діловитість, економність у витраті грошей.

Матеріал: лист від Афлатунчика; відеоролики «Сімейний бюджет», посилання <https://www.youtube.com/watch?v=596fSVdG9xs> «Витрати», посилання <https://www.youtube.com/watch?v=596fSVdG9xs>; схема «Сімейного бюджету»; дидактичні ігри

«Дохід вашої родини, «Мій вклад в сімейний бюджет»; коректурна таблиця «Основні та неосновні витрати»; мікрофон; відеокамера; фішки червоного та синього кольорів

Хід. Організаційний момент. Мотивація заняття.

До нас прийшов лист від Афлатуна. Афлатун попросив у тата купити йому ще одні ролики, а той йому відмовив, сказавши, що це не входить в сімейний бюджет. Він просить пояснити йому що таке бюджет.

Вихователь. Малята, допоможемо Афлатунчику з'ясувати, що таке сімейний бюджет. Заняття запишемо на відео і відправимо запис Афлатунчику.

Комунікативна діяльність.

ІАТ «Мозковий штурм»

- Що таке сім'я?
- Хто є у вашій сім'ї?
- Яка у вас сім'я?
- Хто у вашій сім'ї заробляє гроші?
- Ким працюють ваші батьки?
- Як називаються зароблені батьками гроші?
- Чи є студенти у вашій родині?
- Що вони отримують за своє навчання?
- Хто не працює і чому?
- Як називаються гроші які отримують непрацюючі бабуся і дідусь?

Пізнавальна діяльність.

- Діти, ви коли-небудь чули слово «бюджет»?
- Як ви думаєте, що воно означає?

Перегляд фрагмент мультфільму «Сімейний бюджет»

Вихователь. Сімейний бюджет це доходи та витрати сім'ї. Всі гроші у вашій родині, якими вона може розпоряджатися, називаються бюджетом.

Розгляд схеми «Сімейний бюджет» Подивіться на цей круг – ось це бюджет – все гроші які є в родині.

А з яких же грошей складається бюджет сім'ї? Тато й мама ходять на роботу та отримують зарплату. Бабуся і дідусь, які досягли пенсійного віку, отримують пенсію. Хлопчик-студент та дівчинка-студентка також поповнюють сімейний бюджет. Стипендія – це гроші за навчання.

Перегляд фрагмент мультфільму «Витрати»

Коли ваші батьки отримують зарплату, чи просите ви їх, купити вам іграшки або солодоші? Але є речі першочергові. На що батькам потрібно в першу чергу витратити гроші? Закупити продукти харчування, оплатити комунальні послуги (за воду, за світло, за квартиру, за тепло, за газ) – це і є витрати вашої родини. За це все платять батьки.

Руханка «Дорого – дешево»

А зараз, ми пограємо. Я буду говорити невеликі фрази, а ви уважно їх слухайте і виконуйте відповідні рухи: (Дорого – піднімаємося на носки, дешево – присідаємо). Фрази:

- на вагу золота,
- за безцінь,
- за божеською ціною,
- не підступитися,
- як задарма,
- ціна кусається,
- не по кишені,
- за подібною ціною,
- влетить в копійчку,
- за гріш.

Перетворювальна діяльність.

Дидактична вправа «Дохід вашої родини» З'єднати стрілкою того, хто поповнює сімейний бюджет з колом та розповісти про дохід родини.

Дидактична гра «Мій вклад в сімейний бюджет» Потрібно пояснити дію на картинці. Зображене збільшує бюджет, чи зменшує. (душ з водою; ввімкнений телевізор; дитина-вереда в магазині солодощів; овочі на городі; фрукти в саду; дитина, яка ламає іграшки; порвані та брудні речі; дитина, яка шанує речі).

Дидактична гра «Основні і неосновні витрати» (робота з коректурної таблицею). Червоними фішками накриваємо основні витрати, синіми – неосновні витрати.

Оцінно-контрольна діяльність

IAT «Мікрофон» Дидактична гра «Доповни речення»

- Тато отримав зарплату – це дохід, тому що...
- Оленка захворіла – це витрати тому, що...
- Бабуся виграла у лотерею – це дохід, тому що...
- У Дмитрика порвалася куртка – це витрати тому, що...
- Дідусь продав на базарі яблука з саду – це дохід, тому що...
- Марійка розбила телефон – це витрати тому, що...
- Знайшли гаманець – це дохід, тому що...
- Порвалися штани – це витрати тому, що...
- Мама отримала премію – це дохід, тому що...
- Заплатили за воду – це витрати тому, що...

Підсумок та аналіз заняття.

- Що нового ви сьогодні дізналися?
- Для чого вам ці знання?
- Де ви можете їх використовувати?
- З ким ви хочете поділитися знаннями?
- Чи пояснили ми Афлатуну те, що він просив?
- Відправимо йому запис.

А. Осадчук, вихователь;

Л. Линюк, вихователь

дошкільного навчального закладу ясла-садок

комбінованого типу № 25 м. Умань

Уманської міської ради

Черкаської області

ЗНАЙШЛИ ЗВІРЯТА РУКАВИЧКУ

(розробка інтелектуальної гри-розваги для дітей старшого дошкільного віку за казкою «Рукавичка»)

***Анотація.** Діти так чи інакше є свідками фінансової сфери життя дорослих, отримуючи різноманітну інформацію, в якій їм іноді важко самотійно розібратися. В зв'язку з цим перед вихователями та батьками постає завдання підготовки дітей до життя в сучасних фінансових умовах. Пропонується робота щодо формування у дошкільників фінансової грамотності. Конспект може бути використаний вихователями закладів дошкільної освіти та допоможе ефективніше та цікавіше організувати навчальний процес.*

***Мета:** Використовуючи метод «занурення в казку», сприяти у дітей формування азів фінансової грамотності. Дати дітям уявлення про прибутки, рекламу, бюджет сім'ї(дохід і витрати). Продовжувати знайомити із банком-фінансовою установою. Закріпити вміння встановлювати залежність між якістю товару і його ціною. Розвивати мислення, пам'ять, увагу. Виховувати інтерес до економічних знань.*

***Матеріал:** відеозапис звернення Афлатуна, ігри: «Чия праця важливіша?», «Ми художники», «Плануємо бюджет сім'ї», «Що швидше куплять», «Посортуємо товар», «Що є в банку», декорації та персонажі до казки «Рукавичка».*

***Хід.** На екрані з'являється Афлатун*

Афлатун. Вітаю вас, друзі! Упізнаєте мене? Хто я? Так, правильно, я Афлатун. Пропоную вам допомогти тваринам української казки «Рукавичка».

Автор. Яюсь дуже-дуже зрання. Повертався дід з полювання. Посередині дороги притомились в діда ноги та відпочити дід захотів і на пеньочок він присів. Відпочив та в путь рушає. За пеньочком невеличким загубив дід рукавичку. На сніжку вона лежить та до неї вже біжить мишка в сірим козушку. Вона навколо роздивилась та рукавичці оселилась.

Мишка. Справді в світі є дива. Буду жити я сама. Кращого немає дому я ж закрійниця відома. Швейний цех мій тут буде, хто захоче, той знайде. Буду шити і латати та замовлення приймати.

Гра «Чия праця важливіша?». *Мета:* закріпити знання дітей про прибутки. *Матеріал:* сюжетні картинки із зображенням різних дій дорослих людей: вчитель вчить дітей, чоловік пилюситься, жінка мие посуд, водій водить таксі та інші.

Хід. Дітям пропонують посортувати картинки:

- Суспільно-корисна праця;
- Оплачувана праця.

Автор. Поки мишка міркувала жабка жваво прискакала. Незвичайна чарівна бо блогерша ще та.

Жабка. Здрастуй Сіроманка-мила, бачу імідж ти змінили. Дуже гарно виглядаєш і розкішну шубу маєш.

Мишка. Ти також уже не та. Й мова твоя не проста.

Жабка. Вподобань маю багато, бо такий у мене статус можу навіть здивувати. Треба ноутбук дістати та рекламу про товар твій дати.

Гра «Ми художники». *Мета:* закріпити знання дітей про рекламу. *Матеріал:* ватман, фламастери, різні картинки, ножиці, клей-олівець.

Хід. Дітям пропонується із загальної кількості силуетів обрати тільки ті, які потрібні для складання реклами виробів Мишки.

Мишка. Дякую вам, малята, за рекламу. Буду шити та латати та замовлення приймати.

Автор. Повз ялинки навпростець скаче Зайчик-молодець. Теж змінився не такий – весь підтягнутий, стрункий, бо працює на природі, взяв в оренду він городи.

Зайчик. Дуже радий бачить вас. Як усіх міняє час, ви такі поважні, гарні дуже-дуже елегантні. Я також свій бізнес маю. В полі урожай збираю потім його продаю, треба годувати сім'ю. В рукавичку пустіть погрітися.

Мишка та Жабка. Ні, Зайчику, почекай нам секрете сімейного бюджету розкривай

Гра «Плануємо бюджет сім'ї». *Мета:* дати уявлення про бюджет сім'ї(дохід і витрати). Виховувати повагу до людей, які працюють і заробляють гроші. *Матеріал:* картинки із зображенням членів родини, картки із доходами та расходами.

Хід. У мене є незвичайний будиночок. Це скарбничка для грошей. Якщо гроші потрапляють в скарбничку – це дохід (Д), а коли їх звідте витрачають – це витрата (В). У вас на картках зображено доходи і витрати. Коли я тихенько подзвонюю в цей дзвоник, подумайте та розмістіть картинки на відповідні поля – доходи (Д) чи витрати (В).

Автор. Поскладали як годиться, бачать до них йде Лисиця.

Лисиця. О, та це ж мої давно знайомі. Я ж продавець відома всім, то ж до рукавички ходім. Мене чаєм почастуйте, чимось добрим погодуйте, а я вам розкажу як в світі добре жити всій еліті.

Мишка, жабка та зайчик. Ні, Лисичко, постривай наш товар продати допоможи.

Гра «Що швидше продадуть». *Мета:* уточнити та розширити уявлення про суттєві ознаки і особливості предметів; розвивати вміння розрізняти якісний товар і його ціна. Виховувати бережливість, відповідальність, організованість. *Матеріал:* картинки із зображенням якісного та неякісного товару (гарна лялька та лялька без руки, машинка та машинка без колеса, м'яч надутий та здутий м'яч, піраміда та піраміда без кількох кілець, дитячий чайник та чайник без ручки).

Хід. Дитині дають пару картинок потрібно продати товар. Дитина вибирає та пояснює свій вибір.

Автор. Звірі всі працюють дружно. Та невдовзі з лісу знов новий гість до них прийшов.

Вовк. Що мене ви не чекали та мабуть і не впізнали. Вовк я ваш старий знайомий, правознавець я відомий. Добре знаю всі закони, дозволи та заборони. А прийшов здалеку пішки відпочити хочу трішки, сил нових хочу набратись і в цікаву гру погратись.

Гра «Посортуємо товар». *Мета:* формувати вміння дітей робити висновки. *Матеріал:* картинки з різними видів товару (одяг, продукти, іграшки, взуття).

Хід. Дітям пропонують посортувати товар у відповідні відділи супермаркету.

Автор. Друзі з Вовком розважались. Раптом чують хтось гуде. То Ведмідь із лісу йде.

Ведмідь. Добрий день. Як давно вас всіх не бачив я живу тепер на дачі. Час даремно не марную та на пасіці працюю. Та тепер уже зима сумно на пасіці самому тож дозвольте з вами в ігри грати, веселитись.

Вправа «Що зайве?». *Мета:* формувати вміння дітей робити висновки.

Хід. Дітям пропонуються три слова. Вони називають зайве та пояснюють свій вибір.

- Мед, пасіка, машина;
- Фермер, поле, електричка;
- Банкомат, банк, телефон;
- Долар, гривня, копійка;
- Чай, продавець, кровать.

Автор. Всі герої рукавички вирішили взяти за звичку кожен рік в пору зимову зустрічатися тут знову. Лиш Кабан не завітав телеграму він прислав. «Вибачте, що я не з вами невідкладні маю справи. Цілий рік я працював, гроші бережно складав. Капітал собі скопив та банк «Копілку» я відкрив.

Гра «Що є в банку». *Мета:* продовжувати знайомити із банком-фінансовою установою, його функціями, знати, що в банку зберігаються, видаються або обмінюються гроші, в банку можна взяти гроші в кредит. Уточнити та розширити знання про значення простих банківських операцій з грошми. Виховувати інтерес до економічних ігор. *Матеріал:* картинки із зображенням банку, каси, пластикової карточки, банкомата, грошових одиниць (гривні, долара, євро), сейфа, інкасаторської машини; ліків, іграшок.

Хід. Із усіх картинок вибрати, ті які стосуються банківської установи.

Автор. Герої всі обнялись дуже чемно попрощались та в справах всі пішли. Поки звірі розмовляли баба діда зустрічала його чаєм пригощала. Пес Сірко всю ніч не спав, рукавичку він шукав і у лісі за пеньком рукавичку він знайшов, а в морозний гарний ранок він поклав її на ганок.

Рефлексія. Учасники сідають в коло. Ведучий пропонує всім учасникам по черзі висловитись, що їм сподобалось Для покращення настрою та створення відповідної атмосфери можна запропонувати заспівати пісню Афлатуна всім разом.

Л. Лисенко,
вихователь дошкільного навчального
закладу комбінованого типу №57
Смілянської міської ради
Черкаської області

БЕРЕЖИ ТЕПЛО І ВОДУ – БЕРЕЖИ ЖИТТЯ Й ПРИРОДУ

(розробка заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. Саме у дошкільному віці у дітей закладаються основи орієнтування в основних економічних поняттях та уявленнях. Заняття допоможе сформувати уявлення дітей про раціональне використання електроенергії, води і тепла.

Мета: формувати у дітей розуміння єдності людини і природи; уявлення дітей про екологію, можливості економії тепла, предметів вжитку; про шляхи добування, збереження, транспортування тепла, води. Виховувати повагу до результатів праці людей, завдяки яким

всім дітям тепло і затишно взимку не тільки в садочку, а й і вдома; економне ставлення до тепла та води.

Матеріал: дидактичні іграшки Афлатунчик та Незнайко; сюжетна картина «Від хатини до сучасних будинків», ілюстрації «Звідки береться тепло».

Хід.

Привітання: Сьогодні у нас незвичайне заняття. Сьогодні ми зробимо ще один крок...

В країну цікаву, в країну чудову,

Де наша уява чекає нас знову.

Тож мерщій рушаймо в путь,

Щоб у неї зазирнуть.

Вступна бесіда.

Вихователь: Доброго ранку, діти! Так, наш садочок прекрасний. Тут нас оточують прекрасні, щирі люди, які піклуються про дітей. А ще нас оточує багато речей. Ми до них звикли і майже не помічаємо. Але, якщо уважно придивитись до них, то можна сказати, для чого вони призначені і з чого вони зроблені.

Але чи можна знати про все? Мабуть, ні. Але без знання слова «економіка» прожити неможливо.

- Що це таке економіка?

Ігровий момент (дзвенить дзвіночок). Хто там до нас прийшов? Зараз подивимось (з'являється Афлатунчик).

Афлатунчик: Добрий день, малята! В цей зимовий (холодний) час завітав у гості, друзі я до вас. Дуже всіх цікавить ось таке питання: зберігання тепла. (*Стук у двері*)

Афлатунчик: Хто там?

Незнайко: це я, Незнайко! Ходив по вулиці, хотів нагрітись, бо в моєму будиночку дуже холодно.

Вихователь: Діти! Хто може розповісти про те, як люди обігрівають свої будинки?

Складання розповіді за сюжетною картиною «Від хатинки до сучасних будинків». Розповідь-бесіда про послідовність подачі тепла в будинки.

- Що придумали люди, щоб у великих будинках, школах, лікарнях, дитячих садочках було тепло?
- А як ви потрапляє тепло в багатоповерховий будинок, де немає печі?

Вихователь узагальнює відповіді дітей: люди побудували великі котельні, в яких за допомогою газу прогрівають воду і пускають її то по трубах, та по батареях, щоб в квартирах, дитячих садочках, школах і лікарнях було тепло.

Тепло потрібно берегти, тому що на нього витрачають дорого вартісне топливо: а в повітря потрапляють шкідливі речовини. Чим економніше ми будемо відноситись до тепла та води, тим чистіше буде повітря, яким дихає вся жива природа.

- Чи завжди люди беруть тепло? Чи помічали ви випадки, коли люди не беруть тепло?
- Чи завжди ви зачиняєте за собою двері?

На жаль, зустрічаються діти і дорослі, які не зачиняють двері, коли заходять у під'їзд. А також не заклеюють рами вікон на зиму, не утеплюють стіни будинків. Про таких людей говорять: не економна, не дисциплінована, не бережлива людина.

Отже: Потрібно вікна клеїти, двері зачинити. Щоб холодною зимою нам не замерзати.

Руханка «Взимку»

Взимку віє завірюха

малята розмахують руками і дмухають,

І мороз щипає вуха

поціпують свої вуха

І кружляє снігопад

кружляють, плавно змахуючи руками –

Котрий день уже підряд

показують політ сніжинок

На шибках з морозу квіти

імітують малювання квітів та візерунків

Змерзли звірі, птахи, діти

малята обхвачують долоньками плечі, присідають

Незнайко: Як у вас тепло, затишно, хоч і надворі і зима.

Афлатунчик: у хорошого господаря, навіть у лютий мороз, у будинку тепло. Потрібно тільки, як слід, будинок підготувати, тоді і холод не страшний. А ти, Незнайко, як свою квартиру утеплив?

Незнайко: Та ніяк! Думав: прийде зима, включать опалення, тепло буде. А вийшло навпаки: прийшла зима, батареї як вогонь, а в квартирі холодно.

Афлатунчик: Зрозуміло, в твоєму будинку топити, це як у вогнища грітись. Дров використовується багато, а тепла немає. Давай підемо до тебе, Незнайко, допоможемо тобі.

Незнайко: І в мене буде тепло?

Афлатунчик: Буде, буде! (Идутъ).

Дидактична гра «Подобається, не подобається» (Подобається – плескають у долоньки, не подобається – тупають ногами).

- грати в сніжки;
- ліпити сніговика;
- ліпити сніговика;
- кататись на ковзанах;
- багато снігу;
- новорічні свята;
- катання на лижах...
- мерзнуть тварини, птахи;
- важко шукати їжу тваринам, птахам;
- витрачання грошей на теплий одяг, взуття;
- вибурування дерев на топливо;
- витрачання коштів на топливо;
- холодно.....

Рефлексія

- Про що ми з вами сьогодні дізналися нового?
- Що вам найбільше сподобалося?
- Що таке, на вашу думку, ощадливість?
- Чи потрібно бути заощадливим?
- Що таке природні ресурси?
- Як і чому потрібно їх берегти?

Тепер ми знаємо, звідки береться тепло, і як потрібно його економити. Ми всі разом будемо берегти тепло і воду – наше здоров'я і природу. Молодці малята, Афлатунчик і Незнайко дякують нам та прощаються, до нових зустрічей.

М. Безуглова,
вихователь дошкільного навчального
закладу комбінованого типу №57
Смілянської міської ради
Черкаської області

БЮДЖЕТ СІМ'Ї. ЕКОНОМИМО ЕЛЕКТРИКУ

(розробка заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. Заняття допоможе дітям розвинути економічне мислення, усвідомити економічні поняття, потреби; допоможе набути елементарні навички економного використання електроенергії та ознайомить з правилами які необхідно дотримуватися кожному, щоб берегти природні ресурси.

Мета: дати уявлення про електрику, її значення в житті людини; закріпити знання дітей про електроприлади, вміння користуватися ними; учити економити електроенергію; виховувати в дітей ощадливість.

Хід. Дітям загадують загадки.

Ось загадка так загадка: Де поїду – стане гладко.

Тільки пальцем не торкай Обпечешся, так і знай.

А щоб взяти мене тобі, Маю ручку на горбі. *(Праска)*

Є цей прилад в кожній хаті. Що ще, можете сказати?

Для матусі серіал і футбол для тата

Може скринька ця чудова Легко показати! *(Телевізор)*

Довгий носик, ручку має

Всіх нас чаєм пригощає! *(Чайник)*

Запитання до дітей.

- Що об'єднує ці прилади?
- Завдяки чому вони працюють?
- Для чого потрібен електричний струм?

Вихователь пропонує дітям пригадати, що було вдома або в дитячому садку, коли не було електрики?

Розповідь вихователя. У давні часи, коли люди ще не знали, що таке електрика, вони знаходили різні способи обігрівання житла – топили печі дровами, вугіллям, торфом.

- Чим зараз можна обігріти житло?
- Раніше для зберігання продуктів використовували погріб, підвал, то зараз...
- Білизну прали на річці, в кориті, мисці. А тепер це робить...
- Щодо таких речей як телевізор, комп'ютер, то вони взагалі з'явилися порівняно недавно.
- А які види транспорту працюють завдяки електриці?
- Де ж виробляється електричний струм?

Вихователь пояснює. Електричний струм виробляється на різних електростанціях. Теплові електростанції працюють на газу, вугіллі, нафті, торфі. Гідроелектростанції працюють завдяки воді, яка крутить турбіни. Найбільша гідроелектростанція України – Дніпрогес. Пригадайте, де вона розташована? Найпотужніші електростанції – атомні.

Продовжуючи розповідь, вихователь підкреслює, що дуже багато людей працюють, щоб отримати електроенергію. Це і шахтарі, і газовики, нафтовики та багато інших працівників. Чим більше ми споживаємо електроенергії, тим більше потрібно вугілля, газу, нафти. Усе це коштує грошей, і чималих. Ось чому ми повинні якомога економніше споживати електроенергію як вдома, так і в дитячому садку.

Вихователь пропонує дітям ознайомитися з роботою електричного лічильника. Вони спостерігають, які зміни відбуваються в лічильнику: коли світло вимкнено, цифри нерухомі, а коли світло ввімкнено, працюють електроприлади, цифри швидко змінюються. Вихователь разом з дітьми роблять висновок: чим більше електроенергії споживаємо, тим більше доводиться платити за неї.

- Розкажіть, для чого треба берегти електроенергію?
- А як ми бережемо електрику її вдома, у дитячому садку?

Узагальнюючи свої відповіді, діти формулюють правила щодо економії електроенергії:

- вимикай світло вдень;
- вимикай телевізор, коли його ніхто не дивиться;
- не забувай вимикати світло у ванній кімнаті, туалеті, коридорі;
- чергові в дитячому садку повинні вимикати світло в роздягальні.

(Діти розглядають картинки й визначають ситуації нераціонального використання електроенергії)

Вихователь звертає увагу дітей, що електричний струм може бути дуже небезпечним для життя людини, якщо порушувати правила користування електричними приладами. Діти слухають вірш Михайла Яцків «Кип'ятильник»

Кип'ятильник увімкни
Скип'ятить тобі води:
Чи на каву, чи на чай.
Ти одне лиш пам'ятай:
Без дорослих не вмикай!

І пожежі не минути!
Кожен прилад електричний
Для дитини небезпечний.
Щоб біди вам не зазнати,
Без дорослих –

Бо він може спалахнути

Не вмикати!

Рефлексія.

- Що нового ви сьогодні дізналися?
- Чому потрібно економити електроенергію?
- Навіщо вона потрібна і кому?
- Як треба поводитися з електроприладами, щоб не зазнати біди?
- Як потрібно поводитися з електрикою, електричними приборами?

О. Кошолан,

музичний керівник дошкільного навчального
закладу комбінованого типу №57
Смілянської міської ради
Черкаської області

ГРАЮСЯ І ВІДПОЧИВАЮ

(розробка заняття-розвага для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. Перш ніж познайомити дитину з правами, її треба підвести до усвідомлення себе як особистості, повноцінного члена суспільства, розуміння своєї індивідуальності та людської гідності. Розвага допоможе малюкам закріпити в ігровій формі права дитини на гру, відпочинок, дозвілля.

Мета: формувати у дітей знання про право на гру, відпочинок, дозвілля; залучати до творчого використання здобуті знання; вчити регулювати свій емоційний стан під час гри.

Матеріал: іграшка – Афлатун, килим, перинки – хмаринки,

Попередня робота: розучування віршів, танцювальних рухів, оформлення музичної зали до заняття.

Словник: відпочинок, дозвілля, право, обов'язок, культура, традиції.

Хід. Під музику діти заходять до зали

Музичний керівник: Я усіх дітей гукаю,

Та до себе закликаю!

Будемо ми разом грати,

Заняття час вже починати.

Сьогодні ми будемо вчитися і гратися, одне одному – посміхатися. До нас у гості, з іншої планети прилетів Афлатун. Це – яскравий промінчик, який мандрує по інших планетах, і вивчає правила життя, культуру і традиції жителів інших планет. Але до нас, він ще не прилітав, і нічого про нас не знає. Давайте, розповімо про дитячі права та обов'язки. Тож слухай, Афлатунчику, і запам'ятовуй: всі діти мають право на гру, відпочинок, дозвілля.... І зараз, ми трішки пограємося.

Рухлива гра: «Шукаємо метеликів» **Мета:** формувати у дітей уявлення про гру, морально-етичне ставлення, добрі вчинки, для чого потрібно дружити і хто такі друзі, вчити висловлювати свою думку, аналізувати свої вчинки та інших, виховувати уважність, послідовність, виховувати інтерес до гри. **Матеріал:** яскраві паперові метелики, галявина з квітами.

Музичний керівник пояснює правила гри: Знайти метеликів. Потім обережно, двома долонями, перенести їх на галявину з квітами. **Умова:** не штовхатися, з метеликами поводитися обережно. Раз, два, три! Почали! (лунає ніжа музика)

Обговорення гри з дітьми.

- Чи важко було знайти метеликів?
- Чи допомагали ви один одному?
- Чи дружно ви працювали, чи може ні?
- Чому переносили метеликів обережно?

Молодці, діти! Гратися дружно навчилися. Дуже добре, що не посварилися.

Афлатун: «А коли б посварилися, то як би помирилися?». Діти розповідають мирилки

1 дитина: Подивися просто в очі –
я сваритися не хочу.
Я образить не хотів,
неумисно зачепив.
Просто, в очі подивись,
І зі мною подружись.

2 дитина: Ти не плач, не плач, не плач.
І скоріш мені пробач.
І на мене ти не сердься,
Бо у тебе добре серце.

3 дитина: Ти – не ворог, я – не ворог.
Нам сваритись – просто сором.
Помирилися, помирилися,
Щоб ніколи не сварилися.

4 дитина: Мирилка летіла,
на плечі сіла.
Сказала тихенько:
Миріться швиденько.

Афлатун: Які чудові мирилки, я обов'язково їх вивчу і розповім друзям.

Музичний керівник: Діти мають право виражати свої думки, і бути почутими, жити в мирі та злагоді. Мають право на відпочинок. От, саме зараз трішки відпочиньмо.

Руханка Гарно вчилися, потомилися.

Ми ж так старанно трудилися.
Маєм право: відпочити,
Їсти, спати, погуляти,
Походити, пострибати.

Афлатун: Я бачу, що діти вміють розважатися, веселитися.

Музичний керівник: А чому ж їм сумувати? Діти! А давайте запросимо Афлатуна на наші перинки-хмаринки, і відправимося у подорож (Лунає спокійна музика). Зараз ми полетимо до своїх рідних домівок. Будемо радитися з батьками, як провести вихідні дні (кожна дитина, по черзі, розповідає як проводять дозвілля у її родині).

Афлатун: Як це добре, мати право на відпочинок.

Музичний керівник: Так, це дуже добре. Тому що, після відпочинку і діти і дорослі стають здоровими, сильними, жвавими, бадьорими, щасливими. (Діти встають з перинок-хмаринок і стають у коло. Звучить не голосно жвава музика.)

Руханка Їжачок ходив у ліс.

Він грибочків нам приніс.
І сказав: – Хотів би з вами
Їсти борщик із грибами.

Музичний керівник: Діти, вам сподобалося, те що у законах для дітей є право на відпочинок?

Рефлексія.

Сьогодні, ми добре попрацювали, настав час прощатися.

Ось скінчилась наша гра.

Все, прощатись нам пора.

Будемо завтра зустрічатись,

В нові ігри будемо гратись

ЧОМУ МИ НАВЧИЛИСЯ

Анотація. Матеріали діагностики допоможуть виявити рівень сформованості у дітей старшого дошкільного віку соціальної та фінансової грамотності, розвиненості особистісних якостей, необхідних для успішної реалізації отриманих знань (активність, самостійність, відповідальність).

Природні ресурси. Які вони. Мета: виявити уявлення дітей про ресурси та дарові блага, про їх раціональне використання, вміння екологічно грамотно вирішувати проблемні ситуації.

Завдання:

- Що таке природні ресурси?
- Які ти знаєш природні ресурси? (дидактична гра «Природні ресурси»)
- Визнач відповідну групу ресурсів (природні, матеріальні) (дидактична гра «Назви правильно»)
- Що, на вашу думку, потрібно робити, щоб зберегти «дари природи»?
- Як людина використовує деревину?
- Чому треба дуже дбайливо ставитися до природи?
- Де береться сміття?
- Що може зробити кожен із вас, щоб у нашому місті було чисто? (дидактична гра «Посортуй сміття»)
- Вирішення проблемної ситуації: «У перукарні зібралось багато сміття (флакони, пляшки). Що потрібно зробити»:
 - скласти все в один пакет і віднести на смітник?
 - скласти в окремі пакети пластикові й скляні банки, викинути їх у спеціальні контейнери?
- Які ресурси потрібні для:
 - приготування вареників?
 - щоб зварити суп?

Мої права та обов'язки. Мета: виявити рівень теоретичної готовності дитини до варіативних дій у життєвих ситуаціях вибору.

- Тебе попросили сходити до крамниці за хлібом, але його немає. Що ти робитимеш у такому випадку?
- Ти взяв погратися чужу іграшку та випадково зламав її. Що ти робитимеш у цьому випадку?
- Якщо ти знайдеш на вулиці гроші, що ти з ними робитимеш?
- Дітям пропонується продовжити речення: «Я особливий тому, що...»
- Що таке права?
- Назвіть, які ви знаєте права?
- Назвіть, які ви знаєте обов'язки? Чим обов'язок відрізняється від права?
- Для чого потрібні обов'язки?
- Як ти гадаєш, для кого ти найдорожчий на світі?
- Чи можуть бути матеріальні цінності дорожчі, ніж життя людини? Аргументуй відповідь.

Я і моя сім'я. Турбота про людей, яких ми любимо. Мета – виявити рівень знань дітей про ведення домашнього господарства, розуміння важливості таких якостей, як економність та бережливість. Запитання до дітей:

- Хто є у твоїй сім'ї?

- Ким і де працюють твої батьки?
- Чи знаєш ти, скільки грошей отримують твої батьки за свою працю?
- На що витрачають гроші у вашій родині?
- Яку допомогу ти надаєш батькам у домашньому господарстві?
- Про кого можна сказати економний, а про кого ощадливий?
- Що складає бюджет вашої родини?
- Як допомогти батькам заощадити кошти
- Що ви робите вдома, як допомагаєте батькам? Чи існує у вашій сім'ї поділ праці?
- Відбери картинки на яких зображено товари першої необхідності та предмети розкоші для твоєї родини.

Я і місто, в якому я живу. Завдання дітей – пригадати все, що вони знають про рідне місто. Запитання:

- Як називається наше місто?
- Скільки років нашому місту?
- На якому підприємстві працюють ваші батьки?
- Де знаходиться фонтан у нашому місті?
- Яка вулиця є центральною?
- На якій вулиці розміщений наш дитячий садок?
- Скільки років нашому дитячому садочку?
- Коли ми святкуємо День міста?
- Що намальовано на гербі нашого міста?
- Що намальовано на гербі нашого садочка?

Сформованість знань.

Потреби:

- Володіє поняттям «потреба».
- Вміє виділяти види потреби (матеріальні, духовні, соціальні).
- Називає першочергові потреби людини (їжа, вода, житло, безпека тощо).

Праця:

- Має уявлення про працю, її види.
- Уміє виділяти послідовність трудової діяльності.
- Має уявлення про значення праці дорослих в житті людей.
- Має уявлення про знаряддя праці, визначає предмети та засоби праці; знає про роль машин та механізмів в праці людини.

Товар:

- Має уявлення про виробничий цикл виготовлення товарів.
- Вміє порівнювати й оцінювати товари (якість, ціна).
- Має уявлення про форму збуту товару.

Гроші:

- Знає для чого людям потрібні гроші.
- Розрізняє та називає купюри, монети, хто зображений на них, Називає грошову одиницю України, вміє їх порахувати.
- Знає, що гроші – універсальний засіб обміну.
- Може пояснити поняття слова «бюджет» та його складові (зарплата, пенсія, стипендія).
- Має уявлення про доходи та витрати.

Інструментарій для виявлення сформованості знань до теми «Гроші».

- **Мета:** виявити знання дітей про гідність купюр, уміння рахувати, порівнювати.
Матеріал: дидактичні ігри «Магазин», «Банк», «Грошові місця», «Потяг банкнот і копійок», гроші.
- **Мета:** виявити знання дітей про сімейний бюджет і його складові (зарплата, пенсія, стипендія). **Матеріал:** модель «Сімейний бюджет», «Копійка гривню береже», «Бажаю та треба», картки із зображенням членів сім'ї і результатів їх праці, гроші.
- **Мета:** виявити знання дітей про дохід та його динаміку, про витрати та їх різноманіття.
Матеріал: дидактичні ігри, казка – презентації «Економне лисеня», «Доходи сім'ї

Афлатуна», «Витрати моєї родини» (модель сімейного бюджету), картинки із зображенням казкових героїв і їх діяльності, картки-схеми із зображенням доходів та витрат.

Н. Нешко,
вихователь дошкільного навчального
закладу комбінованого типу №57
Смілянської міської ради
Черкаської області

ГРОШІ, КУПЮРА, МОНЕТИ

(розробка заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. Досвід зарубіжних країн свідчить, що вже у віці 5-7 років діти успішно засвоюють економічні поняття, такі як «потреби», «вибір», «товар», «гроші», «ціна» тощо.

Мета: розкрити суть понять «гроші», «монета», «купюра»; закріпити знання дітей про зовнішній вигляд сучасних грошей; вчити знаходити відмінні та подібні ознаки між монетою і купюрою, між купюрами різного номіналу; допомогти дітям усвідомити роль грошей у житті людей.

Матеріал: скарбничка з набором різних монет і купюр; таблички зі схематичним зображенням купюр (прямокутні таблички) і монет (круглі таблички), презентація «Навіщо людині гроші», посилання:

https://docs.google.com/presentation/d/1_m8t1elsB_L81OzEcLJQHk_1CC-5Viy2/edit?usp=share_link&oid=118333258545771143730&rtpof=true&sd=true

Хід. Привітання.

Станьмо діти, станьмо в круг.

Ти мій друг і я твій друг.

– Ми взялися всі за руки,

Веселіше стало нам,

Бо у групі всі ми друзі:

Посмішки даруємо вам.

Теоретична частина. Дітки, я йшла вранці сьогодні в садок і по дорозі зустріла Афлатунчика. Давайте привітаємося з ним. Подивіться, він щось приніс (скарбничку).

- Що це таке?
- Для чого ж потрібна ця скарбничка?
- Навіщо людям збирати гроші? Що на них можна купити?

Пропоную зіграти в гру «Для чого нам потрібні гроші?». Я називаю, для чого нам потрібні гроші, а ви продовжуєте. Отже, гроші нам потрібні:

- для купівлі продуктів харчування;
- для оплати побутових послуг;
- для оплати розваг (вихователь уточнює у дітей, для яких розваг нам потрібні гроші?)
- для оплати послуг. Яких?
- для оплати проїзду на транспорті;
- для покупки подарунків;
- допомогу бідним (вихователь уточнює, що така діяльність називається благодійністю) тощо.

Вихователь опитує всіх дітей по черзі. Якщо діти вказують не всі значення грошей можна запропонувати вирішення цього питання у вигляді проблемних ситуацій:

- Якщо ми ідемо на автобусі, ми платимо?
- Якщо ми захотіли їсти і пішли в магазин, за що ми платимо?

Вихователь пояснює дітям значення слова гроші. Гроші – це засіб для здійснення обміну. Гроші обмінюють на різні товари та послуги. Наприклад, вам потрібна іграшка. Де її взяти?

(У крамниці.) Але за неї треба віддати певну кількість грошей, тобто гроші обміняти на іграшку.

Практична частина. Молодці, дітки, добре впоралися із завданням. А вам цікаво дізнатися, що ж лежить в скарбничці, які гроші там є? Афлатунчик нам зараз покаже. Давайте подивимося. Розглядаємо спочатку монети.

- Це що таке?
- Яка монета?
- Які монети ви знаєте?

Дивіться, у нас в скарбничці ще щось залишилося. Давайте дістанемо (дістаємо купюри).

- Як можна назвати ці гроші?
- А які вони?
- Які купюри ви знаєте?

Діти називають купюри, вихователь демонструє дітям, і потім повторюють разом.

Вихователь: Отже, діти, зараз ми разом з Афлатунчиком пограємо в гру, яка називається «Скажи навпаки». Я називаю вам ознаку монети, а ви мені називаєте протилежну ознаку купюри і навпаки.

- Монета кругла, а купюра...
- Купюра паперова, а монета...
- Монета дзвенить, а купюра...
- Монета металева, а купюра...

Вихователь: Добре, виконали і це завдання. Афлатунчик задоволений.

Дидактична гра «Поїзд монет і купюр» До нас в гості приїхав «поїзд монет і купюр». Як ви думаєте, що за вантаж він везе?

Правильно, але монети в цьому поїзді розташовані в певному порядку. У першому вагоні їде монета найбільшого номіналу. Подивіться на свої монети, яка монета може їхати в першому вагоні?

Давайте помістимо в перший вагон монету в 5 копійок, у наступному вагоні яка поїде монета? Далі діти розподіляють монети по вагонах у порядку спадання.

Яка монета їде в останньому вагоні? Значить, ця монета найменшого номіналу (1 копійка). Можна задати дітям запитання по даному завданню: Яка монета знаходиться у вагоні між 1 копійкою і 10 копійками?

Діти, а можна розселити по вагонах купюри таким же чином (діти розселяють купюри по вагонах). Давайте закріпимо те про що ми говорили, покажіть мені:

- монету
- купюру
- монету 5 копійок
- монету в 1 копійку

Перегляд презентації «Навіщо людині гроші». Вихователь розповідає і показує дітям, які бувають гроші: монети і купюри, різного розміру і кольору. Діти розглядають їх, звертають увагу на цифри (на купюрах і монетах). Вихователь звертає увагу дітей на зображення історичних діячів на українських банкнотах (Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Б. Хмельницький, І. Мазепа, Т. Шевченко, Леся Українка, І. Франко, М. Грушевський, Г. Сковорода); уточнює, що в різних країнах існують свої гроші: в Україні – гривня, у Польщі – злотий, у США – долари, у країнах Європи – євро тощо. Вихователь допомагає дітям узагальнити отриману інформацію.

Діти, наш гість Афлатунчик, дуже задоволений. Давайте його запросимо і на наступне заняття.

МИ МАЛЕНЬКІ ЛЮДИ

(розробка заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. Якщо кожна людина змалечку засвоїть, що вона є людиною, особистістю, що вона має людські права, честь і гідність, може вільно висловлювати свої думки, тільки тоді вона зможе впливати на перебіг подій у суспільстві і брати участь у побудові дійсно незалежної демократичної правової держави.

Мета: привернути увагу дітей до власної особистості; дати поняття, що люди – це дорослі і діти, і вони мають право на любов та піклування з боку дорослих, і кожна дитина повинна жити в мирі та безпеці; розвивати вміння мислити, передавати свої думки; виховувати почуття шанобливого ставлення до себе та оточуючих.

Матеріал: малюнки, ігри, шапочки героїв казок.

Хід. Вихователь:

Сонце рано-рано встало
І умилося в росі.
Землю радо привітало,
– «Добрий день!» – сказало всім.
Як прокинетесь, малята,
Умиватися ідіть.
Привітайте маму, тата,
«Добрий день!» їм говоріть.
Ці слова усім потрібні:
Людям, квітам, всій землі.
Тож до сонечка подібні
Будьте, діточки малі! *Надія Красоткіна*

Діти, ми вже з вами говорили про те, що кожна дитина, як і дорослий – особлива, має власну думку, має права та обов'язки. Давайте пригадаємо, які права та обов'язки мають наші хлопчики та дівчата.

Так, це право – на ім'я, сім'ю, життя, родину, гру, навчання, лікування. Стук у двері.

З'являється Афлатунчик із картинкою, на якій зображені діти та дорослі.

- Діти, хто зображений на цьому малюнку?
- Які люди зображені зліва?
- А з права?
- Чим схожа доросла людина на дитину? Що в них спільного?
- А чим відрізняються?

Отже, сьогодні ми з вами познайомимось із новим правом, яке мають діти – це право на любов та піклування з боку дорослих, кожна дитина повинна жити в мирі, безпеці, має бути забезпечена всім необхідним.

Діти, Афлатунчик запрошує вас у казочку.

Афлатунчик: Діти, я вам буду показувати картинки, а ви скажете мені, з якої казки ці герої, і які права ми порушуємо в цій казці:

- казка «Коза і 7 козенят» – коза піклується про своїх козенят. Вовк порушив права козенят на життя;
- казка «Котик і півник» – котик піклується про півника. Лисиця украла півника – порушується право на життя;
- казка «Зайчикова хатка» – лисичка вигнала зайчика, порушила право на житло; півник допоміг зайчикові і піклувався про нього.

Дидактична гра «Які ми маємо права і обов'язки» Розглядаємо картинки, називаємо права і обов'язки:

- право на гру: обов'язок – складати іграшки;
- право на навчання: обов'язок – добре вчитися, робити уроки, не прогулювати...

Дидактична гра «Хто про кого піклується?» викладають картинки:

- собака – про цуценят;
- кішка – про кошенят;
- курочка – про курчат;
- білка – про білченят;
- лисичка – про лисенят.

Вихователь: Діти, про вас піклуються ваші мами, тата, бабусі, дідусі, а також люди, що вас оточують. Мама і тато купують вам одяг, взуття, іграшки, книги, продукти харчування, цукерки, печиво. Забезпечують вам мир і безпеку, піклуються про вас, турбуються про ваше здоров'я.

Рефлексія.

- Діти, вам сподобалось наше заняття? А тобі Афлатунчику?
- Що дізнались нового?
- Що нового ви запам'ятали?
- За кого ви хочете порадіти? Давайте всі дружно попрощаємось із нашим Афлатунчиком.

О. Діхтяренко,
вихователь дошкільного навчального
закладу комбінованого типу №57
Смілянської міської ради
Черкаської області

НАВІТЬ МАЛЯТАМ ПРО ГРОШІ ТРЕБА ЗНАТИ

(заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. У дошкільному віці важливо пояснити дитині, що гроші мають властивість закінчуватись, і дуже важливо приймати мудрі рішення, тому що коли ти витратиш усі свої гроші, тобі вже нічого буде витратити. Заняття підводить дітей до розуміння взаємозв'язку між економічним і моральними категоріями «праця», «товар», «гроші», «ціна», «ощадливість», «економність».

Мета: уточнити явлення дітей про банк, способи заощадження коштів. Закріпити вміння точно називати адресу дитсадка, свою адресу, розвивати зв'язне мовлення, увагу, творче та логічне мислення, пам'ять дітей. Виховувати повагу до людей праці різних професій. Продовжувати вчити зв'язно відповідати на поставлене запитання..

Попередня робота: прогулянки мікрорайоном з метою ознайомлення з його інфраструктурою, екскурсія в банк. Сюжетно – рольові ігри з економічного виховання: «Розподіл бюджету сім'ї», «Магазин», «Банк».

Матеріал: валіза на колесах з наліпками емблем, що символізують різні країни, сувеніри, гаманець, зображення грошових одиниць різних країн, атрибутика до сюжетно – рольової гри «Банк», Афлатунчик, добірка аудіо записів для музичного супроводу.

Хід. Привітання

Сьогодні поїдемо ми за знаннями

Кмітливість візьмемо в дорогу із нами.

Фантазія може в путі знадобитись

Багато всього нам ще треба навчитись

Проблемна ситуація: «Шукаємо власника загубленої валізи»

Вихователь: Діти, як ви гадаєте, чия це валіза?

- Чи можна підходити близько до незнайомих речей?

- Розгляньте валізу уважно. Що ви помітили?
- Що означають ці наліпки? Власник валізи любить подорожувати і побував у багатьох країнах. А ось, мабуть і його зображення.
- Упізнали, хто це?
- Яким чином ми можемо сповістити Афлатунчика про те, що знайшли його річ? Нажаль, ми не знаємо ні його номеру телефону, ні електронної адреси. Але інтернет справді може стати нам у пригоді.

Знайдемо спочатку Афлатунчика у соціальних мережах і надішлемо йому повідомлення. Що напишемо? (вихователь бере іграшковий планшет чи телефон, набирає повідомлення, текст якого формують діти «Привіт Афлатунчику, ми знайшли твою валізу. Приходь за нею до нашого дитячого садочку №57 «Берізка», наша адреса м.Веселкове, вул.Економічна 4») Чути стук у двері, під музику заходить Афлатунчик

Бесіда «Різні країни – різні гроші»

Афлатунчик: Еге ж, ще й сувеніри кожної маю. Ось погляньте. Цю статуєтку Ейфелевої вежі я купив у Франції за 1 євро, чудового слоника в Індії за 1 рупію, а прапорець – у Сполучених Штатах Америки за 1 долар. У кожній країні свої гроші.

Вихователь: Головне не переплутати.

Афлатунчик: Добре, що всі купюри (паперові гроші) різні. Подивіться самі (діти розглядають зображення різних купюр). Запитання:

- Чим відрізняються гроші різних країн?(відповіді дітей)

Вихователь: Зверніть увагу малята, на всіх грошах є малюнки, цифри. Як ви гадаєте навіщо вони?(відповіді дітей) Якщо скласти всі числа позначені на купюрах, разом можна порахувати скільки грошей ми маємо.

Афлатунчик: Діти, у вашій країні якими грошима користуються? (відповіді дітей)

Вихователь: Так, грошова одиниця України – гривня. На ній зображені портрети видатних українців – Ярослава Мудрого, Богдана Хмельницького, Тараса Шевченка, Лесі Українки, та інш.

Афлатунчик: А серед моїх грошей є гривні?

Дидактична гра «Впізнай гривню»

Вихователь: Які ще гроші крім паперових бувають?

Де ви бачили монети?

- А електронні гроші? Так, тепер у багатьох магазинах, супермаркетах можна розрахуватися електронними грошима, що містяться на картці.
- Як ви вважаєте це зручно, чи ні?

Бесіда-розмірковування «Як зберігати гроші?»

Афлатунчик: (складає гроші) у гаманець. Ой, боюся, що б я й гроші не загубив як валізу.

Що ж робити? Може витрати ти їх?

Вихователь: Чи розумно витратити всі гроші відразу?

- Чому?
- Як їх можна зберегти? До речі, у банку гроші можна не тільки зберегти, а й примножити, якщо покласти їх на депозит.
- Діти, чи хтось із вас знає, що таке депозит? Коли гроші лежать на збереженні у банку то клієнт щомісяця отримує відсоток – частину суми свого вкладу.

Афлатунчик: Вирішено, ходімо до банку.

Руханка

Якщо ти працюєш в банку

Плескай так, плескай так

Якщо ти працюєш в банку

Ти касир, чи охоронець, менеджер, чи сам директор

Плескай так, плескай так

Якщо ти працюєш в банку

Тупай так, тупай так

Якщо ти працюєш в банку

Ти касир, чи охоронець, менеджер, чи сам директор

Тупай так, тупай так.

Сюжетно-рольова гра «У банку» (Ігрові завдання. Менеджера допомагає Афлатунчику оформити депозит, Касир розмінює 10 гривень – дрібними купюрами і видати їх клієнту).

Вправа «Кулачки» Стиснути пальці в кулачок з напругою, потім розслабити.

Руки при цьому відпочивають.

Руки на колінах,

Кулачки стиснуті

Міцно, з напругою

Пальчики прижаті

Пальчики сильніше стискаємо,

Відпускаємо, розжимаємо.

Відпочивають наші пальчики

Художня діяльність «Сувенір з України»

Афлатунчик: Дякую! У мене ще залишилися гроші. Я куплю на них сувенір з України.

Вихователь: Як ви гадаєте, чи можемо ми допомогти Афлатунчику заощадити гроші?

➤ Яким чином?

➤ А як ви порадите Афлатунчику розпорядитися грошима, що в нього залишилися?

Афлатунчик: Дякую! (діти виготовляють для нього сувенір).

Рефлексія «Продовж речення»

➤ Я сьогодні дізнався (дізналась)...

➤ Я гадаю що, ...

➤ Я намагатимусь...

Т. Пишна,

вихователь закладу дошкільної

освіти №57 «Берізка»

(комбінованого типу)

Смілянської міської ради

Черкаської області

Я ТА ГРОШІ: ВИТАЧАЄМО, НАКОПИЧУЄМО, ДЛИМОСЯ «ПІВНИК І БОБОВЕ ЗЕРНЯТКО»

(розробка заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. Матеріали заняття розширяють знання дітей про те, що таке бартер, обмін, гроші і як їх отримують та використовують.

Мета: обґрунтувати, що люди торгують товарами і послугами, коли очікують одержати від цього вигоду; охарактеризувати бартер як найбільш просту форму обміну, тобто прямий обмін товарами і послугами; аналізувати, як гроші допомагають здійснювати обмін, коли їх використовують для придбання товарів і послуг.

Матеріал: набір карток для обміну, ножиці, слайд «Порядок здійснення угод при обміні», призи для переможців, картки «ОДИН АФЛАТУН» зеленого кольору – одна картка для кожного малюка, іграшка Афлатунчик.

Попередня робота: читання та бесіда казки «Півник і бобове зернятко», посилання: <http://teg.com.ua/kazka-pivnik-i-bobove-zernyatko-chitati-onlajn/>, перегляд презентації «Що таке бартер», посилання:

https://docs.google.com/presentation/d/1eaIuXOOfxIwoncs4lnI4qPbejVe67e99/edit?usp=share_link&oid=118333258545771143730&rtpof=true&sd=true

Хід. Гра «Створюємо настрій» Відчуємо себе часточками колективу, краю, держави, Всесвіту і скажімо собі:

Я прийшов на заняття для чого? ...*(навчатися)*.

Треба бути яким? ...*(спокійним)*.

Зі мною хто? ...*(мої друзі)*.

Вони мене що? ...(*поважають*).

Мені це як? ...(*приємно*).

Я готовий до чого? ...(*до успішної роботи*)

Вихователь: Малята, Афлатунчик нам приніс якісь картинки, що це? Так, це картинки до казки «Півник і бобове зернятко». Афлатунчик, хоче вам поставити запитання. Згодні дати на низ відповіді?

Афлатунчик: Чому Курочка обмінювалася різними предметами з іншими?

- Що на що вона міняла?
- Чому Господиня не погодилася обміняти масло на яйце?
- Що потрібно було Господині?
- Чому Корова не погодилася обміняти масло на яйце?
- Що потрібно було Корові?
- Чому Господар не погодився обміняти траву на яйце?
- Чому Господар погодився обміняти траву на косу?

Вихователь: Курочка обмінювалася за допомогою бартеру. Бартер – це прямий обмін товарами і послугами без використання грошей. Всі персонажі казки були готові укласти бартерну угоду з Курочкою тільки тоді, коли вона могла запропонувати їм для обміну те, що їм самим було потрібно. Коли в одного учасника обміну є те, що потрібно іншому, а в іншого – те, що потрібно першому, то говорять, що відбулося співпадіння інтересів. Співпадіння інтересів необхідне для того, щоб обмін відбувся. Наприклад, у Курочки було яйце, а їй потрібно було молоко; у Корови було молоко, але яйце їй було не потрібно. Їхні інтереси не співпадали, і відразу обмінятися вони не могли

Вихователь: Діти, наведіть приклади бартерних угод, які ви будь-коли в своєму житті здійснювали, поясніть, чому вам довелося обмінюватися. Афлатунчик нам пропонує дітям взяти участь у здійсненні бартерної угоди.

Підгрупова робота дітей. Дітям видаються набори карток. Картка складається із двох частин. Вихователь пояснює, що у верхній частині картки викладені картки, власником цього товару або послуги вони є, а в нижній частині – товар або послуга, яку б діти хотіли одержати в результаті обміну (пальчикова гімнастика)

Діти беруть ножиці. Вихователь нагадує правила роботи з ножицями, та інструкцію роботи: розрізати свої картки по пунктирних лініях.

Верхню частину картки можна обміняти усередині групи на будь-яку іншу верхню частину, що є в наявності в інших членів групи. Нижню частину картки діти повинні залишити собі – вона буде їм нагадувати, що вони хотіли б одержати в результаті обміну.

Руханка

Дружно разом піднялись,
Вліво, вправо подивились.
Потім хутко повернулись,
Всім навколо посміхнулись.
Поплескали у долоні
І побігали, як поні.
Хай лунає всюди сміх,
Ми, малята, кращі всіх!

Самостійна робота дітей. Вихователь нагадує, що обмінюватися із членами інших груп категорично заборонено! Діти обмінюються у своїх групах доти, поки кожний з них не одержить те, що хотів. Після обміну в кожного вихованця повинні бути обидві частини картки, позначені цяточками однакових кольорів. (Наприклад, в дитини повинні бути дві такі частини: «У вас є книга» і «Ви хочете одержати книгу»). Перевірте правильність результатів обміну кожної групи. (Пару чобіт обміняли на кишеньковий ніж; ніж на ковдру; ковдру на ліхтарик; ліхтарик на годинник; годинник на ляльку; ляльку на рюкзак; рюкзак на книгу).

Вихователь:

- Скільки обмінних угод було проведено в групі для того, щоб кожний одержав те, що хотів?

- Хто в групі почав (ініціював) обмін?

Звернути увагу, що кожна дитина брала участь у сімох угодах. Вихователь показує слайд та просить дітей описати необхідні етапи успішного обміну. Група, що першою завершила обмін, отримує приз від Афлатунчика.

Вихователь: Які існують проблеми, що пов'язані з використанням бартеру? (Для бартеру необхідне співпадіння інтересів, тому іноді доводиться проводити декілька актів обміну, щоб зрештою одержати те, що дійсно потрібно. Для бартеру може знадобитися дуже багато часу). Вихователь пропонує дітям у групах повернути верхні частини своїх карток тому, у кого вони були на початку гри, або роздати нові.

Зараз ми разом з вами та Афлатунчиком пограємо іще в одну гру, візьмемо участь ще в одному виді обміну. Дітям роздають по одній зеленій картці «один афлатун». Вихователь пояснює, що зелена картка символізує гроші, які можна обмінювати на товари і послуги. Кожний товар коштує «один афлатун», тобто одну зелену картку. Мета обміну та ж – одержати необхідну картку з назвою бажаного товару, проте тепер для досягнення цієї мети можна використати зелену картку «один афлатун».

Робота дітей. Група, що першою завершила обмін, отримує приз від Афлатуна.

Вихователь: Скільки обмінів відбулося у першому раунді гри із застосуванням бартеру?

- Скільки обмінів відбулося у другому раунді гри із застосуванням грошей?
- Для якого раунду гри треба було менше часу?
- Чому на проведення бартерних операцій треба було більше часу? (Було важко обміняти свій предмет саме на те, що було потрібно. Не всі хотіли брати те, що їм пропонувалося для обміну, тому доводилося проводити декілька обмінів. Існувала проблема розбіжності інтересів).
- У чому полягала перевага використання грошей (ЗЕЛЕНИХ карток) при обміні?

Висновок: Ніхто не може зробити абсолютно всі товари й послуги для власного споживання. Тому необхідно обмінюватися (торгувати). В результаті добровільного обміну обидва учасники обміну виграють. Якби це було не так, то люди б не обмінювалися. Бартер – це прямий обмін товарами і послугами; це торгівля без використання грошей. Бартер вимагає співпадіння інтересів тих, хто обмінюється. Якщо такого співпадіння немає, то може знадобитися цілий ряд етапів обміну. Використання грошей спрощує і прискорює обмін.

Підсумок: Ось і заняття кінець! Хто працював, той молодець!

Що сподобалось вам,

Поділіться вдома.

Що сумним було,

Пожалійтесь вдома.

Всі дружні й активні

Були увесь час

То ж порадіємо за всіх нас!

Підсумок: Про що ми сьогодні з вами дізналися?

- Що таке бартер?
- Чому раніше люди обмінювалися?
- Чи зручно це було? Чому ні?
- Що вам сподобалося на занятті?
- Що було складним?
- За кого ви хочете порадити?
- А як ми всі попрацювали сьогодні?

Вихователь: Малята, Афлатунчик просить вас придумати вдома із батьками «Історію про бартер» – розповідь про дівчинку, у якої є лялька, а їй дуже хочеться мати конструктор.

Л. Коломієць,
вихователь закладу дошкільної освіти
№57 «Берізка» (комбінованого типу)
Смілянської міської ради
Черкаської області

ПОДОРОЖ АФЛАТУНА НА ПЛАНЕТУ СМІТТЄВІЮ

(розробка заняття для дітей старшого дошкільного віку)

Анотація. Діти – дуже допитливі, цікавляться всім новим, їм хочеться досліджувати світ та дізнаватися його таємниці. Заняття допоможе ознайомити дошкільників з культурою природо-споживання, формуванню уявлень про види відходів, з'ясувати причини їх утворення, розглянути вплив відходів на довкілля, відшукати способи поводження з відходами.

Мета: познайомити дітей з проблемою забруднення навколишнього середовища (природне та промислове сміття); підвести до розуміння необхідності охорони навколишнього середовища; усвідомлення того, що збереження природних ресурсів, являється збереженням навколишнього світу. Формувати вміння робити елементарні висновки, уміння міркувати. Виховувати дбайливе ставлення до природи.

Матеріал: іграшка Афлатун; природне сміття (листя, гілки дерев, камінці); промислове сміття (папір, скло, шматки картону, бляшанки), дидактична гра «Вчимося сортувати сміття», посилання:

https://docs.google.com/presentation/d/1FPw3sNTbCDUhRIdbYlg0IMSahiuOC15B/edit?usp=share_link&ouid=118333258545771143730&rtpof=true&sd=true

Хід. Хвилинка психологічного розвантаження.

Встало вранці ясне сонце-

Заглянуло у віконце.

Ми, до нього потяглися-

За промінчики взялися.

Ми, всміхнулись сонечку,

Здрастуй, золоте!

Ми, всміхнулись квіточці,

Хай вона росте!

Ми всміхнулись дощику,

Лийся, мов з відра !

Діткам посміхаємось,

Зичим всім добра!

Ігровий момент: В гості, до малят, завітав Афлатун. Вихователь пригадує разом з дітьми, що Афлатун – це вогняна куля, яка живе на небі, недалеко від Сонця. Він спостерігає за навколишнім середовищем, зі свого будиночка в небі. Він хоче знати все, що відбувається навколо.

Розповідь-бесіда: Одного разу Афлатун побачив маленьку планету, яка здалеку була схожа на маленьку шоколадку. Йому дуже захотілося роздивитися цю планету ближче. Він, від хвилювання, закружляв на місці (діти імітують рухи Афлатуна). Афлатун швидко полетів на невідому планету.

➤ А, як ви гадаєте як називається ця планета?...

Коли Афлатун прилетів на планету, то побачив, що все навколо було дійсно зроблено з шоколаду. І не тільки. Там були всі види солодошів: і цукерки, і печиво, і морозиво. Стовбури дерев були зроблені із шоколадних батончиків, а листочки із цукрової глазури. На деревах висіли лимоніві, апельсиніві, малинові фрукти-цукерки. Річки текли із молочного шоколаду, хмари із цукрової вати рожевого та блакитного відтінків.

➤ Як відреагував Афлатунчик на те, що побачив?

Афлатун познайомився із жителями планети Сміттєвія, і вирішив залишитися. Він упевнився в тому, що жителі цієї планети були працелюбними.

Вони зрубували шоколадні дерева, проводили водопровідні труби від молочно-шоколадної річки до своїх будинків. Збирали врожаї з мармеладних дерев, збирали хмарки із цукрової вати.

Не дивлячись на те, що жителі планети Сміттєвія були працюючими, у них був один недолік: вони не робили нічого, щоб відновити те, що вони зрубали, зібрали.

Афлатун запитав: «Чому ви не садовите нових дерев, замість тих, що зрубали?»

На що жителі Сміттєвії відповіли: «А навіщо це потрібно? Ти що не бачиш, у нас і так багато дерев.»

Афлатун іще помітив, що жителі планети не все з'їдали, залишки викидали, сміття не збирали. І він зрозумів, чому планета має назву Сміттєвія. І скоро вже вся планета була закидана сміттям.

Афлатун полетів до свого дому. Він спостерігав за планетою, яка одного разу перетворилася в купу сміття і зникла.

- Чому планета Сміттєвія залишилася без природних ресурсів?
- Що потрібно було зробити, щоб врятувати планету?
- Яке буває сміття?

Руханка. Ми діти працюючі – вирощуємо квіти.

Навесні діточки посіяли квіточки (*малята присідають і імітують посів квітів*).

Ми діти працюючі – ми поливали квіти.

Залюбки діточки поливали квіточки (*показують, як із лійки поливають клумбу*).

Ми про квітник подбали, бур'ян повиривали.

Нумо, геть, бур'яни! Не потрібні, тут вони! (*Показують виривання бур'яну*).

Квітки, що тут зростають, голівками кивають.

Кажуть: «Дякуємо вам, старанним квіточкам!» (*Діти стають прямо, і кивають голівками*)

Дидактична гра «Вчимося сортувати сміття»

Ми по вулиці йдемо,

На котрій ми живемо.

Сміття все збираємо.

У відро складаємо.

Як зробити все старанно,

Стане наше місто гарним.

Вихователь: Афлатунчик зрадів, що планета Земля не перетвориться на планету Сміттєвію, бо діти зрозуміли, що таке ресурси, що їх потрібно берегти, піклуватися про природу, не смітити.

Л. Шамрай,

*вихователь закладу дошкільної освіти
№57 «Берізка» (комбінованого типу)*

*Смілянської міської ради
Черкаської області*

ПОТРЕБИ ГОЛОВНІ І ДРУГОРЯДНІ

(розробка заняття для дітей старшого дошкільного вік)

Анотація. Матеріали заняття допоможуть розширити знання дітей про потреби людини, як їх отримати та використовувати.

Мета: Розширювати знання дітей про потреби в житті людей і тварин. Продовжувати вчити розрізняти потреби головні та другорядні, матеріальні та нематеріальні, корисні та шкідливі. Розвивати спостережливість, увагу, кмітливість. Виховувати любов до природи, допитливість.

Матеріал: іграшка Афлатунчик, ілюстрації з зображенням лісових звірів, загадки, кольорові олівці, презентація «Потреби мої та моєї родини», посилання:

Хід. Організація дітей.

Вушка прислухайтесь,
Очки – придивляйтесь,
Носик – глибше дихай,
Ротик – посміхнись.
Спинки розправляйтесь,
Ручки піднімайтесь,
Нумо до роботи
Дружно всі взялись!

Стук в двері. Заходить Афлатунчик, вітається з дітьми.

Вихователь: Діти, Афлатунчик нам щось приніс. Що це? (скринька) Давайте відкриємо її та подивимося, що там. (дістає картинку люди та різні предметні картки, діти називають). Як ви гадаєте, що це? Вірно це потреби людини. Розповідь вихователя з елементами бесіди.

- Що таке потреби?
- Які потреби ви знаєте?
- Які потреби ви вважаєте корисними, а які – шкідливими?
- Розгляньте малюнки та вкажіть на шкідливі потреби. *Перегляд презентації «Потреби мої та моєї родини»*
- Чому, на вашу думку, для людини одяг важливіший від смачного та корисного меду?
- Без чого не може прожити людина?

Розповідь вихователя: Люди мають і першочергові, і другорядні потреби. Потреби у їжі, житлі та одязі – головні (першочергові) потреби. Без них людина не може жити, тому намагається задовольнити у першу чергу. Всі інші потреби – другорядні.

Вихователь: Афлатунчик нам пропонує виконати завдання. У вас на робочих місцях лежать картинки. Виберіть окремо, які належать до першочергових потреб людини, а які – до другорядних потреб людини.

Руханка

Травичка низенько-низенько,
Дерева високо-високо.
Вітер дерева колише, гойдає,
То вправо, то вліво нахиляє,
То вперед, то назад.
Пташки летять, відлітають.

А діти тихенько зручненько сідають.

Читання вірша «Білочка восени» Ліна Костенко

- За допомогою чого білочка задовольняє потребу у їжі та житлі?
- Люди, звірі не можуть жити без вірних друзів.
- Під час спілкування з друзями вони задовольняють соціальні потреби.

Людина прагне задовольнити якнайбільше своїх потреб. Чим різноманітніші потреби людини, тим багатший її внутрішній світ. Потреби, які ми задовольняємо за допомогою речей, – це матеріальні потреби. Вони роблять життя людини зручним і комфортним.

Крім матеріальних потреб, у людей виникають потреби в освіті, художній творчості, в медичному обслуговуванні, у відпочинку, у вільному часі.

Кращою, творчою, розумнішою, духовно багатшою роблять людину духовні потреби.

Вихователь: А давайте назвемо для Афлатунчика, які ви знаєте духовні потреби. Які ви знаєте матеріальні потреби?

Рефлексія

- Чим ми сьогодні займалися?
- Що сподобалося найбільше?
- Що нового ви сьогодні дізналися?
- А ти про що нове дізнався, Афлатунчику?

Вихователь допомагає дітям підсумувати отримані знання про потреби та їх види. Афлатунчик дякує за цікаве заняття, прощається з дітьми.

*Л. Й. Щербакова,
вихователь закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) комбінованого типу № 8 «Казка»
Тальнівської міської ради
Черкаської області*

ПЕРШІ КРОКИ У СВІТ ФІНАНСІВ

Анотація. У матеріалі розроблено та подано конспекти занять соціально-фінансового спрямування, які рекомендовано для використання педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти.

Гра – провідна діяльність дітей дошкільного віку, засіб всебічного розвитку та важливий метод виховання. Недарма гру називають «супутником дитинства», хоча в житті граються і дорослі.

Кожна гра, чи то дидактична, чи рухлива, чи сюжетно-рольова задовольняє потребу дитини в пізнаванні навколишнього світу. Граючись, діти завжди залишаються задоволеними. Вони дуже люблять грати в сюжетно-рольові ігри, тому що задум розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування дітей.

Під час сюжетно-рольових ігор розвиваються інтелектуальні, розумові, фізичні здібності дітей. Проте є одна сторона розвитку дітей, яка часто залишається недоторканою. Це – фінансове виховання. Часто і дорослі вдома, та іноді вихователі забувають про те, наскільки важливо виховувати правильне ставлення дітей до грошей, до того, як їх заробити, накопичити, витратити, примножити те, що заробили.

Дітям зовсім не зрозуміло, звідки беруться гроші. Для допомоги дітям на заняттях проводяться ігри соціально-фінансового спрямування, під час яких вони вчаться заощаджувати, витратити, накопичувати кошти. Діти із задоволенням «розвивають» сюжети таких ігор, дізнаються, звідки беруться гроші та як їх використовувати. Навчаються поважати гроші, поводитись з ними так, щоб не було потреби їх позичати у знайомих.

У ГОСТІ ЗАВІТАЛА ЛЯЛЬКА НАТАЛОЧКА

Мета. Розширювати уявлення дітей про предмети навколишнього середовища (іграшки), вчити їх порівнювати і групувати за певними ознаками під час ігор: «Наші іграшки», «Магазин» та «Покупаємо Наталочку», вирізняючи цінність та вартість предмета або речі. Уточнити з дітьми важливість догляду за своїм тілом та особистими речами. Підвести дітей до розуміння, для чого потрібні гроші і, де їх заробляють, як їх економно використовувати; бережного ставлення до вже придбаних речей. Збагачувати словник дітей назвами іграшок, словами, що означають якості та властивості предметів (мило – запашне, воно милиться і т.д.). Продовжувати знайомити дітей із різними емоціями, притаманними людям (радість, сум, здивування, співчуття). Розвивати спостережливість, увагу, логічне мислення. Виховувати культуру поведінки та спілкування, комунікативність, ощадливість.

Хід.

Вихователь: Малята, ви любите коли до вас хтось приходить в гості? Сьогодні, коли я йшла в дитячий садочок, зустріла лялечку Наталочку. Вона мені сказала, що неодмінно завітає до вас в гості. Але щось її довго немає. Мабуть щось трапилося? Поки лялечки Наталочки немає, давайте разом з вами розглянемо, які іграшки є у нас в групі.

Дидактична гра «Наші іграшки». Екскурсія по групі. Діти називають іграшки: машинки, ляльки, посуд, конструктори, кубики та порівнюють і групують їх за певними ознаками.

- А де можна купити іграшки?
- За що можна купити іграшки в магазині?
- Звідки беруться гроші у ваших рідних?
- Куди вони кожен день ходять?

- Можливо, хтось із вас знає, де працює мама чи тато?

Кожен день ваші матусі і татусі ходять на роботу, за що і отримують гроші. Заробляти їх дуже важко, тому все те, що ваші рідні купляють вам у магазинах, потрібно берегти та шанувати. Гроші використовувати тільки на купівлю тих речей, які вам вкрай необхідні, заощаджувати гроші, щоб їх вистачало на довше. Стук у двері.

Вихователь: Ось нарешті і прийшла до нас у гості лялечка Наталочка.

- Але що це? (Звертається увага на те, що лялечка неохайна, в брудному платтячку, кіски розплетені, обличчя та ручки брудні).
- Що з тобою трапилось, Наталочко?
- Що ж робити?

Вихователь: Дітки, щось наша Наталочка засмутилась. Чому ти засмутилась? Не хвилюйся, Наталочко, малята тобі підкажуть, що робити, щоб бути охайною та чистенькою.

Наталочка: Що, потрібно піти в магазин і купити новий одяг?

Вихователь: Дітки, обов'язково купувати новий одяг? Чи вистачить грошей у твоїх тата й мамі, адже вони тобі щойно купили все нове, а ти його враз забруднила?

Наталочка: Що ж робити?

Вихователь: Що потрібно зробити, щоб одяг став чистим, а Наталочка – охайною?

- Що використовують для купають діток?
- Чим перуть брудний одяг?
- А де можна придбати мило, шампунь та пральний порошок?
- А можна мило, шампунь та пральний порошок куштувати на смак? Чому?

Вихователь: Пам'ятаєте, до нас на попередні заняття приходив Афлотунчик. За гарні відповіді на запитання він давав вам Афлотунчики. Куди ми їх тоді сховали? Звертається увага на чарівну коробочку.

- Ось гляньте, наша чарівна коробочка, а в ній?
- Де можна зберігати Афлотунчики?

Дітям роздаються Афлотунчики в гаманцях.

Вихователь: А зараз давайте вирушимо до магазину і купимо мило та шампунь, щоб покупати Наталочку та пральний порошок, щоб попрали її брудні речі.

Дидактична гра «Магазин побутової хімії». Ось і придбали ми все необхідне.

Дидактична гра «Покупаємо Наталочку». Намілюються ручки, ніжки, при цьому промовляючи:

Наберу з криниці свіжої водиці,
Буду умивати, буду промовляти:
«Водичко-водичко, умий Наті личко,
І ручки, і тіло, водиченька мила»

Вихователь: Ось наша Наталочка охайна і чистенька. Давайте її переодягнемо в чистий одяг, щоб вона не засмучувалась.

- А з брудним одягом що слід робити? Давайте, дітки, разом з вами виперемо.
- Чим будемо прати брудні речі?

Дидактична гра «Попремо одяг». Діти подають брудний одяг, я перу і промовляю:

Перу, перу платтячко і штанці для моєї лялечки Натусі.
Перу, перу платтячко і співаю, у вікно на сонечко поглядаю:
«Вийди, вийди сонечко та й з-за хмарки,
Хай висохне платтячко для Наталки
Буду, буду платтячко прасувати
І мою Наталочку одягати.» (Всі слова пісеньки супроводжуються відповідними

рухами).

Вихователь: Подивіться, дітки, як багато добрих справ ми сьогодні зробили. Замість того, щоб купувати новий одяг в магазині за великі гроші, ми його попрали. Купивши пральний порошок, ми витратили набагато менше грошей, ніж тоді, якби купували новий одяг в магазині. Наталчин одяг став чистим, а Наталочка – чистенька й чепурненька, за що вам,

дітки, дуже вдячна. (Дітки просять Наталочку, щоб вона залишилась та погралась з ними в групі).

НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ ДО БАБУСІ КАТРУСІ

Мета: Продовжувати вчити дітей творчо відтворювати в іграх побут сім'ї; удосконалювати вміння самостійно створювати для задуманого сюжетну ігрову обстановку; закріплювати знання і вміння дітей про працю водія і касира автостанції. Уточнити знання дітей про правила поведінки в транспорті. Закріпити знання дітей про різні відділи в магазині, що мають певну цільову спрямованість. Допомогати дітям налагоджувати взаємодію у спільній грі; активізувати знання дітей про лікування хворих в домашніх умовах. Розвивати інтерес дітей до ігор. Формувати позитивні взаємини між дітьми, естетичні відчуття, зокрема гуманність, любов, співчуття; бажання обирати певну роль під час гри.

Матеріал: Афлатунчик, гаманці на кожну дитину та по 3 маленьких афлатунчика (дитячі гроші) на кожну дитину, квитки (по 2 на кожну дитину), кермо, штучні квіти, листівки, подарунки (намисто, шкатулка, маски, ведмедик); корзинки з овочами та фруктами; дитячий посуд (блюдця, чашки, ложки, чайник, цукерниця) 2 набори; цукерки, піали з варенням; шапочка та медичні інструменти для лікаря; халат, хустинка для бабусі; миска, ганчірка, посуд дитячий (каструля, сковорода, чайник); касовий апарат, бейджики із зображенням героїв гри чи атрибутів, котрі будуть продаватись (квітки, ложки, листівки).

Хід. Вихователь читає лист: «Любі малята. Запрошую вас до себе на іменини. Чекаю з нетерпінням. Бабуся Катруся».

Вихователь: Дітки, бабуся Катруся нас запросила на іменини. Вона живе далеко, в селі.

- Як ви думаєте, коли хтось живе далеко, на чому можна добратись до нього? Пам'ятаєте, минулий рік до нас на заняття приходив Афлатунчик? Він також хоче разом з вами до бабусі. (Вихователь показує Афлатунчика). Наш Афлатунчик замовив нам автобус.
- Що потрібно, щоб сісти в автобус?
- За що можна купити квитки?
- А у вас гроші є? У кого з ваших рідних є гроші? У маленьких діток ще немає справжніх грошей, тому Афлатунчик дарує вам дитячі гроші в гаманцях, ось такі маленькі Афлатунчики (по 3 в кожному гаманці).
- Ну що, вирушаємо?

Сюжетно-рольова гра «Поїздка на автобусі» Касир продає квитки, решта їх купують, віддаючи по 1 афлатунчику за квиток. Звертається увага, щоб діти ввічливо звертались до касира. Водій сідає за кермо. Діти займають місця в автобусі.

Вихователь: По скільки афлатунчиків ви віддали за квиток? Решта грошей-афлатунчиків вам ще знадобляться на те, щоб купити подарунки бабусі та на квитки додому.

До бабусі на день народження спішать малюки.

І автобус їх домчить швидко й залюбки.

Що можна подарувати бабусі Катрусі на день народження? Тут неподалік магазин, нумо за подарунками! Діти «виходять» з автобуса.

Сюжетно-рольова гра «Магазин».

Купувати подарунки треба в магазині.

До бабусі ж бо спішать дітки на іменини.

Бачте, як багато відділів у магазині. Продавчині за прилавками квіткового, подарункового та відділу листівок. Решта дітей покупці. (Діти дістають із гаманців афлатунчики, дають продавцям, а ті – квіти, подарунки і листівки). Звертається увага, щоб діти ввічливо звертались до продавців, а продавці – до дітей. У гаманці повинно залишитись ще по 1 афлатунчику, щоб купити квитки на автобус додому. Афлатунчик пропонує перевірити. Діти перевіряють.

Вихователь: Подарунки для бабусі Катрусі купили, нумо на іменини. Мабуть щось сталося, дітки, якщо нас ніхто не зустрічас.

Бабуся готувалася, трішки перестаралася.

На диванчику лежить, бо голівонька болить.

Ручки, ніжки як стомились! Так, бабуся заморилася.

Бабуся так квапилася все приготувати до приходу гостей, що трішки занедужала. Нумо, бабусю лікувати, до дня народження готуватись.

Лікар міряє температуру, заглядає в горло, слухає, наливає з пляшечки ліки і поїть з ложечки. Діти сервірують стіл, сортують по корзинках овочі та фрукти, миють посуд на кухні.

Ми бабусі допоможемо все приготувати,
Бо бабуся дуже хоче діток частувати.

Афлатунчиком: А чи потрібно викидати у смітник фрукти, які трішки зіпсувалися? Чому?

Цей рік у бабусі Катрусі вродило багато абрикос. Вона їх перебрала і зварила ось таке смачне варення. До дітей виходить бабуся.

Сюжетно-рольова гра «День народження бабусі Катрусі»

Вихователь: Дітки, в коло дружно станьмо і бабусю привітаймо. Діти запрошують бабусю на привітання в коло, водять хоровод «Коровай», дарують квіти, дарунки, листівки. Бабуся дякує і запрошує діток і Афлатунчика за столи, на яких варення і цукерки. Діти сідають за столи. Імітація чаювання.

Вихователь: Всіх бабуся припрошає і цукерками вгощає. Після чаювання діти дякують бабусі, прощаються.

Вихователь: Час настав нам повертатись назад у дитсадок. Діти підходять до каси, купують квитки на автобус, віддаючи касиру останній афлатунчик. Займають місця в автобусі. Водій сідає попереду.

Вихователь: Афлатунчик разом з вами вирушить до дитячого садка. Якби ви в магазині використали всі афлатунчики, ви змогли б потрапити в дитячий садочок? Чому?

Афлатунчик каже, що всі дітки молодці, так витратили гроші, що вистачило на все. Він дуже радий, що зміг вам допомогти і завітає ще не раз до вас в гості. До побачення.

ФОРМИ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

*Л. О. Дідура, керівник;
С. Е. Шведе, вихователь-методист
дошкільного навчального закладу ясла-садок
комбінованого типу №25 м. Умані
Уманської міської ради Черкаської області*

СХОДИНКИ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ЗАПОРУКА УСПІШНОГО МАЙБУТНЬОГО ДИТИНИ

Анотація. У статті висвітлено актуальність економічного виховання за програмою «Афлатот» дітей дошкільного віку. Аналізується мета, основне завдання економічної освіти дітей. Представлений педагогічний тренінг на тему «Сходинки фінансової освіти запорука успішного майбутнього дитини» за програмою «Афлатот».

Ми живемо у часи стрімкої зміни економіки, і на сьогодні набуває все більшої актуальності проблема формування у підростаючого покоління економічної свідомості. Сучасна дитина з раннього дитинства оточена довкола економічною сферою, яка наповнена незрозумілими для неї термінами і зв'язками. Розв'язати проблему браку необхідних економічних знань (планування сімейного бюджету, значення праці у житті людини, значення заробітної плати, заощадження та витрати, комунальні послуги, товарно-грошовий обіг, тощо) допомагає введення до освітнього процесу закладу занять та інших форм роботи економічного напрямку.

Економіка в перекладі з давньогрецької мови означає «вміння вести домашнє господарство». Зараз під цим поняттям розуміють господарство в найширшому розумінні цього слова: домашнє господарство, певне підприємство, господарство міста. Держави все це економіка.

Економічне виховання – це цілеспрямований процес взаємодії дорослого та дитини, орієнтований на засвоєння доступних віку елементарних економічних понять, формування моральних почуттів та морально-економічних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності, розвитку інтересу до економічної сфери життя, формування навичок соціально-економічної поведінки.

Ознайомити дошкільника зі світом сучасної економіки можуть перш за все дорослі-батьки і вихователі-під час безпосереднього спілкування з дитиною.

Досвід багатьох відомих педагогів і філософів доводить, що ефективність засвоєння дитиною економічної освіти є її неперервність та поетапність засвоєння знань. Дошкільний навчальний заклад є першою ланкою у в системі безперервної освіти та має можливість цілеспрямованої педагогічної діяльності у сфері економічної освіти дошкільників.

Видатний педагог-гуманіст В. Сухомлинський вважав, що розподіл праці за загальними ознаками може бути педагогічною основою для економічного виховання дітей. В. Сухомлинський надавав великого значення вихованню Громадянина, – людини яка здатна працювати на користь своєї країни, дбати про її добробут, сприяти розвитку економіки.

Міжнародна програма «Афлатун» (Нідерланди) побудована на пріоритетах і методичних ідеях Всесвітнього руху із соціальної та фінансової освіти дітей віком від 3 до 18 років – програмах «Афлатот» (3–6 років), «Афлатун» (7–14 років) і «Афлатін» (15–18 років), які пояснюють дітям основи бюджетування власних коштів, вчать бути ощадливими та допомагають дітям усвідомити свій потенціал для того, щоб зробити світ кращим за допомогою освіти – ось основна місія «Афлатуна».

Програма «Афлатот», головний герой – Афлатун, він жовтого кольору. Адже жовтий формує позитивне й оптимістичне ставлення до життя, концентрує увагу, покращує травлення, сприяє впливу позитивних емоцій і встановленню довірливих відносин.

Афлатун у перекладі з арабської означає «дослідник» (той, хто мислить, досліджує, вивчає та діє).

Унікальність цієї програми в тому, що дитина граючись з мультиплікаційним героєм-зірочкою, здобуває практичні знання і соціальні навички.

Навчання ґрунтується на реальному життєвому досвіді, що його діти набувають у повсякденному житті. Говорячи про середовище навчання і можливості, слід зважати на чинники атмосфери в родині й суспільстві, що чинить вплив на розвиток дитини.

Батьки з педагогом працюючи в тандемі можуть сформувати економічно соціалізовану особистість та адаптувати її до сучасних життєвих реалій.

За допомогою нідерландської програми вихователі допомагають підростаючому поколінню усвідомити, хто вони є і як слід взаємодіяти в суспільстві. Навчаючись за цією програмою дошкільники опановують ази економіки та отримують рекомендації й навички як правильно розпоряджатися своїм бюджетом та як в майбутньому організувати власну справу, та реалізують здобуті знання.

Наш дошкільний навчальний заклад ясла-садок комбінованого типу №25 м. Умані один із небагатьох який у 2016 році упровадив основи соціальної і фінансової освіти програми «Афлатот» для дітей дошкільного віку в освітній процес.

З педагогічним колективом закладу було проведене пілотне дослідження щодо фінансової грамотності педагогів. Це дослідження було проведене для того аби перевірити рівень фінансової грамотності педагогів та рівень засвоєння програми за якою вони працюють.

У своєму дослідженні ми апробували різні види роботи зокрема анкетування, діагностика, тестування, бліц-інтерв'ю. Результати дослідження показали, що для більш ефективної роботи з кадрами доцільніше використовувати такі методи як: педагогічна квест-гра, тренінги, круглі столи, педагогічний дайджест, брифінг педагогічний, педагогічні мости.

СХОДИНКИ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ЗАПОРУКА УСПІШНОГО МАЙБУТНЬОГО ДИТИНИ» ЗА ПРОГРАМОЮ «АФЛАТОТ»

(педагогічний тренінг)

Мета: Перевірити рівень фінансової грамотності педагогів закладу за програмою, та вдосконалювати навички і вміння творчо працювати. Вправляти у формуванні власної думки,

аргументувати свою позицію, дискутувати. Спонукає до розвитку педагогічного мислення, та вчити працювати в команді.

Обладнання: Мультимедійний проектор, ноутбук, презентація, картки із завданнями.

Хід. Практична частина. Шановні колеги сьогодні я радо Вас вітаю на педагогічному тренінгу «Сходинки фінансової освіти запорука успішного майбутнього дитини». Учасники об'єднуються 2 команди, виконують завдання (Презентація про зірочку Афлатота)

Перша команда. Завдання 1. Дайте обґрунтовану відповідь на запитання Які основні засади програми «Афлатот»?

Друга команда. Завдання 1. Назвіть основну концепцію програми «Афлатот»?

Перша і друга команда. Завдання 2. Який вік дитини найбільш сенситивний для засвоєння соціальної і фінансової освіти?

Орієнтовна відповідь: найбільш сприятливий вік для початку соціального і фінансового навчання дітей-це ранній вік, саме в цьому віці дитина запам'ятовує найбільше інформації з оточуючого світу.

Перша команда. Завдання 3. Що дошкільник має знати навчаючись за програмою «Афлатот»?

Орієнтовна відповідь: На сам перед дитина має знати і орієнтуватися в таких поняттях: першочергові потреби людини (їжа, вода, життя, безпека), про основні ресурси та їх обмеженість, для чого потрібні гроші, про працю дорослих, про бюджет (дохід і витрати).

Друга команда. Завдання 3. Концепція програми «Афлатот»? Та її користь від використання в навчальному процесі?

Орієнтовна відповідь: Дитину з малечку оточує соціальний і фінансовий світ. Знання про гроші, витрати, заощадження основна частина знань. Пізнається в повсякденній рутині. І діти мають деякі поняття і зв'язки, ще задовго до вивчення таких понять, як праця, гроші, заощадження. Програма допомагає в роз'ясненні понять і в'язків між ними та допомагає дитині краще засвоїти отримані знання.

Перша і друга команда. Завдання 4. Проаналізуйте свій досвід:

- Як Ви розпорядилися своїми першими заощадженнями?
- Коли Ви отримували гроші від батьків, бабусь і дідусів ви їх відразу витрачали чи заощаджували?
- Чи дозволяли батьки щоб у Вас були свої кошти або забороняли і казали що гроші це не іграшка?
- Як ви думаєте чи раніше приділялася така увага економічному виховані дітей як зараз?

Перша і друга команда. Завдання 5. Яка роль сім'ї в програмі?

Орієнтовна відповідь: Сім'я-це насамперед зразок для наслідування дитиною, вона має величезний вплив на формування знань і навичок. Діти постійно наслідують дорослих, і в своїх іграх тільки закріплюють набутий досвід. Саме тому програма зорєнтована на тісну співпрацю з батьками.

Перша і друга команда. Завдання 6. Вправа «П'ять елементів» Програма складається 5 основних елементів:

1. Дитяча соціальна і фінансова ініціативність (дітей націлюють сприймати себе, як активного учасника та члена суспільства).
2. Особистісне розуміння та самопізнання (дітей спонукають до більшого самопізнання і впевненості в собі)
3. Права і обов'язки (Афлатот втілює принципи Конвенції ООН про права дитини (1990)
4. Збереження і витрати (діти вчаться цінувати і захищати як матеріальні, так і нематеріальні цінності)
5. Планування, бюджет (діти починають розуміти, що надії і мрії здійснюються)

З кожної команди по два гравця прошу допомогти мені продемонструвати їх значення. Висновок: всі основні елементи переплітаються між собою, але вони аж ніяк безроздільні і однозначно в системі навчання всі рівні та важливі. Запрошую ще бажаючих та вручаю їх картки із фразами, що характеризують кожен елемент. Картки з надписами:

- Я вірю в себе, я багато чого можу здобути

- Я бережно відноюсь до природних та фінансових ресурсів
- Я хочу планувати свій бюджет перед тим, як витратити кошти
- Я хочу бути ініціативним, для того щоб змінити стан речей
- Я хочу, щоб у всіх у світі були реалізовані права

Запитання: Чи правильно були з'єднанні ключові елементи з якостями?

Висновок: автори програми передбачають, що закладені у ній 5 елементів матимуть позитивний вплив на життя дітей, сприятимуть розширенню знань та навиків дітей.

Наш тренінг підійшов до кінця, кожен з учасників пише що цей тренінг приніс корисного для кожного і пропозицію щоб хотіли додати.

Л. Мельник,
завідувач дошкільного навчального
закладу комбінованого типу №57
Смілянської міської ради
Черкаської області

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАДАТКІВ, ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ

(розробка ділової гри для педагогів)

***Анотація.** Під час ділової гри педагоги закріплять основні аспекти економічного виховання дітей старшого дошкільного віку а також поняття економічної соціалізації як об'єктивного процесу засвоєння індивідом економічних поглядів, зразків економічного поводження, освоєння соціальних ролей, навичок, цінностей, пристосування особистості до соціальних норм.*

***Мета:** вчити учасників ділової гри приймати економічні рішення, обирати найбільш вдалу з альтернатив і на цій основі формувати власну позицію в сфері економіки; економічні якості особистості, які є необхідними для успішного економічного виховання дітей; сприяти розвитку впевненості в собі, креативного мислення, уміння визначати мотиви власної діяльності. Виховувати вміння працювати в колективі.*

***Матеріал:** мольберт, сигнальні картки, ручки, аркуші паперу.*

***Учасники:** педагогічний колектив закладу дошкільної освіти.*

***Попередня робота:** підбір та вивчення методичної літератури, складання плану ділової гри, оформлення виставки методичної літератури, консультації педагогів щодо підготовки до ділової гри, розроблення методичних рекомендації, приготування роздавального матеріалу.*

Хід. Ознайомлення з темою та метою гри

***Ведучий:** Сьогодні шановні колеги ми з Вами зібралися щоб розпочати заняття з такої цікавої теми, як «Формування економічних задатків та здібностей».*

Мені хотілося б, щоб, спілкуючись тут, ми глибше пізнали світ економічної соціалізації дошкільників, навчилися приймати економічні рішення, формувати власну позицію в сфері економіки, щоб намагалися креативно мислити будучи впевненими в собі та через спілкування з іншими колегами, друзями. Те, якої людина про себе думки, залежить від того, наскільки вона себе приймає, вірить у себе та свої можливості.

Сьогодні ставити нові вимоги до дошкільної освіти й до кожного вихователя, зокрема з економічного виховання. Педагоги мають бути творчими особистостями, новаторами ідей, постійно підвищувати свою професійну майстерність. Як ви вже напевно здогадалися, що всі завдання нашої гри будуть економічного змісту.

***Вправа «Прорекламуй партнера».** Мета: налаштувати педагогів на тему, допомогти у подальшому виконанні завдань. Завдання: охарактеризувати свого партнера за професійними якостями. Скласти рекомендацію для прийому на роботу (вихователі обирають партнера, час 1хв.)*

***Вправа «Правила роботи в групі».** Мета: регламентувати роботу в групі, удосконалювати фахову майстерність, взаємодію педагогів.*

- Кожна думка важлива.

- Ми всі – партнери!
- Обдумав, сформулював, висловив!
- Говорити чітко, ясно, красиво!
- Тільки обґрунтовані докази!
- Вмій погодитися і не погодитися!
- Важлива кожна роль.
- Бережи час кожного.

Правила прийняти, тож попросу їх дотримуватись. Та ще цікаво мені знати, чого очікуєте ви від нашого засідання.

Вправа «Пісочний годинник» (Учасники висловлюють свої очікування, записують їх на кольорових піщинках). *Мета:* визначити сподівання та очікування учасників від заняття. *Матеріал:* великий аркуш із зображенням пісочного годинника; паперові «піщинки» (стікери) для кожного учасника, ручки.

Роздати учасникам паперові «піщинки». Учасники пишуть на них свої сподівання, зачитують їх уголос і приклеюють паперові «піщинки» до аркуша із зображенням пісочного годинника

А зараз потренуємо нашу пам'ять за допомогою вправи (швидко і чітко відповідати на поставлене запитання, використовуючи сигнальні картки)

Вправа «Мозковий штурм». *Мета:* отримання реальних даних щодо розуміння вихователями певних понять, пов'язаних з економічною освіту дошкільників.

- Що таке економічне виховання?
- Метою економічного виховання є?
- Завданням економічного виховання є?
- Формування економічної компетентності поділяється на такі три етапи:...
- Назвіть форми роботи з дітьми що можуть включати економічне виховання.
- Економічна соціалізація – це...?
- Що таке сімейний бюджет?
- Які бувають витрати?
- Що таке гроші?
- Економічна культура – це...?
- Чи слід економити воду, електрику, тепло? Чому?
- Нерідко економіка замінюється такими заняттями, як?

Міні лекція «Формування економічних здібностей задатків в закладі дошкільної освіти».

Вправа «Придумай прислів'я» (робота в парах) – 1 хв.

Руханка.

Презентація формули «Хочу – Можу – Потрібно» (сам за себе) ведучий малює три кола, які перетинаються та пояснює значення кожного компоненту. *Хочу* – це простір бажань, цілей, інтересів, прагнень. *Можу* – це простір можливостей, здібностей, талантів, стану здоров'я. *Потрібно* – це що потрібно зробити, щоб навчити дітей економічно мислити та діяти, не вдаючись до шаблонів бездумного копіювання. Оптимальний вибір стратегії економічної поведінки знаходиться на перетині трьох просторів (трьох кіл).

Учасникам пропонується перелік незакінчених речень, які необхідно продовжити.

- Я бачу свою економічну мету в тому, щоб..
- Я прагну...
- Я можу досягнути економічного успіху...
- Я абсолютно впевнений, що я хочу....
- Мій економічний успіх пов'язаний ...
- У мене є те, що потрібно для...

Висновок: встановлення зв'язку між своїми бажаннями та майбутньою роботою або навчанням.

Вправа «Асоціації за Друдлами» (Креативність мислення, робота підгрупами). Намалювати на аркуші паперу різні предмети, що асоціюються у вас з економічним вихованням (намальованими предметами групи обмінюються та знаходять асоціації).

Вправа «Конкуруючі садочки». Мета: дати уявлення про командний стиль роботи і можливість спробувати себе в бізнес-плануванні (на елементарному рівні). *Матеріал:* аркуші паперу і ручки. *Завдання:* Група поділяється на декілька команд, наприклад, на три-чотири (не обов'язково дотримуватися однакової чисельності гравців у команді). Учасники гри займають свої місця за столами. У них повинні бути аркуші паперу і ручки.

Ігрова ситуація. Ви – дорослі люди, бізнесмени, що процвітають. У вас є достатній капітал, щоб вкласти його в організацію сучасного приватного садочка. Ваше завдання – не просто організувати звичайний садок зі стандартним набором правил, предметів і послуг, але вигадати таку, за навчання в якій батьки погоджувалися б віддавати гроші, можливо, чималі. Крім того, ваш садок повинен бути привабливий для дітей, давати успішно виживати в умовах конкуренції. Тому кожна команда пропонує і презентує свій проект садочка.

Ви повинні розробити наступні пункти:

- Які основні предмети будуть у вашому садочку?
- Які додаткові курси, факультативи, привабливі для дітей, будуть у вашому садочку?
- Які додаткові форми освіти дадуть вам переваги (гуртки, секції тощо)?
- Які додаткові послуги, привабливі для дітей, буде робити ваш садок (у тому числі з організації відпочинку дітей)?
- Як буде організований ваш садок (режим, правила, керування)?
- Скільки ви плануєте платити (на місяць) педагогам і яка система оплати?
- Рефлексія. Вправа «Пісочний годинник»

Час підбивати підсумки роботи за допомогою вправи «Пісочний годинник». *Завдання:* Висловити свої думки та враження від сьогоднішньої зустрічі та продовжити речення «Мені сьогодні...» (на кольорових піщинках).

Вправа «Аплодисменти». Ми з вами добре попрацювали. І на завершення я пропоную уявити на одній долоні посмішку, а на іншій – радість. А щоб вони не втекли від нас, їх треба міцно-міцно поєднати в аплодисменти.

Вправа «Ярмарок». Мета: розвивати вміння позитивно оцінювати особистісні якості учасників тренінгу та визначати шляхи подальшого саморозвитку та самовдосконалення особистості.

Розроблені педагогами цікаві педагогічні ситуації, педагогічні задачі доцільно були використані під час проведення педагогічних годин, тренінгів, ділових ігор тощо.

*А. С. Мельник,
вихователь-методист закладу
дошкільної освіти (ясла-садок)
комбінованого типу №8 «Казка»
Тальнівської міської ради
Черкаської області*

СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВІ ЦІКАВИНКИ В РОБОТІ З ПЕДАГОГАМИ

Анотація. Розкрито сутність впровадження програми соціальної та фінансової освіти дітей «Афлатот» в роботу з педагогами. Розроблено та подано квест, ділові ігри, майстер-класи та консультації. Запропоновані матеріали рекомендовано використовувати в роботі з педагогами-дошкільниками.

«Досліджуй, думай, вивчай і дій»

На сучасному етапі все очевидніше стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок уже не встигає за всією інформацією в освітній діяльності. Сьогодні диктує, щоб в освітній процес вводили новинки, передовий досвід країн світу, а саме головне – сучасні інновації. Діяльність ЗДО на сучасному етапі не можлива без:

- ефективного вирішення пріоритетних завдань розвитку навчання та виховання дітей;
- пошуку оптимальних форм організації освітнього процесу;
- здійснення інноваційної діяльності;

- використання перспективного досвіду.

Перехід до новітніх технологій є неминучим. Педагоги розуміють, що на сьогоднішній день зростає увага до формування життєво компетентної особистості. І починаючи із закладу, актуалізується завдання соціально-економічної освіти.

Впровадження в роботу програми соціальної та фінансової освіти дітей «Афлатот» вимагає від педагогів переорієнтувати свою роботу в потрібному напрямку. І тому, перш за все, необхідно проводити роботу з педагогами, бо впроваджувати інновації у практику роботи закладу дошкільної освіти не завжди легко. Для цього необхідно використовувати цікаві форми роботи з педагогами, такі як: квест, ділова гра, майстер-клас, консультації.

Проведення роботи з педагогами сприятиме покращенню їх соціально-фінансової освіти та знаходження цікавих форм роботи, які можна використовувати в роботі з дітьми.

ВІДКРИВАЄМО ДИТЯЧЕ КАФЕ

(соціально-фінансовий квест для педагогів)

Мета. Ознайомити педагогів з такою формою роботи як квест. Викликати інтерес до квесту та бажання впроваджувати в роботу з дошкільнятами. Навчати цінувати гроші, які заробили. Спонукає не лише заробляти гроші, але їх примножувати та раціонально використовувати. Розвивати ініціативу, підприємницькі якості. Виховувати бажання брати участь у квесті.

Обладнання: музична зала оформлена у вигляді кафе.

Матеріали: дві картки – схеми маршруту; «золоті монети» – шоколадні монетки; загадки, завдання; два торти, прикраси для оформлення тортів; папір, фломастери.

Умови гри: у грі бере участь дві команди, які одночасно рухаються згідно маршруту. Відгадують загадки, виконують завдання, орієнтуються по схемі. За кожну правильну відповідь отримують монетку Афлатунчика (чи шоколадну монетку).

Місце проведення квесту: початок гри в методичному кабінеті; закінчення – у музичній залі. Маршрут квесту – схема закладу

Час проведення: 1 година.

Хід квесту Добрий день! Сьогодні наш друг Афлатунчик знову до нас завітав.

Вправа «Радісне коло». Педагоги стають у коло. Передають один одному Афлатунчика, вітаються, говорять один одному приємні слова.

Педагог: Тема нашого сьогоднішнього засідання «Квест та соціально-фінансова освіта дошкільнят» (доповідь).

Педагог: Шановні педагоги, запрошую вас усіх взяти участь у квесті. Афлатунчик подарував нам одну монетку. Як ви думаєте, могли б ми, відкрити свій власний бізнес? А що ж таке бізнес?

Педагог: Щоб відкрити власний бізнес, необхідно багато грошей. Афлатунчик пропонує їх заробити, і з'явиться можливість відкрити свою справу. Як вам, пропозиція відкрити власне дитяче кафе?

Педагог: У кожному бізнесі є конкуренти. Тож і ми будемо бізнесменами, між якими існує суперництво. Нам необхідно об'єднатися у дві команди. *Вправа «Яблучко-грушечка»* (педагоги обирають для себе грушу, або яблуко).

Педагог: Вітаю команди бізнесменів! (оплески) Бізнесмени – ділові люди. Їм притаманні такі якості, як ... *Гра «Мікрофон»* (назвати ділові якості бізнесменів).

Педагог: Перед початком нашої гри-квесту пропоную розминку. Необхідно назвати слова – антоніми:

- Дорого – дешево
- Економити – витратити
- Покупець – продавець
- Дохід – витрати
- Працелюбний – лінивий
- Продавати – купувати.
- Погано – добре
- Виробник – споживач

Педагог: Бачу, що ви всі готові бізнесмени, тому запрошую вас, ознайомитися зі схемами вашого маршруту, а також відгадати загадку. Орієнтир для подальшого руху по маршруту – це відгадки. (Роздають схеми-маршрути для кожної команди. Завдання командам бізнесменів дають працівники (директор, вчитель-логопед, інструктор з фізкультури, помічники вихователів), за виконання якого команди отримують бонуси.

Маршрут команд	
I команда	II команда
I клас «Метелик»	Спортивна зала
Група «Ягідка»	Група «Веселка»
Група «Червона Шапочка»	Група «Капітошка»
Кабінет логопеда»	Група «Бджілка»
Музична зала	Музична зала

(Педагоги-бізнесмени рухаються відповідно свого маршруту, виконують завдання, за це отримують «золоту монетку» або Афлатунчика)

I етап маршруту

I команда

Різнокольорові крильця,
Наче в корабля вітрильця.
Він не муха і не джмелик,
Кольоровий він ... («Метелик», I клас)

II команда

Хто з фізкультурою на «ти»,
В житті досягне він мети.
Бо в спорті – міць та сила,
I для душі, й для тіла. (Спортивна зала)

Завдання №1 «Як називається позика у банку?»

II етап маршруту. Загадка.

I команда

I солодкі, і кисленькі,
I довгасті, і кругленькі
До вподоби ви мені,
Соковиті та смачні.
Знають добре всі,
Мова йде про ... (Ягідки)

II команда

Вийшла звідкись гарна дівка,
На ній стрічка-семицвітка.
А де з річки воду брала,
Там коромисло зламала. (Веселка)

Завдання №2. «Грошове вирішення вартості товарів або послуг»

II етап маршруту. Загадка.

I команда

Бабуся старенька за лісом жила,
Онука до неї гостинці несла.
Та стрінувся в лісі їй сірий хижак,
Ця дівчинка зветься, пригадуєш як? («Червона Шапочка»)

II команда

Відгадай, хто я?
Літній дощик – це мій тато,
Хмаринка – матуся.
Там, де я з'являюся,
Розпускаються квіти, листя і трави. («Капітошка»)

Завдання №3 Грошова одиниця будь-якої іноземної країни? (Валюта)

IV етап маршруту. Загадка.

I команда

Якщо з вимовою раптом проблеми,
Не поспішай сумувати.
Є відмінна професія
Із цим діткам помагати. (Логопед)

II команда

Із одним вікном хатина,
Роботяща в ній родина.
По квітках усі літають,
Мед пахучий добувають. («Бджілка»)

Завдання №4. Як називається установа, де зберігаються гроші? (Банк)

V етап маршруту. Загадка

I команда, II команда

Весело і радісно
Ваша команда іде!
У ту країну, де музика
Прекрасна живе!
Там «Алегро», «Полька»
Весело звучать!
Радуючи мелодією
Хлопчиків і дівчат! (Команди біля входу у музичну залу, але з різних входів)

Завдання №5

- Чи все купується за гроші?
- Що не купиш за гроші? (Команди отримують бонуси)

Завдання №6. Гра-завдання «Незакінчені твердження»

- Розум за гроші (не купиш).
- Не май 100 гривень, а май ... (100 друзів).
- Щастя людини не у ... (багатстві, грошах).
- Дружба дорожча, ніж ... (гроші).

Педагог: Ви всі завдання виконали, тож запрошую до музичної зали. (Команди «бізнесменів» заходять до зали)

Педагог: Вітаю вас, бізнесмени, у вас тепер є гроші на відкриття бізнесу.

Відкриття бізнесу. «Відкриваємо дитяче кафе»

- придумати назву кафе
- рекламний слоган
- прикрасити торт

Гра «Радість щастя»

Педагог: Молодці, бізнесмени! Ви створили власний бізнес. Добре попрацювали і відкрили дитяче кафе. Я бачу радість на обличчі, ви щасливі. А щоб від вас, не втік позитив, я пропоную уявити на одній долоні щастя, на другій – радість. Щоб вони завжди були з вами, міцно-міцно затисніть кулачки і не відпускайте, поки не перестане дзвеніти дзвіночок. Притисніть до серця. Педагог дзвонить у дзвіночок.

Ділова гра: «Гроші»

Мета. Закріпити знання педагогів про гроші, про грошові одиниці України та інших країн. Довести колегам, що за гроші можна купити лише товари та послуги, але не такі цінності як любов, дружбу. Закріпити вміння відгадувати мнемозагадки та називати прислів'я по мнемодоріжці. Розвивати навички спільної діяльності, спілкування у команді. Виховувати інтерес до ділових ігор та бажання брати у них участь.

Матеріал: картинки (мнемозагадки, мнемодоріжки, грошові копюри), 2 кружечки (червоний і жовтий), мікрофон, аркуші паперу, ручки, дзвіночок, паперові гроші «Афлатунчики», «Чарівна торбинка», аркуші паперу з написаними назвами казок.

Хід. Шановні педагоги, сьогодні ми проведемо ділову гру «Гроші». Передусім об'єднаємося у дві команди. (вибирають цукерки «Ромашка», «Червоний мак»).

Завдання 1 (однакове для обох команд. Яка команда швидше відгадає – дзвонить у дзвіночок.). Мнемозагадка

Без рук, без ніг, без голови. А всю країну обійшли. (гроші)

Завдання 2. Які бувають гроші за матеріалом? Команди пишуть відповіді на аркушах паперу.

Завдання 3. Гра «Грошові копюри». Учасникам гри необхідно назвати, хто зображений на копюрах.

- 1 гривня – Володимир Великий
- 2 гривні – Ярослав Мудрий
- 5 гривень – Богдан Хмельницький
- 10 гривень – Іван Мазепа
- 20 гривень – Іван Франко
- 50 гривень – Михайло Грушевський
- 100 гривень – Тарас Шевченко
- 200 гривень – Леся Українка
- 500 гривень – Григорій Сковорода
- 1000 гривень – Володимир Вернадський

Завдання 3. Яка назва грошей? (Учасники гри по черзі озвучують назви грошових одиниць різних країн. (Гривні, долари, євро, фунти, злотий, зайчик, та інш....))

Завдання 4. Де живуть гроші? Гра «Мікрофон» (У гаманці, скриньці, сейфі, банку, у банці, шафі, сумці ...)

Завдання 5. Чи все купимо за гроші? Команди пишуть на аркушах відповіді, озвучують їх.

Завдання 6. Мнемодоріжки «Прислів'я про гроші»

- Кожна команда відгадує прислів'я і називає.

- Копійка гривню береже

- Гроші відмикають двері

- Копійка копійку кличе

- Рахуйте гроші стиха – не матимете лиха

Завдання 7. Як можна розбагатити героям цієї казки? Дидактична гра «Чарівна торбинка» Педагоги по черзі беруть із торбинки картки із назвами казок і пояснюють. У кого найкраща відповідь, той отримує приз.

Завдання 8. Які раніше були гроші? Гра «Мікрофон» (Камінчики, мушлі, зерно, шкури звірів, цінні метали ...)

Завдання 9. Дискусія «Діти і гроші» Чи потрібні кишенькові гроші дітям? Педагоги аргументують свою позицію. Хто переконливіше пояснив, той і виграв.

Педагог: Шановні педагоги, ви всі добре справилися із завданнями, тож на згадку про сьогоднішню зустріч я хочу подарувати монетки. Бажаю, щоби у вашому гаманці завжди були гроші і ви вмiли ними керувати. Навчіться не тільки заробляти гроші, а й бережливо використовувати.

ЦІКАВІ ЗАВДАННЯ АФЛАТУНЧИКА

Мета. Удосконалювати вміння педагогів створювати мнемотаблиці, складати авторські казки. Виявити знання педагогів про яйця, птахів. Розвивати бажання виконувати завдання, забезпечити активну участь у дискусії.

Матеріал: іграшка Афлатунчик; шкатулка з пір'їнкою; кольорові паперові яєчка невеликих розмірів та більших, з написаними на них завданнями; дві банки із сольовим розчином та чистою водою; яйця (варене, сире); картинка до казки «Пташка Сінта», мнемотаблиця до казки «Курочка Ряба».

Педагог: Шановні педагоги, до нас завітав Афлатунчик з подарунком. А від кого, вам потрібно буде здогадатися. Звучить запис голосів птахів.

Педагог: Напевно, вже здогадалися від кого? Відкриває шкатулочку, а в ній пір'їна.

➤ Легенька пір'їнка в шкатулці лежить, Напевно, пташина її загубила.

Давайте уявимо, що це пір'їнка пташечки Сінти, Афлатунчик пропонує пригадати казку «Пташка Сінта». Зачитується казка.

Словесне малювання «Опиши пташку» (опис казки за уявою)

Педагог: Для кращого запам'ятовування казки дітьми, необхідно створити визуальний ряд, мнемотаблицю. Розгляд зразка мнемотаблиці по казці «Курочка Ряба».

Практичне завдання. Створити мнетаблицю по казці «Пташка Сінта». Педагоги покроково схематично зображають сюжет казки «Пташка Сінта». Переказ казки по мнемотаблиці.

Педагог: Пташка Сінта вчить накопичувати та зберігати. Розкажіть і ви про свої перші збереження, накопичення чи колекціонування. Як ви потім витрачали заощадження і що потім робили зі своєю колекцією.

Вправа в колі «Мої скарби» (Кого називають сорокою?)

Педагог: Афлатунчику цікаво, чи ще є інші казки про пташку Сінту. Складання та презентація авторської казки «Пташка Сінта». (складають казку з 3-4 речень, записують її і презентують)

Педагогам пропонується взяти участь у дискусії «Хто з'явився першим – курка чи яйце?» Для цього необхідно обрати колір паперового зображення яйця. У кого червоний колір – переконують, що першою з'явилася курка (пташка), білий – яйце.

Гра «Великоднє сонечко» (за правильну відповідь команди отримують фішечки)

Завдання 1. Назвіть птахів з найбільшим і найменшим яйцем. (найменше – у колібрі (0, 5 г), найбільше – страусине (1,5-2 кг: 25-36 курячих яєць за вагою; вариться 2 години)

Завдання 2. Хто появився з яйця? (Крокодил, черепаха, комахи, змії, птахи.)

Завдання 3. Загадка

Що за пташка? Не літає,

Чудово плаває й пірнає (Пінгвін.)

Завдання 4. В якого пташеняти чужі мама й тато? (У зозулі.)

Завдання 5. Досліди з яйцем. Варене чи сире?

Дослід з прісною і солоною водою: у солоній спливе, у прісній – потоне. Обґрунтування – різна щільність яйця і води.

За допомогою розкручування. У вареному яйці центр ваги постійний, тому воно крутиться. А у сирого яйця внутрішня рідка маса є якби гальмом, тому сире яйце крутитися не може.

Завдання 6. Які ви знаєте мультфільми, казки, про птахів, яйця? Чи вони можуть мати економічний зміст? («Курочка Ряба», «Гидке каченя», «Кривенька качечка» та інші)

Педагог: Дякую за активну участь, всі завдання Афлатунчика виконано. Наш помічник дарує вам кіндер-сюрпризи.

ГАМАНЕЦЬ ДЛЯ ГРОШЕЙ

(майстер-клас для педагогів)

Мета. Ознайомити педагогів з історією виникнення гаманців та з традиційним японським декоративно-прикладним мистецтвом «Орігамі». Навчити педагогів складати з паперу гаманець. Розвивати пам'ять, дрібні кисті рук. Виховувати інтерес до майстер-класів.

Матеріал: різні поробки з орігамі, паперові гаманці, різнокольоровий папір, монетки «афлатунчики» та шоколадні монетки.

Хід майстер-класу. Шановні педагоги, давайте уявимо себе бізнесменами. У вас усіх багато грошей. Вони знаходяться у банку, але кожного дня ви робите покупки. Звідки ви берете гроші? Так, з гаманця. А чи знаєте ви історію виникнення гаманців?

У давні часи у людей не було гаманців. Тож носили камінці, мушлі, бруски металів у головних уборах, взутті, в руках. Це було незручно. Для цього всього необхідна була тара для зберігання. Перші гаманці за розміром та функціями нагадували скоріше сумки, торби чи хустинки, у які ховали скарб.

Наприклад, асирійці та вавилоняни в якості гаманця використовували спеціальні мішечки з полотна. Єгиптяни користувалися сумочками, в яких носили дорогоцінне каміння, метал, як вид грошей.

У наш час невід'ємною частиною аксесуарності кожної людини є гаманці. І це стосується не тільки бізнесменів, а будь-якої людини. Це справді дуже зручно. Гаманці бувають різного розміру, кольору, виготовлені з найрізноманітніших матеріалів.

Сьогодні я пропоную вам виготовити гаманці із паперу, використовуючи традиційне японське декоративно-прикладне мистецтво складання фігурок з паперу «Орігамі».

Розгляньте представлені вироби з паперу. Художнє конструювання та орігамі дуже цікаве та корисне заняття для дітей, для людей будь-якого віку. Із раннього дитинства діти люблять м'яти, рвати папір. Їм подобається шурхіт, колір, перетворення паперу в жмут, клаптик. Ці вправи дуже корисні для дітей, бо розвивають відчуття, слухову увагу, дрібну моторику, координацію рухів, пам'ять, мислення.

Мистецтво орігамі сприяє розвитку мовлення. Виникають ситуації, коли потрібно звернутися до товариша за допомогою, або прокоментувати свої дії.

Виготовлена разом з дорослим іграшка чи виріб стануть набагато ціннішими, ніж куплена в магазині.

Тож пропоную вашій увазі гаманці, зроблені власноруч. Мистецтву виготовлення гаманців можна навчитися самому, а потім передати вміння своїм вихованцям.

Спробуємо зробити гаманець для грошей. Показ та пояснення:

- виберіть папір бажаного кольору прямокутної форми;
- перегніть папір навпіл і пальцями рук прогладьте, щоб утворилася лінія згину (по ширині та довжині паперу);
- зігніть верхній край паперу до лінії згину і утворіть два трикутники (так само і нижній край паперу);
- загніть верхній кутик утвореного трикутника (з двох менших трикутників) до нижньої лінії трикутника. Так робимо з обома трикутниками (верхнім і нижнім). При згині утворюється два менші трикутники – верхній і нижній;
- нижню лінію утвореного трикутника зігніть до середньої лінії аркуша паперу (з обох сторін).

У результаті згину утворяться дві трапеції.

- переверніть папір трапеціями донизу і утвориться прямокутник;

- дві менші протилежні сторони прямокутника зігніть до середньої лінії прямокутника. Утвориться квадрат, а всередині – два трикутники;
- перегніть дві протилежні сторони квадрата пополам. Утвориться гаманець;
- витягніть один трикутник із відділу гаманця і покрийте ним гаманець.

Я вас вітаю! Ви зробили дуже гарні гаманці! За це отримаєте сюрприз! (шоколадні монетки або «афлотунчики»)

ВЕЛИКОДНЕ ЯЄЧКО

Мета. Ознайомити педагогів з технікою декупажу. Закріпити знання про техніки прикрашення яєць до свята Великодня. Навчати прикрашати яйця паперовими серветками (техніка декупажу). Розвивати інтерес до створення виробів своїми руками, творчість, креативність педагогів. Виховувати бажання зробити приємність іншим.

Завдання: створити позитивний психологічний клімат і вироби для ярмарку Афлатуна.

Матеріал: яйця по кількості учасників майстер-класу (пусті шкаралупки яєць за кількістю учасників), паперові серветки з різними візерунками, тарілочка з білком, пензлики, дощечки, вологі серветки, фетрові кошики.

Хід майстер-класу. Педагог пропонує пригадати, які мультфільми для дітей про птахів та яйця з економічним змістом знають педагоги.

Перегляд мультфільму «Великоднє яєчко». Скажіть, як ще можна прикрасити яйця, аби вони перетворилися на справжні мистецькі шедеври?

Гра «Мікрофон» (Крашанки, дряпанки, бісером прикрасити, зробити квілінг ...)

Пальчикова гра «Яєчко».

Педагог: Креативно прикрасити яйця до Пасхи можна в техніці декупажу. А потім влаштувати ярмарок-продаж. (Показ зразків яєць, прикрашених в техніці декупажу)

Декупаж – це виконання робіт із серветок, тобто підбір візерунку із серветок. Необхідно вирізати або відірвати вподобану частину серветки (візерунок), покласти на яйце і примастити яєчним білком.

Показ і пояснення. Прикрашання яєць у техніці декупажу педагогами.

Педагог: Які у вас вийшли гарні яєчка! Для вас я приготувала подарунки – фетрові кошити для яєць. Педагоги кладуть свої вироби в кошик.

Гра «Побажання». Педагоги передають великоднє яйце і вітають колег з Пасхою після слів: Яєчко передай – з Великоднем привітай!

Педагог: Дякую всім вам за активну участь, за вашу творчість та креативність!

КАЗКА ЯК МЕТОД СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ

(консультація для педагогів)

У період вдосконалення та оновлення дошкільної освіти, постає питання про економічну освіту дошкільників. Залучення дитини до світу економічної діяльності – одна із складних, але важливих проблем. Дошкільнята живуть в столітті непростих соціальних і економічних відносин, тому це вимагає від них вміння правильно орієнтуватися в різних життєвих ситуаціях.

Процес економічного виховання реалізується через різні форми його організації. Використання різноманітних форм дає вихователю можливість проявити творчість, індивідуальність, і в той же час зробити процес пізнання економіки цікавим і доступним. Дитині потрібно говорити про світ економіки на зрозумілій для неї мові. Серед різноманітних методів, прийомів і засобів навчання економіці значне місце відводимо казці.

Казка – літературний жанр з величезними дидактичними можливостями. Це може бути казка про тварин, вигаданих персонажів чарівного, авантюрного чи побутового характеру. Використання казки в педагогічному процесі може бути з метою мовленнєвого розвитку, трудового виховання. Роботи Л. Книшової, О. Меншикової, Т. Попової доводять доцільність використання казки в економічному вихованні дітей. Використовувати можна народні та авторські казки.

Народні казки, що містять віковий економічний досвід народу, використовуються для виховання таких економічних якостей особистості, як: працьовитість, ощадливість, розважливість, практичність та інше. У них економічне виховання розгортається перед дітьми

у вигляді проблемних ситуацій, вирішення яких сприяє розвитку логіки, нестандартності, самостійності мислення, здатності орієнтуватися в ситуації пошуку.

Казки про тварин дуже подобаються дошкільнятам. У них розкриваються важливі суперечки та боротьба добра зі злом, бідності з багатством, лінощів з працьовитістю. Казка «Вершки та корінці», в якій кмітливий, працьовитий чоловік провчив ведмедя, коли той хотів жити в достатку не працюючи. Казки «Коза в заячій хатці», «Рукавичка», «Сірко» можна використати зі старшими дошкільнятами з теми «Потреби».

При знайомстві з поняттям «Дохід» використати казки «Колобок», «Солом'яний бичок». Казку «Теремок» при знайомстві з поняттям «Витрати». Ознайомлюючи дітей із казкою «Троє із Простоквашино», можна розкрити тему «Заощадження». Кіт Матроскін не витрачав грошей, а складав у скарбничку, потім купив корову. Заощадження – це накопичення грошей.

Казки навчають бути доброзичливими, чуйними до людського лиха, завжди допомагати близьким, не зважаючи на матеріальне, соціальне та фінансове становище ось так, як у казці «Названий батько».

Різні економічні поняття можна передавати не просто так, а через казку. Використання казок дає можливість надати навчанням розвиваючий характер, забезпечити максимальну активність дітей в процесі пізнання, розвивати у них інтерес до економічних знань і зробивши їх більш доступними, і зрозумілими.

Казки допоможуть дітям застосовувати отримані економічні знання у своїх повсякденних іграх.

БЕРЕЖНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

(консультація для педагогів)

Головне завдання закладу дошкільної освіти – це забезпечувати розвиток особистості, здатної орієнтуватися, діяти, творити в новому швидко змінному суспільстві. Необхідно сформувати соціально активну, життєво компетентну особистість, здатну розумно розпоряджатися наявними ресурсами.

Василь Сухомлинський писав: «Школа майбутнього повинна найповніше використовувати для гармонійного розвитку людини все, що дає природа і що зможе зробити людина для того, щоб природа служила їй. Уже через це ми повинні берегти і поновлювати природні багатства, які маємо».

Викликають стурбованість екологічні проблеми, що особливо загострилися в останні десятиріччя. Люди поводяться чомусь на рідній землі не як дбайливі господарі, а як завойовники. Дуже часто можна почути: «На наш вік вистачить», а що ж до наступних поколінь нам діла не має?» Чомусь у душах людей проростає бур'ян байдужості, неповаги до Землі. У ріки, озера, моря потрапляє забруднена вода, шкідливі речовини з підприємств. Вирубуються ліси, замулюються ріки, пустелі поглинають родючі землі. З природою відбуваються переміни, що несуть загрозу всьому живому на Землі.

Внаслідок бездумної господарської діяльності, в гонитві за збагаченням будь-якою ціною, стає загроза і здоров'ю людей.

Необхідно цю ситуацію змінити на краще, тому з малих літ необхідно навчати дітей любити природу, дбати про неї.

Основи любові до рідної землі, природи закладаються з раннього дитинства, коли дитина милується небом, квітами, деревами, метеликами.

Виховуючи у дітей любов до природи, рідної землі необхідно навчити їх оберігати і примножувати навколишню красу. Діти виховані у любові мають бути позбавлені жорстокості, користолюбства. Дорослі повинні навчити дітей не тільки милуватись красою, а й співпереживати зламаний гілочці, засохлій квіточці, дбати про природу. Спілкування з природою зробить дітей душевно багатими на добро. Педагоги повинні докласти зусиль, щоб навчити дітей розуміти, що кожний з них повинен – не завдати шкоди живому світові.

РОЛЬ БАТЬКІВ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Р. Г. Ірванець,
вихователь Золотоніського закладу дошкільної
освіти (ясла – садок) «Струмочок»
Золотоніської міської ради
Черкаської області

ФОРМУЄМО СОЦІАЛЬНУ ТА ФІНАНСОВУ ГРАМОТНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ РАЗОМ З БАТЬКАМИ

***Анотація.** Дитина змалечку має знати і розуміти, що наш світ – матеріальний і ми повинні бути добрими господарями на своїй землі, берегти усі речі, що нас оточують, ощадливо витратити ресурси, бо вони нам необхідні для життя. Тільки разом із батьками ми зможемо сформуванню дітей соціальну компетентність і навички соціальної на фінансової грамотності.*

Питання соціальної та фінансової освіти дітей дошкільного віку сьогодні, як ніколи, надзвичайно актуальні. Наше суспільство розвивається, відвойовує свою незалежність, прагне і в правових питаннях, і в економічних бути на рівні розвинених країн, зокрема, європейських. У нас є все для того, щоб жити у своїй країні заможного та достойно, мати міцну економічну базу, розвиватись і бути успішними. До того ж нині стрімко змінюється світ, нові технології змінюють ще новіші, нові знання і нові підходи до життя примушують змінювати навчання та виховання підростаючого покоління, яким доведеться розбудовувати нашу країну і жити невдовзі в оновленому суспільстві.

Тож і Базовий компонент дошкільної освіти довелося оновлювати на вимогу швидкоплинного часу, додаючи нові аспекти виховання та навчання дошкільників.

Нині у ньому, нарівні з іншими, не менш важливими напрямками розвитку дитини, чітко прописаний і напрям: «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність». Слід зауважити, що про фінансову освіту малюків у нас в країні заговорили не так давно і це питання і нині ще потребує досконалої апробації, вивчення та поширення. Але що це важливо, вже ні в кого не викликає сумнівів.

На сьогодні вихователі закладів дошкільної освіти вже мають хороші посібники в яких добре спланована робота із цих питань, є розроблені дидактичні матеріали, ігри, конспекти занять, бесід, ідей творчих та дослідницьких завдань. Адже вся ця робота не існує окремо, вона тісно пов'язана з іншими аспектами навчання та виховання. Зокрема я у своїй роботі користуюся посібниками: «Формування економічної компетентності дітей дошкільного віку» та «Я вмю рахувати гроші», які дуже допомагають мені в роботі.

Не так давно ми познайомились із Нідерландською програмою «Афлатун», якою успішно користуються педагоги Європи. Вона, приваблива, ігрова, жива та яскрава, сподобалась і нам, українським вихователям, адже її головний герой – Космічний Вогник, винахідливий, вигадливий, веселий, жвавий та допитливий, як і кожна дитина. До того ж він прилетів до нас із Космосу – розумний, магічний, загадковий, здатний здивувати. Звичайно, він дуже сподобався і нашим дітям, адже від такого друга не відмовиться ніхто. До того ж для малят існує полегшена програма «Афлатот», що відповідає вікові, знанням та життєвому досвіду саме малюків, що роблять перші соціальні кроки у житті. Головне у цій програмі, що дорослі, спираючись на базові знання дітей можуть проявляти свою вигадку і творчість, можуть фантазувати і шукати свої, нові та незвідані шляхи та методи у педагогічній роботі, чим спонукають і вихованців до творчого мислення.

Звичайно, дитина, ще до того, як вона приходить у дитсадок, набуває певного економічного досвіду в родині: батьки вчать її берегти іграшки, одяг, взуття, книжку... Та

навіть чи дітлахи свідомо заглиблюються, чому це потрібно робити, скільки ресурсів затрачено на ту чи іншу річ. Діти часто чують про те, що речі коштують грошей, але уявлення про можливість батьків та про ощадливість вони, здебільшого, ще не знають.

Тож, у дитячому садку має проводитись велика робота, щоб діти стали економічно компетентними та фінансово грамотними. Та все ж надзвичайно важливо у цих питаннях працювати разом із сім'єю. Інколи вихователь чудово подає дітям економічні знання у найдоступніших для дітей формах: у цікавих іграх, в обігруванні життєво важливих ситуацій, в дидактичних та сюжетно-ролевих іграх. Найрізноманітнішими методами закріплюються уявлення дітей про соціально важливі відносини у суспільстві, та для деякої частини вихованців це все залишиться лише розвагою та цікавою грою, а вкладені у ці форми роботи знання з фінансової грамотності залишаються лише пасивними знаннями.

Без ціленапрямленої конструктивної роботи з батьками, без батьківської підтримки та практичних застосувань дитячих знань у родинному колі коефіцієнт корисної дії вихователів титанічної роботи буде невисоким.

Я почала працювати з дітьми над проблемами економічного виховання із кінця середньої групи і продовжую працювати у старшій. Саме у цьому віці у дітей активно формуються деякі соціальні навички, у них вже є базові знання про навколишнє середовище, вони вже здатні дружити, ділитися, добре розуміють, звідки та як з'являються нові речі в домі. У їх голівках починають вкладатися причинно-наслідкові зв'язки, що відбуваються в навколишньому житті. Діти готуються до навчання в школі, і окрім певних знань та навичок у дітей мають сформуватися і соціальні. Тож, саме час у канву їхнього життя вплітати корисні знання, які забезпечать хорошу передумову для засвоєння знань із соціальної та фінансової грамотності у недалекому майбутньому.

Я відразу заручилася підтримкою батьків, адже отримані у дитячому садочку знання саме такого спрямування значно краще закріплюються у родині.

Коли я провела кілька бесід із батьками та анкетування, виявилось, що у батьків теж бракує знань із соціальної та фінансової грамотності. Я працюю у закладі дошкільної освіти вже давно, добре знаю, що раніше такої роботи у плані фінансової грамотності проводилось замало. Давалися дітям здебільшого економічні знання, але в практичних заняттях діти були мало задіяні. Так, ми знайомили дітей з професіями батьків, ходили на екскурсії на виробництва нашого міста, грали з дітьми в сюжетно-ролеві ігри, (гра «Магазин» була чи не найулюбленішою в дітей), але все це було якось по-іншому. Тобто, це була просто гра, а уся соціальна та фінансова грамотність дошкільників залишалася для дітей цікавою розповіддю виховательки, казкою чи грою і не більше. Адже знання дитини не закріплювались та не підтверджувались практичним досвідом, який можна було отримати тільки в родині.

Виявилось, що навіть наші, сучасні батьки далеко не всі вміють грамотно сформулювати свій сімейний бюджет та витрачають свої доходи не досить раціонально. Тому, починаючи роботу зі цих питань, я в першу чергу порадила батькам більш зацікавлено переглянути доступну літературу для дорослих із цих питань, виготовила разом із колегами кілька лепбуків, де фахові знання та цікавинки зі сфери фінансової грамотності подавались коротко та цікаво. Батькам вони дуже сподобались, а отже спонукали їх до опанування більш глибокими знаннями. Батьки погодились, що родина – найавторитетніше джерело інформації, адже діти, найчастіше, наслідують саме своїх рідних, переймають у них і досвід спілкування, і практичні навички. Саме в родині у дітей з'являється перший економічний досвід, що являє собою перетворення перших знань та уявлень у поведінкову норму. Діти свідомо починають цікавитись, що таке робота, яка вона є у батьків, починають розуміти, звідки беруться гроші, що за них можна купити та де. Тож, погодьтеся, батьки – важливі дійові особи дидактичної трансформації соціально-економічних знань.

Проводячи щоденну комплексну кропітку роботу з дітьми ми з колегами знайомили дітей із грошима, ходили на екскурсії у магазин, в банк та до найближчого банкомату, грали, готували, планували розваги та організацію «солодкого столу» на «День народження Зайчика-Вуханчика, улюбленої іграшки дітей, не забували про все інформувати батьків у куточку «Що сьогодні ми робили!» Після цього були очікувано раді, коли діти повідомляли: «Ми із

сестричкою допомагали мамі і татові планувати день народження сестри!», Або: «Я брав участь у написанні великого списку покупок у супермаркеті!»

Щоб допомогти усвідомити батькам, що економічне виховання їхніх дітей – це надважливо, нам довелося підготувати та провести навіть групові збори: «Фінансово грамотні малюки виростають у фінансово грамотних батьків». Після них батьки охоче відгукувались, коли ми просили їх допомогти організувати чудові привабливі ігрові зони у груповій кімнаті. Мами і навіть тата ліпили з нами атрибути із солоного тіста для гри в магазин, допомагали фінансово у придбанні дрібних іграшок, корзин для покупок та інших потрібних для повноцінних сюжетно – рольових ігор речей.

Разом з батьками ми вчили дітей бути бережливими, ознайомлювали, що таке заробітна плата, прибуток, бюджет родини. Знайомили із терміном заощадливість, та детально пояснювали, для чого потрібно заощаджувати кошти і на що вони тратаються. Особливо незвично громадянам нашої країни, надто старшого віку (дідусям та бабусям), було чути, що треба забути про відкладання коштів «на чорний день», яке побутувало ще за радянських часів та й пострадянський період, адже світ змінився, змінилось життя і його закони.

Після екскурсій у невеличкий магазин і супермаркет ми порівнювали чим ці торгівельні точки відрізняються, де зручніше купувати продукти та закріплювали такі поняття як: вітрина, полиця, товар, ціна, реклама та її роль. Домашнім завданням для дітей було: вибрати найкращу рекламу та самостійно спробувати прорекламувати йогурт, банани або свою омріяну іграшку.

Батькам своїх вихованців я порекомендувала придбати та прочитати книгу «Малюк та бюджет. Як українським батькам виховати фінансово успішних дітей». Написав цю книгу Любомир Остапів, фахівець із фінансових питань. Порадила їм переглянути ролики в ютубі, записані саме для батьків. Знання для батьків та дітей автор подає у простій дохідливій формі з яскравими прикладами та малюнками.

Переконана, що українським дітям треба давати знання сучасні, які відповідають світовим стандартам, адже Україна незабаром стане членом Європейського Союзу, і цьому поколінню діток будуть відкриті значно ширші горизонти для життя і праці. А що праця має бути для них «сродною», як про це говорив наш всесвітньо відомий філософ Григорій Сковорода, вже й батьки не мають сумніву. Багато батьків нині, то в часи карантину, то в часи війни, втратили роботу і їм довелося згадати, про що вони мріяли, що хотіли робити, або яка професія(спеціальність) їм подобалась. Цьому посприяло і відкриття різноманітних курсів, часто безкоштовних, тобто , можливостям змінити свою професію.

Тож нині багато людей або змінили професію, або навчилися працювати віддалено, або ж поспішили розпочати власну справу.

Дітям подобається, коли їх у сім'ї сприймають, як повноцінних членів, дослухаються до їхньої думки. Звичайно, батьки розповідають нам і смішні і курйозні випадки, що трапляються у родині при плануванні бюджету та витрат, але дитяча помилка, то ще від браку знань. Та завдяки дитячим помилкам батьки та вихователі з'ясовують, над чим ще треба попрацювати, що обговорити, у що погратися, чому приділити більше уваги.

Разом з батьками ви ростимо і виховуємо гідних українців. Нині у нас триває війна, і діти, як ніхто, гостро відчувають і несправедливість, і неправду. Вони чують і бачать, як батьки, вихователі та знайомі люди донатять на ЗСУ, проводять ярмарки, плетуть шкарпетки, печуть пиріжки для воїнів. Особливо їх приваблює та інформація, де героями показано дітей. Хтось співав і зібрав гроші, хтось поділився із внутрішньо переміщеними особами. У нас у групі часто обговорюються такі випадки з життя. А коли я запропонувала дітям виготовити вітальні листівки та продати їх на аукціоні у закладі, діти та батьки радо підхопили таку ідею. Невдовзі, окрім листівок ми продавали і сплетених зайчиків, і синичок, і синьо-жовті браслети. Якою радістю горіли очі вихованців, коли я з батьками відправляла зібрані кошти на рахунок, що був оголошений на придбання машини для воїнів з нашого міста! Адже вони, маленькі діти, допомагали воїнам! Заодно діти засвоїли урок про благодійність. Назавжди запам'ятали: успішні люди завжди мають бути милосердними, відгукуватись на чужі біди і відчисляти певні суми іншим, тим, хто потребує допомоги.

В нашій групі існує куточок, що називається «Поради пані Гривні», де ми періодично розміщуємо якусь цікаву та корисну інформацію. Діти теж охоче нею цікавляться: «Що сьогодні пропонує пані Гривня?» – запитують вони у вихователів.

Наші діти легко засвоюють нові знання та використовують у всіх сферах своєї діяльності. За цим приємно спостерігати, нам, вихователям. Ми радіємо, що наша спільна з батьками багатопланова робота над соціально-фінансовою грамотністю дошкільників приносить вже плоди. Впевнені, що наші діти зможуть змінюватись і змінювати світ навколо себе на краще.

Ні для кого не секрет, що ми живемо і донині у доволі корумпованій країні. Корупція добре вгніздилась в усі сфери людської діяльності. Тож вважаю за потрібне змалечку пояснювати дітям не тільки про сімейний бюджет, а й про бюджет країни. Їм, дітям, не важко уявити те, що Україна – велика родина, в якій пенсіонери роблять домашні справи, дорослі – працюють, заробляють гроші для своїх родин, діти – навчаються. Отож з кожного працюючого збирається податок, частина його заробітку. Ці гроші йдуть на пенсії пенсіонерам, навчання дітей, лікування хворих, будівництво доріг, тощо.

Звичайно, детальних наукових знань діти засвоїти не можуть, але їм зрозуміла казка про податки, де звірята наочно показують, до чого доводить ухиляння від сплати податків деяких хитрих громадян. Про корупцію їм також буде зрозуміло, коли розповісти казку про те, як сторож великого та багатого грошового дерева роздав знайомим, рідним та друзям більше листочків, аніж потрібно. Дерево всохло і усі збідніли... Сумна історія не дуже засмутить дітлахів, але наше сподівання, що ми таки здолаємо ту кляту корупцію в нашій країні, у нас, вихователів та й у батьків, зміцниться. Чесність та правдивість у фінансових відношеннях – запорука розквіту держави і кожної сім'ї зокрема, – це відкладеться у дитячих знаннях. Соціальна компетентність дитини та її набуті навички фінансової грамотності дозволять в подальшому усвідомити, хто вона є, та підкажуть, як їй взаємодіяти з іншими особистостями.

Вже в дошкільному віці довіра до дітей в економічних питаннях спонукає дитину в подальшому вивчати свої права та обов'язки, спонукає вчитися раціонально використовувати ресурси, планувати свій бюджет, вдосконалюватись, навчатись, щоб мати достойну зарплату та виконувати роботу, яка подобається. Тобто дитина зростає лідером, вона матиме здібності та змогу самостійно приймати найрізноманітніші рішення, адаптуватися до найрізноманітніших умов, мати життєстійкість. У дітей буде чітко сформоване емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього.

Сподіваємось, що основною цінністю для наших дітей буде людина, яка важлива, як і всі люди навколо. Наші дошкільнята не будуть прагнути простого накопичення грошей, як дідусь Скрудж в «Качиних історіях», а витратять свої заощадження на цікаві подорожі, різноманітні пізнавальні проекти, на захист екології. Адже тільки цільове та бережливе використання земних ресурсів збереже людей та землю на якій вони живуть. Сьогодні наші діти вже мають і знання, і навички, які їм згодяться незабаром.

Тож разом із батьками ми і надалі будемо продовжувати формувати у дітей соціальну компетентність і навички соціальної та фінансової грамотності. Виховаємо дітей впевненими в собі та навчимо їх вірити у власні можливості. та цінувати, захищати матеріальні та нематеріальні цінності, бо все у житті надзвичайно пов'язане між собою. Розвинемо вміння дітей заощаджувати, будемо і надалі залучати їх до формування сімейних бюджетів, що навчає дітей відповідально відноситись до фінансів. Будемо завжди вітати соціальні та фінансові ініціативи дітей, бо це виховує у них лідерські якості.

Сформована економічна компетенція наближає дошкільника до реального дорослого життя, дає змогу орієнтуватися в сьогоденні, пробуджує економічне мислення. Дитина отримує знання про нові професії та вчиться розповідати про них, формувати ділові якості особистості, як-от уміння: орієнтуватися в життєвих ситуаціях, бути самостійними і творчими, умілими в організованій побудові свого життя. Тобто, така дитина буде успішною людиною в майбутньому, матиме досягнення та прагнення зросту.

Дитина, яку змалечку зацікавили економікою, має гарну пам'ять, розуміє нові слова, вчиться чесно змагатися та не боятися програвати. У неї починають розвиватися почуття власної гідності, прагнення доводити розпочате до кінця, з'являється здоровий інтерес до

грошей. Намагаємося, щоб наші діти були саме такими: гідними, чесними, успішними, працелюбними, здатні творити нове життя в оновленій Україні.

*А. Бесараб, вихователь
дошкільного навчального закладу
ясла-садок комбінованого типу № 25
м. Умань Уманської міської ради
Черкаської області*

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СВІДОМОСТІ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Чому нікого не дивує те, що наприклад, математичне мислення ми починаємо формувати в дитини в 2-3 річному віці, а економічне на п'ятнадцять років пізніше? Не всі ж стануть математиками, та всі будуть членами суспільства відповідно виробниками чи споживачами, роботодавцями чи найманими працівниками, інвесторами чи лише тими, хто заощаджує кошти.

Перед сім'єю та дошкільним навчальним закладом постає низка важливих завдань розв'язання яких є складовою частиною формування фінансової грамотності дошкільників, а саме:

- Проведення систематичної навчально-виховної роботи, спрямованої на опанування дітьми економічних знань та практичних умінь у зрозумілому для них викладі.
- Своєчасне коригування негативних проявів у сфері економічних стосунків.
- Допомога дітям у систематизуванні й адекватному аналізові інформації, що надходить з різних джерел (це стосується реклами іграшок, продуктів харчування тощо).
- Вироблення єдиного педагогічного підходу, з боку педагогів та батьків, у сфері фінансового виховання дітей дошкільного віку, зважаючи на індивідуальні особливості кожної дитини та соціальний статус кожної конкретної сім'ї.

Для роботи за програмою «Афлатот» необхідно здійснювати зв'язок з батьками дітей. Тому батьки стали активними учасниками всіх спільних заходів дошкільного закладу. Завдяки співпраці з батьками народилася «Фінансова школа для батьків» Це було особливо важливо, оскільки батьки були погано підготовлені, щоб навчати своїх дітей. Саме активна допомога батьків сприяла проведенню на високому рівні конкурсів дитячих малюнків, виробів, віршів, казок.

Маємо певний досвід з формування фінансових уявлень наших батьків. Тож пропонуємо для ознайомлення колегам тренінг, який можна використовувати в роботі з батьками дітей дошкільного віку.

ВИХОВАННЯ СПОЖИВЧОЇ КУЛЬТУРИ

(тренінг для батьків)

Мета: уточнити та розширити знання батьків про фінансову освіту дітей дошкільного віку; ознайомити батьків з словником економічних термінів, яким повинні володіти діти середнього та старшого дошкільного віку, вчити застосовувати їх на практиці; формувати знання про права споживача; поглибити знання про бюджет сім'ї (витрати та доходи)

Хід. Доброго дня шановні батьки. Сьогодні ми будемо говорити про споживачів, товари, сімейний бюджет.

- У яких ситуаціях людина є споживачем?
- Хто такий споживач?

Споживач – особа чи організація, яка використовує, споживає продукти (товари, послуги) виробничої діяльності як інших виробників, так і власні. Споживачі намагаються витратити свої гроші раціонально, щоб отримати найбільшу вигоду або задоволення від придбаних товарів та послуг.

Крім споживання важливим є потреби.

- Що на вашу думку є потреби?

- Які вони?
- Чи завжди вдається їх задовольнити?

Отже, потреба – це прояв необхідності мати певні блага, бажання володіти ними, відчуття недостатку, якщо бажання залишається незадоволеним. Людині потрібно багато чого, щоб задовольнити свої потреби. Розвиток потреб відбувається разом із розвитком людини. У сучасному суспільстві недостатньо задовільнити потреби в їжі, помешканні, одязі. Дедалі більшого значення набуває задоволення духовних, культурних та освітніх потреб.

- Як ви думаєте, чи легко пояснювати складні економічні терміни дітям?

Ми зараз перевіримо, наскільки близькою вам є економічна тематика.

Вправа «Економічний словник». *Мета:* ознайомити батьків зі словником економічних термінів, яким повинні володіти діти середнього та старшого дошкільного віку та вчити застосовувати їх на практиці. *Матеріал:* смужки паперу на яких написані терміни, на інших – пояснення.

Хід. Батькам потрібно об'єднати в пари (визначення з поняттям).

Споживання	Використання чого-небудь для задоволення своїх потреб
Витрати	Гроші, які необхідно витратити на придбання потрібних товарів.
Товар	Те, що являється предметом торгівлі.
Ціна	Грошовий вираз вартості послуг або товарів.
Доходи	Гроші, які отримала сім'я або окрема людина.
Потреби	Це необхідність у чомусь, бажання мати, відчуття нестачі чогось.

Висновок: ці економічні терміни для дітей викликають певні труднощі, але є необхідні для майбутньої соціалізації дітей.

Щоб стати справжніми споживачами потрібно мати бюджет, яким можна розпоряджатися. Тому ми розглянемо бюджет та його складові.

- На вашу думку, що входить до сімейного бюджету?

Сімейний бюджет – це доходи і витрати сім'ї за певний період часу (тиждень, місяць, рік). Звідки ж надходять гроші до гаманця? Гроші, отримані родиною за певний період часу (заробітна плата, пенсії, стипендії, премії, грошові винагороди тощо), – це сімейні доходи.

- Які доходи вашої сім'ї?
- Які витрати?

Вправа «Сімейний бюджет-гаманець». *Мета:* мати уявлення, що таке сімейний бюджет, економія, раціональне споживання, заощадження, добробут, знати, що таке доходи і витрати; розуміти необхідність бережливого використання води, газу, електроенергії; дбайливого ставлення до придбаних речей; усвідомлювати необхідність ощадливості щодо грошових витрат і доцільності заощаджень. *Матеріал:* два ватмани з кишеньками (доходи, витрати).

Хід. Батьки пишуть, що є доходи, інші – що є витрати.

Доходи: заробітна плата батьків, пенсія, стипендія, державна грошова допомога (субсидія), винагорода, виграш у лотерею знахідка, подарунок.

Витрати: одяг, їжа, відпочинок, навчання, комунальні послуги, ремонт побутової техніки, придбання цінних речей, медичне обслуговування, побутове обслуговування.

Висновок: від економного, бережливого ставлення до грошей залежить добробут кожної сім'ї, тобто життя буде краще. Головне у плануванні сімейного бюджету- уникати його дефіциту, тобто перевищення витрат над доходами.

- Чи купували ви щось заради задоволення?

Звичайно усі ми час від часу це робимо. Однак потрібно бути уважним, щоб наші діти і діти дітей не переросли в бездумне споживачтво. Щоб не стали бездумним користувача ми і наші діти, потрібно виховувати в собі і в них споживчу культуру. Тобто знання, вміння, навички, що передбачають формування в людини усталених моделей повсякденної поведінки, обізнаність у питаннях правового та соціального забезпечення прав споживачів.

Відео «Права споживача», посилання: <https://www.youtube.com/watch?v=Hxwo7dhtJ9Y>.
Давайте разом узагальнемо рекомендації для споживача. Споживач має право на:

- належну якість продукції та обслуговування;
- безпеку продукції;

- необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію;
- відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок недоліків продукції;
- об'єднуватися в громадські організації;
- звертатися до суду;
- обмін товару або повернення суму, сплачену за товар.

Чи виробляли ви колись товар своїми руками? Давайте спробуємо це зробити.

Вправа «Економічний слід товару». *Мета:* дати друге життя покидьковому матеріалу, розвивати фантазію батьків, заохочувати до співпраці учасників, скласти ціну товару, створити рекламу своєму товару, поставити на вітрину у відповідний магазин. *Ресурси:* викидний матеріал, клей, фарби, пластилін, пензлики, склянки, кольоровий папір, картон, стікери.

Хід. Всі учасники обирають на столі потрібний матеріал та слухають завдання.

1. Зробити власноруч з викидного матеріалу товар.
2. Скласти своєму товару ціну.
3. Створити рекламу своєму товару.
4. Назвати професію, яка причетна до виготовлення товару.
5. Розмістити у відповідний магазин.

Вправа «Розгляд економічних ситуацій». *Мета:* активізувати знання батьків про основні завдання економічної освіти

- Коли велосипед коштують дешевше: взимку чи влітку? Чому?
- Яку полуницю продадуть швидше, при умові однакової ціни: фермерську чи привезену з Польщі? Чому?
- Де буде дорожче пляшка «Пепсі»: в пустелі або на півночі?
- На базарі продають картоплю однакової якості: 1 кг, за 10 грн та за 12 грн. Яку швидше розпродають? Чому?

Вправа-рефлексія «Світлофор» Прикріплюємо кружечки на світлофор:

- червоний кружечок, якщо ви нічого не зрозуміли
- жовтий кружечок, якщо ви не все зрозуміли
- зелений кружечок, якщо ви все зрозуміли.

Відтепер ви уважніше ставитиметеся до купівлі товарів і послуг. Успіху вам і лише приємних покупок.

Л. О. Барановська,
вихователь закладу дошкільної освіти (ясла-садок)
«Золотий ключик» №6 комбінованого типу м. Жашиків
Жашиківської міської ради Черкаської області

ФІНАНСОВЕ ВИХОВАННЯ В РОДИНІ

Анотація. У статті зібрані поради для батьків як навчити дитину розуміти значення грошей та допомогти їй розвинути навички фінансового планування, стати успішнішою та здатною досягати своїх мрій у майбутньому. Як батьки можуть допомогти дітям на цьому шляху, починаючи з раннього віку.

Фінансове виховання важливо починати якнайраніше, і дошкільний вік не є винятком. Це допоможе дітям зрозуміти, як економічна система працює, і навчити їх основних принципів фінансів, що стане незамінним досвідом для їх майбутнього.

Ось декілька порад щодо того, як навчити дошкільнят фінансової грамотності:

1. *Введіть їх до поняття грошей.* Почніть з того, що поясніть дітям, що таке гроші і чому вони потрібні. Покажіть їм різні монети та банкноти, та розкажіть про їх значення та яким чином ними користуються. Розмістіть міні-магазин у дитячій кімнаті, де діти зможуть гратися з різними іграшками та платити за них грошима. Діти дошкільного віку можуть зрозуміти, що гроші мають цінність, тому вони повинні вчитися цінувати їх.

2. *Започаткуйте збереження.* Підтримуйте збереження дітей, запропонуйте їм збирати гроші в спеціальну скриньку, склянку чи копілку. Діти можуть отримувати гроші як подарунки на день народження чи свята, і зберігати їх у своїй скриньці, щоб накопичувати на майбутні придбання. Батьки можуть допомогти дитині встановити мету зберігання на певний час. Діти повинні навчатися зберігати гроші, щоб у майбутньому вміти розумно ними керувати.

3. *Вчіть дітей принципу розумного витрачання.* Поясніть дітям, що гроші мають обмежену кількість, і потрібно розумно їх витрачати. Підтримуйте дітей в розумному витрачанні грошей на іграшки, книги, або інші предмети, які вони хочуть, але в той же час навчайте їх, як шукати розумні пропозиції та як порівнювати ціни на товари. Дитина повинна зрозуміти, що існує різниця між тим, що їй потрібно, і тим, що вона хоче. Батьки можуть допомогти дітям зрозуміти, що потрібно платити за основні потреби, такі як їжа, одяг та житло, але не за всі їхні бажання.

4. *Використовуйте економічні та рольові ігри.* Грошові ігри та рольові ігри можуть допомогти дітям зрозуміти, як гроші працюють у реальному житті. За допомогою ігор вони можуть навчитися рахувати гроші, здійснювати операції з банківськими картками, та зрозуміти основні принципи банківської системи.

5. *Поширюйте знання про економіку та фінансові поняття.* Розкажіть дітям про те, як працює економіка, що таке бізнес та інші фінансові поняття. Вони можуть зрозуміти, що гроші не з'являються з нічого, але їх отримання потребує певних зусиль та роботи. Діти повинні знати, що кредитні картки та банківські рахунки – це не просто шляхи збереження грошей, але й інструменти, за допомогою яких можна купувати товари та послуги. Важливо пояснити дитині, що кредитні картки повинні використовуватися з обережністю, а банківські рахунки потрібно зберігати в безпеці.

6. *Залучайте дітей до складання бюджету.* Залучайте дітей до складання бюджету в межах їх можливостей, дозволяйте їм допомагати з плануванням витрат та розподілом коштів. Розгляньте різні опції, що можна купити за певну кількість грошей, та навчіть дітей, як робити вибір. Діти можуть вчитися планувати свій бюджет. Наприклад, батьки можуть створити списки покупок разом з дітьми, а також обговорювати, скільки грошей необхідно витратити на кожну покупку. Це допоможе дітям зрозуміти, що бюджет – це план того, як їхні гроші будуть використовуватися.

7. *Навчіть дітей відповідально ставитися до боргів.* Розкажіть дітям про борги, і що таке позичені кошти. Навчіть їх, що позичені кошти потрібно повертати, і покажуйте приклади того, як борги можуть зрости, якщо їх не повернути вчасно.

8. *Започаткуйте фінансову відповідальність.* Навчіть дітей відповідальності за свої гроші та покупки. Поясніть, що кожне рішення, пов'язане з грошима, має наслідки, і навчіть їх робити вибір, який буде доцільним. Дуже важливо, щоб діти зрозуміли, що вони не можуть отримувати все, що вони хочуть, і що вони повинні бути відповідальними за свої фінанси. Батьки можуть допомогти дітям зрозуміти цю відповідальність, дозволяючи їм виробити свої власні рішення про те, як вони витрачають свої гроші. Наприклад, діти можуть вирішувати, які іграшки вони хочуть купити зі своїх зароблених грошей. Це може допомогти дітям навчитися робити свій вибір, а також зрозуміти, наскільки важливо дбайливо вести свої фінанси.

9. *Навчіть дітей заощаджувати.* Одним з найважливіших аспектів фінансового виховання є навчання дітей заощаджувати. Допоможіть дітям зрозуміти, що заощадження є важливими для того, щоб мати гроші на непередбачувані витрати та на майбутні потреби.

10. *Розробіть з дітьми фінансові цілі.* З дітьми можна розробити фінансові цілі, наприклад, збирати гроші на покупку нової іграшки чи на поїздку з родиною. Ці цілі допоможуть дітям зосередитися на тому, що вони хочуть досягти та допоможуть відчувати відповідальність за свої гроші.

11. *Покажуйте приклад.* Одним з найважливіших аспектів фінансового виховання є приклад, який батьки та дорослі показують своїм дітям. Діти дивляться на те, як дорослі поведуться з грошима та як вони планують свої витрати. Якщо батьки демонструють розумне

та відповідальне ставлення до грошей, то це стає для дітей прикладом того, як слід поводитися зі своїми фінансами.

12. *Розповідайте про свої фінансові помилки.* Розповідайте дітям про свої фінансові помилки. Це може допомогти дітям зрозуміти, що навіть дорослі можуть робити помилки, але важливо вчасно їх виправляти та не повторювати їх в майбутньому.

Крім того, важливо не тільки говорити про гроші та фінанси, а й давати дітям можливість самим керувати своїми коштами. Наприклад, батьки можуть допомогти дітям організувати ярмарку, де діти зможуть продавати свої вироби та послуги, тим самим вивчати економіку та управління грошима.

Варто зазначити, що фінансове виховання – це неодноразовий процес, але постійна практика. Батьки повинні забезпечити дітям можливість використовувати свої фінансові знання в різних ситуаціях, а також допомогти їм розвивати свої навички з кожним роком.

Фінансове виховання дітей дошкільного віку є важливою складовою їх освіти. Це дасть дітям знання та навички, необхідні для успішного та здорового фінансового життя у майбутньому.

Для успішного фінансового виховання дошкільнят, можна використовувати різноманітні методи та інструменти. Ось кілька ідей, які можуть допомогти в цьому процесі:

Гра "Магазин". Ця гра допоможе дітям вивчити значення грошей та цінності різних предметів. Діти можуть грати в магазин, купуючи та продаючи різні товари. Вони можуть навчитися рахувати гроші, визначати ціни, зробити власні покупки та змінювати гроші.

Рольові ігри. Рольові ігри – це чудовий спосіб, щоб діти навчилися вести бюджет та зрозуміти, як працює економіка. Наприклад, діти можуть грати у "ресторан", де вони можуть розігрувати ролі офіціантів та клієнтів. Вони можуть визначати ціни на страви, обраховувати рахунки, та робити виплати.

Власний приклад. Батьки можуть використовувати приклади зі свого життя, щоб навчити дітей фінансовим навичкам. Наприклад, батьки можуть пояснити, як вони вибирають продукти в супермаркеті, знаходять знижки та розумно розподіляють свій бюджет. Це може навчити дітей, як раціонально використовувати гроші та вести бюджет.

Подарунки та благодійність. Подарунки та благодійність можуть бути корисним інструментом для навчання дітей фінансовій відповідальності. Наприклад, батьки можуть пропонувати дітям відкладати частину своїх грошей на подарунки для друзів та родичів. Також, діти можуть навчитися здійснювати пожертвування на допомогу потребуючим людям або на підтримку благодійних організацій.

Практичне застосування. Найважливішим аспектом фінансового виховання є практичне застосування отриманих знань і умінь. Діти повинні мати можливість використовувати свої фінансові знання у реальному житті. Наприклад, вони можуть допомагати батькам складати списки покупок та бюджетів, заробляти гроші за роботу вдома та витратити їх на різні предмети. Це може допомогти дітям зрозуміти, як раціонально використовувати гроші та бути відповідальними за свої фінанси.

Фінансове виховання дітей дошкільного віку є дуже важливим елементом їх розвитку та підготовки до майбутнього. Батьки можуть використовувати різноманітні інструменти та методи для навчання своїх дітей фінансовій грамотності. Важливо починати з простих концепцій, таких як розуміння ролі грошей та їх значення, та з часом переходити до більш складних тем, таких як бюджетування та інвестування.

Фінансове виховання – це процес, який триватиме все життя. Щоб діти стали фінансово відповідальними дорослими, вони повинні продовжувати розвивати свої фінансові навички та знання протягом усього життя. Це важлива та незамінна складова їх розвитку та підготовки до майбутнього дорослого життя. Батьки можуть використовувати різноманітні методи та інструменти для навчання своїх дітей фінансовій грамотності, залучати їх до повсякденних фінансових рішень та привчати до відповідального використання грошей. Це допоможе дітям стати успішними та фінансово стійкими дорослими у майбутньому.

Навчити дитину зрозуміти значення грошей та допомогти їй розвинути навички фінансового планування може допомогти їй стати успішнішою та здатною досягати своїх мрій

у майбутньому. І, як батьки, ви можете допомогти дітям на цьому шляху, починаючи з раннього віку.

Дотримуйтесь цих порад та забезпечте своїм дітям здорову фінансову основу, яка допоможе їм розвиватися та досягати успіху у майбутньому.

*М. С. Борисова,
вихователь Золотоніського закладу дошкільної освіти
комбінованого типу (ясла-садок) «Ромашка»
Золотоніської міської ради Черкаської області*

ІГРОВІ ЗАВДАННЯ З ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ (батьківський всеобуч)

***Анотація.** В даній статті наведені ігрові завдання, які можуть використати батьки при спілкуванні з дітьми для формування базових понять фінансової грамотності.*

Виховуючи та навчаючи своїх дітей, батьки намагаються зачепити майже всі сфери розвитку, вони розвивають не тільки фізичні здібності свого малюка, а й інтелектуальні. Проте одна сфера розвитку дитини завжди залишається в «тіні» – фінансове виховання. Говорячи простими словами, батьки не загострюють свою увагу на тому, щоб навчити, як правильно заробляти, накопичувати, заощаджувати та витратити гроші.

Яке слово виривається з вуст дитини кожного дня, по «сто» разів на день? «Мама» – подумали всі ви, так і є, та наступним, на мою думку, найбільш вживаним словом в лексиконі дитини – «КУПИ», проте дітям абсолютно не відомий цей довгий процес, який відбувається, щоб врешті решт виконати це, здавалось би, просте дитяче бажання – «купи». Але сучасні реалії змушують нас думати про те, що виховуючи дітей сьогодні, обійти тему грошей – велика помилка. Якщо не робити в дитячому віці, то потім дітям доведеться витратити багато часу, перш ніж вони досягнуть успіхів у фінансовому становищі.

Головна мета фінансового виховання дошкільників – формування правильного ставлення до грошей. Виховання фінансової грамотності допоможе дітям:

- зрозуміти, що гроші не з'являються з «шафи»;
- усвідомити, що неправильне поводження з грошима може призвести до негативних наслідків;
- розвинути мислення;
- розуміти поняття «накопичувати», «заощаджувати», «витратити», «інвестувати» і т.д.;
- навчитись правильно розпоряджатись фінансами, щоб задовільнити свої потреби.

Формуючи основи соціально-фінансової грамотності, необхідно пояснити основні функції грошей:

- вимірювання вартості – кожен товар має свою ціну; один товар дорожчий за інший;
- оплата товарів та послуг – гроші це обмінний ресурс на будь-які товари та послуги, простими словами, щоб отримати бажану іграшку в магазині треба за неї віддати гроші;
- світові фінанси – встановлення взаємоз'язків з іншими країнами та державами;
- обіг – кожен може розпоряджатись власними грошима, як сам вважає за потрібне (витратити, дарувати, позичати і т.д.);
- накопичення – щоб задовільнити свої «великі» потреби, треба багато грошей, щоб було багато грошей їх треба накопичувати, найкращий варіант вчити дітей накопичувати починається з власної скарбнички.

То що ж формує ставлення дитини до грошей? Найголовніше, це приклад батьків та як до цього питання ставляться в сім'ї. Дитина стає невольним спостерігачем того, як батьки заробляють, та розпоряджаються грошима, чи вміють вони заощаджувати, планувати свій бюджет, чи беруть борги, чи інвестують свої фінанси. Наступним важливим чинником є те, як батьки вчать дитину користуватись особистими грошима. Ще одним важливим фактором, є залучення дитини до фінансових питань у повсякденному житті, важливо, щоб дитина не

знаходилась осторонь фінансових питань родини. Таким чином, можна зробити висновок – головні засади фінансової грамотності дитини, формуються у родині.

Провідну роль у вихованні фінансової грамотності дітей дошкільного віку, відіграє гра. Саме гра є основним видом діяльності дітей у дошкільному віці, вона виступає, як основний метод ефективного опанування базових понять фінансової грамотності. Пропоную декілька прикладів ігрових завдань, які допоможуть пояснити та навчити дитину старшого дошкільного віку базовим поняттям фінансової грамотності. Головні герої історій – Дім Дімич, Нулик та Сімка – герої популярного мультсеріалу. Вони відомі дітям, а тому їх пригоди легко уявити та зрозуміти.

Мета ігрових завдань: розширити знання дітей про гроші, їх властивості та значення; дати розуміння, як заощаджувати, витратити та накопичувати гроші; ознайомити дітей з фінансовими поняттями; виховувати інтерес до занять; будувати міцні стосунки батьків та дітей шляхом спільного виконання завдань.

Інструкція до виконання: прочитайте разом з дітьми історію, виконайте завдання, проведіть бесіду на основі поставлених нижче питань.

Історія виникнення грошей. Одного зимового ранку Дім Дімич сидів в себе в кімнаті та про щось міркував. Минала година за годиною та хлопчик і далі нерухомо сидів в своїх роздумах. Це помітили його друзі, Нулик та Сімка.

✚ Дім Дімичу, про що це ти вже годинами роздумуєш, ідемо гратись? – запитав Нулик

✚ Та ось виникло у мене питання, і я ще не можу знайти на нього відповідь.

✚ Ану, давай розповідай нам, що це тебе турбує? – наполягла Сімка.

✚ Цікаво, навіщо потрібні гроші? От я, наприклад, в магазині побачив машину на радіоуправлінні, але щоб її купити треба гроші! Хм, подумаєш, гроші! От я б хотів, щоб все було інакше: приходиш в магазин, береш те, що тобі необхідно, і йдеш. Або наприклад, я б міг принести свою іграшку і обміняти її на нову машинку. От би було круто!

✚ А ти знаєш, що раніше все саме так і було! – перервала його роздуми Сімка.

✚ Не було ніяких грошей, назбирала дівчинка у лісі багато грибів, скільки що сама не з'їсть, прийшла додому і побачила, що у її сусідки на городі вирросло багато моркви, прийшла вона до неї і каже: - пропоную тобі помінятись, я тобі дам грибів, а ти мені моркви, і так ми разом можемо вдома приготувати смачний обід.

✚ Так це ж геніально! Кожен міняється тим чим йому зручно! – радісно скрикнув Дім Дімич.

✚ Почекай - відповіла Сімка, – давай подумаємо разом, якщо наприклад якби сьогодні існував обмін товарами, то це мало б приблизно такий вигляд. Скажімо, тобі потрібна машинка, а продавцеві машини, потрібен конструктор. У тебе конструктора немає, зате є книжка. Отож, ти мусиш відшукати людину, яка має конструктор і погодиться обміняти її на книжку. Коли знайдеш таку людину, то зможеш обміняти книжки на конструктор, а тоді вже поміняєш його на машину.

✚ Ой-ой-ой, це зовсім незручно. Люди ж не завжди матимуть товар яким бажатимуть обмінятись. – підсумував Нулик.

✚ То це виходить, люди придумали гроші, щоб було легко робити такі обміни. Тепер можна обміняти товар на гроші, і навпаки. – радісно вигукнув Дім Дімич.

✚ Саме так! – відповіла Сімка.

Завдання: Розпочати варто, зі зрозумілих дитині речей, яких можна доторкнутись руками. Зі справжніх грошей. Зверніть увагу, що діти й самі нерідко виявляють інтерес до того, що лежить у вашому гаманці. Дайте малюкові різноманітні купюри, щоб він міг їх розглянути, викладіть на стіл монети різного номіналу та поясніть чим вони відрізняються (розмір, форма, колір, матеріал, цифри які позначають номінал).

Допоможіть нашим героям здійснити правильний обмін. (додаток 1)

У Сімки та Нулика є металеві та паперові гроші. (додаток 2)

Порахуй та порівняй скільки грошей у Сімки та Нулика.

Історія про знайдену монету

✚ Нулику привіт! Що це ти там ховаєш? – вигукнув Дім Дімич.

✚ Ой! Налякав! – злякано відповів Нулик, – нічого я не ховаю.
✚ А що це тоді там у тебе в кишені? Давай, швиденько показуй!
✚ Ну, ну добре! Ось дивись, яку монету я знайшов, коли сьогодні грався на подвір'ї. – похвалився Нулик, – я хотів її повернути, але вже нікого не було, тому вирішив забрати собі.

✚ Привіт хлопці! – вигукнула Сімка.
✚ Привіт, Сімко! Поглянь, яку монету знайшов Нулик сьогодні.
✚ Так, це я знайшов. І мені терміново треба її витратити. Я побіг до магазину. – поспіхом відповів Нулик.

✚ Почекай, почекай Нулику, давай покладемо її в скарбничку до інших монет. – наполягав Дім Дімич.

✚ Зачекайте, гроші витратити дуже легко, купив цукерку, з'їв і все немає, покласти в скарбничку гарний варіант, але я б зробила інакше... – відповіла Сімка.

Завдання: Разом з дитиною подумайте який варіант вигадала Сімка, що зробити з монетою. Наштовхніть дитину на думку про те, як можна використати монету, щоб вона принесла прибуток.

Обговоріть з дитиною характер кожного героя, те, як кожен із них ставиться до грошей.

Запитайте у дитини: А що б ти зробив з монеткою, яку знайшов? Хто з друзів, на твою думку, правильно розпорядився монеткою? Наштовхніть дитину на думку про те, як можна ще використати монету.

Історія про витрачені гроші. Одного разу Нулик та Сімка зустріли свого друга, дуже засмученого, біля свого будинку.

✚ Дім Дімичу, що в тебе трапилось? Чому ти такий засмучений, та не поспішаєш заходити в дім? – запитала Сімка

✚ Ой, друзі. Я не хочу іти додому, бо якщо, мама дізнається, що сьогодні трапилось зі мною в магазині, то дуже засмутиться. Мама сказала сходити до магазину, купити шматок сиру, пляшку соку та хлібину, дала мені гроші. Я побіг до магазину, і коли зайшов до магазину, побачив таке смачне морозиво, і мої улюблені цукерки, і я звісно їх купив, вже збирався виходити з магазину, і згадав, що мама мене просила купити ще продукти. Я повернувся, взяв все що просила купити мама, підійшов до каси, але продавець не продала нічого.

✚ Оце ще й годі, чому це? Ану пішли швиденько розбиратись! – розлючено відповів Нулик.

✚ Та почекай Нулику, – заспокоїла брата Сімка, – чому тобі не продали твій товар, Дім Дімич?

✚ Продавець сказала, що шматок сиру, пляшка соку, та хлібина коштують 8 гривень, коли я відкрив гаманець то виявив, що в мене тільки 1 гривня. І тоді я згадав, що витратив всі гроші які дала мама, на те що мені хотілось, і виходить, що в мене зовсім не залишилось на те, що сказала купити мама. Але хіба на ті гроші, що я мав не можна купити все що захочеться? – розлютився Дім Дімич.

✚ Звичайно ні, адже кожен товар має свою ціну. Пляшка соку 2 гривні, хліб 1 гривню, і так з усіма іншими товарами. Тому купивши морозиво і цукерки ти витратив майже всі гроші. – пояснила Сімка.

✚ Ех, я зрозумів свою помилку. Але, що мені тепер робити? – засмучено відказав хлопчик.

✚ Повертайся додому, та все чесно розкажи мамі, я впевнена вона тебе зрозуміє та пробачить. – відповіли друзі.

Завдання. Запитайте в дитини: Чому в хлопчика не залишилося грошей на покупку хліба, сиру та соку? Що б ти порадив хлопчику?

Вибери варіант:

- повернутися додому до мами, щоб попросити ще грошей і все-таки купити продукти;
- домовитися з продавцем, щоб той дав йому товар без грошей;
- повернути раніше придбаний товар продавцеві.

Поясніть дитині, що товар без грошей хлопчику ніхто не дасть. Обговоріть ситуацію, у якій опинився Дім Дімич. Через те, що він не порахував гроші заздалегідь, не продумав свої покупки, йому не вистачило грошей, щоб виконати мамине прохання.

Наступний раз коли будете здійснювати покупки в магазині, дайте змогу дитині обрати необхідні продукти за вашим списком, та самому розрахуватись на касі.

Історія про скарбничку. Був спекотний літній день, надворі гріло тепле сонечко, бавились діти, та наш Дім Дімич був зайнятий однією важливою справою.

✚ Дім Дімичу, кидай все і гайда разом з нами купатись на річку. – квапливо наполягав Нулик.

✚ Нулику, ти що не бачиш, Дім Дімич щось майструє. – зупинила його Сімка.

✚ Ой, я й не помітив. А що це ти таке майструєш? – поцікавився Нулик.

✚ Привіт друзі! Я роблю скарбничку! – відповів хлопчик.

✚ Скарбничку? Ого! Це там де зберігають скарби? – здивувався Нулик.

✚ Ну, можна і так сказати. Але я там буду зберігати мої гроші.

✚ Але навіщо тобі їх зберігати, можна ж відразу їх витратити! – запитав Нулик.

✚ Я хочу накопичити свої гроші, щоб купити ролики. А якщо я буду витратити свої їх відразу, то так я ніколи і не назбираю на ролики. Кожного разу коли відкладаю гроші в мене їх стає все більше, і скоро я зможу купити нові ролики.

✚ Це так розумно! Ти молодець! – похвалила хлопчика Сімка, – важливо не просто збирати гроші, але знати, що ти будеш потім з ними робити.

Завдання. Нагадайте дитині, що гроші не виникають нізвідки. Гроші потрібно заробити. Але цього замало. Їх треба вміти ще й зберегти.

Дуже важливо – пояснити дитині, що таке заощадження, для чого потрібно зберігати гроші. Наприклад, щоб зробити більш дорогу покупку. У мами і тата може не виявитися всієї суми грошей для того, щоб купити велосипед. Тому якийсь час потрібно відкладати гроші, щоб зібрати всю суму.

Подаруйте дитині гаманець. Це для того, щоб ті гроші, які вона матиме, знали своє місце. Розкажіть, що гроші люблять порядок і зовсім не правильно, коли їх всюди розкидають.

Зробіть разом з дитиною скарбничку, та попросіть її намалювати те що їй дуже хочеться купити, але не вистачає грошей, заохочуйте дитину відкладати гроші в нову скарбничку.

Розповідаючи дитині про основи фінансової грамотності з раннього віку, ви зможете прищепити їй хороші звички, які принесуть їй велику користь. У майбутньому вона зможе вільно обговорювати фінансові питання і приймати мудрі рішення, щодо своїх грошей. Виховання фінансової грамотності у дітей є важливим етапом, який допоможе їм стати успішними людьми. Батькам слід звертати увагу на важливість цього процесу та мотивувати себе для виховання фінансової грамотності своїх дітей.

О. Кривенко, вихователь;

Л. Жвава, вихователь

дошкільного навчального закладу ясла-садок

комбінованого типу №12 «Золота рибка»

Уманської міської ради Черкаської області

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

(семінар-практикум для батьків)

Анотація. В статті пропонуємо конспект семінару-практикуму для батьків дошкільнят середньої групи. В заході використано цікаві та доступні завдання, пов'язані з повсякденними клопатами, зі звичайним життям пересічної української сім'ї. Насичена та динамічна форма роботи з батьками допоможе звернути увагу на необхідність економічного виховання в дошкільному віці.

Мета: підвищення компетентності батьків у питанні економічного виховання дітей дошкільного віку. **Завдання:** розширити знання батьків про значення фінансової грамотності

у вихованні дітей дошкільного віку; актуалізувати та розширити знання в галузі економіки та фінансової грамотності; розвинути вміння правильно аналізувати та своєчасно використовувати досвід оточуючих у фінансовій сфері; створити позитивний образ фінансово грамотної людини; спонукати батьків до застосування отриманих знань та практичних навичок у спільній діяльності з дітьми у домашніх умовах.

Форма проведення: семінар – практикум.

Обладнання та матеріали: проектор з проекційною дошкою, презентація до семінару – практикуму, відеоматеріали, картинки для гри «Зашифроване прислів'я», фломастери, листи білого паперу, ножиці, різнокольорові папірці – стікери за кольорами веселки, буклет «Корисні поради батькам».

Хід:

I. Вступна частина (теоретична).

Розмова «Економіка для дітей». Вихователь. У зв'язку з постійним, незпинним розвитком економіки в нашій країні та світі, актуальною і суперечливою темою у дошкільних освітніх закладах, стала тема виховання в дітей дошкільного віку основ фінансової грамотності. На жаль, багато дорослих людей не вміють розпоряджатися своїми прибутками і планувати свої витрати, адже саме батьки закладають фундамент успішності та фінансової грамотності у своїх дітей.

У педагогічній системі А. Макаренка питання економічного виховання займали одну з провідних позицій. У своїй праці «Сімейне господарство» він пише, що з кожної дитини повинна вирости не тільки хороша людина, але і хороший, чесний господар. Для цього дитина, починаючи з перших років обов'язково повинна залучатися до господарських справ. А. Макаренко розкриває, якими шляхами можна і необхідно виховувати у дітей дошкільного віку бережливість, відповідальність: через знайомство з працею батьків, формуються знання про те, звідки беруться гроші, відбувається пояснення, що таке праця.

Фінанси, економіка та дитина лише на перший погляд здаються надто далекими один від одного. Малюк дуже рано включається в економічне життя сім'ї, стикається з грошима, рекламою, бере участь у процесах купівлі-продажу, опановуючи таким чином економічну інформацію на життєвому, часто спотвореному рівні.

На сучасному етапі до проблеми виховання економічної грамотності дітей дошкільного віку звертаються Н. Грама, Є. Колосарева, Л. Болясова та ін. Автори розглядають основні перспективи розвитку економічної культури в соціальному поєднанні, складовими частинами якої є відносини між дошкільниками і дорослими.

Реальність нашого часу вимагає, щоб діти старшого дошкільного віку знали, що таке потреби та обмеженість можливостей їх задоволення, вміли робити усвідомлений (економічно раціональний) вибір, представляли призначення грошей, розуміли, з чого складається бюджет сім'ї, що таке ціна товару і від чого. вона залежить, як створюється багатство, як можна розпорядитися. Грамотність у сфері фінансів, як і будь-яка інша, виховується протягом тривалого часу з урахуванням принципу «від простого до складного», у процесі багаторазового повторення і закріплення, спрямованого практичного застосування знань і навичок. Залучити дітей до фінансової грамотності, не перевантажуючи їх складними термінами, не вдаючись до подробиць економічних механізмів, не позбавляючи їхнього щасливого та безтурботного дитинства можна лише у грі, адже це провідна діяльність дитини-дошкільника.

Формування корисних звичок у сфері фінансів, починаючи з раннього віку, допоможе уникнути дітей багатьох помилок у міру дорослішання та набуття фінансової самостійності, а також закладе основу фінансової безпеки та благополуччя протягом життя.

«Скільки б не був довгий шлях, завжди починається він з першого кроку», - каже східна мудрість. А перші кроки у світ економіки дитина робить у сім'ї. Традиційно одним із основних завдань сім'ї є її господарсько-економічна діяльність. Це, звісно, не самоціль, а необхідна умова життя та розвитку сімейних відносин.

Сімейне економічне виховання має низку особливостей та переваг у порівнянні з іншими формами суспільного виховання. Воно освячено авторитетом батьків, силою сімейних

традицій та звичаїв. Головне - говорити дитині про складний світ економіки мовою, їй зрозумілою.

Слухання української народної казки «Розумниця». Вихователь: сприймаючи українську народну казку «Розумниця», діти дошкільного віку розуміють цінність розуму, засвоюють економічні уявлення про працьовитість.

- Що означає «працьовитий»?
- Цікаво, як діти сприймають це слово?

Використання системи художніх творів про економіку і людей, які займаються економічною діяльністю. До цієї системи входять: оповідання, казки-загадки, вірші для розповідей дітям, оповідання-загадки, читання художніх творів, заучування напам'ять. Підбір дитячої літератури економічного змісту для спільного читання з дітьми дошкільного віку має велике значення. Спільність вимог в дитячому садку і в умовах сім'ї, систематична робота з використанням ефективних форм і засобів педагогічного впливу забезпечують позитивний результат в початковому економічному вихованні дітей дошкільного віку.

II. Основна частина (практична). Вихователь: Пропоную вирушити у захоплюючу подорож до «Ігрового світу економіки».

Економічні загадки.

- На товар повинна бути обов'язково.... (ціна)
- Як дитини немає без мами, збуту нема без (реклами)
- Ледве схибуєш – так в той же момент ринок захопить весь твій ... (конкурент)
- Щоб будинок купити я зміг, взяв кредит, внісши.... (застава)
- І лікарю та акробату видають за працю.... (зарплату)

Розмова «Чому так важливо вивчати дитину фінансову грамотність?» Вихователь: як часто Ви самі відчуваєте стрес, пов'язаний із грошима? Коли Ви намагаєтеся погасити кредит або думаєте про свій вихід на пенсію, «грошовий стрес» є досить поширеною проблемою багатьох людей. Ймовірно, Ви вже знаєте, які кроки Ви мали зробити і не зробили, і яких помилок Вам варто було б уникнути. І зараз є добрий шанс отримати надію, що у Вашої дитини все буде набагато простіше. Є кілька причин, чому так важливо вчити дитину керувати своїми грошима:

- Щоб вона була менше схильна до стресу, пов'язаного з грошима, коли стане дорослою.
- Щоб вона мала змогу жити з комфортом.
- Щоб вона не мешкала з Вами, коли вже стане дорослою, тільки тому, що вона не може дозволити собі жити самостійно.
- Щоб у неї було найкраще життя.

Гра «Зашифроване прислів'я» Батьки відгадують прислів'я за картинкою і пояснюють їхній зміст.

- «Грошей кури не клюють»
- «Гроші лопатою гребуть»
- «Гроші на вітер кидати»
- «Копійка гривню береже»
- «Гроші люблять рахунок».

Ігротренінг «Покупки потрібно планувати». Вихователь: Шановні батьки, діти думають, можна купити все, що хочеш, мати все, що хочеш? Чи можливе це на практиці? Звичайно ж ні. Але як пояснити це дитині наочно – так, щоб вона зрозуміла... Давайте перевіримо. Візьміть аркуш паперу. З одного боку намалуйте яблуко. Тепер переверніть листок і на зворотному боці намалуйте грушу. Добре. А зараз візьміть ножиці і виріжте, і яблуко, і грушу. А що ви так розгубилися? Чи можна вирізати відразу обидва фрукти? Звісно, це неможливо. Тому що аркуш паперу один, і якщо ми спочатку хотіли вирізати два малюнки, потрібно було заздалегідь спланувати місце на папері. Так і з грошима: будь-яку покупку потрібно заздалегідь планувати.

«Економіка у казках». Вихователь: Процес пізнання економіки не простий, але з допомогою казок ми можемо розглянути різні економічні поняття.

- У якій казці майстерність героя-будівельника врятувала життя йому та його друзям? (Три поросля).
- Хто з героїв казок поєднував кілька професій: двірника, мірошника, пекаря. (Півник).
- У якій казці вміння робити рекламу допомогла головному герою віддячити за доброту? (Кіт у чоботях).
- У якій казці реклама зіграла злий жарт із головним героєм? (Як старий корову продавав)
- У якій казці здобний виріб раціонального використання продуктів купився на лестоці? (Колобок).
- У якій казці вмілий обмін призвів до збагачення головного героя? (Лисичка з качалкою).

Вихователь: Шановні батьки! Знайомлячи дітей про те, що таке послуги та товари, ми показуємо дітям, що вони зустрічаються у реальному житті, а й у казках. Тим самим виховуємо повагу до будь-якої роботи.

Скажіть, будь ласка, що таке товари (це різні предмети, що виробляють) та що таке послуги (це допомога, яку можна надати іншому).

Гра «Послуги та товари» (батьки з картинок, які з'являються на слайдах, визначають, хто виробляє товари, хто надає послугу)

Ситуація.

- Мама з донькою прийшли до магазину. Дівчинка попросила у мами грошей купити шоколадку, яка найбільше сподобалася, яка коштує 9 гривень 90 копійок. Мама дала їй 10 гривень. Чи має дитина принести здачу? (*Дитина повинна принести здачу, навіть якщо це всього 10 копійок, тому що це не її гроші, не нею зароблені. Дитина не звертає на номінал грошей, для неї «гроші», що 10 гривень, що 10 копійок. Дитина не принесе здачу з 10, не принесе і 100 гривень.*)
- Дитині на день народження подарували 1000 гривень, батьки на сімейній раді вирішили купити нові черевики, а дитині хотілося б іграшку. Чи правильно надійшли батьки? (*Ні, батьки вчинили не так. У цьому віці можна спробувати переконати, що черевики йому потрібніші за іграшку заздалегідь домовитися, але не наказувати.*)

III. Заключна частина. Вихователь: Розв'язання проблеми залучення дітей до економіки – це ефективний шлях підготовки дитини до життя, її соціальної адаптації у суспільстві, до формування з дитячого віку образу своєї майбутньої сім'ї. Необхідно також пам'ятати, що сьогоднішні діти – це майбутні учасники фінансового ринку, вкладники, позичальники, платники податків. Саме тому навчання фінансової грамотності доцільно розпочинати у дошкільному віці, коли у дитини формується внутрішня соціальна позиція. Чим раніше вони дізнаються про цю науку, тим простіше їм буде прийняти ці знання у своїй голові і використовувати їх у своєму майбутньому житті.

Рефлексія «Райдуга». Батьки діляться своїми враженнями від проведеного семінару-практикуму, записуючи відповіді на різнокольорових листочках:

Фіолетовий: Що я сьогодні впізнала?

Синій: Що для мене цікаво було?

Блакитний: Що для мене було важко?

Зелений: Я зрозуміла, що...

Жовтий: Тепер я можу.

Помаранчевий: Чи це буде цікаво вашим дітям?

Червоний: Чи складно це зробити в домашніх умовах?

Складається веселка на мольберті.

Буклет «Корисні поради батькам».

В. П. Приходько, вихователь;
Н. Д. Кононець, вихователь-методист
Золотоніського закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) комбінованого типу «Ромашка»
Золотоніської міської ради Черкаської області

ЧОМУ САМЕ ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ З ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (консультація для батьків)

***Анотація.** Сучасне життя дуже непередбачуване, але й цікаве своєю швидкозмінністю. Можливе, саме тому складні економічні процеси так приваблюють малюків та свої перші елементарні знання вони здобувають самостійно: з бесід з однолітками, перегляду телевізора, зі спостереження за батьками. Поява нових технологій, виникнення неіснуючих раніше професій, необхідність кілька разів у житті змінювати спеціальність – все це сприяє зміни змісту освітніх умов й засобів економічного виховання вже на етапі дошкільного дитинства.*

У сучасному українському суспільстві з переходом до ринкової економіки виникає протиріччя між обсягом економічної інформації та можливістю людей її отримувати, осмислювати та використовувати за власним розсудом. Прірва, що виникає між бажанням людини бути забезпеченим та її економічним досвідом, починає виникати ще з дошкільного віку. Отже, відомо, що саме у дошкільному дитинстві формуються основні індивідуально-психологічні властивості дитини, закладається фундамент для подальшого формування соціально-моральних якостей особистості.

Не секрет, що сучасного дошкільника вже з перших років його життя оточує економічна сфера, наповнена складними економічними поняттями та процесами. Реклама по телебаченню, розмови політиків, купівля, продаж, розподіл сімейного бюджету – ось далеко не повний перелік того, з чим доводиться зустрічатися дошкільнику щодня. Сучасне життя дуже непередбачуване, але й цікаве своєю швидкозмінністю. Можливе, саме тому складні економічні процеси так приваблюють малюків та свої перші елементарні знання вони здобувають самостійно: з бесід з однолітками, перегляду телевізора, зі спостереження за батьками.

Поява нових технологій, виникнення неіснуючих раніше професій, необхідність кілька разів у житті змінювати спеціальність – все це сприяє зміни змісту освітніх умов й засобів економічного виховання вже на етапі дошкільного дитинства.

Але погляди на економічне виховання у дошкільному віці не завжди були такими, як на сучасному етапі. Більшість науковців вважають, що економічне виховання виражається насамперед в осмисленому, усвідомленому, відповідальному відношенні до праці людей, навколишнього середовища, результатам праці й природному середовищу, до матеріальних цінностей, до продуктів, засобам праці, предметам споживання, грошам, до власності, природним ресурсам, часу.

У сучасному дошкільні є проблеми, в реалізації яких провідну роль відіграє сім'я. Ця проблема економічного виховання дитини, рішення якої дозволить здійснити важливу роль у формуванні економічної соціалізації дошкільника, адаптації в сучасному житті.

Адже саме в сім'ї зароджуються перші вміння і навички, завдяки вмінню батьків бути господарями у своєму маленькому господарстві, їх вмінню залучати своїх дітей до сімейного господарства, діти отримують початкову економічну освіту і перший досвід економічної соціалізації. Атмосфера сімейної економіки, вчинки батьків, їх ставлення до грошей, речей, до будь-яких цінностей засвоюються дітьми краще. Коли дитина бачить, як акуратно мама наливає воду у каструльку не розхлюпуючи, міряє чашкою крупу для каші, примовляючи: «Сьогодні візьмемо менше, так як вечеряти будемо удвох!», відміряє цукровий пісок, економно нарізає хліб – все це не проходить повз увагу дитини-дошкільника.

Корисним для формування економічного способу сприйняття є знайомство дітей з поняттям сімейного бюджету. Спочатку розповісти дітям що таке бюджет, з чого він

складається, чому називається «сімейний», як витрачаються кошти. Діти легко засвоюють матеріал, особливо коли батьки використовують наочність.

Одним з аспектів з економічного виховання дошкільнят є знайомство дітей з таким соціально-економічним явищем, як гроші, при чому не тільки з купівельною та накопичувальною здатністю грошей, а і з грошима як культурно-історичним явищем: що таке гроші, якими були перші гроші, що було, коли не було грошей, як виглядають українські гроші, що на них зображено. Діти з цікавістю знайомляться з такою інформацією, і батьки можуть внести свою роль в розширення у дітей пізнавального інтересу до цього атрибуту нашого сучасного життя. Надзвичайно важливо донести до свідомості дітей зв'язок понять «праця» і «гроші»; щоб мати гроші, необхідно працювати.

Гроші для дитини – предмет великої притягальної сили, особливо дрібні гроші, монети. У деяких дітей інколи виникає бажання мати скарбничку, при цьому часто ініціаторами є самі батьки. «Заведи скарбничку, збереш побільше грошей – купиш, що захочеш». Іноді таке рішення закінчується небажаними наслідками. Дитина починає випрошувати у батьків, родичів гроші, щоб кинути в скарбничку, не знаючи, навіщо вони їй потрібні. У такому випадку доцільна бесіда, яка допоможе з'ясувати, як дитина витратить зібрані гроші, що хоче купити, кого порадувати. Скарбничка може мати місце в житті дитини тільки тоді, якщо вона не призводить до звички просити гроші.

Важливим елементом є виховання у дітей шанобливого ставлення до будь-якої праці, до людей будь-якої професії. Дітям дошкільного віку поки рано вибирати свою майбутню професію, тому початкові уявлення про працю дорослих допомагають дітям дізнатися про те, що всі дорослі працюють, про деякі сторони їх професійної діяльності, назву різних професій, предмети праці, обладнання; що саме дорослі роблять, тобто результати їх роботи. Батькам слід частіше розповідати дітям про позитивні сторони своєї роботи, чим вони пишаються, за що отримали заохочення або нагороду; проявляти почуття радості за свої успіхи та успіхи інших. Не слід приховувати і негативні сторони професії, наприклад: «У конструктора, вчителя, редактора, письменника втомлюються очі, їм доводиться багато читати, писати, працювати з кресленнями; у міліціонера – дуже небезпечна робота». У дітей п'яти-шести років має складатися об'єктивне, реальне уявлення про ту чи іншу професію.

Розповідайте дітям про свою роботу. Діти не зможуть усвідомити зв'язок між працею і грошима, якщо не будуть знати, ким працюють їхні батьки, як заробляють засоби для існування. Робота повинна не тільки подобатися, вона повинна «годувати». Не приховуйте від дітей своє матеріальне становище. Дитині немає необхідності вникати у всі проблеми сімейного бюджету, але вона повинна знати про матеріальне становище сім'ї; дитині потрібно пояснити, куди йдуть гроші, навчіть її порівнювати бажання з можливостями, миритися з деякими обмеженнями. Не привчайте дітей до надмірностей. Коли дитина мало не щодня отримує від Вас подарунки і ні в чому не знає відмови, вона дуже швидко звикає до цього, її запити зростають. Подумайте про майбутнє. Навчіть малюка обмежувати себе.

Формуйте у дітей розумні потреби. Слухаючи дитячі «Я хочу!», частіше запитуйте: «А навіщо тобі це?». Діти повинні прагнути задовольнити свої потреби, в тому числі і матеріальні, (наприклад, покупки); разом з тим їм навіть корисно засмучуватися через неможливість здійснити своє бажання. Отримуючи все на першу вимогу, вони можуть перейти межу розумного. Вчіть дітей ощадливості. Не залишайте без уваги зіпсовані предмети, зламані іграшки, розірвані книги. Покажіть дитині, як їх можна полагодити. Якщо малюк буде бачити вашу турботу про продовження терміну служби оточуючих його предметів, він навчиться берегти не тільки свої, але і чужі речі. Ваша байдужість призведе до зворотнього результату. Допоможіть дітям усвідомити вартість речей. З раннього віку діти повинні усвідомлювати вартість речей, якими користуються: іграшки, книги, одяг і т. д. Малюки не повинні звикати до того, що все, що ламається, автоматично замінюється новим. В кожній речі дитина повинна бачити цінність, яку хтось створив своєю працею, а батьки підкріпили її своєю роботою, тобто купили на зароблені гроші.

Важливо гратись з дітьми в сюжетно – рольові ігри економічного змісту, наприклад в «Супермаркет». Така гра відноситься до розряду найбільш легко організованих і зрозумілих

дітям. Відомо, що дитина легше всього засвоює нові знання в грі, а по мірі дорослішання для гри дитині потрібні партнери. Сама ж гра вже включає в себе не просто оперування предметами та іграшками, а передбачає розумову діяльність. Під час гри в «Супермаркет» у дитини утворюються і закріплюються зв'язки між товаром і грошима, необхідними для його придбання. В якості грошей можна використовувати самостійно виготовлені або реальні дрібні гроші. «Товаром» можуть послужити будь-які домашні речі чи іграшки.

Під час гри:

- тренуйте навички лічби і математичні дії;
- продовжуйте вчити розв'язувати прості задачі на додавання і віднімання;
- закріплювати знання про вартість речей;
- активізуйте в мові дітей слова: товар, ціна, гроші, витрати, дорожче, дешевше, зарплатня, бюджет, вигода, інформація, продукція.

Пошуково ігрова діяльність дітей – ще один із засобів економічного виховання. Зміни, що відбуваються в період становлення незалежної держави, вимагають нових підходів до виховання майбутніх українців, здатних жити і діяти в умовах ринкового підприємництва.

Усім нам протягом дня доводиться вирішувати багато питань пов'язаних з економікою. І те, як ми це робимо, залежить від рівня нашої культури, уміння з-поміж інших визначати нагальні потреби, правильно організовувати своє життя й свої стосунки з людьми тощо.

Виховання економічної культури – це, зокрема, і виховання певних особистісних якостей людини, її ставлення до речей, предметів побуту, природних ресурсів (бережливість, ощадливість, дбайливість), а також ставлення до інших людей.

Стикаючись з різними поняттями економічних категорій у ранньому віці, дитина не акцентує на них свою увагу, а початкові економічні знання малюків поверхові. Тож завдання дорослих – так організувати дитячу діяльність, щоб у повсякденному житті маля не лише оволодівало новими знаннями, вміннями та навичками, а й закріплювало їх в активній діяльності. Тому слід передусім робити все можливе, аби дитина без примусу прийняла правила та умови, що діють в суспільстві щодо заощаджування часу, енергії, здоров'я тощо. Для швидкого й усвідомленого засвоєння певних економічних категорій педагоги і батьки мають ознайомлювати з ними малят під час спостережень, екскурсій, розв'язування проблем в природній або створених штучно ситуаціях. А найбільш доцільно вирішувати ці питання в процесі самостійної роботи, в грі, в пошукових операціях, що їх сплановано і підготовлено заздалегідь. Така організація нескладної пошуково-ігрової діяльності стимулює пізнавальну активність.

Завдання економічного виховання вирішуються до певної міри ще й завдяки вмілому поєднанню та висвітленню елементів тієї діяльності дорослих, яка не потрапляє в поле зору дитини, але ці знання мають відіграти в майбутньому її житті значну роль в опануванні надбань цивілізації. Проте чи завжди те, що дитина має можливість бачити на власні очі й за чим спостерігати, можна назвати ірраціональною діяльністю? Звичайно, ні. Тож поряд із невитривалими в часі завданнями, спрямованими на оволодіння економічними знаннями, вміннями та навичками мають розроблятися та впроваджуватись довготривалі. І з малюком, що виховується в сім'ї, так само, як з дитячим колективом, слід ходити на екскурсії, прогулянки, в подорожі, використовувати відповідного змісту розповіді, робити замальовки, в дитячому колективі проводити заняття й уроки з подачею та закріпленням економічних знань.

Батькам і педагогам слід пам'ятати, що роботу з економічного виховання своїх маленьких чомусиків вони мають починати з раннього періоду їхнього життя. Адже це той період, коли, на думку Я.Коменського, немає потреби перенавчати та перевиховати, – достатньо лише мудро виховувати, пропонувати дітям раціональну діяльність в усьому, що вони пізнають або вчаться, враховуючи особливості їх пізнавальної діяльності та забезпечуючи попереднє обговорення їх діяльності, зокрема доцільність і послідовність; наочна демонстрація пропонованих економічних знань; активний засвоєвально – перетворювальний та пошуково-перетворювальний аспект; цілісність та завершеність будь-якої дії.

Роботу по економічному навчанню слід починати з молодшої групи, виховуючи у дітей бережливість, економічність, хазяйновитість.

Економіка і дошкільник здаються на перший погляд далекими одне від одного. Але якщо розглядати її як галузь розумного ведення «домашнього господарства», то економіка невід’ємна від дитини з перших років життя. Необхідно рахуватися з тим, що перше знайомство дитини з основами економічних знань відбувається в дошкільний період, коли знайомлячись з навколишнім світом, вона вперше довідується, що достаток сім’ї залежить від праці тата й мами, що є гроші, які використовуються для придбання необхідних речей у магазині. В той же час дитина ознайомлюється з такими поняттями, як «ціна», «дорожче», «дешевше», «здача», «економія». Цей реальний світ дитина переносить у свої ігри з ровесниками в дитячому садку, де вже сама грає ту, чи іншу роль. Але ця діяльність відбувається в умовній ситуації: діти продають, купують, але все це тільки гра.

Отже, на наш погляд, необхідно переосмислювати усю стратегію економічного виховання дітей, взявши за основу діяльнісний підхід. На перший план повинно вийти не збільшення словникового запасу економічної спрямованості, який у більшості випадків залишається в пасивному мовленні дітей, а формування первинного економічного досвіду у процесі власної діяльності дітей.

Формування первинного економічного досвіду може здійснюватися під час спеціально організованих занять та різноманітних дидактичних, ситуативних та рольових ігор. Підкреслимо, що формування та збагачення первинного економічного досвіду не лише забезпечить дошкільникам наявність елементарних економічних знань, готовність до варіативних дій, сформованість вольових якостей, але й стане підґрунтям для подальшого самостійного збагачення власного економічного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ

*Л. М. Уманчик, вихователь;
Н. В. Вовнянко, вихователь
дошкільний навчального закладу
ясла-садок комбінованого типу № 25
м Умань Уманської міської ради
Черкаської області*

ТВОРИ ДЛЯ ЧИТАННЯ З ДІТЬМИ НА ЕКОНОМІЧНУ ТЕМАТИКУ

Анотація. Діти не народжуються зі знаннями, навичками, звичками, поглядами та поведінкою, які ведуть до фінансового благополуччя – їх навчають і розвивають. Оповідання економічного спрямування використовуються дорослими менше, ніж усі інші види дитячих оповідань, але слухаючи ці дивовижні оповідання, дитина дошкільного віку дізнається багато нового та отримує соціально-економічні знання в цікавій для неї формі. Запропонований матеріал містить практичні напрацювання та буде корисний для вихователів дошкільних закладів.

БІЗНЕС – БІЗНЕСМЕН

Івасик до Тарасика:

✚ Давай ввімкнемо телевізор, та подивимось мультфільм.

Але замість мультфільмів почули розповідь директора іграшкової фабрики:

✚ Ми виготовляємо іграшки для дітей і продаємо в багатьох містах і селах. А взагалі це дуже вигідний бізнес.

Івасик до Тарасика:

✚ А що таке бізнес?

Тарасик:

✚ Давай про це запитаємо в Афлатуна.

✚ Афлатун, що таке бізнес?

Афлатун:

✚ Бізнес – це діло, угода, яка дає певний прибуток. А людей, які займаються бізнесом, називають бізнесменами.

Тарасик запитав:

✚ А яким повинен бути бізнесмен?

Афлатун відповів:

✚ Він повинен вміти передбачати, не боятися ризикувати, вміти помічати і вчасно виправляти свої помилки, завжди вчитися, багато працювати.

БАНК (проценти)

Мама та тато ведуть ввечері розмову про придбання мотоблоку для обробки землі.

✚ Так, мотоблок – це було б непогано. От тільки, де взяти гроші на той мотоблок? – запитала мама.

✚ Так сказав татусь, – завтра йдемо до банку, знімемо гроші з рахунку.

✚ Але ж їх не вистачить!

✚ А проценти?

Івасик до Тарасика:

✚ А що таке банк? А проценти?

✚ Ходімо, запитаємо у Афлатуна, – сказав Тарасик.

Ось що розповів їм Афлатун:

✚ БАНК це така установа, де можна зберігати гроші, які в даний час тобі не потрібні. При необхідності їх можна звідти в будь який час забрати. Але гроші не просто лежать, а вони працюють. Ними користуються інші. За це нараховують винагороду – проценти.

РЕКЛАМА

✚ Не хочу, не буду, не треба, щипає очі, відбивається Івасик від мами, яка намагається помити йому голівку.

✚ Потерпи востаннє. Завтра ми підемо до крамниці і купимо новий шампунь, який дуже запашний, м'який і зовсім не буде щипати очі.

✚ А звідки тобі про це відомо? – запитав Івасик.

✚ Я почула рекламу про цей шампунь, - відповіла мама.

✚ А що таке реклама? – запитав Івасик у Афлатуна.

✚ Реклама – це повідомлення про товар, його переваги над таким самим товаром та де його можна придбати: завдання реклами – заохотити покупців до придбання цього товару, відповів Афлатун.

✚ Оформляється реклама по-різному. Це може бути розповідь, малюнки, буклети, відео інформація по телебаченню. Реклами друкують в газетах, журналах, розміщують на білбордах.

ІМПОРТ ТА ЕКСПОРТ

Мама купує Івасику банани та апельсини, тому що знає, що він їх дуже любить.

✚ А чому у нас не ростуть ці екзотичні фрукти? – запитав син маму.

✚ Екзотичним фруктам не вистачає тропічної спеки. Найкращий для них клімат в Африці, звідти і завозять нам їх і продають за гроші нашим покупцям. Імпортують.

Що таке імпорт Івасик вирішив запитати у Афлатуна.

✚ Якщо будь-який товар завозять до нас із за кордону, то це буде імпортний товар. Ми купуємо імпортне печиво, жувальні гумки, цукерки, одяг, меблі, – розповів Афлатун.

✚ А ми щось імпортуємо в країни за кордону? – запитав Іванко.

✚ Не імпортуємо, а експортуємо, - виправив хлопчика Афлатун і пояснив, що все, чим багата наша країна і чого немає в інших країнах світу ми продаємо за гроші, тобто експортуємо їм наш товар. На експорт ми відправляємо олію, цукор, вугілля, електроенергію, мед, зерно.

✚ За це нам платять гроші, за які ми можемо купувати імпортний товар.

ТОВАР

Мама звернулася до Івасика та Тарасика:

- ✚ Сьогодні ми підемо з вами в м'ясний магазин.
- ✚ В магазині мама хотіла купити сосиски та м'ясо. Але подивилась на їх вигляд, повідомила:
- ✚ В цьому магазині ми купувати товар не будемо. Підемо в фірмовий магазин.
- ✚ Івасик запитав в Афлатуна:
- ✚ А що таке товар?
- ✚ Товар – це все те, що продається і купується в магазині, на ринку, в кіосках. Іграшки, одяг, взуття, продукти харчування, побутова хімія ми називаємо товаром, – пояснив Афлатун.
- ✚ А чому мама не купила товар в м'ясному магазині?
- ✚ Тому що в м'ясному магазині товар був завезений не сьогодні, а тому втратив свій товарний вигляд та смакові якості. А в фірмовому магазині товар завозять частіше та більший асортимент.

ФЕРМЕР

Дуже зраділа бабуся та дідусь, коли побачили своїх онуків Тарасика та Івасика, які щойно приїхали до них в гості.

Привітавшись, хлопчики зразу ж побігли в хлів, де стояла корова і телятка. Дідусь посміхнувся і сказав вслід хлопцям:

- ✚ Мабуть, бабуся, наші внучата будуть фермерами, як сусід Іван. Тарасик, який біг за Івасиком, почув дідусеві слова, але нічого не зрозумів. Йому так захотілося дізнатися, що означає слово «фермер». Тарасик запитав в Афлатуна:
- ✚ А що таке фермер?
- ✚ Фермер – це дуже гарне слово. Фермер має багато землі, на якій вирощує різні сільськогосподарські культури, має ферми для худоби, гусей, курей, будинки для збереження машин, тракторів, комбайнів. Фермер приносить велику користь людям, продає багато продуктів. Його робота важка, займає багато часу, але коли фермер має працюючих дітей, то йому нічого не страшно, адже вони разом працюють у господарстві і це господарство називається фермерським.

ЯРМАРОК

За вечерею тато повідомив, що в неділю вони з мамою підуть на ярмарок.

- ✚ Візьміть і нас – в один голос попросилися Тарасик та Івасик.
- ✚ А який він?
- ✚ Ми так хочемо побачити той ярмарок.
- ✚ Добре, поїдемо. І ви побачите завтра його, сказав тато.

По дорозі сім'я зустріла багато людей знайомих та незнайомих, які йшли і їхали різноманітним транспортом до великої площі, на якій були розміщені торгівельні кіоски, лавки, ряди з різноманітним товаром та було чути музику, гомін. А між рядами, лавками, кіосками ходять люди, щось видивляються, придивляються, приміряють і врешті купують. І ми зробили покупки: татові – сорочку, мамі сукню, Тарасику – машинку, а мені гумові чоботи і до столу свіжі овочі та фрукти.

Повернувшись додому, тато запитав з посмішкою:

- ✚ Хлопці, то який ярмарок?
- ✚ Тату, ми все зрозуміли, – сказав Тарас.
- ✚ Ярмарок – це місце, де можна купити та продати різний товар, ярмарок дуже великий.

КОНКУРЕНЦІЯ

Тато з Івасиком та Тарасиком пішли на прогулянку до парку. Дорогою їм посміхалося сонечко, даруючи тепло.

- ✚ Хлопці, може морозивом поласуємо? – запитав тато.
- Тато ще не встиг промовити до кінця, а Івасик уже побіг займати чергу до кіоску.
- ✚ Ой, черга довга, а так хочеться морозива, переминаючись з ноги на ногу, промовив Івасик.
- ✚ Тату, он ще кіоск з морозивом і черги немає, купимо там, запропонував Тарас.

- ✚ Ні, не ходіть, – звернулась тітонька з черги, – там морозиво дороге, вибір морозива малий, ще й продавець сердитий. Тут хоч постоїш, але якісний товар купиш. От вам і конкуренція.

Коли вони повернулися з прогулянки, Івасик пригадав незнайоме слово, почуте від тітоньки.

- ✚ Афлатун, а що таке конкуренція?
- ✚ Конкуренція – це змагання, хто більше та швидше продасть свій товар. А кращий прибуток отримає, той, в кого товар буде якісним, різноманітним і не дорогим.
- ✚ Та ще і продавець був усміхненим, чемним – доповнив Афлатуна Тарас.

ЗАРОБІТНА ПЛАТА

Тарасик та Івасик ввечері поверталися з дитячого садка.

- ✚ Мамо, мамо, купи нам шоколадки! В один голос промовили хлопці, проходячи повз кіоска.
- ✚ Ні, я не можу. Наші з татом заробітні плати не дозволяють вам щодня купувати солодощі.

Тарасик запитав у Афлатуна:

- ✚ А що це таке заробітна плата?
- ✚ Це гроші, які отримують люди за свою працю, щоб потім купувати на них все необхідне для життя, – відповів Афлатун.
- ✚ А можна, щоб мама з татом попрохали, щоб їм давали більше заробітної плати, щоб нам вистачало на солодощі? – запитав Іванко.
- ✚ Ні, так не можна. Кожна людина отримує певну суму грошей за свою роботу в залежності від її складності, відповідальності, від користі, яку вона приносить всім людям – відповів Афлатун.

ЦІНА

Тарасик та Івасик проходили біля відкритих дверей нового магазину та вирішили зайти і подивитися, що в ньому є.

- ✚ Ой, яка краса! – вигукнув Тарасик.

Там були різнобарвні вітрини з різними видами цукерок, печива, напоїв, тістечок та інших солодощів.

- ✚ Тарасику, – спитав Івасик – а що це за біленька етикетка на підставочці з якимись цифрами?
- ✚ Я не знаю! Давайте запитасмо у Афлатуна.

Вони запитали у Афлатуна, який також завітав до магазину.

- ✚ Це ціна. Вона вказує на те, скільки коштує той чи інший товар.
- ✚ А чому ж ціна на різні товари різна? – запитав Тарасик.
- ✚ Ціна товару залежить від затраченої на його виробництво людської праці.

Хлопці подякували за розповідь та вийшли з магазину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афлатот: навч. посіб. URL:http://berizka.vn.ua/upload/for_techer/1.pdf. (дата звернення 22.01.2023)
2. Атрошенко Т.О. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників засобами мовленнєво-ігрової діяльності. *Збірник наукових праць. Педагогіка та психологія*. Харків, 2015. Вип. № 47. С. 3-13.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 23.01.23)
4. Баластрік Г. Пізнаємо секрети фінансової грамотності разом з Економчиком. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. №3. С. 47-48.
5. Беленька Г. Ознайомлення дошкільників зі складними явищами навколишнього світу: крок за кроком. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. №2 (51). С. 42-49.
6. Богуш А.М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. Київ: Академвидав, 2008. 408 с.
7. Економічне виховання дітей старшого дошкільного віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. №4 С.49-54.
8. Гавриш Н.В. Гра в освітньому просторі дошкільного закладу: Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти / За ред. Г.С. Тарасенко. Київ.: Видавничий Дім «Слово», 2010. С. 45-47
9. Гавриш Н., Безсонова О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць. Київ.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 256с.
10. Грама Н. Економічне виховання особистості дитини-дошкільника. Розвиток особистості дитини дошкільного віку в різних видах діяльності: монографія / А.М. Богуш, Н.Г. Грама, Н.І. Луцан та ін.. Одеса: Вид. Бакаєв В.В., 2013. 236 с.
11. Грама Н. Започаткування основ економічного виховання дітей дошкільного віку. *Наша школа*. 2003. №2. С.58-62.
12. Граф А. Формування економічної компетентності дітей дошкільного віку. Київ: Основа, 2021. 144 с.
13. Григоренко Г.І., Жадан Р.П. Виховуємо раціонального споживача. *Дошкільне виховання*. 2012. № 17.
14. Григоренко Г. Щоб навчати, треба знати: методичні рекомендації з формування основ споживчої культури *Дошкільне виховання*. 2013. №8. С. 26-30.
15. Григоренко Г.І., Жадан Р.П. Дошкільник у світі економіки. Харків.: Вид-во Ранок, 2016. 160с.
16. Григоренко Г.І., Жадан Р.П. Як виховувати ощадливість? Конспект заняття із дітьми старшого дошкільного віку. Запоріжжя: Вид-во ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. 72с.
17. Григоренко Г. Старшим дошкільнятам про гроші. *Дошкільне виховання*. 2015. №1. С.11-15
18. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд.: О.Г. Косенчук, І.М. Новик, О.А. Венгловська, Л.В. Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
19. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років/ наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, М.В. Вертутіна; наук. ред.Г.В. Беленька; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2020 440 с.
20. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш, С.М. Куніна, І.П. Печенко. наук. ред.. А.М. Богуш; За заг. Ред. Н.В. Гавриш: Луганськ:т Альма-матер, 2006. 368 с.

21. Довбня С. Секрети вдалого спостереження з дітьми. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №6. С. 12.
22. Табачинська Л.Ф., Радіо Г.П. Досліджуй, думай, вивчай і дій з Афлатуном. Інноваційний проект з формування соціально-фінансової та економічної грамотності дітей старшого дошкільного віку. Нетішин: 2017. 209с.
23. Дудник Н.А. Економічне виховання старших дошкільників у взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї : автореф. дис.канд. пед. наук: Умань, 2016. 20 с.
24. Дудник Н. Економічна соціалізація дітей дошкільного віку: сутність поняття. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*: 2015. Вип. 67. С. 446-450.
25. Єроніна С. Особливості економічної соціалізації дітей старшого дошкільного віку. Проблеми загальної і педагогічної психології. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. 2008. Т. X. Ч. 2. 526 с.
26. Жадан Р.П., Григоренко Г.І. Дітям про житловокомунальні послуги *Дошкільне виховання*. 2012. №12
27. Жадан Р.П., Григоренко Г.І. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку. перспективно-календарне планування занять з економіки. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛДТ, 2006. 116 с.
28. Заняття та виховні заходи для дітей старшого дошкільного віку /упоряд. О.Б. Полєвікова. Харків: Вид. група «Основа», 2011.
29. Іванова А.В. Економічний досвід – старшим дошкільнятам *Дошкільне виховання*. 2006. №7. С. 22-25.
30. Іванчук С.А. Форми взаємодії дошкільного закладу і сім'ї з економічного виховання дітей дошкільного віку. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 1. (48), лютий. С. 121-126.
31. Інтерактивні семінари для вихователів. Нові формати дошкільної освіти / авт.-упоряд. І.І. Нікітіна. Харків: Вид. група «Основа», 2021. 174 с.
32. Кізіма Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник ТНЕУ*. 2012. № 2. С. 64-71.
33. Кузіна М.М. Картотека сюжетно-рольових ігор. Старший вік. Всеосвіта: URL: <https://vseosvita.ua/library/kartoteka-suzetno-rolovih-igor-starsij-vik-278961.html> (дата звернення 01.02.23)
34. Кулагіна Ю. Гра як засіб формування економічної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Наукові записки ВДПУ. Серія : Педагогіка і психологія*. 2019. № 63. С. 34-52.
35. Курінний Я.В. Вікові особливості дитини 6-го року життя як суб'єкта економічної соціалізації. / зб. наук. праць студентів, аспірантів та молодих вчених / ред. кол. І.В Шапошникова, О.Є.Блинова та ін. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2016. С. 215-218
36. Лелюк Ю.М. Сучасні проблеми дошкільної економічної освіти в Україні. Економічна освіта: проблеми і перспективи. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції. Черкаси 2001. С. 63-66.
37. Люнфін О. Економічне виховання дошкільників. *Молодий вчений*. 2017. №8. С. 349-351.
38. Мазур Ю.Мандрівка до планети Енерготратів. *Джміль*. Зима 2009. №4 (52). С. 22-24.
39. Маленькі таємниці великої економіки: матеріали до формування первинного економічного досвіду в дітей дошкільного віку Освітній проект / упор. О.Є. Прокудіна, Н.М. Сечина, Ж.О. Славнікова. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2012 88с.
40. Матвієнко С., Іванова А. Економічна соціалізація дітей старшого дошкільного віку: до постановки проблеми. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Кременчук. 2019. С. 144.

41. Методи навчання у школі та ЗДО. Педрада. Портал освітян України: URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2361-metodi-navchannya> (дата звернення 23.12.22)
42. Михайліченко Т. Економічна освіта дошкільників / Т. Михайліченко, Е. Кладієва, Г. Зюкіна, І. Гармаш. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2008. № 0. С. 42-49.
43. Нетреба Д. Роль гри у формуванні соціально-фінансової грамотності дітей старшого дошкільного віку. *Еволюційні процеси в галузі дошкільної освіти*: зб. матеріалів II Всеукр. Інтернет-конф. викладачів, студентів, аспірантів та молодих вчених. (м. Маріуполь, 30 листоп. 2021 р.) 2021. С. 87-91.
44. Низьковська О. Соціально-економічній освіті – новий подих *Дошкільне виховання*. 2016. №3. С.6.
45. Нікуліна О. Формування економічного досвіду дітей у дитсадку. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. № 5 (264). Ч. I. С. 110-116.
46. Нові форми роботи з батьками дошкільників / авт.-упоряд. Л.М. Витовтова, В.О. Маренич. Харків: Вид. група «Основа», 2022. 159 с.
47. Побірченко Н. Проектування наступності в розвитку економічного мислення дітей дошкільного і шкільного віку *Директор школи*. 2001. №46-47. С. 27-33
48. Поніманська Т.І. *Дошкільна педагогіка*: навч. посіб. / Т.І. Поніманська. Київ: Академвидав, 2008. – 456 с.
49. Прокудіна О., Сечина Н. Маленькі таємниці великої економіки *Палітра педагога*. 2013. №4. С. 5-10.
50. Сазонова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності : автореф. дис. канд. пед. наук: Одеса, 2007. 20 с.
51. Сverdlova I. Формування економічної досвідченості дошкільників засобами гри. *Дошкільне виховання*. 2013. №4
52. Сокол І.М. Квест як сучасна інноваційна технологія навчання *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2013. Вип. 7. С. 168-171.
53. Стаєнна, О. Квест-технологія: гра, пошук, дослідження. *Дошкільне виховання*. 2019. № 7. С. 3-6.
54. Сулімова С., Сокиринська Н. Соціально-фінансова освіта: успішний досвід. *Дошкільне виховання*. 2016. № 4. С. 9-11.
55. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5 т.: Київ: Радянська школа, 1980
56. Терещенко І.А. Основи економічних знань для дітей старшого дошкільного віку: навч.-наоч. пос. Запоріжжя: ТОВ «Ліпс» ЛТД, 2016. 80с.
57. Упровадження міжнародної програми «Афлатот» – один із шляхів формування у дітей старшого дошкільного віку соціальної та фінансової грамотності (з досвіду роботи педагогів закладу дошкільної освіти №57 «Берізка» (комбінованого типу) управління освіти, молоді та спорту Смілянської міської ради) URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/002koo-e453.doc.html> (дата звернення 03.02.23)
58. Фесюкова Л. Соціально-економічне виховання дошкільнят. Харків: Веста: Вид-во. «Ранок», 2008. 104 с.
59. Фіцула М.М. Педагогіка / навч. пос. Тернопіль, 1997. 284 с.
60. Фоміна О.Г., Марчук Л.Й, Тимошук Н.Й. Система реалізації завдань екологічної освіти та виховання дітей старшого дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2012.
61. Формування економічного мислення молодших школярів. Методичні знахідки вчителів початково класів з поглиблення вивченості основ економіки / упор. О.В. Паліга, М.В. Джус. Тернопіль: Мандрівець, 2006. 136с
62. Формування економічної компетентності дітей дошкільного віку. Харків: Видавництво «Основа», 2019. 144с.
63. Чепка О.В. Психолого- педагогічні засади ігрової діяльності: Навчальний посібник. Умань: РВЦ «Софія», 2008. 132с.
64. Шатова А.Д. Обговорюючи проблему Економіка і діти *Дитячий садок від А до Я*. 2003. №4. с. 148

65. Школа економіки. У державній скарбниці. URL: <https://jmil.com.ua/2018-7/economika> (дата звернення 26.01.2023)
66. Школа фінансової грамотності «ТАЛАН» від НБУ. URL: <https://talan.bank.gov.ua/>
67. Ярига І.І. Інноваційні аспекти економічної освіти дошкільнят. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 22 (257), Ч. IV, 2012. С. 99-105

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОПООП ЧОР»
Зам. № 1655 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1